

ELŐFIZETÉSI ÁR: helyben és vidéken egész évre
10 frt., félévre 5 frt. A közlemények és hírekért bérmentes-
tendők.
HIRDETÉSEKÉRT soronként 15 o. é. kr.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.
Megrendelhető minden kir. postahivatalnál, a szerkesztőség-
nádor-utca 13. szám és Kilián György könyvkereskedésében
váci-utca Drasche-féle házában.

ORVOSI HETILAP.

HONI S KÜLFÖLDI GYÓGYÁSZAT ÉS KÓRBUVÁRLAT KÖZLÖNYE.

HARMINCZADIK ÉVFOLYAM.

Felelős szerkesztő és tulajdonos Markusovszky Lajos tr. Főmunkatárs Balogh Kálmán tanár.

TARTALOM: *Mátrai Gábor* tr. Közlemény az egyetemi élet- és kórvegytani intézetből. A cystinuriáról. — *Puky Ákos* m.-tanár és főorvos »Erzsébet-kórház«-i sebész osztályának I. évi kimutatása 1885-ről. (Folytatás.) — *A budapesti kir. orvosegyet rendes ülése* 1886. évi május 29-dikén. Navratil Imre tr., nyílt alszártörés gyógyult esete. Morelli Károly tr., veleszületett nyaki tömlő. Pertik Ottó tr., friss készítmény szívbajban meghalt férfiból. Babes Viktor tr., egyes kórszövettani módszerekről. — *Könyvismertetés.* Die Epistaxis und ihre Behandlung vom rhino-chirurgischen Standpunkte. — *Lapszemle.* Inhüvely-hygromákról.
TÁRCZA: *Marschalkó Tamás* tr. A lipiki hévíz pharmacodynamikus hatásáról annak külső és belső alkalmazásánál. (Folytatás.) — *Heti szemle.* Pasteur intézetének telke. Egészségügyi kérdések orvosszigorlók számára. Trachoma-járvány Makón. A Biaritzban tartandó nemzetközi hydrologiai és climatologiai congressus által tanulmányozásra ajánlott kérdések. — Vegyesek. — Pályázatok.

Közlemény az egyetemi élet- és kórvegytani intézetből.

Közli MÁTRAI GÁBOR tr. tanársegéd.

A cystinuriáról.

A cystin 1810-ben Wollaston¹⁾ által fedeztetett fel egy húgyhólyagkőben, ki azt »cysticoxyd« névvel nevezte el. Wollaston még azt hitte, hogy kizárólag csak köveknek képezi alkotórészét; azonban később nemcsak ilyen alakban, hanem még sokkal gyakrabban mint a húgy üledéke találkoztak vele. Így Prout²⁾ 1824-ben mutatta ki először a húgyban olyan egyénél, kinek vizeletében azelőtt kiürített cystinkő volt található. Végre R. Willis³⁾ oldott állapotban találta azt a húgyban olyan egyénél, kinek cystinkő nem volt sohasem jelen.

Azóta a cystinuriának e 3 különböző alakjával már többször találkoztak, mindamellett olyan gyéren, hogy e bántalmat méltán ritkaságnak lehet tekinteni. Cantani⁴⁾ pár évvel ezelőtt megjelent munkájában 59 eddig észlelt esetet említ.

A húgykövek között is rendkívül ritkák a cystinkövek. *Beneke* Hunternek museumában 1850-ben 649 húgykő közt 3 cystinkövet talált; *Leroy d'Étiolles* 1100 húgykő közt 6-ot; *Ivanchich* 300-ra 1-et; *Dumreicher* 105 közt 4-et. Az életbuvárok figyelme fel lévén szólítva ily módon ez új anyagra, kutattak mindenfelé utána és nem eredménytelenül, mert *Scherer*⁵⁾ egy typhusban meghalt iszákosnak májában, *Gamgee és Dewar*⁶⁾ néhány esetben az izzadságban találták azt fel, *Owen Rees* a kutyanál — és szerinte ott sokkal gyakoribb, mint embernél —, végre *Cloëtta*⁷⁾ a marha veséjéből kisajtolta nedvben találta.

A cystin vegyileg különösen bő kéntartalma által tűnik ki (26.44%). Vegyi összetétele a régibb munkákban C₃ H₇ NSO₂, azonban *Külz*⁸⁾ legújabb nagy pontossággal kivitt analysisei szerint

¹⁾ Philosophical transactions. London. 1810. p. 223.

²⁾ Behandlung d. Krankh. des Magens u. Harnorg. Deutsch v. Krupp. 1843.

³⁾ Krankheiten d. Harncyst. Deutsch. 1841.

⁴⁾ Spec. Patholog. u. Therapie d. Stoffwechselkrankheiten. Bd. III.

⁵⁾ Virchow's Archiv. X. 228.

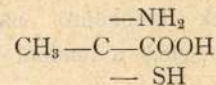
⁶⁾ Journal of Anat. a Physiol. V. 142.

⁷⁾ Liebig's Annalen. 99. Bd. 289.

⁸⁾ Zeitschrift f. Biologie. Bd. 20.

ez hibás, mert egy parány könnyen kevesebb van benne. Szerinte tehát ez a vegyi képlete: C₃ H₇ NSO₂. Hatszögű táblákban, vagy 6-oldalú szintelen hasábokban jected, melyek vízben, alkohol, aether, híg eczetsavban és borkősavban nem, ásványsavakban, oxalsav, alkalik, de különösen ammoniakban és szénsavas K, vagy Na-ban könnyen oldódnak, de szénsavas ammoniakban nem. Oldatból közönbösítés által lehet ismét kifejezést, így a lúgos oldatból különösen eczetsavval, míg a savanyú oldatokból különösen szénsavas ammoniakkal eszközölt óvatos közönbösítés által lehet ismét kicsapni. Oldatát 100°-nál lepárolva, a cystin könnyen elbomlik. A jegecses cystin rendszeren az edény oldalára és fenekére tapad, úgy mint azt a húgysavnál látjuk. Platin-lemezen a láng felett meggyulad, s kékes-zöld lánggal ég el, mely alkalommal erős, az égő zsírhoz hasonló szagot terjeszt. Synthetikus úton előállítása még nem sikerült. Állítólag a fehérynéből képződik, de mi módon, az teljesen ismeretlen.

Vegyi kémhatásai mind kéntartalmán alapúlnak, mely (H₂S) alakban könnyen leválasztható. Ugyanis erős KOH-dal főzve, szétesik ammoniakra, H₂S és uvitinsavra, vagy némelyek szerint még oxalsav és CO₂-ra, miért is azt egy amido-savnak¹⁾ lehet tekinteni, ezen összetétellel.

Hogy ha alkalikus oldatát főzzük és azután egy csepp nitroprussidnatrium-oldatot adunk hozzá, akkor ibolya színt vesz fel az oldat; hogy ha pedig az alkalikus oldathoz pár csepp eczetsavas ólmot adunk és azután főzzük, akkor az egész oldat fekete lesz a képződött ólomkénegtől. Ez a reactio a legbiztosabb és leginkább használtatik. Egy cseppet ezen alkalikus oldatból ezüst edényben melegítve, ezüst kénegből álló fekete folt marad vissza.

Baloldali körsarkítással bir és pedig *Külz* szerint $(\alpha)_D = -142^\circ$, *Mauthner* szerint (0.8—2.0 gm. oldva 100 kem. sósavban) $(\alpha)_D = -205.86^\circ$ ²⁾.

¹⁾ Baumann és Preusse. Zeitschrift f. phys. Chemie. Bd. 5. S. 309.

²⁾ Hoppe-Seyler. Lehrbuch d. phys. Chemie.

A cystin említett tulajdonságai által igen könnyen megtalálhatjuk azt a vizeletben is. Hogy ha mint üledék fordul elő, akkor a jegecek alakja már útba igazít; kétség esetén ammoniak hozzáadása után oldhatóságából fogunk bizonyosan ráismerni. Hogy ha oldott állapotban való jelenlétére van gyanunk, akkor lúg és ecetsavas ólommal főzve, a nagy mennyiségben képződött ólomkéneg ezen gyanunkat erősen támogatja, amikor is ecetsavat adva a vizelethez, 1—2 napig állni hagyjuk legcélszerűbben hideg helyen, amikor, ha cystin van jelen, az edény fenekén és falain a jellegzetes jegeceket meg fogjuk találni. Hogy ha húgykő-alakban van jelen a cystin, úgy a követ lehetőleg apróra dörzsöljük, ammoniakban feloldjuk, filtráljuk és az ammoniakot lassan elpárologni engedjük. Az elpárolgás után visszamaradnak a 6-szögű táblák. Julius Müller a fent említett nitroprussidnatrium, vagy kalium-reactiót ajánlja e célra. A követ ugyanis feloldjuk KOH-ban, vízzel felhígítjuk és pár csepp nitroprussid-natriumot adva hozzá, a folyadék ibolyaszínű lesz. Hoppe-Seyler különösen az ezüst- és ólompróbát ajánlja, azonban figyelmeztet, hogy ezen próbákat adják a fehérnye, nyák- és enyvtetek is, azért ez csak oly könnyen használható, hol az említett testek jelenléte ki van zárva. A cystinkő felette könnyű, sima, lágy, viasz-tömöttségű, sárgás vagy zöldes színű és sugaras töréssel bír. Ezen tulajdonságánál fogva szemmel látható vérzést csak a legritkább esetben hoz létre, mert nem képes a húgyszervek falait oly mérvben izgatni, mint más húgykövek. Ez kiténik még abból is, hogy ezen húgyköveket leghosszabb ideig képesek a betegek a hólyagban viselni. Így Segalas esetet írt le, hogy a beteg 12 évig, Civiale, hol 14 évig, Ivanchich, hol 29, Brande, hol 30 és Cantani, hol a beteg valószínűleg 40 évig viselte a húgykővet.

Ilyen húgykövek többnyire tiszta cystinből állanak, azonban némely esetekben más anyagok, nevezetesen phosphorsavas mész, trippelphosphat, oxalsavas mész és szénsavas mész társaságában is találhatók.

Schlossberger¹⁾ analysált egy cystinkövet, melynél a következő összetételt találta: cystin — 94.55%, víz — 3.60%, phosphorsavas mész 1.85%. Ellenben elemeztek olyan követ is, hol a cystin igen kevés volt; így Rabenhorst a következő összetételt találta:

phosphorsavas mész	67.43%,
szénsavas	» 21.62%,
cystin	2.30%,
vasoxyd	1.02%.

Henry pedig olyan követ talált, melynek csak a magva állott cystinből.

A cystin-húgykövek különböző nagyságúak lehetnek. A legnagyobb példány (850 gm.) a londoni University College museumában van (Beneke).

A cystintartalmú vizelet többnyire zöldes-sárga színű, gyengén savanyú, vagy közönbös kémhatású, azonban többnyire csakhamar erjedésnek indulván, alkalikus kémhatású lesz. Frissen kibocsátva szagtalan, azonban a többnyire vele társult húgy-utak hurutja folytán hozzákeveredett váladék csakhamar megindítja az ammoniakos erjedést és ekkor sajátságos, rohadó káposztához hasonló, vagy mint a Niemann esetében H₂S-szagot terjeszt.

Hogy ha a vizelet nagyobb mennyiségű cystint tartalmaz, már spontán kiválik a cystin savi kémhatás mellett. Alk. kémhatás mellett egy része a jegeceknek oldva marad és csak akkor esik ki, ha ecetsavval megsavanyítjuk azt. Némely szerző azt

állítja, hogy a vizelet ammoniakos erjedése mellett a cystin feloldódik, míg mások és mi is az általunk észlelt esetben monelhatjuk, hogy legalább egy része a jegeceknek ammoniakos erjedés mellett is sértetlen állapotban megmarad, ugyanis szépen kifejtett és sértetlen cystin-jegeceket észlelhettünk trippelphosphat, s alkalikus vizelet mellett.

A vizelet mennyisége a legtöbb esetben normalis; némelyek csökkentnek találták, mint Bartels, hol a napi mennyiség átlag 1078 kcm. volt, míg Ultzmann esetében 3000 kcm-t tett ki a 24 órás mennyiség.

A cystinkőről, úgy mint magáról a cystinuriáról is sok szerző úgy vélekedik, hogy aki egyszer abban szenvedett, az végleg sohasem szabadulhat meg tőle. Ez azonban tévedésen alapszik, mert több eset van közölve, hol a húgykő eltávolítása után cystinuriát többé azon egyénél nem lehetett észlelni.

Több szerző ismét bizonyos családi dispositiót vesz fel ezen betegségre, mert egynémely esetben a család több tagjánál vizsgálva meg a vizeletet, azoknál hasonlóképp vagy valóságos cystinuriát, vagy — mint Niemann esetében — szaporodott mennyiségű kén lehetett kimutatni. Nem következik azonban ebből még az, hogy ha a család egy tagja ezen bántalomban szenved, akkor már a többi vizeletében is kelljen okvetlen cystint találni, mert intermissiók is léphetnek fel a bántalom folyamában, melyek hónapokig, sőt évekig is eltarthatnak; de meg az időpont sem bizonyos, amikor a bántalmat a dispositio tényleg létrehozza és végre — mint némely szerző állítja — a bántalom az egyiknél már lefolyhatott akkor, midőn a másik családtagnál még tart. Sőt — mint Cantani egész helyesen vélekedik, — nem is szükséges, hogy a család minden tagjánál fellépjen a bántalom és mégis lehet családi dispositio, mert akárhányszor találni, hogy biztosan örök-lékeny betegségek csupán egyes sarjadékokon ütnek ki.

Ebstein, Civiale, Harnier, Lenoir és Marcet eseteinél egész biztossággal lehetett megállapítani, hogy testvérek és Toelnél¹⁾, hogy az anya és két leánya egy és ugyanazon időben szenvedtek e bántalomban. Itt a két testvér vizeletében jegeceket lehetett találni, az anyában oldott állapotban volt jelen a cystin. Az ifjabb testvér férjénél volt és 3-szor szült; a terhesség alatt ép oly mennyiségben volt jelen, mint máskor.

A férfi-nemnél eddig sokkal több képviselője akadt, mint a nőknél, ugyanis 44 férfi és csak 15 nő. Azonban ebből még nem következik, hogy a férfiak nagyobb hajlammal bírnának, mint a nők iránta, mert ezen esetek nagy részben húgykövek voltak, már pedig a férfi húgycső, alkatánál fogva nem engedi meg, úgy mint a női, hogy apró kövek egész észrevetlennél távozzanak el a vizelettel, hanem visszatartván őket, nagyobbodnak, legtöbb oly annyira, hogy elemzésre és közlésre érdemes szép példányokká lesznek.

A kor sem lehet befolyással e bántalomra, mert 1-től a 60-dik életévig találkozunk vele, sőt Ultzman²⁾ egy, eseténél, nagyon alaposan azon gyanuját fejezi ki, hogy itt valószínűleg veleszületett cystin-kővel volt dolga.

E betegség aetiologiája nagy homályban lévén, igyekeztek azt mindennel, mi csak a betegségekre egyáltalában disponálhat, összeköttetésbe hozni. Így rossz levegő, rossz táplálkozás, ülő életmód, egészségellenes lakások, továbbá vérszegénység, scrophulosis mind olyanok, melyek alaptalanul vádoltatnak e bántalom létrehozásával.

E bántalmak valamennyienél az elégtelen oxydatióra vezetnek vissza a cystin képződését, hogy t. i. a kénnek ama része, mely rendes viszonyok között kénsavvá ég el, s mint kénsavsó hagyja

¹⁾ Correspondenzblatt f. württemb. Aerzte. 1856—57.

¹⁾ Liebig's Annalen. 96, 247.

²⁾ Ein Beitrag z. Cystinurie. Wiener med. Presse. XXI. 917. 1878.

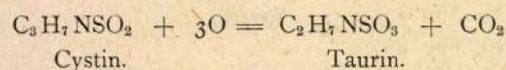
el a szervezetet, vérszegény egyéneknek hiányosan oxydáltatik, s mint cystin ürített ki.

Van néhány eset feljegyezve, midőn a cystinuria rheumatismussal és különösen ízületi csúzzal volt összeköttetésben.

Ilyen volt az *Ebstein* esete¹⁾, hol 23 éves leánynál a cystin-vizelés egy rendkívül lassú lefolyású sokizületi csúzzal volt összeköttetve. Egy másik *J. H. Salisbury*-nél²⁾ található, ki a rheumatismust egyenesen a cystin felhalmozódásának a vérben tulajdonítja. Ő ugyanis directe kísérleteket tett a rheumatismus eredetének felderítésére és arra a végeredményre jutott, hogy az bizonyos anyagoknak a szervezetben való túlképződésében, vagy felhalmozódásában leli magyarázatát. Ilyen anyagok volnának a húgysav és sói, az oxalsavas més, a cystin, s a phosphatok; s e szerint különbözteti is őket meg: *rheumatismus lithic, oxalic, cystinic és phosphatic.*

Az általam észlelt eset szintén ízületi csúzzal volt összeköttetve és feladatommá tettem a betegség lefolyását a cystin-kiválasztással összehasonlítani. Nyolcz napon keresztül észleltem a beteget és vizsgáltam a vizeletét. Ezen idő alatt a beteg meglehetősen egyformán érezte magát, t. i. időnkint spontán fellépő hevesebb fájdalmi mellett az ízület nyomásra igen érzékeny, hőfoka 37·8—38·1° C. között ingadozik, étvágy és álmom meglehetősen; s mégis azt találjuk a később előforduló táblázaton, hogy a cystin mennyisége relative nagy határok között ingadozik (0·0135—0·0975 gm. között), sőt pár nappal, mielőtt a beteg kezelése alá kikerült volna, folyton tartó igen heves fájdalmi voltak, s e napok alatt cystin már alig volt a vizeletben található. Tehát sem az *Ebstein*, sem a mi esetünkből nem tudunk bizonyítékot szerezni Salisbury ama felvételére, hogy a cystinuria és a rheumatismus egymással okbeli összefüggésben volna.

*Marovszky*³⁾ ismét az epekiválasztással akarta összefüggésbe hozni a cystinuriát. Az ő esetében ugyanis atrophia hepatis párosulva chronikus acholiával lévén jelen, azt következtette ebből, hogy ez esetben a cystin a taurint helyettesíti. A két test vegyi összetételre nézve ugyanis közel rokonságban áll egymással, mert a taurin a cystin élenyülési terményének tekinthető; midőn tehát élenyülés nem megy tökéletesen végbe, akkor a cystinből nem lehet taurin, hanem mint ilyen megy át a vérbe és ürített ki a vese által.

Habár így theoretice nagyon valószínűnek látszik a magyarázat, mindamellett több igen alapos okot lehet ellene felhozni. *Niemann* helyesen jegyzi meg, hogy ha a cystin csakugyan a taurint helyettesíti, akkor nem lett volna szabad az ő esetében a cystin-kiválasztásnak szünetelni, mert hiszen az acholia és májbántalom folytonosan, állandóan tartott. Továbbá a cystinuriának több esetében, melyek között kettő bonczolás alá is került, sem acholiát, sem májbántalmat nem lehetett kimutatni; továbbá valóságos májbántalmaknál, midőn az epe alkotórészei tényleg átmennek a vérbe, sohasem találunk cystint.

Cantani a cystin képződését egymás körülménnyel hozza kapcsolatba, azzal nevezetesen, hogy néhány buvár, különösen *Niemann* azt találta, miszerint a cystin-tartalmú vizeleteknél a húgysav mennyisége csökkent, sőt néha teljesen hiányzott. Ezen alapon ő a cystinuriát a hiányos anyagcsereének számítja be, úgy gondolkodván, hogy az albuminek, melyek tudvalevőleg kéntartalmú

anyagok, az anyagcsere rendes állapotában a szervezetben végbe-menő vegyi folyamatok alatt elvesztik ezen kéntartalmukat, s mint egyike a végső bomlási terményeknek, mint húgysav hagyják el a szervezetet. Hiányos anyagcsere-nél az albuminek bomlása megszakad már ott, hol kénjüket még nem veszítették el, s mint cystin jelennek meg a vizeletben. Ezen magyarázat támogatására felhossa még azt is, hogy *Niemann* a kénsav napi mennyiségét csökkenve találta az ilyen vizeletekben, vagyis annival kevesebb most itt a kénsav, mint amennyi kén a cystinben visszamaradt, mely rendes körülmények között szintén kénsav alakjában jelent volna meg a vizeletben.

A naponként kiürített cystin mennyisége nagyon különböző szokott lenni. Így *Toel* egy esetében 1·33—1·50 gm. napi mennyiséget talált, csak hogy ő hozzávett minden ként, mi a húgyban van, kivéve a kénsav alakban jelenlevőt.

Ebstein 0·10—0·50 gm. napi mennyiséget talált, *Niemann* 0·4234—0·5950 gm-ot, *Loebisch* 0·3930 gm-ot.

A cystin mennyileges meghatározása a húgyban meglehetősen nehézségekkel van összeköttetve. *Niemann*¹⁾ a következő módot használta: A frissen nyert húgyhoz, nehogy a hosszadalmas eljárás alatt erjedésnek induljon, amiáltal talán egy része a cystinnek az oldatban maradna, kevés eczet- és salicylsavat adott, s így állni hagyta nyugalmas helyen a vizeletet, hogy a képződött cystin-jegecsek leülepedjenek. Most filterre önti a vizeletet, mely Bunzenszivattyúval van összeköttetve, mivel az ilyen vizelet rendkívül rosszul filtrál a többnyire hozzákeveredett nyák miatt, de maguk a cystin-lemezek is annyira eldugaszolják a filter likacsait, hogy a filtrálás egy idő múlva teljesen megállna, hogyha ama elővigyázattal nem élnek, miszerint előbb csak az üledék felett levő folyadékot és csak ennek lefolyása után öntjük fel az üledéket a filterre. A teljes átfiltrálás és a maradéknak vízzel történt párszori kimosása után a filterre ammoniákat öntött, melylyel azonban már előbb az ülepítő edény falait lemosta, hogy az ott tapadva volt cystint is feloldja, melynek lecsurgása után még egy-kétszer kevés gyengén melegített ammoniakkal a filtert utána mosta. Ezen ammoniákos oldat tartalmazza az összes cystint, melyből az ammoniákat vízfürdőn elpárolva, megkapjuk a vizsgált húgy összes cystin-tartalmát.

Teljesen pontos mennyileges meghatározása a cystinnek alig várható, mert kis része mindig oldatban marad, bár *Loebisch* annak 96%-ját volt képes az oldatban levőnek eczetsav hozzáadása által kikapni.

Hogy ezen bántalom annyira homályos aetiologiájába némi fényt vihessenek be, kezdték a cystin mellett a húgy egyéb alkotórészeit is mennyilegesen elemezni, hogy így az anyagcsere ezen rendellenességét kipuhatolják. Így *Niemann* különösen a kénsavra fordította a figyelmét.

Ennek mennyileg meghatározása céljából vett a filtrált vizeletből 100 kcm-t, sósavval erősen megsavanyította és forralás mellett addig adott hozzá chlorbariumot, míg csak csapadék képződött. Az esetlegesen mellette kiváltott húgysavtól utólagos izzítás által igyekezett megszabadulni.

Figyelembe vette továbbá *Niemann* a húgysav mennyiségét is és itt eljárása a következő volt. Vett 100 kcm. filtrált húgyot, sósavat adott hozzá és hideg helyen állni hagyta. A képződött jegecseket 50 kcm. vízzel kimosta és a *Schwanert* által megállapított 0·0024 gm. correctiót hozzáadta.

Eredményei a következő táblázatban vannak feltüntetve.

¹⁾ Deutsches Archiv f. klin. Med. 33. köt. 146. l.

²⁾ Schmidt's Jahrbücher. Bd. 137. 1868.

³⁾ Deutsch. Arch. f. klin. Med. 1868. IV. S. 449.

¹⁾ Deutsches Arch. f. klin. Medicin. XVIII. köt.

	A vizelet mennyisége	Cystin		Kénsav	Húgsav
		egész mennyiség	100 kcm-ben	(100 kcm.)	(100 kcm-ben)
I.	646	0'1557	0'02410	0'09031	—
II.	145	0'0475	0'03280	0'11624	—
III.	295	0'1907	0'06464	0'18317	—
IV.	510	0'2063	0'04045	0'11924	—
V.	720	0'3205	0'04451	0'13971	—
VI.	252	0'1156	0'04587	0'10161	—
VII.	450	0'1056	0'02347	0'06467	—
VIII.	1200	nem lett meghatározva	0'05789	—	—
IX.	2230 (egész napi m.)	0'5560	0'02493	0'15195	0'00818
X.	1500	0'2075	0'01383	0'08920	0'00865
XI.	540	0'1404	0'02600	0'23136	0'00609
XII.	1680 (egész napi m.)	0'4234	0'02520	0'10266	nyomok
XIII.	1671 » » »	0'5950	0'03561	0'11499	nyomok

(Vége következik.)

Puky Ákos m.-tanár és főorvos „Erzsébet-kórház“-i sebész osztályának I. évi kimutatása 1885-ről.

(Folytatás.)

8. Cysta ovarii.

Egy nő, kinek kórtörténete a »Sebek kezelése« felett (Budapest, 1885.) írt munkámban a 142. lapon szintén közölve lett.

Beteg 50 éves, 26 év óta férjzett, gyermektelen nő, alhasának daganatát 9 év előtt észlelte. A köldök-kerület 130, a kardnyújtvány és köldök közti távol 38 cm., a köldök és symphysis távola 33, a jobb oldali, úgy szintén baloldali mellső-felső csiptarajtól a köldökhöz 39 cm. volt. Dag korlátoltan mozgatható. Hasfalak igen vékonyak; viszerék tágultak. Hullámozás általános. Érzékenység nem jelezhető. Kongatási hang a proc. ensiformis alatt 8 cm-nyire kezdődik és jobbra, vagy balra forduláskor mindkét ágyéktájon tompa. Hallgatózás eredménye negatív. A méh helyzete bal felé irányult, elég szabadon mozgatható, ürének hossza 8 1/2 cm., méhszáj rövidült, vastagodott, a külső méhszáj haránt irányú, behuzódott. Hüvelybemenet elég tág, jobboldali boltozat lenyomva. Szív, tüdő és vesék rendesek. Széklet renyhe. Catamenia a 20-dik évtől a 48-dikig.

Múlt 1884. október 25-dikén. 14 cm. hosszú metszés a fehér vonal mentén. Metsznyiás körül mintegy 4 tenyérnyi kiterjedésben könnyen leválasztható peritonealis odanövések. A lecsapolt folyadék sűrű, enyvszerű, mennyisége 25 liter. Az említett területen túl, főleg a bal oldalon, a rásztáj és ágyéktájnak megfelelőleg erős rostos, szerves odanövések mutatkoztak, melyeket csak óvatos praeparálás mellett sikerült leválasztani, amidőn a hashártya erős sérüléseket szenvedett. Ugyaníly óvatos praeparálást igényelt a nagy és kis medenczében a cseplesznek a tömlőhöz való tapadása, mely odatapadást a jobboldali csipőcsont tányérján fekvő belekről, különösen a vakbélről és féregnyújtványról csakis számos elhelyezett catgut-lekötések által oldhattunk fel. A baloldali ovarium épnek mutatkozott. A húgyhólyag odatapadásai tompán lettek leválasztva. A dag széles, de vékony kocsányában erősebb véredényeket nem fedeztünk fel, melynek magyarázatát abban kereshetjük, miként az óriás dag táplálkozása nem a kocsány útján, de főleg a nagy kiterjedésű szerves odanövések által történt. Az 5 részletben catguttal lekötött kocsánycsonk el lett sülyesztve. Megemlítendő, miként a megcsapolt tömlő a hasfal metsznyiálásán kifejezhető nem lévén, ki lett tárva és a dag bel falán székelő kisebb és nagyobb tömlők részint olló, részint a kéz segélyével lettek szétroncsolva. Csakis ezután történtett a medencze odanövéseinek és a beleknek pontos leválasztása. Szorgos toilette után a hasfal sebje nyolcz csomós varrat segélyével lett egyesítve, amidőn az első és második, úgy szintén a két utolsó varrat közé egy-egy 7 és 9 cm. hosszú, középvastag, a hypochondrium és a kis medencze felé irányozott draincső lett beillesztve. A hashártyát külön catgut-szücsvarrattal nem lehetett egyesíteni. A sebre carbolgaze-kötés lett téve, melyet flanel-öv rögzített.

Körlefolys teljesen fájdalom- és lázmentes. Két kötésűjtás; az első október 30-dikán, amidőn két draincső és az összes varratok el lettek távolítva; a második november 3-dikán. Teljes

gyógyulás. Ezután még betegnek néhány napig székeletével és bélműködésével volt baja, míg nem november 9-dikén a végbélben összeroldott mogoró- és alma-nagyságnyi, kőkeménységű bélsárcsomók a beható kéz segélyével, Simon eljárása szerint, egyenkint el lettek távolítva és néhány liter langyos vízzel irrigálva. Beteg megkönnyebbülve érezte magát, s napról-napra erejében gyarapodott. Nov. 29-dikén gyógyultan haza lett bocsájtva.

9. Distorsio.

a) *D. pedis sinistri.* 28 éves varrónőnél két hét előtt szék-ről lelépés után bal lábának belboka-táján heves fájdalmak jelentkeztek. Egy héten át hideg borogatásokkal kezelte; egy hét múltán orvosa mindkét boka tájára 4—4 piócát alkalmazott.

Felvételnél, április 14-dikén külboka duzzadt, ugyanott 4 nadálycsipésnek nyoma látható, míg ezek a belbokán alig kivehetők. Ugyancsak a külboka piros bőrrel fedett, nyomásra fájdalmas. Teljes fürdő után állandó felmelegedő borogatások lettek rendelve.

Április 16-dikán 1 1/2 cm-nyi bemetszés; serosublimatgaze-kötés.

Április 20-dikán ellennyílás, 1 draincső. Április 24-dikén draincső elhagyatik.

Május 4-dikén a múlt hó 25-dikére várt havi vérzése erős méhvézés alakjában jelentkezik, amidőn bűzös aludt vérdarabok távolodnak el. Belső vizsgálat a portio vaginalis elmosódottságát és a méh megnagyobbodását tünteti ki. Pár napi gyenge sublimat-oldat-irrigatio után a vérzés megszűnt.

Május 10-dikén beteg, saját kívánságára, lábán organtin-kötéssel, javultán távozott.

b) *D. genu sinistri.* 39 éves közrendőr, felvétele előtt egy héttel, a sebesen haladó lóvonatú kocsira akart felugrani, miközben jobb kezével a rácsot kapta meg, de bal alsó végtagja részben kívül maradt. A kocsivezetőnek sikerült őt felsegíteni. Két napig ugyan még szolgálatot tett, ekkor azonban a bal lábában jelentkező heves fájdalmak miatt betegnek jelentkezett és augusztus 14-dikén osztályomra vettette fel magát.

Felvételnél a bal alsó végtag térdkalács-feletti tája, úgy szintén az adductorok tájéka egész a gáttáig nyomásra élénk fájdalmat mutat. A jobb kéz hát duzzadt, piros bőrrel fedett. Bal alsó végtagot naponta masszíroztuk és passiv mozgattuk. A jobb kézhátra, guttapercha-papír fölé, hideg borogatásokat alkalmaztunk. Massírozás után a bal alsó végtag jelentékenyen javult, s beteg járkálni kezdett. A jobb kéz passiv mozgatait csak a duzzanat és élénk fájdalom megszűnése után kezdtük meg.

Sept. 2-dikén beteg gyógyultán távozott.

10. Eczema.

Egy férfi, egy nő.

Férfi, 21 éves, tanítóképezdei növendék, a belgyógyászati osztályra lett áttéve.

Nő, 26 éves, vöröskereszt-egyleti próba-ápolónő, pemphigusban szenvedő beteget ápolt, s a fürdőben való kiemelés és ledörzsölés után néhány napra vette észre, miként bal előkarja hajlító felületén kútegek jelentkeztek, s miután jun. 27-dikén a kéztő duzzadt és fájdalmas lett, őt betegállapotba helyeztük.

Felvételnél ugyanazon hónaljban szintén fájdalmak léptek fel. A bal előkaron guttapercha felett jégborogatások lettek alkalmazva.

Jul. 12-dikén gyógyultán lépett ki.

11. Empyema.

Két férfi.

a) Egy 30 éves mérnök 1884. év tavaszán Kassán a cultur-mérnökségnél alkalmazva, tüdőhurutot kapott. Ugyanazon év december havában Budára szülőihez jött. 1885. febr. 28-dikán házi orvosa a jobb mellkasür csapolását ohajtván eszközölni, ennek végrehajtására engem kért fel, amidőn a *Dieulafoy*-készülék segélyével 3 liter genyit ürítettünk ki, habár még nagy mennyiség maradt vissza.

Mart. 18-dikán osztályomra vettette fel magát, s mint orvosa tudatta, a punctio után másnap, azaz február 29-dikén a beszűrés

helyén áttörés következett be, melynek nyílásán át eleinte naponkint, később másodnaponként gyenge chlorzink-oldatot fecskendezett.

Felvételnél a 9—10. bordaközben, az axillaris vonalnak megfelelőleg 5 mm. átmérőjű sipoly volt, melyből önként és nagy mennyiségben véres váladék ürült. Jobboldali mellkas kopogtatása mellett a bimbó- és hónaljvonal között mindenütt dobos, a hónaljvonal és a gerincoszlop között a 10-dik bordáig tompa, azontúl felfelé dobos és átmeleg az előbbi kopogtatási területbe; mellső oldalon mindenütt érczpengés, hátul a mellkas rázásánál loccsanás és közvetett érczpengés hallható.

Mart. 20-dikán műtét. Chloroform-narcosis, *resectio costarum* VI., VII., VIII., IX., mindegyik 6—8 cm. hosszban, hónaljvonalnak megfelelőleg. A mellürből vérrel telt bűzös ev ürült ki. Gyenge chlorzink-oldattal kifecskendés. Tüdő teljesen comprimálva, alig ökölnyi-nagyságú. 4 vastag drainső beillesztés; mindkét bőrmetszés egyesítése 8 és 7 csomós varrattal. Serosublimatgaze-kötés flanel-övvel. Műtét közben többször subcutan aether-injectio.

Mart. 21-dikén daczára erős cognac és vörös bor adagolásnak a rendkívül elgyengült, vérszegény beteg alig képes magához térni. Az átívódott kötés újítva lett. Este végtagjai hidegek, légzése nehéz. Mart. 22-dikén reggel 8 órakor exitus.

Bonczolat Péchy János orvos úr által:

Vonalas műteti sebzés a mellkas jobboldali mellső felén, 7., 8., 9., 10. bordák műteti folytonosság hiánya. Általános nagyfokú sorvadás és vérszegénység. A jobboldali tüdő majdnem teljes eves szétmállása, 1 liternyi eves folyadék a mellübben. A máj és vesék amyloid elfajulása. Idült gyomor- és vastagbél-hurut. A bal tüdő mérsékelt vérbősége és heveny zizenyője.

Vizsgált egyén előzőleg izzadmányos mellhártya-lobban szenvedhetett, s az izzadmány eves szétesésétől feltételezett evérűségben halt meg.

Az ily rendkívül súlyos eseteknél jövőben a narcosist egyáltalán mellőzni ohajtánám, részben a hiányos légzés, részben az ily elcsigázott betegek vérszegénysége miatt. Ezen betegnél ugyan a műtét főleg azért nem engedett kedvezőbb kimenetelt remélni, miután a tüdő teljesen összenyomva, kapacitását végkép elveszté és ezen thoracoplastica kedvező lefolyása után sem tágult volna ki.

b) Chr. A. ügyvédnek 5 éves fia, Pancsováról, 1885. mart. 18-dikán, mint anyja elbeszéli, heves torokfájdalmakról panaszkodott, s ugyanakkor láz is jelentkezett. A család háziorsosa chinin-oldatot rendelt; de miután beteg ezt be nem vette, ugyanezen gyógyszer végbélcsapok alakjában alkalmazta. Nehány napra ezután beteg jobboldali mellkas-fájdalomról panaszkodva, mart. 27-dikén az orvosi tanács jobboldali körülírt mellhártya-lobot constatált és a jobb lapoczká alatt 4 nadálynak alkalmazását ajánlotta. Erre, mint anyja említi, a fájdalmak megszűntek. Ezután a jobb mellkas-oldalra heteken át körülbelül óránként változtatott, felmelegedő borogatások lettek alkalmazva. Esténként lázas mozgalmak jelentkeztek. Gyógyszerül digitalis-főzet és por, sőt eleinte arsen-csöppek lettek rendelve. Mintegy az 5—6-dik héten izzadmányt állapítva meg, consultáló orvosai a mellkas csapolását is szóba hozták, de megállapodásra nem jutottak. Mintegy a 7-dik héten a gyermek felkelt, járkált, habár esti hőemelkedése a 38°-t mindig meghaladta. Junius elején anyja a gyermeket *Gleichenbergbe* vitte, hol 5 hétig tartózkodott és az Emma-forrásból délelőtt 250, délután 250 gm-ot ivott, savóval keverve. Első két héten beteg tüdőni látszott. Azontúl reggelenként köhögés és kiköpés jelentkezett. Ugyanekkor a jobboldali hypochondrium táján daganat mutatkozott, mely hashajtók adagolása után eltűnt. Nemsokára ezután a mellkas mellső oldalán, a kulcsont és bimbó közti téren érzékeny dag támadt. Ezen körülmény beteg anyját arra indította, hogy gyermekével Budapestre utazzék. Jul. 17-dikén *Bókai és Verébely* m.-tanárok a fentemlített daganatot csapolva, mintegy 200 gm. sűrű, sárgás folyadékot bocsátottak ki. Ugyanaz nap este beteget *Korányi* tanár úr is megtekintve, a thoracotomia mielőbbi végrehajtása czéljából kórházunkba utasította.

Felvételnél, jul. 20-dikán a jobboldali mellkas felső részén tyúktójsnyi, nyomásra rendkívül érzékeny, pirosas bőrrel fedett, fluctuáló dag volt jelen, melynek felső határát a kulcsont, medialis határát a szegycsont, alsó határát 2 cm-nyire a csecsbimbó-alatti harántvonal képezte. Mellől az axillaris vonalban az egész

mellkason tompa kopogtatási hang, úgyszintén hátul a 4-dik bordától lefelé.

Jul. 21-dikén műtét. Narcosis chloromethyllel. A csecsbimbó felett 3 cm-nyi harántmetszés, nagy mennyiségű genykiürülés; két ellennyílás.

Ezután a VI. borda felett újabb bemetszés és ezen bordának 5 cm-nyi *rescálása*, genykiürülés a mellürből; innen az előbbi ürbe sikerült feltalálni a 2-dik és 3-dik bordaközben az áttörési sipolyt. Mellür irrigálása 1:5000 sublimat-oldattal. Ismét két drainső beillesztése a mellkasürbe. Mindkét metszett seb egyesítése csomós varratokkal; serosublimatgaze-kötés flanel-övvel.

Jul. 22-dikén. Kötésújítás. Beteg láztalan, étvágya jó.

Jul. 23-dikán. Kötésújítás.

Jul. 24-dikén. Kötésújítás. Teljes asepsis. Ama két drainső, mely a bimbó felett a bőr-alatti áttört tályogba szolgált, végleg el lett távolítva. Ezen üreg pár nap alatt prima intentione gyógyult.

Aug. 4-dikén a mellürből a 2. drainső kivétele után és a gyermek megfordítása alkalmával 10 gm-nyi világos-sárga, savószerű váladék ürült ki, leszámítva azt, ami a veszendő gazebe szívódott fel. Ezen kiválasztás 10 napi ingadozások után teljesen megszűnt, miután aug. 5-dikén 12 gm., 6-dikán 9 gm., 7-dikén 10 gm., 10-dikén 8 gm., 11-dikén 5 gm., 12-dikén 4 gm., 13-dikán 5 gm., 14-dikén 5 gm. ürült ki.

Aug. 15-dikén semmi váladék.

Aug. 19-dikén a mellübbe szolgáló 2 drainső végleg eltávolítva; azontúl 2 naponként kötésújítás. Beteg műtét óta szemlátomást erősödött, arcza kipirult, láza műtét előtti nap 39°3', azontúl láza csak aug. 18-dikán volt, esteli 38° hőemelkedéssel, gyomorromlás folytán, különben az esteli hőemelkedés a 37°5'-ot sohasem haladta meg. Utóbbi 2 hét alatt kötéssel a parkban járkált.

Sept. 6-dikán gyógyultán távozott.

1886. év első napjaiban nagyatyja jelenti, miként a gyermek teljesen jól érzi magát.

12. Epididymitis.

30 éves földbirtokosnak 18 éves korában szerzett első gonorrhoeája teljesen sohasem szűnt meg; utóbbi időben vizeletnehézségei voltak. Vizelet-vizsgálat hólyaghurutot enged constatálni. 4 év előtt bal herelobja volt. Borogatásokra a mellékhere időnkint kisebb lett, collodium-beecsetelésre javult. Mart. 4-dikén geny önként áttörése. 8 cm. *metszéssel* tágítás; elhalt bőr-alatti kötszövet és a mellékhere elhalt szövetei eltávolíttatnak. Serosublimatgaze-kötés, sebkötés, naponta kötésújítás.

Ápril 4-dikén beteg gyógyultán távozott.

13. Epistaxis.

20 éves képezdei tanuló, kinél 4 nap előtt heves orrvérzés mutatkozott és felvétele előtt való napon a külső orrjáratot a sz. János-kórházban carbolgaze-csíkokkal tamponirozták.

Felvételnél, dec. 16-dikán a szív működést rendellenesnek találtuk, amennyiben a szívcsúcson praesystolikus zörejt volt hallható. Dec. 18-dikán a raphe perinae in tyúktójsnyi dag lett felmetszve; genykiürítés, 2% carbolvízzel kifecskendés.

Dec. 28-dikán gyógyultán távozott.

14. Evertatio.

Egy 50 éves gazda állítólag 10 év előtt lórugás következtében a baloldali lágyéktájon sérvet kapott, mely daczára, hogy sérvkötőt hordott, folyton nőtt. Baloldali vízsérvét pár év előtt Kolozsvárt operálták.

Felvételnél, jul. 28-dikán a lesóványodott, halavány betegnél mindkét alsó végtag zizenyösen beszűrődött, gyomortáj beesett és a czombok között egy csaknem két emberfej-nagyságú dag helyezkedett, melynek mérete felülről lefelé 71 cm. jobbról-balra 77. Körméret 92, alapkörület 59 cm. Bőr tágult viszerekkel; a teljesen elmosódott penis praeputiumának nyílása jobb oldal felé, a tömlő felső harmadán látható. A dag kopogtatási hangja felváltva dobos és tompa; a vastag és vékony belek körvonalai egész jól kivehetők. Betegnek állítólag 2 hét óta székkürölke nem lévén, két napon át a daganat masszív lett, s naponta fürdő lett rendelve. Miután ezen eljárás kívánt eredményhez nem vezetett, jul. 31-dikén

a végbélbe Hegar-féle beöntés történt, amely után kielégítő székletétel következett.

Miután beteg az általunk ajánlott műtétbe beleegyezését nem adta, aug. 2-dikán, saját kívánatára, *gyógyulatlannal* távozott.

15. *Fistula.*

3 férfi, egy nő.

a) *F. ani.* Két férfi, egy nő.

24 éves joghallgató mintegy 2 hónap előtt a végbél körül fájdalmat érzett, ugyanott később daganat képződött és magától áttört.

Felvételnél, máj. 4-dikén a végbélnyílástól 2 cm-nyire mell felé, raphétól jobbra egy sipoly, mely a kutaszt mindkét oldalt 6 cm-nyire engedi a bőr-alatti kötőszövetbe hatolni.

Ezen üregeknek megfelelőleg egy-egy metszés, *sphincterotomia*, szürkés sarjak kikanalizása; a seb két oldalsó végének 5—6 csomós varrattal egyesítése; a seb közepének nyíltan hagyása, jodoform-kötés.

Máj. 5-dikén és naponta kötésújítás.

Máj. 11-dikén varratok eltávolítása; összevarrt seb prima intentiója.

Máj. 14-dikén a seb közepének tiszta sarjadzása és hámképzés.

Máj. 23-dikán beteg *gyógyulatlannal* távozott.

22 éves hadnagy 1882-ben baloldali genyes lágyékmirigyeivel 3 hónapig gyógykezelés alatt állott. 1884. novemberben a végbél-táján genyedő sebje volt, amely 1885. elején nagyobb fokú lobo-sodást mutatván, április 17-dikén orvosa által lett metszve; e metszés máj. 20-dikán ismételve lett. Miután a genyedés szorgos tisztogatás dacára hosszabb időn át meg nem szűnt, beteg jun. 20-dikán Lumniczer tnr. ajánlatára intézetünkbe vétette fel magát.

Felvétele alkalmával a végbél és a farscsikcsont közti téren egy tisztán sarjadzó sebfelület, s ennek közepén egy kisűjnyi vastag sipoly volt látható, mely utóbbi a sondát a végbél és a farscsikcsont között egész a kis medenczébe egy genyűrhöz engedte vezetni, mely ür a végbéllel összeköttetésben nem volt.

Jun. 22-dikén *műtét* Lumniczer tnr. úr által, narcosis nélkül. A leírt üreg és sipoly feltárása, a meglehetősen nagy ürnek kikanalizása, jodoform-porral behintése és jodoformgaze-zel kitömése.

Utókezelés általunk lett vezetve; naponta kötésújítás.

Jul. 10-dikén az ür gyorsan telik ki sarjakkal. Beteg, ki műtét előtt le volt soványodva, napról-napra gyarapodik, kinézése javul.

Jul. 30-dikán az ür csaknem teljesen ki van töltve és a hámképződés kezdődik.

Aug. 16-dikán beteg vidékre állomására *gyógyulatlannal* távozott.

Nov. végén Pesten átutazóban szíves volt magát nálam bemutatni, egészséges kinézéssel és teljesen gyógyult sebbel.

Kereskedő neje, 29 éves, 15 éves korában férjhez ment, 3-szor szült, két gyermeke él; többször abortusa volt jelentékeny vérzésekkal. 1884. év tavaszán köhögni kezdett, s azóta gyakori hasmenésekben szenved: 1884-ben Tusnádon, 1885-ben Buziáson volt.

Oct. 2-dikán intézetünkbe jött, midőn a végbél felett 1 1/2 cm-nyire sipolyt találtunk, mely felfelé a végbél mentén 4 cm-nyire, jobbra és balra 3 cm-nyire enged kutaszolni.

October 4-dikén *sphincterotomia*. A sipolyból kiindulólag V metszés, sarjak kikanalizása, amidőn egy helyen a vagina alsó falán nyílást fedeztünk fel, mely szintén ki lett kikanalizva. Baloldali bemetszés 5 csomós varrattal egyesítve. Serosublimatgaze-kitömés, naponta kötésújítás jodoformgaze-zel felváltva.

Oct. 15-dikén varratok eltávolítása.

November 1-sejétől naponta ülőfürdők. Másodnaponkint lapisolás.

Nov. 9-dikén beteg *gyógyulatlannal* távozott.

Dec. végén és 1886. jan. elején levelében tudatja, miként sebje ismét kiújult és köhögése nem szűnik. 1886. mart. hóban sebje gyógyult, de még köhög.

b) *F. in inguine.* 35 éves kereskedő, 29 éves korában inunctio-curát végezett. Aug. 25-dikén a baloldali lágyéktáján daganat képződött, melyet egy hétre rá orvosa felmetszett.

Ennek helyén felvételtkor, october 27-dikén 5 cm-nyi heg látható, melynek felső és alsó zugában egy-egy sipoly nyílt volt; a felsőből 9 cm. hosszú, mell- és lefelé huzódó bőr-alatti sipolyba juthatni; míg az alsó az ágyéktáj felé irányuló, vakon végződő sipolyba vezet.

October 29-dikén *műtét*. Narcosis alatt. A fent leírt irányban a sipolyok és a heg mentén 18 cm. hosszú metszés, az ürnek teljes kitarása, pontos kikanalizása; a sebvonal alsó szélének mentén 4, a felsőnek mentén 3, tehát 7 ellennyílás, ugyanannyi drainső beillesztéssel; 1:5000 sublimat-oldattal kiöblítés; sebvonal-egyesítés 10 mély és 5 felszínes csomós varrat segítségével. Serosublimatgaze-kötés.

Naponta kötésújítás.

Nov. 4-dikén 8 varrat eltávolítása.

Nov. 5-dikén 3 drainső eltávolítása.

Nov. 6-dikán a még hátralévő varratok és 2 drainső eltávolítása. A váladék jelentékenyen kevesebb.

Nov. 14-dikén semmi váladék. Két utolsó drainső eltávolítása. Teljes láz- és fájdalommentes lefolyás után, consolidált sebbel beteg nov. 21-dikén *gyógyulva* távozott.

(Folytatása következik.)

A budapesti kir. orvosegylet rendes ülése 1886. évi május 29-dikén.

Elnök: Lumniczer Sándor tnr. Jegyző: Réczey Imre tnr.

1. Múlt rendes ülés jegyzőkönyve felolvastatván, hitelesítettetett.
2. Elnök jelenti, hogy Coen Raphael legközelebb megjelent munkáját az egylet könyvtára számára beküldötte. Köszönettel vétetett.

3. Navratil Imre tr. nyílt alszártörésnek gyógyult esetét mutatja be. Az esettel kapcsolatban hivatkozik úgy a múlt, mint a jelen évben bemutatott betegeire, kiknél részint lösebb, részint szürsebb következtében genyes mellhártyalob fejlődött ki, mely evesedésbe ment át. Ezen betegeknél drainezés és befecskendezés által iparkodott a gyógyulást elérni, s ezen igyekvésében misem bizonyult alkalmasabbnak, mint thymol-oldattal való folytonos irrigatio. A betegeknél az üszkös czafatok gyorsan eltávolodtak, a hófok rendszeren alászallt, s a folyamat csakhamar szépen visszafejlődött. Szólok ezen eljárást az antiszeptikus eljárás ideáljának tekintem, s ezért nemcsak a mellüreg, hanem a végtagok bántalmainál, nevezetesen nyílt törésnél, a lágy részek nagyfokú üszkösödésénél jól vélte alkalmazhatni.

A bemutatott betegnek, ki 2 évvel ezelőtt feküdt szülő osztályán, jobb alszártát cséplőgéppel zúta össze. A beteg ugyanaz nap hozatott az osztályra, amidőn a lágy részek jelentékeny zúzódása mellett a sipcsont mintegy 12 cm-nyi terjedelemben csupasznak találtatott; közepén szét volt törve, s a centralis rész az alsóra ráment és azt 8 cm-nyi terjedelemben fedte, hasonlóképp törve volt a szárcapocs is. Minthogy szülő teljesen conservative akart eljárni, azért teljes fertőtlenítés után Lister-kötést alkalmazott. Másnap a hőmérsék 39.8°-ra, az azután következő napon 40.5°-ra emelkedett, a lágy részek jelentékeny duzzadásával és részben üszkösödésével. A betegnél ennél fogva folytonos irrigatio lön foganatosítva, oly módon, hogy az egész végtag makintosbba, mint egy tömlőbe be lett varrva, a végére silk tétetett, úgy hogy a végtag légmentesen el lett zárva. A bevezető nyíláson 1%-os carbololdat lett bevezetve, mely a kivezető nyíláson át csészébe lefolyt. Másnap a hőmérsék 38°-ra, azután 37°-ra szállt alá, mely utóbbi hófok megmaradt mindaddig, míg a beteg a kórházat el nem hagyta. Ezen idő alatt számos üszkös czafat távolított el, az izmok végre egymáshoz tapadtak, de csontegyesítés csak resectio által sikerült, minél fogva a végtag 8 cm-rel rövidebb lett. A csontvégek egyesítése után a végtag organtin-kötésbe tétetett, mely többször lett változtatva, míg végre több heti kezelés után szép sarjadzó felület mutatkozott. Egy pár hónap múlva callus is képződött, mely ugyan még nem volt nagy, de a beteg ki lett bocsátva, hogy a szabad levegőn erejét gyorsabban visszanyerje. Két év múlva újra megjelent teljesen gyógyult, egészen jól használható végtaggal. Szólok az antisepsis ezen formáját melegen ajánljam, mert ha az üszkös részeket azonnal eltávolíthatjuk és folytonosan

távol tartjuk mindazon oki mozzanatok, melyek pyaemiát idéznek elő, akkor megtettünk mindent, amit a conservativ sebészettől kívánni lehet.

4. *Morelli Károly* tr. a veleszületett kóros elváltozások ritka esetét, nevezetesen veleszületett nyaki tömlőt mutat be. Származását illetőleg a 2., 3. és 4. kopolyú-ív nem záródásából magyarázza azt szóló. Az első esetet 1789-ben Musovszky közölte, s két esetet műtett is, anélkül, hogy véleményt mondhatott volna, hogy az nyaki sipoly. Dzondi szintén két esetet műtett, anélkül, hogy eseteiről véleményt mondott volna. Csak 1832-ben közölt Ackersohn esetet, melyet mint veleszületett nyaki sipolyt írt le. E sipolyra vonatkozólag egy másik esetről tesz említést, melyet mint mindkét oldali teljes nyaki sipolyt írt le. A jelen esetben szóló azt hitte, hogy ha a külső nyílás elzáródik, ezzel egyidejűleg rekedtség és köhögési inger lép fel. Kutaszsal előrehatolva, midőn a gyűrűporczhoz ért, fuladás lépett fel, s csak 4-szeri vizsgálat után sikerült feljebb hatolni a garatürbe. Ilyen tömlős dagnak összesen két esete műtettetett. Az első, mely lúdtőjásnyi volt, Neumann, a másikat, mely körte-alakú volt, Baumgarten észlelte. A műtét mindkét esetben teljes eredményre vezetett. A bemutatott gyermeknél születése alkalmával a kulcsfont felett kis mogorónagyságú daganat volt látható. 1½ évvel ezelőtt kis lúdtőjásnyi volt, de az utóbbi időben gyorsan növekedett, s a m. sternocleidomastoideus mentén a kulcsfont elé került. Ily esetekben az a kérdés merül fel, vajon javulva van-e a műtét beavatkozása? Szóló a jelen esetben punctio által akar eredményhez jutni, s csak ha azt látná, hogy a daganat gyors növekedésnek indul, fogja kockáztatni a műtétet.

5. *Pertik Ottó* tr. 21 éves férfi teteméből mutat be friss készítményt. Az egyén szívujában halt meg. Az 557 gramm nehéz szív hosszirányban megnyúlt; a csücsöt kizárólag a bal gyomrocs képezi, melynek hosszúsága 15 cm., falzatának vastagsága 2,5 cm. A bal szívben következő elváltozások mutatkoznak:

a) Az aorta félholdképi billentyűi idült endocarditikus folyamat folytán fehérek, átlátszatlanok, rigidek, vastagodottak, de el nem meszesedettek és szabad szélük kalapkarimászerűen az aorta falzata felé visszahajlott, miáltal jelentékenyen megrövidültek. A visszahajlás élén gombostűfejnyi gömbölyded, vagy bankós szürkésfehér vagy sárgás göböcskék, vagy szemölcszerű képletek alakjában subacut endocarditikus felrakódások látszanak, melyek a subendocardialis réteggel összefüggő kötszöveten kívül szemcsés vagy rostos fibrinvaladékból állanak. Végre a hátsó billentyűn lencsénél nagyobb, aláaját szélű fekély ül, melynek alapja szürkésárgán, míg szomszédsága szürkéspirosan elszínesedett.

b) A kéthegeyi billentyű mellső lebenyének gyomrocsbeli színén 2,5 cm. hosszú, 1—2 cm. széles sekély folytonossághiány, melynek alapját a billentyű felső lemezének belövelt, lemeztelepített, s a már mondott endocarditikus növedékek által egyenetlen színe képezi.

c) E bicuspidalis fekélylyel szemben a sövény bal oldalának legfelsőbb részén e fekélynek mintegy tükröképe fordított, s kicsinyített kiadásban van meg, mennyiben itt megfelelő alakban s kiterjedésben a kissé vastagabb, de ki nem fekélyesedett endocardiumon a jelzett göbös endocarditikus felrakódások székelnek.

d) A bicuspidalis mellső lebenyének inhúrjai áttűnők, szürkések, lágyultak, rostonyás csapadékok által egyenetlenek, göbösek, s három ilyen inhúr elszakadt úgy, hogy felelkező csonkjaiik egyrészt a mellső szemölcsizmon, másrészt a billentyű mellső lebenyén fibrin-alvadékok által bunkóssá lett véggel találhatók.

Kétségtelen tehát, hogy az endocarditis azon ritkább alakjával van dolgunk, melynél a szétesés, a roncsolás, fekélyesedés lép előtérbe, tehát endocarditis ulcerosa vagy mycotica.

Fellépett pedig ez oly egyénnél, kinél egyrészt az egész üteres rendszer az egyén korához, s a test erejéhez mérten igen szűk, s vékony falzatú (hypoplasia arteriarum Virchow), s kinél másrészt régibb endocarditis aortica ment előre, mely az aorta-billentyűk jelzett elváltozását eredményezte. Hogy ezek elégtelenek voltak, azt boncztanilag legjobban a bal gyomrocs szemölcsös izmainak lelapult volta bizonyítja; orsószzerű alakjukat t. i. azért veszítették el, mert a bal gyomrocs diastole alatt sem szabadult fel teljesen az üteres nyomás alól.

Miután az endocarditikus lobtermény mindig a mechanikailag leginkább insultált helyeken rakódik le, ilyenekül pedig bizonyosan a billentyűk záródási vonalai tekintendők, melyek azonban nem a szabad széllel esnek össze, hanem a viszeres szárdák billentyűin a pitvari felületen, a félholdképeken pedig a gyomrocsbeli színen mintegy 1—1,5 mm.-nyire fekszenek befelé e szabad szélről: azért adott esetben a folyamat sajátos localisálása még magyarázatra szorul. Bemutató ezért boncztani jelekből bizonyítja, hogy a legrégibbnek tekintendő fekély tényleg az aorta hátsó billentyűjén ül, honnét a gyomrocs-diastoleja alatt regurgitáló véráram közvetítésével a folyamat oda terjedt, mely hely ezen véráramtól találva lett, azaz a bicuspidalis mellső lebenyének alsó színére; s hogy a septumon ülő legfrissebb elváltozások, melyek együttesen a bicuspidalisbeli fekély körvonalait fordított alakban utánozzák, szintén közvetlen a surlódás eredményének tekintendők.

Az inhúroknak endocarditikus lágyulás következtében beállott szakadása systole alatt a kéthegeyi billentyű mellső lebenyének visszahajlását a pitvar felé, azaz e billentyű hevenyen kifejlődött elégtelenségét eredményezte.

Bemutató végre a bántalom kóroktani mozzanatairól emlékezik meg, s röviden Virchow, Winge, Klebs, Eberth s a legújabbak közül Wissokovitch, Orth, Weichselbaum s Ribbert dolgozataira figyelmeztet. A bemutatott esetből az idő rövidege miatt eddig csak a frissen vizsgált vesékben mutathatott ki az eczetsav-glycerin móddal coccus-tömegeket. Ilyenekre gyanus ecchymosisok azonban az agyban (capsula int.), azután nagy számban a hidban és vesékben, gyéribben a szívben, a kötőhártyán s a belekben találtak.

6. *Babes Viktor* tr. előadást tart »egyes kórszövettani módszerekről« cím alatt.

Előadás után *Pertik Ottó* tr. szólal fel. Az előadó által említett safranin-kezelést jobbnak tartja, mint az osmiummal és picrocarminnal való kezelést, melylyel különben egészen hasonló képet lehet nyerni, azonban míg ezzel 48 óráig kell a készítményre várni, addig a safranin igen gyorsan hat, s a képek teljesen megfelelők. Szóló csak azt szeretné tudni, hogy a vázolt glomerulusképeknél sikerült-e ez endothel magatartását a glomerulus kacsaira vonatkozólag kideríteni, mert ennek alapján meg lehetne tudni, hogy a glomerulo-nephritisnél fellépő sejtképződés honnan indul ki?

Ami a safranin alkalmazását az actinomycosisnál illeti, erre nézve szóló a következőket jegyzi meg: Az actinomycosis kórisméje a váladékokból legegyszerűbb akkor, ha szemcsét sikerül kitalálni. A geny kezelése nehéz, ha az takonyoszerű, nyúlós; ilyenkor ezt konyhasó-oldattal kell kimosni, amikor sikerül egyes actinomyces-szemcséket találni. Vannak azonban esetek, midőn a váladék igen híg, s ekkor többszörös konyhasó-oldattal való hígítás után sikerült egy szemcsét felfedezni, mely egy csepp glycerinnel jó képet ad. Ha a geny ki nem mosható, akkor a geny közvetlen vizsgálata által abban a legkisebb u. n. »Actinomyces Dmsen« kimutatni, mely ismét radialis csíkoltságot mutat. Ez a legbiztosabb eljárási mód, s azon esetekben, midőn ily módon sem sikerül az actinomyces kimutatása, akkor a geny átvizsgálása igen fáradságos volna, s ha e tekintetben áll az, amit előadó említett, hogy t. i. sikerült egyes szemcsé- és fonaltörmelékeket kimutatni, sőt sikerült a bunkókat meg is festeni, akkor ez határozott előrehaladásnak tekintendő. Azonban megjegyzendő az, amit szóló már egy korábbi előadása alkalmával felemlített, s ami talán az előadó figyelmét kikerülte, hogy t. i. az actinomykotikus szövet festése után nemcsak a tökéket kapta meg a granulációs sejtek közepette, hanem bacillusokat és fonalakat is, s ezekben éles szemcséket, melyekben leptothrix mutatkozott; szóval egy kiterjedt mycosis található, melynek további természete kérdés tárgyát képezi. Az actinomycosis festésénél szólónak is feltűnt egy új festési mód. Ha t. i. methyalkohollal és haematoxylinnel festjük a szöveteket, akkor azok szép kék színt mutatnak; ha e szöveteket azután picrinsav oldatába tesszük, akkor az actinomyces központja violára, bunkói pedig élénk sárgára festődnek. Szóló ezen tényt szintén megerősíti, s a prioritást magának tulajdonítja. Ami az amyloid kimutatását illeti, erre nézve van egy régi jó eljárás, mely azonban sok kérdést nem bír még eldönteni. Felemlítendő a methyloid és gentianolvas, mely piros-kék színt eredményez, s az amyloid lerakódására jellegző.

Végül megjegyzi, hogy minden új módszer, mely által ismereteink tovább fejlesztetnek, örömmel üdvözlendő; de el kell ismernünk, hogy számtalan új módszer létezik, mely épen nem tekinthető haladásnak. Vannak kitünő, egyszerű, régi módszerek, melyek nemcsak nálunk, hanem Németországban is elhanyagoltak. Így pl. mai napság igen elhanyagolják a glicerín-praeparátumokat, melyeknek előnye az, hogy a szerkezeti képet jobban tünteti fel, mint a lakkészítmény, mely csakis élénk színelőnyösége által tűnik fel; de ha ugyanazon szerv két szomszédos része közül az egyiket glicerínben, a másikat lakban állítjuk a górcső alá, akkor a szerkezeti különbség élénken szembe tűnik. A különböző új módszerek túlságos figyelemre méltatásának és a glicerín elhanyagolásának sajnos következményei is vannak. Így pl. egy esetben alkohollal és lakkal a heveny nephritisnek képe nem volt kimutatható, holott konyhasó-oldatban ki lett volna mutatható, minthogy a különböző fénytörés következtében a szövetelemek jó képet adnak. Szem előtt tartandó tehát azon tény, hogy a régi jó módszereket nem szabad elhanyagolnunk.

Babes Viktor tr. a safranin-módszert igen ajánlja, de emellett még más módszert is használt, t. i. a coccinin vizes oldatát, ez még jobban fest, mint a carmin és picrocarmin. Az actinomyces kimutatására a Gram-féle festést szóló már egy év óta gyakorolja, s ezt könyvében is felemlítette. E festési mód különösen két esetben tűnt fel. Az egyikben Israel tr. nem volt képes actinomyces-szemcséket szabad szemmel látni, s azokat csakis ezen módszerrel sikerült kimutatnia. Pertik tr. azon leletére vonatkozólag, hogy az actinomyces-szemcsék között bacteriumokat is talált, szóló több vizsgálata alapján azt állítja, hogy a leírt alakok az actinomyceshez tartoznak, s azokra jellegzetesek. Két esetben, midőn szemcsék nem találtak, később mégis kórismézhető volt az actinomyces. Szóló tiltakozik azon feltevés ellen, mintha az egyszerű, jó festési módokat elhanyagolná, de másrészt, ha meggyőződik arról, hogy valamely készítmény canada-balzsamban jól eltartható, akkor ezt előnyösebbnek tartja; azonkívül tanítási szempontból is célszerűbb. A bacteriumokat szóló mindig friss állapotban festi és a festőszert gyengéden kivonja; ha pedig állandó készítményeket akar előállítani, akkor előbb azokat kiszáritja. Szólónak is elve az, hogy a szöveteket frissen megvizsgálja, s csak azután tüzetesebb vizsgálat céljából fordul bonyolódott módszerekhez, mért meg van győződve, hogy ezáltal sok új derülhet ki.

KÖNYVISMERTETÉS.

Die Epistaxis und ihre Behandlung vom rhino-chirurgischen Standpunkte. Von Dr. Egmont Baumgarten, Specialist in Budapest.

A régi orvostudomány előtt egyik figyelemre alig méltott, gyakran pedig félremagyarázott tüneti jelenség, az orrvérzésnek kór- és gyógytani jelentősége e század, méginkább az utolsó néhány évtized alatt lett a tárgyilagossá vizsgálódások és észleletek nyomán tudományosan kifejtve, s e téren maradandó becsű felfedezések önként kínálkozó, alkalmas időpontok gyanánt szolgálnak, melyek szerint szerző az orrvérzés történetében három időszakot különböztet meg, ezek elseje Hippocratestól Bellocqig, Bellocqtól az orrtükrözés felfedezéséig a második, innen pedig napjainkig a harmadik időszakot éli az orvosi tudomány, amidőn Czermák és Türck megvilágító eljárásokkal — a kifejezés tágabb értelmében is — a a rhinologia eddig régi nézetekbe burkolt homályos terére csakugyan fényt derítettek.

Szerző az orrvérzések azon féleségeire terjeszkedik részletesen, melyeknél a vérzés helye az orrürből származik, s ezeket ismét a szerint, amint egészséges egyénknél az orrürből létező, erre hajlamos helyekből történik a vérzés, vagy pedig amint orrürből bántalomnak, vagy végre mint általános megbetegedésnek tüneteként jelentkeznek, három csoportba osztja. Ismerteti az okokat, melyek orrvérzést idézhetnek elő, s ezek között az edények bonczani fekvése, falaik elváltozásán kívül a trauma játszik kiváló szerepet. Az irodalomból és saját gyakorlatából néhány nevezetes esetet közöl, ezek között a menstruatío vicarians általa észlelt három érdekes esetét.

A gyógyeljárások tárgyalásában a régiek ismert műfogásait röviden említve, a mai uralkodó eljárások kivitelezését tüzetesen leírja. A műhöz, mely 47 középfelületű 8-ad rétegű lapra terjed, befejezésül idevonatkozó irodalomjegyzék van csatolva.

L A P S Z E M L E.

N—1. Innhüvely-hygrográfról.

Weiss szerint egyre megy akár egy nagyobb, akár több kisebb metszést készítnünk; a földolog a pontos fertőztelenítés mind a műtét alatt, mind az utókezelésnél, továbbá a kóros váladékok teljes eltávolítása jól eszközölt alagsóvezéssel. (Revue de Chir. 1885. 6. sz.)

TÁRCZA.

A lipiki hévíz pharmacodynamikus hatásáról annak külső és belső alkalmazásánál.

MARSCHALKÓ TAMÁS tr., lipiki fürdőorvostól.

(Folytatás.)

Ami most már a lipiki hőforrásnak kétszeres becsét kölcsönöz, s azt sok más ásványvíz felé emeli, az épen azon körülmény, hogy a lipiki hévíz magas hőmérsékete, s alkáliságának szerencsés kombinációja teljesen alkalmassá teszi arra, hogy vele kombinált gyógy-mód is végezhető legyen; a lipiki víz ép úgy alkalmazható fürdőkre, mint belsőleg ivó-gyógymódnál, s pedig e két alkalmazási mód az indicatióknak megfelelőleg vagy egymással kombinálva egyszerre történhetik, vagy egymástól teljesen függetlenül is; míg ugyanis mint fürdő alkalmazva, a lipiki víz egy igen magas hőmérsékű, gyengén konhasós, s eléggé szénsavdús hévízet képvisel: addig belsőleg mint szénsavas alkáliában igen gazdag, jelentékeny jodnaton-tartalmú égvényes sós víz szerepel.

Nézzük most már a *pharmacodynamikai* hatást, melyet a lipiki víz külsőleg, fürdők gyanánt alkalmazva kifejt.

Tudjuk, hogy még pár évtizeddel ezelőtt felvették a balneológok, hogy a víz fürdés alkalmával a benne foglalt oldott alkálirészekkel együtt a felhámra keresztül átszivárog, s egyenesen a vérbe jut és innen magyarázták a fürdők hatásának nagy részét, ezt annál inkább hitték, mert minden kétséget kizárólag ki lett

mutatva, hogy gázok és könnyen elpárolgatható anyagok a bőrön keresztül csakugyan átömlenek és felszívódhatnak; a felvétel azonban, mely igen plausibilisnek látszott, s igen kényelmes volt, csakhamar meg lett döntve, s ki lett mutatva, hogy pl. sók csak akkor szivárognak át a felhámra, ha azok oly tömény oldatban vannak, hogy annak vegyi összetételét megváltoztatják. (Clemens¹⁾ és Neubauer²⁾) kísérleteik folyamán továbbá azt találták, hogy különböző chlor-sók — különösen chlornatrium — nem szivódnak ugyan fel a felhámra keresztül, hanem abba beivódnak, s így a vízben oldott sók nem lépnek ugyan egyenes összeköttetésbe az írhámra lévő idegvéggekkel, hanem endosmotikus uton — amennyiben az írhámból több víz megy a felhámra lévő sórészekhez, s így az idegvéggek kiszáradnak, — képes a vízben oldott és a felhámra beivódott só a környi idegrendszerre izgatólag hatni, ezen inger azután centripetál uton elvezetettetik a központba, s reflex hatásokat képes előidézni; ők még azt is találták, hogy másféle sók nem ivódnak be az epidermisbe, ellenben a szénsav szintén bír ezen képességgel. Számos kísérletek tettettek még ezenkívül e kérdés tisztázására, melyeket mind elősorolnom lehetetlen, s azért csak röviden az eredményeket említem meg. Ki lett mutatva, hogy a víz és a benne oldott állapotban lévő sók a felhám felső rétegeibe beivódhatnak, ezen beivódást elősegíti a meleg, a fürdés hosszú

¹⁾ Archiv f. wiss. Heilk. Bd. IV. Nr. 3—4.

²⁾ Corresp. Blatt d. V. f. gemeinsch. Arb. Nr. 55.

tartama, a bőrfaggyú eltávolítása; ezen víz a fürdő után ismét elpárolog. *Hogy ellenben a víz és a benne oldott állapotban levő nem illékony alkatrészek az ép felhámon át a fürdés alatt felszívódnának, az egyáltalában nincs bebizonyítva*, dacára a számos kísérleteknek, amelyek ez irányban tettek; erős dörzsölés által sikerül ugyan a vizet az izzadás-, s faggyúmirigyek kivezető csöveibe sajtolni és esetleg felszívódást létrehozni, ez azonban oly csekély fokú lehet csak, hogy ennek semmiféle élettani, vagy gyógytani hatást tulajdonítani nem lehet. Ki lett azonban mutatva, hogy a bőr a vízben oldott gázok és illó anyagok számára átjárható, ily módon felszívódhatnak a bőrön keresztül a fürdőben kénköveg, szabad jód, ellenben az ásványvizekben előjövő szénsav a vér- és nyirkben jelenlevő gázfeszülés következtében csak igen kis mértékben, s csak felette szénsavdús vízben szivatik fel, innen van az, hogy még igen szénsavdús vízben való fürdés sem okoz — ha csak a gáz nem leheltetik be, — toxikus tüneteket.

Az ásványvizek külső alkalmazásánál a hatás oroszlanrésze azonban kétségtelenül a víz hőfokában rejlik, ezáltal képesek vagyunk a szervezet háztartására, a melegtermelésre, az anyagcsere-re jelentékeny befolyást gyakorolni, s ezáltal gyógycélokat előidézni. A hideg által megleget vonunk el a szervezettől, mely ezen melegvesztéséget fokozott melegtermelés által egyenlíti ki, ezáltal az anyagcsere növekszik, s ezzel együtt a hughany-kiválasztás is. Hideg fürdőnél a bőrrézkénység kezdetben növekszik, azután csökken, s végre teljes érzéketlenség is állhat be, az érzéketlenség kezdetben gyorsulnak, azután lassudnak, s a légvételek mélyebbek lesznek, a bőr kezdetben vérszegény lesz, a fürdő végeztével azonban ezen jelenségek az ellenkezőbe csapnak át. A meleg fürdőben ezen jelenségek megfordítva állnak elő, először ellazulnak a környi szövetek, azután a fürdő után összehúzódnak a bőrvér- edények, s végre ismét kitágulnak, s így ezen hatás a meleg és hideg fürdőnél tulajdonképen ugyanaz, csak hogy megfordított rendben történik, a bőrvérkeringés mindkettőnél növekszik. Míg a hideg fürdő a testtől megleget von el, addig a meleg fürdő a test hőmérsékét emeli, részben melegnek direct a testhez való vitele, részben a megátolt hővesztés által; míg a hideg fürdőben az élenyülés növekszik, de ugyanekkor több éleny is vétetik fel, addig a meleg fürdőnél a belégzett légmennyiség kevesebb ugyan, de a víz- és szénsav-kiválasztás a tüdőkből mégis nagyobb, s ennek oka tisztán a víz nagyobb hőmérséke; a hideg az életműködések erőlyes serkentése, a meleg azoknak megkönnyítése által emeli az anyagforgalmat, s így a meleg és hideg hatása végeredményben közös: az anyagforgalom emelése, csak hogy a mód, amelyen ez eléretik, különböző. Minél több meleg vonatik el a szervezettől, annál nagyobb-nak kell lenni a melegtermelésnek, hogy az kiegyenlítették, annál inkább igénybe van véve a szervezet ereje, s így a hideget, csak oly egyének tűrik, kiknél a melegtermelés gyors és akadálytalan, kik erőteljes testalkatúak, vagy ha betegek is, akiknek constitúciója olyan, hogy a melegtermelés normalis, vagy épen fokozott, mint heveny lázas bántalmaknál, a megleget pedig leginkább tűrik oly egyének, akiknek szervezete az elvesztett megleget nem képes bizonyos megerőltetés nélkül kipoóolni.

Ha a fürdő langyos vagy közönbös (31—46° C.), úgy a meleg hatása csak a környi idegrendszerre terjed ki, s a központra nem terjesztetik át, az ilyen fürdő inkább csak megnyugtatólag hat, ellenben a meleg fürdőknél (37—39° C.) a hő ezen hatása a környi idegrendszerrel a központra, s a véredényrendszerre is áterjed, s reactiót hoz létre, amely a környi vérkeringés nagyobbodásában, a szív működés emelkedésében, s az anyagcsere ösztönzésében nyilvánul, anélkül, hogy a légzés, vesék és belek működése észrevehetőleg változnék; ha ellenben a fürdő melegebb (39—41° C. közt), úgy ezen tünetek sokkal nagyobb mértékben jönnek létre, a 42° C. feletti fürdők — forró fürdők — pedig gyógycélokra már csak igen ritka esetekben, s kivételesen alkalmaztatnak.

Ha már most ezek nyomán azt kérdjük, milyen pharmacodynamikus hatást képes a lipiki víz külsőleg alkalmazva előidézni, úgy azt kell mondanunk, miszerint a lipiki víz mint fürdő alkalmazva nem tekinthető egyszerű acratothermának, már csak azért sem, mert szénsav-tartalma is jóval nagyobb, mint ez az acratothermáknál előjön, de meg konyhasó-tartalma is oly nagy, hogy már külsőleg alkalmazva is képes kétségtelenül bizonyos hatásokat előidézni, s minthogy hőfoka oly magas, hogy tetszés szerint lehet

meleg és langyos fürdőkre is alkalmazni: ezért a lipiki víz külsőleg alkalmazva, mint gyengén konyhasós hévíz szerepel. Tudjuk, hogy azon fürdők, melyek konyhasót nagyobb mennyiségben tartalmaznak, már alacsonyabb hőmérséknél képesek azon hatást kifejteni, melyet közönbös vizek csak magasabb hőmérséknél fejtenek ki, a sósfürdő erősíti a bőrt, s fokozza az anyagcsere-t. Bár a lipiki víz korántsem tartalmaz annyi konyhasót, mint a tiszta sós vizek, — s főjellege nem is ebben rejlik, — de a konyhasó-tartalom mégis elég nagy arra, hogy e tekintetben egészen közönbösnek nem mondható, s én meg vagyok róla győződve, hogy azon — az anyagcsere-t jelentékenyen fokozó — hatásban, amelyet a lipiki fürdő különösen görvélyeseknél gyakorol, a konyhasó is szerepet játszik. Mindezt elősegíti a szénsav-tartalom is. Hogy a jodnatrium-nak milyen szerepe van a víz külső alkalmazásánál, erre nézve véleményyt egyelőre nem mondhatok; a balneológok nagy része azon nézetben van, hogy az ú. n. jodos vizeknél külsőleg alkalmazva a jodnak semmi része sincs a hatás előidőzésében. Katscher¹⁾ halli fürdő-orvos azon nézetben van, hogy a jod a jodvizeknél nem szivódik ugyan a bőrön keresztül, de kísérletei nyomán azon tapasztalatra jutott, hogy a szervezet háztartására nézve, különösen ami a melegtermelést illeti, nem mindegy, hogy közönbös avagy jod és konyhasó-tartalmú fürdő alkalmazatik-e, s ő ezek nyomán azon nézetének ad kifejezést, hogy a „jodfürdőknél“ a sajátságos jod- és chlor-összeköttetések ingert gyakorolnak a bőrre, a test hőmérsékét, a környi vérkeringést, s ezek folytán az anyagforgalmat növelik. Ez még nyílt kérdés, s további kísérletekre van szükség, melyek ezt tisztáznák. Hogy szabad jod, amely igen illékony anyag, a fürdővízből a bőr által felszívatik, az tény, s így nem lehetetlen, miszerint a fürdőben levő és nagyon bomlékony jodsókból a bőrfaggyú zsírsavai által szabad jod választatik ki, amely felszívatik; különösen a jodkaliumra vonatkozólag számos kísérletek tettek, amelyek azonban igen különböző eredményeket adtak, amennyiben a kísérletek criteriuma az volt, valjon a fürdő után lehetett-e a vizeletben jodot kimutatni, már pedig tudjuk, hogy a szervezet a jod iránt oly érzékeny, hogy a bőrön levő esetleges felhám-lehorzsolások, a penis vagy végbél nyákhártyája elegendők arra, hogy azokon keresztül a fürdőben annyi jod szivódjék fel, amennyi a vizeletben kimutatható; minthogy pedig a jodkalium mint minden jodsó igen bomlékony, az is megtörténhetik, hogy a bőr faggyúmirigyének zsírsava által jod lesz szabad, amely azután mint illékony anyag a bőrön keresztül felszívatik, vagy a levegőben elpárologván belégeztek; azon kísérletek ellenben, amelyek ezen esetleges tévedésekre tekintettel voltak, majdnem mind egy és ugyanazon eredményben vezettek, hogy t. i. maga a jodkalium és jodsók az ép felhámon keresztül ép oly kevésé szivátnak fel, mint más a fürdővízben oldva levő nem illékony anyagok.

Nézzük most milyen szerepe van a lipiki víznek belsőleg ivógyógymódnál alkalmazva? A lipiki víz dús (1.94 gm. egy literre) kettedszénsavas natrium-, konyhasó- (0.61 gm.), s szénsav-tartalmánál fogva égvénves sós vizet repraesentál jelentékeny jodnatrium-tartalommal.

(Folytatása következik.)

Heti szemle.

BUDAPEST, 1886. június 3-dika.

— Pasteur intézetének telke. A párisi conseil municipal május 28-dikán tárgyalta Pasteur intézete telkének ügyét. A bizottság előadója, mely ennek tanulmányozása végett kiküldetett, Robinet volt, ki beható jelentésben védelmezte, hogy Pasteur a Vauquelin útca hosszában és Abbée-de-l'Épie útca mentén 4500 □ meter telket kapjon örök időre, azonban már a bizottság e tervet akként módosította, hogy az adomány csak harmincz évre szóljon, különös tekintettel arra, hogy a telkek ára azon a vidéken igen fog emelkedni.

A tárgyalás igen élénk volt, s abban sokan vettek részt. A bizottsági javaslat nem fogadtatott el, hanem négy módosítvány

¹⁾ Die Wirkungsweise der »Haller Jodsode«. Wien. Med. Presse, 1874

adatott be, melyek felett a szavazás következő eredménnyel történt.

Első módosítás. A kérés egyszerűen visszautasított. E mellett voltak a radicalisok, kik vitatták, hogy Pasteur mellett nincs a közvélemény, hanem csak a legitimista lapok lármáznak mellette. 46 szavazattal 9 ellenében elvetetett.

Második módosítás. A telek adományozása megtagadtatik, a hatósági tanács azonban 25000 frank adománnyal járul az intézet felállításának költségeihez. 33 szavazattal 26 ellenében visszautasított.

Harmadik módosítás. Kerestessék Párisban más telek, mert a jelenlegi igen drága. 28 szavazattal 26 ellenében megbukott.

Negyedik módosítás. 2500 □ meter adatik 30 évre. Ez 34 szavazattal fogadtatott el 17 ellenében.

Ekként Pasteur intézete részére jóval kisebb telek áll rendelkezésre, mintsem ezt remélni lehetett.

—th. **Egészségügyi kérdések orvosszigorlók számára.** A porosz közoktatásügyi miniszter a következő kérdéseket állapította meg a közegészségügyi orvosi vizsgálatok számára.

1. Égalj. Fogalom meghatározása és annak viszonya az egészségtanhoz. Acclimatisatio.
2. Levegő (vegyszer és fizikai vizsgálata, romlottsága, a levegő megromlását megakadályozó, vagy megjavító eljárások) és hő (annak forrásai, a rendellenes hőmérsékek és hőmérséki változások, mint kór-okozó tényezők, azok elleni védekezés).
3. Talaj, — annak egészségügyi fontossága, vegyi és természettani szempontból megvizsgálva, a talaj alkotása és szennyezett-sége, mint kór-okozó tényező.
4. Víz, — származása, vegyi és természettani sajátosságai, beszenyezése, ennek kimutatása, a víz tisztításának eszközei.
5. Tápl. és élvezeti szerek, a táplálkozási szükséglet és a táplálkozási mód szempontjából megítélve.
6. Hús, — tápértéke, eltevése, megromlása, beteg állatok húsa, vágóhidak.
7. Tej, vaj, sajt, — vegyi sajátosságai, tápértékük, eltevésük módjai, tejhamisítás, tejvizsgálat, beteg állatok teje, mesterséges vaj, vajhamisítás, romlott sajt.
8. Gabona és annak termékei, rozs mérgező sajátossága, liszthamisítás, romlott liszt.
9. Bor, sör és pálinka, — készítésük és vegyi sajátosságuk, a bor mesterséges kezelése (gallozás és petiotizálás), borhamisítás. — A sör és pálinka értéke mint tápszer, kórokozó sajátosságai.
10. Lakások egészségügye.
11. Helybeli és központi fűtőmódok, szellőzés és világítás.
12. Kórházak.
13. Ruházat, bőrápolás, fürdők.
14. Terhesek, szülőnők, gyermekágyasok és újszülöttek egészségügye.
15. Az első életévben levő gyermekek egészségügye.
16. Iskola-egészségügy.
17. Ipar-egészségügy; dolgozó-helyiségek, munkaidő, női és gyermekmunka, gyárak és bányák közegészségi ártalmai, óvszabályok. Egyes fémek (ólom stb.) káros befolyása az azokkal foglalkozó munkásokra.
18. Járványok, azok okai általánosságban, a legfontosabb fertőző bántalmak előjövételük és elterjedésük szerint egészségügyi szempontból megítélve.
19. Állati és növényi élősdiek, azok előfordulása embereknél, s fontossága a közegészségügyben.
20. A heveny fertőző kórok aetiologikus és közegészségügyi szempontból megítélve.
21. A váltóláz megbetegedések kóroktani szempontból.
22. Hasi-hagymáz, kúteges hagymáz és visszatérő láz kóroktani szempontból.
23. Cholera kóroktani szempontból bírálva.
24. Sebfertőzési kórok (gyermekágyi láz) kóroktani szempontból bírálva.
25. Bujabántalmak közegészségügyi szempontból tekintve. Kéjelgési ügy.

26. Óvintézkedések a ragályos betegségek terjedése ellen általánosságban, vesztglő-intézetek, elkülönítések.

27. Fertőtlenítés és fertőtlenítő szerek.

28. Védőtások ragályos betegségek ellen.

29. Ragályos állatbetegségek, veszttség, takonykór, lépfene, gyöngykór — egészségügyben bírálva.

30. Halottügy, halottkémelés, hullaházak, hullaszállítás, temetkezés, temetők.

—fy. **Trachoma-járvány Makón.** Makón a trachoma-járvány — mint értesülünk, — nagy mérvben lépett fel. Az iskolák növendékeinek 33—50—90, a város összes lakosságának pedig 20—30%-a van megtámadva trachoma által, mi okból az iskolák bezáratnak, s a tanév minden szigorlatok és vizsgák elejtésével befejeztetni rendeltetik. Megalakult az állandó járványbizottság is, s elhatározott, hogy mivel a 8 tagból álló orvosi kar a tömérdek beteget gyógykezelt, s ezenkívül az egész várost átvizsgálni képtelen, kéressék fel távirati úton a magas ministerium legalább 10—15 végzett orvosnövendék leküldésére, kik orvosok felügyelete mellett körülöttük segédkezzenek. Valóban megdöbbentő e járváynak tovarapódása, mert pld. a mely iskolában a pár hét előtt megejtett vizsgálat 5% szembeteget talált, ott ma számuk 5—10—15-ször annyi.

—th. **A Biarritzban tartandó nemzetközi hydrologiai és climatologiai congressus által tanulmányozásra ajánlott kérdések.** I. *Hydrologia.* A) *Tudományos hydrologia.* 1. A légköri tűnemények befolyása az ásványvizekre.

2. Az állandó meteorologiai észlelések fontossága hévizes állomásoknál, s azok coordinációja a források állapotában észleltekkel.

3. Villamos tűneményekről, melyek ásványvíz-forrásoknál kifejlődnek.

4. Az ásványvizek vizsgálásáról, a módszerek és vízmennyiségekről, melyek ezen célra használatnak.

5. Az ásványvizek ú. n. valódi és feltételes elemzésének jelentőségéről.

6. A kén-összetételéről az ú. n. kénes vizekben. Az egyes helyekre jellemző sajátosságokról. Ezen jellemző sajátosságok megállapítására megkívántató tapasztalatokról.

7. Az ásványvizek vegyi és természettani összetételében kimutatható változások és azoknak okairól.

8. A fémek vizsgálásáról ásványvizekben.

9. Az ásványvizek szerves és szervetlen tartalmának tanulmányozásáról.

10. Azon törvényekről, melyek szerint az ásványvizek a földszíneire jutnak.

11. Az ásványvizek és a geologiai rétegzettség közötti viszonyokról.

12. A Pyreneusok déli és északi lejtőjének ásványvizei között lévő viszonyokról.

13. Azon elvekről, melyek szerint az ásványvizek osztályozása történjék.

14. Az ásványvíz-források befoglalásáról.

15. A fürdőhelyek igazgatásáról.

16. Az ásványvizek lehűtése és melegítéséről zárt edényekben, fürdőben, vagy szabad levegőn.

17. Az ásványvizek eltartása és szállításáról.

18. Az ásványvíz-források oltalmára szolgáló törvények és rendeletekről.

19. A nyilvános orvosi segélyről hévforrásoknál.

20. A hydrologia összes ágainak tanítására vonatkozó program.

B) *Orvosi hydrologia.* 1. A víz hőmérsékéről és nyomásáról vízgyógyomódnál.

2. Az édesvíz és a tengervíz hatásának különbözőségéről a vízgyógyomódnál.

3. Vízgyógyintézet célszerű berendezésének feltételei.

4. Az ú. n. száraz és nedves izzasztó fürdőkről.

5. Az édesvízi és a tengervízi gőzfürdők hatása közti különbségről.

6. Tengeri fürdők kezeléséről. Azon befolyásról, melylyel abban a környező levegő és a különböző kezelési eljárások részt vesznek.

7. A tengeri fürdők hatásának különbözőségéről, az egyes helyeken a víz mozgásában, hőmérsékében stb. mutakozó különbségek szerint.

8. A homokfürdők élettani és gyógytani hatása.

9. Az ásványvizek élettani és gyógytani hatása belső és külső használatnál.

10. A bőrön való átszivargásról, a fürdőgyógyászat szempontjából.

11. Milyen befolyás tulajdonítható azon esetben a víznek és milyen vegyi összetételének.

12. Milyen gyógybefolyása van a víznek mint olyannak, s milyen a különböző alkalmazási módszereknek.

13. A túlhevített fürdőkről; azok gyógyértékéről.

14. A láp- és iszapfürdők hatásáról.

15. A fürdő-gyógymód legkedvezőbb időpontjának megválasztásáról a beteg és a fürdőhely állapota szerint.

16. A fürdő-gyógymód megfelelő tartamáról a kezelés alá kerülő esetek szerint.

17. A fürdő-gyógymód lefolyása alatt követendő táplálkozás és az egészségügyi viszonyok.

18. A fürdők használata mellett fellépő hatás bekövetkezésének egymásutánja.

19. Szabad-e fürdőcurával hideg-vízgyógymódot összekötni?

20. Az ásványvizek és a tengeri fürdők használatának javait és ellenjavait.

21. A Pyreneusok különböző hévízeinek gyógyjavalatai.

V E G Y E S E K.

BUDAPEST, 1886. június 3-dika. Az orvoskari tanártestület 1-sején, a szokott szabályszerű időben tartotta tisztújító ülését az 188%-diki tanévre. Megválasztották dékánná Balogh Kálmán tnr., jegyzővé pedig Fodor József tnr.; szigorlati elnökhelyettesekké lettek Jendrassik Jenő, Högyes Endre és Plósz Pál ny. r. tanárok. Rectorválasztóként kiküldettek Kézmárcsly Tivadar, Plósz Pál, Ajtai Sándor és Laufenauer Károly tanárok. Ugyanazon napon a tanártestületi ülést megelőzőleg a magántanárok szintén tartottak ülést, mely alkalommal 188%-re a tanártestületbe magántanári képviselőül Elischer Gyula és Lichtenberg Kornél tudorok választottak meg.

—th. A budapesti kir. orvosegyet. szombat, jun. hó 5-dikén d. u. 5 órakor rendkívüli ülést tart, melynek tárgya az alapszabályok és házi szabályok módosítása.

—th. Pasteur a bécsi lapok tudósítása szerint ő Felsége által a »Ferencz-József«-rend középkeresztjével lett kitüntetve.

—th. A francia képviselőház a kormány által kért 200.000 frankot Pasteur intézetének felállítására megszavazta.

—th. Elischer Gyula tr. második ízben is végzett teljes méhkiirtást, mely szintén gyógyulással végződött.

—th. Pataky Leo tr. egyetemi tanársegédétől megjelent, mint különlenyomat a kolozsvári »Karolina« kórház 1885-dik évi kimutatásából »Részletes kimutatás Geber Ede egyetemi tanár vezetése alatt álló bőr- és bujakóri tankóroda és kórószálynak 1885-dik évi betegforgalmáról«. Ezen kimutatásban a statisztikai adatok mellett még a nevezetesebb kórosok rövid ismertetése is foglaltatik, mely sok tanulságos tanítást nyújt.

—th. A cholera Velenczében mind erősebben lép fel. Így június 2-dikától 3-dikáig 40-en betegedtek meg, míg 26-an meghaltak. Bariban pedig a járvány még mindig tart, azonban csak csekély mértékben, mennyiben legközelebb 7 betegedés és 2 halálozás fordult elő.

—th. Párisban az egészségügyi tanács az összes tejcsarnokokat bezáratta, mert az árult tejben górcsói vizsgálat alkalmával gümőkóros bacillusokat találtak.

—th. Marseilleben az orvos- és gyógyszerészhallgatók 20.000 frankot adtak át a kórházi igazgatónak, hogy ezen összeget gyermek-

beteg és fertőző betegségekben szenvedők számára építendő elkülönített barakkok költségeinek fedezésére fordítsa.

—th. Wertheimer tr. a párisi tudományos akademiában mart. 1-sején közölt kísérletei alapján kimutatta, hogy a gerincvelőben idegközpontok léteznek a be- és kilégzésre, s hogy a magára hagyott gerinczagy ütemes impulsusokat küld a légzőizmokhoz, anélkül, hogy arra valamiféle ingerre szüksége volna. Viszont a légzési mozgásoknak a nyúltvelőbeli légzési központ kizárásakor megváltozott jellege azt mutatja, hogy az utóbbi központ a légzési mozgásokra gátló befolyással van.

—th. Az új görög ministeriumnak egyik tagja, Miltiades Benizelos tr. orvostanár és pedig az athéni egyetemen a szülészeti és nőgyógyászati kóroda igazgatója.

—th. Freire Domingos tr. Rio Janeiroban már 6000 egyént oltott be a sárgaláz ellen, s eddig mindannyian mentve maradtak a bántalomtól.

—th. Goldenblum M. tr. Addison-kóiban szenvedő férfi el-sajtosodott mellékveséiben nagyszámú gümő-bacillust talált; a test más részeiben sem sajtosodási folyamat, sem gümőkóros megbetegedés kimutatható nem volt.

—th. Bordoni-Uffreduzzi tr. a lábujjak közötti bőrfelületeken sajátlagos bacillust talált, mely 0.8 mm. hosszú és majdnem épen olyan széles, gelatinán, vérsavón és agar-agaron tenyészthető, azonban ezen tenyésztalajokat lassankint megfolyósítja. Egy idő múlva a gelatina zöldes-sárga színű lesz és a culturák a lábizzadáshoz teljesen hasonló szagot terjesztenek. Állatokra beoltva, a bacterium graveolens — mint azt kísérletező az említett szag terjesztése miatt nevezi, — ártalmatlannak bizonyult.

—th. A gyógyszerészet olyan kiterjedésben talán sehol sem tanítatik mint a madridi egyetemen, hol külön gyógyszerészeti facultás van. A gyógyszerészek kiképezésével 12 rendes, több rendkívüli és kisegítő tanár foglalkozik. Külön tanszékek vannak rendszeresítve: 1) az ásványok, 2) külön a növények, nemkülönbben 3) a szervetlen és 4) a szerves vegyek gyógyszerismjére, 5) a gyógyszerészeti gyakorlatokra, 6) a gyakorlati pharmaceutikára, 7) az elemző vegytanra, kiterjeszkedve annak az orvostanban alkalmazására, 8) az orvostudományok történelmére, 9) az ásvány- és növénytanra, 10) az egyetemes vegytanra, 11) az állattanra és 12) a természettanra.

—th. Párisban a gyógyszerészeti iskolában (école de pharmacie) nagy kiterjedésű zavargások fordultak elő. A hallgatók Chatin tanár és igazgató eltávolítását követelik, azzal vádolván őtet, hogy egy ásványvíz-társulattól pénzbeli jutalmat fogadott el és nevét, nemkülönbben hivatalos címét a társaságnak pénzért eladta; másodszor, hogy a nevezett társaság számára mesterségesen készített egy ásványvízből álló keveréket, melyet az illető társaság, mint az általa kereskedésbe hozott ásványvizek természetes üledékét, árulja; végül, hogy az intézeti laboratórium részére engedélyezett összegek egy részét pártfogoltja, volt intézeti könyvtárnok által elkövetett sikkasztások fedezésére fordított. A forrongás oly nagy, hogy az előadásokat be kellett szüntetni. Chatin tr. igazgatói és tanári állásáról lemondott, a lemondást a közoktatásügyi minister azonban eddigelé még nem fogadta el.

—th. A »Lancet« május 15-diki száma érdekes epizódot említ fel a veszettség elleni védoltásokra vonatkozólag. A nevezett lap ugyanis a firenzei »Lo Sperimentale« nyomán felemlíti, hogy Eusebio Valli tr. toscanai orvos, ki már ezelőtt 70 évvel halt meg, veszettség elleni védoltásokkal foglalkozott. »A Konstantinápolyi pestis« című munkájában a következő részlet foglaltatik: »1790-ben Leghornban több állaton veszettséget idéztém elő, beoltván azokat veszett kutya nyálával. Ha ugyanazon nyálát béka gyomornedvével kevertem és úgy oltottam be különböző állatokba, azt találtam, hogy azok közül egy sem veszett meg. Majd ugyanezzel a gyomornedvvel oltottam be Pisában Rossellini özvegy-asszony fiát és egyik nőcselédjét, kiket veszett kopó mart volt meg. Ezen beoltás közönbösítette a veszettség mérgét, ugyanezen eljárással mérges kigyócsípést is meggyógyítottam egy esetben, nemkülönbben a himlő ragályanyagát akkép módosítottam, hogy a bántalom, melyet előidézett, jó indulatú, veszélytelen és minden bőrkiütésektől ment volt.«

H E T I K I M U T A T Á S
a budapesti sz. Rókusához címzett kórházban 1886. május 27-től egész
1886. június 2-ig ápolott betegekről.

1886.	felvett			elbocsátott			meghalt			visszamaradt					
	beteg			gyógy.			beteg			beteg			szülők	gyermek	összeg
	férfi	nő	összeg	férfi	nő	összeg	férfi	nő	összeg	férfi	nő	összeg			
máj. 27	35	23	58	33	20	53	6	4	10	805	642	18	6	51	1522
» 28	32	25	57	28	19	47	4	1	5	802	645	19	8	53	1527
» 29	31	27	58	35	36	71	5	6	11	792	634	17	8	52	1503
» 30	32	22	54	29	24	53	6	12	18	792	629	18	7	46	1492
» 31	61	37	98	57	37	94	9	1	10	788	630	17	8	43	1486
jun. 1	48	38	86	41	27	68	3	2	5	797	636	17	5	44	1499
» 2	45	27	72	38	33	71	6	1	7	805	618	21	5	44	1493

P Á L Y Á Z A T O K.

A selmeci m. k. bánya kórházánál egy segéd orvosi állomás betöltendő.

Ezen állomással jár ötszáz (500) forint évi fizetés és lakszoba használat a kórház épületben.

Ezen állomást, mely ideiglenesen töltetik be, csak nőtlen orvos, ki az összes orvosi tudományok doctora, nyerheti el. A segéd orvos köteles, ha a szükség úgy kívánja a betegeket a kórházon kívül is meglátogatni, s a hivatalos magyar nyelven kívül kívánatos, hogy a tót nyelvet is legalább annyira ismerje, hogy magát a kórházi betegekkel megértthesse.

Pályázni kívánók felhivatnak, hogy folyamodványaikat orvosi és sebész doctori szülmesterei okmányokkal, továbbá erős testalkatot igazoló, végre az eddig teljesített orvosi szolgálatot, nyelvismeretüket és nőtlenségüket kimutató hiteles bizonyítványokkal ellátva, illető hatóságuk útján f. évi június hó 30-ig az alulírt bányagazgatósághoz benyújtsák.

Selmecen, 1886. május 24-én.

Magy. k. bányagazgatóság.

Abauj-Torna megye tornai járás területén levő szini körorvosi állomásra, mely 600 frt. fizetés és 200 frt. uti átalánnyal van javadalmazva, pályázat nyitattik, felkértem a pályázni szándékozókat, hogy kellően felszerelt kérvényeiket e hivatalhoz f. évi június 20-dik napjáig terjesszék be. A később érkező kérvények tekintetbe vétetni nem fognak.

Tornán, 1886. május 26-án.

2—2

Rakota, főszolgabíró.

H I R D E T M É N Y E K.

Szliács.

Dr. Grünwald Mór, volt több évi gyakornok, illetőleg első tanársegéd Kézmárcs és Tauffer tanároknak női kórodáin, mint a múlt évben, úgy az idén is nyáron át Szliácsban mint fűrdőorvos telepedett le, a honnan szívesen ad felvilágosításokat.

Szikvíz-gépek

Dr. Wagner szabad. előnye és olcsó ár (nagyság szerint 200—500 frt) egyszerű, könnyű kezelés (a legnagyobb gép működéséhez sem szükséges motor) gyártás oly tiszta, hogy a gép bármely szobában felállítható, csekély hely. Syphonok, gazeuse-palaczkok, dolomit, angol kénsav, gyümölcszörpök stb. jutányos áron

Dr. W Á G N E R J E N Ő,
vállalata szikvíz-gyárak berendezésére és ellátására
Budapest, soroksári-utca 96. sz.

Lipik jodfürdőben Sanatoriumot

nyit görvélykóros gyermekek számára ez idényben

Dr. Roheim.

Dr. Dollinger Gyula, egyetemi magántanár testegyenészeti magángyógyintézete,

Budapest. VIII. ker. zerge-utca 6. sz. a.

A gyógykezelés tárgyai; 1. A gerincoszlop terdülései. 2. Csigolyaszű. 3. A mellkas angolkóros görbületei. 4. Ferdénnyak. 5. A végtagok elgörbületei: dongaláb, lúdtalp, lólab, kampóláb, gacsos térd, a csöves csontok s a kezek elgörbületei. 6. Izületi merevség és izlobok.

Programot bérmentesen küld.

Új hashajtó szer. Purgatif Dr. Oidtmann. Rhamnus, allium és a friss dohányplanta kivonata. Egy gyűszűnyi folyadék beöntése a végbélbe azonnal székürülés. Kapható Maastrichtban dr. Oidtmann-nál. Egy üveg ára 2 márká; fecskendő 1 márká 20 fillér.

Szliács vasas lápfürdő (Eisenmoorbud).

Megnyitása május 20-án. Minden betegségben, hol a vasas lápfürdő indicálva van, mint: bőrbetegségek, csúsz, görvény, ideg és ebből származott bajok, verszegénység, hűdés, korai szülésre való hajlam; a méh betegségei, különösen: idült hüvely és méhhurut, s ennek következményeit a nyálfolyást alaposan meggyógyítja stb. A vasas láp, a Szliács közelében lévő vasas láptelepekből nyeretik, s a franzensbadi moorfürdőkkel egyenlő hatású. Levelezések alulírott kezeléséhez vagy Dr. Biedermann Adolf orvos úrhoz intézendők.

A szliácsi vasas lápföld kezelésége.

Tarcsa fürdőhely

Magyarhon osztrák-stajer határon Vas megyében fekszik Szombathelyi és Aspangi

vasuti állomásoktól 4 óra alatt elérhető.

Vize kitűnő vastartalmú; fűrdője, kivált női betegségeknek, különös jó hatású, nevezetesen a női nemi szervek bántalmainál, mindkét nem idegbajainál, a légzési és emésztési szervek idült hurutjainál, a húgyszervek bajainál sat. A vendégek ellátásáról az utolsó években új épületek által lett gondoskodva. Pósta és távirdai állomás a fűrdőben.

Fűrdőorvos Dr. Thomas Lajos. — A fűrdőidény május 23-án kezdődik.

A fűrdő felügyelőség.

ARANY
PÁRIS
1878
ÉREM

CS. K.

ARANY
AMSTERDAM
1883
ÉREM

LEGNAGYASABB ELISMERÉS.

Gleichenbergi ásványvizek.

Kitűnő gyógyszer hurutos nyálkahártya és emésztési szervek ellen. Legjobb üdítő ital.

Kapható Édeskuty L.

udvari szállítónál, továbbá minden gyógyszer-tár és fűszerkereskedésben és a forrásigazgatóságnál Gleichenbergben,

DISZ-OMMÁN
ERSTENFELD

DISZ-OMMÁN
TRIST
RADNENBURG

Az alulírtak 13 év óta fennálló magány oltó-intézetéből Merényben, Szepes megyében (pósta- és távirda-állomás) minden időben friss és megbízható humanizált, vagy kívánatra tiszta borjú

OLTÓ NYIRK

szerezhető meg. Budapesten mindig frissen kapható csakis a Szent Istvánhoz című gyógyszer-tárban, Nádor-utca 3. sz.

Egy üvegcse és fűvőcső ára 1 frt., egy oltó tű 25 kr., egy tűtartó 30 kr.

Dr. Kreichel Endre, városi orvos.

Naponként friss, humanisált tehén himlő-oltó anyagot az első generációból, teljesen megbízható kútfőből és biztos eredménnyel egész éven át pontosan szétküld

Bayer Hugo, gyógyszerész.
Bécs, Stadt Wollzeile 13.

Egy phiolának ára 50 kr. Legkevesebb két phiola rendelhető, és vagy utánvétellel, vagy az illető összeg és 25 kr. porto beküldése mellett küldetik szét.

Vastartalmu Kinaszörp

Grimault és társa párisi gyógyszerészekről.

Ezen készítmény tiszta és kellemes alakban két oly anyagot tart, melyeket eddig összekötni nem lehetett, a nélkül, hogy egymást felbontanák t. i. vasat, a vér oly fontos alkotórészét és Kinát, a leghathatósabb zsongozó szert. Minden évőkanálban van 4 gran pyrophosphorsavas vasnatron és 2 gran vörös kina-héj kivonat. Adagoltatik egy évőkanállal fél órával minden étkezés előtt. Kapható: Párisban, rue Vivienne 8 sz. Budapesten: Török József gyógyszerésztárában király-utca 12. sz. Egy üveg ára 2 frt.

Első rangú vasmentes savanyúvíz,
szénsavdús, lithium és bornátrium tartalmu forrás

Salvator

orvosi tekintélyek által vese, húgydara, köszvény és hólyag bántalmak ellen, továbbá a légző és emésztési szervek hurutos bántalmainál rendelve.

Borral használva igen kellemes üdítő italt szolgáltat.
Kapható ásványvíz-kereskedésekben s legtöbb gyógyszerésztárában
A Salvator-forrás igazgató sága Eperjesen.
Budapesten főraktár Édeskuty L. úrnál.

Titrirozott anyarozs oldat.

Dusart, párisi gyógyszerész készítménye.

Ezen változatlan és mindig állandó összetételű oldat nem tartalmazza az anyarozs hatástalan és mérges alkotórészét, ellenben hatását leginkább fokozva fejt ki; használtatik mint bőr alá fecskendés a vérző hely szomszédságában, 10—20 cseppenként puerperalis vérzésnél, állíthatatlan orrvérzés, vértörögés és a legkevesebb egyéb vérzéseknél; biztos és hatalmas hatása 4—5 perc múlva jó létre. Ez oldat belsőleg is használtatik ugyanezen esetekben, s kivált a méh összehúzóadásainak előmozdítására 20—25 cseppnyi adagokban cukros vízben.

Az oldat kis csövecskékben van, melyek a gyakorló etüjében könnyen helyezhetők el.

Kapható: Párisban, 8. rue Vivienne, Budapesten: Török Józsefnél, Király-utca 12. sz. Egy üveg ára 1 frt. 10 kr.

Santal Midy.

I. oszt. párisi gyógyszerésztől.

A Santal-lél sikerrel használtatik a Copaiv-balzsam és Cube-bák helyett, s nagy adagokban is teljesen ártalmatlan. Használata után 48 óra múlva lényeges könnyebülést okoz, a mennyiben a kifolyás vizes-ragados elválasztással változik, bár milyen volt annak színe és mennyisége.

Eme szer használata sem emésztési zavart, sem felbőgőgést sem hasmenést nem okoz és a húgy sem lesz szagossá általa.

A Midy-féle Santal vegyileg tiszta kis gömbölyű tokcsák alakjában naponta 10—12 darabonként nyújtatik, s az adag a hurut szűnésével lejjebb szállítatik.

Raktára: Paris, 8 rue Vivienne, Budapest TÖRÖK JÓZSEF Király-utca 12. sz. Egy üveg ára 2 frt. 10 kr.

Pepsin bor.

Üdvös gondolat oldott állapotban juttatni a pepsint a gyomorba csak hogy legtöbb pepsin még túlsok sav hozzáadására sem vihető oldatba, azért kétszeres örömmel kell üdvözölni a gyógytan terén Hottot és Boudault párisi gyógyszerészek Pepsin borát, mely teljesen oldott pepsin és kitűnő ó-francia borból áll, s a legnagyobb tekintélyek által elismeréssel említettik. Ára: 2 frt. 50 kr.

Eredeti minőségben a többi pepsin készítményekkel (pepsin por, dragees, elixir) együtt csakis Török József gyógyszerésznél kapható Budapesten, király-utca 12. szám.

Tamar Indien Grillon

frissítő és hajtó gyümölcs pastillák.

A dugulás és annak következményei ellen, úgymint: arany-érbántalmak, vértódulás, fejfájás, étvágyhiány, epe, gyomor és bélbajok.

Nélkülözhetlen az asszonyoknál, kivált a szülést megelőző, s azt követő időszakban, előnnyel alkalmazható előrehaladó korúaknál, s gyermekeknél. — Semminemű draszticus alkotórészeket mint Aloës, jalappa, Podophyllin stb. nem tartalmaz, s csakis a tropicus Tamar gyümölcséből van készítve. Igen alkalmas a mindennapi használatra azoknál, kik rendes szorulásban szenvednek.

A Tamar Indien Grillon

Franciaország első tekintélyei által javallatik, s a budapesti egyetemi tanárok, s előkelő orvosok is előszeretettel rendelik.

Magyarországi főraktár: Török József gyógyszerésztára Budapest, király-utca 12. Egy doboz ára 1 frt. 50 kr.

CHINAHÉJ-BOROK,

HENRY OSSIAN tanár, a párisi orvosi akadémia tagjától.

Valódi kinahéj-bor spanyol borból.

Az oly állandó vegyíték, mely az orvosnak nagy biztosságot nyújt, s az adagolást igen könnyűvé teszi; a bor nem keserű, hanem igen kellemes ízű, miért is igen előnyösen alkalmazható gyermekeknél, gyöngéd egyéneknek, éltés és elgyengült betegeknek, kiknek gyomra a keserű szereket rosszul tűri. Szorulást nem okoz azon erjeny (diastasis) miatt, mely benne foglaltatik. Ára egy üvegnek 2 frt.

Vastartalmú kinahéj-bor, malagaborral, vilansavas vassal s erjenynyel (diastasis).

Ez tökéletes tartósságú s tiszta ízű, mely miben sem emlékeztet alkotórészeire, könnyen adagolható s biztos hatású. Ezen alakban hasonló körülmények között a vasat a szervezet igen könnyen tűri, s hatása mégis biztos. — Igen előnyös a sápkór s vérszegénység ellen, úgyszintén súlyos betegségek után üdülés alatt; továbbá mindannyiszor, ha a vérkészítést javítani, a testerőt emelni és az idegrendszert s vérkeringést serkenteni akarjuk. — Ára egy üvegnek 2 frt. 50 kr.

NB. Az orvosok ez erjeny (diastasis) hasznát ezen borban könnyen meg fogják érteni, ha azon fontos szerepre gondolnak, melyet az emésztésnél játszik.

Iblanyos kinahéj-bor. (Vinum cort. chinae jodatum.)

Az iblany e készítményben Henry sajátos kezelése folytán úgyszólván mysticus módon van egyesítve a kinaival, a nélkül, hogy vele összeköttetés képezne. Ez azért volt szükséges, mivel ezen két anyag vegyileg egymással össze nem fér. Az igen kellemes ízű készítménnyel a gyakorlatban igen előnyösen lehet hatni az ú. n. görvélves bántalmak ellen, melyek oly különféle alakban nyilvánulnak, helyettesíti a csukamáj-olajt és igen nagy haszonnal adható, elsatnyúlt, golyvás és angolkóros gyermekeknek. — Ezen 2 készítményben a kina, iblany és vas foglaltatik, oly hatalmas szereket, melyek úgyszólván önmagukban véve eléghetnek ki az orvost a mai időben, melyben a vérszegénység minden betegségnek főoka. — Ára egy üvegnek 2 frt. 50 kr.

PESTEN a magyarországi főraktárban TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésztárában, király-utca 12. sz.

CZIGELKAI

LAJOS-

forrás.

Gyógyvíz

elsőrendű, kipróbálva és orvosi tekintélyek részéről a legmelegebben ajánlva.

ISTVÁN-

forrás.

Borvíz

legdúsabb szik- és szén-sav tartalmú Európa valamennyi ásványvizei között.

Nagyméltóságú Erdődy István gróf kútközelősége
CZIGELKAI

Sáros megye.

Marilla-völgy magasan fekvő gyógyhely.

Hidegvíz-, belégzési-, savó- és szőlő-gyógyintézet, hydro-electromos fürdőkkel, és gyógytestgyakorlatok, s massagéhoz szükséges berendezéssel.

Marilla-völgyben

a regényes Anninában Oravicza mellett.

Temesvártól 4 1/2 óra, Báziaától 3 1/2 óra alatt elérhető.

Az idény kezdete május 16., a szőlő-kúra kezdete szeptember elején.

A váltóláz-mentes Marilla-völgy 2500 lábnyira fekszik a tenger színe felett, sűrű fenyős erdőben, teljesen por- és szélmentes, tiszta balzsamos levegővel és derült enyhe éghajlattal bír, alig észlelhető hőmérsék ingadozással. Földrajzi fekvése miatt kora tavasza és igen késő gyönyörű ősze van. A berendezés kényelmes, bő alkalom kirándulásokra. A lakás-hiányon egy második új épület által segítve van, az árak június 15-ig és augusztus 25-től mérsékeltek. Posta- és távirat az intézetben.

Közelebbi felvilágosítást ad az alúírt,

Dr. Hoffenreich.

RADAIN FÜRDŐ savanyúvíz-forrás
legtartalmasabb szikeny-savanyú-savanyú-víz. Garod kísérletei bebizonyították, hogy a szénsavas lavany a legjobb és legbiztosabb gyógy-szer kőszvényben szenvedők számára.

A. Radaini savanyúvíz a legjobb asztali víz.
Leírások és árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Radaini Földi-igazgatósághoz intézendők

* Gazdag szénsav-szikeny és lavany-tartalma által a Radaini savanyúvíz különleges gyógyszerként hat: kőszvény, epe-, hólyag- és vesese. kövek, arany-ér, görvén, golyvánál, sárgaságnál, gyomor-bajoknál és egyáltalában hurut- és idekbajokban. Olcsó fürdők, lakások, vendéglő.

Főraktárak Budapesten: Edesutya L. és Mattoni & Wille uraknál.
Kapható minden nevezetesebb gyógyszer-tárban és fűszerkereskedésben.

Prospektus és lakás-megrendelés az igazgatósnál.

Stájer országos

Kohitsch-Sauerbrunn

Alsó Stájerország.

Dél vasutállomás: Pölschach.

gyógy-intézet.

május-októberi idény.

Hírneves glaubersavas savanyúvíz. Hidegvíz-kúra. Savó-kúra. Főindication: az emésztési szervek megbetegedése. Kényelmes tartózkodás.

Ujonan eredt kút

„Styriai-forrás”

különösen kiváló rendkívüli gazdag kettős szénsavas magnesiumáról, mely 10,000-nél 45-3331 részre rög.

Vízforrattár: Hoffmann József-nél Budapest, akadémia-utca.

Kitűnő orvosi, kórházi, maximum, szoba, ablak és henger-hőmérők, Aneroid és higanybarométerek, bevezetési telepek, belehe-lési készülékek, irrigatorok, mindenféle fecskendezők stb. stb. a legjutányosabb áron kaphatók

Lippert és Fáy

orsz. közp. tanszerraktárosok és orvosi műszerkereskedők Budapest, IV. ker. múzeum-körút 39. szám. A nemzeti múzeummal szemben. Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely Budapesten (Budán).

Idény május 1-től szeptember 30-áig.

A gyógyhely forrásai ajánlhatók: a belek bántalmainál, alhasi és általános végbőség-nél, májbajok-nál, aranyér-nél, túlságos elhízás-nál, kőszvény-nél és női bajok-nál. Rendelő fürdőorvos: Dr. BRUCK J. (vigadó-tér 1. sz.).

Egészséges fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő. Pontos köz-lekedés a társaskocsikon, reggeli 5 órától kezdve. Állomási hely: Ferencz-József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

Tulajdonos: **Mattoni Henrik.**

MATTONI'féle GIESSHÜBLER

legtisztább égvényes SAVANYUKUT.

**VAS-LÁPSÓ
-LÁPLUG**

a soostelepből **FRANZENSBADBAN.**

LÁPFÜRDŐK kényelmes pótlék.

Szer acél- és sófürdők előállításához.

CSÁSZÁRFORRÁS-SÓ
(HASHAJTÓ) palackban és porokban.

Minden

Ásványvíz és forrásterméknek
szétküldése

MATTONI és WILLE

Mérleg-utca 12. sz. **Budapest,** Dianafürdő-épületben.

ELŐFIZETÉSI ÁR: helyben és vidéken egész évre 10 frt., félévre 5 frt. A közlemények és fizetések bérmentesítendőek.

HIRDETÉSEKÉRT soronként 15 o. é. kr.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Megrendelhető minden kir. postahivatalnál, a szerkesztőségénél nádor-utca 13. szám és Kilián György könyvkereskedésében vacsi-utca Drasche-féle házában.

ORVOSI HETILAP.

HONI S KÜLFÖLDI GYÓGYÁSZAT ÉS KÓRBUVÁRLAT KÖZLÖNYE.

HARMINCZADIK ÉVFOLYAM.

Felelős szerkesztő és tulajdonos Markosovszky Lajos tr. Főmunkatárs Balogh Kálmán tanár.

TARTALOM: Mátrai Gábor tr. Közlemény az egyetemi élet- és kórvegytani intézetből. A cystinuriáról. (Vége.) — Irsai Artúr tr. Korányi Frigyes tanár, kir. tanácsos belgyógytani kórodájából. Gégekór- és gyógytani közlemény. (Folytatás.) — A budapesti kir. orvosegylet rendkívüli ülése 1886. évi június 5-dikén és 9-dikén. Alapszabályok és házi szabályok módosítása. — Könyvismeret. Das künstliche Trommelfell und die Verwendbarkeit der Schalenhaut des Hühnereies zur Myringoplastik. Von Prof. Dr. E. Berthold. — Lapszemle. Szívurok-csapolásról. — Térdreflex jelenléte tabes dorsalisnál. — Az idült empyema kezelése. — Aggkori III-dik fogzás.

TÁRCZA: Marschalkó Tamás tr. A lipiki hévíz pharmacodynamikus hatásáról annak külső és belső alkalmazásánál. (Folytatás.) — Heti szemle. Budapesti egyetemi törvényszéki orvostani intézet. Budapest főváros közegészségügyi szolgálatának újjászervezése. Orvosi reformok. — Vegyesek. — Pályázatok.

Közlemény az egyetemi élet- és kórvegytani intézetből.

Közli MÁTRAI GÁBOR tr. tanársegéd.

A cystinuriáról.

(Vége.)

Megjegyzendő, hogy Niemann ezen meghatározásai csupán 3 esetben vonatkoztak egész napi mennyiségre, a többi esetekben a napi mennyiségnek csak egy bizonyos hányadrésze jutott vizsgálat alá.

Ezen táblázatból a következő tételek felállítására érezte magát Niemann feljogosítva:

1. A vizeletben folytonosan megjelenő cystin átlag 0.03%-ra, a napi mennyiség pedig átlag 0.42—0.59 gm-ra tehető.
2. A kénsav átlagos mennyisége 0.1%; a norm. húgyban 0.13%, tehát a napi mennyiség csökkent.
3. A húgysav feltűnően csökkent, átlag 0.007%; norm. 0.065%.
4. A húgyany mennyisége normalis.

A cystin származását ezen adatokból Niemann is úgy akarja magyarázni, hogy ez a húgysav rovására képződik, illetőleg a húgysav úgy bomlik el, hogy képződik belőle egy három egymással szorosan egyesült tömecsből álló csoport, mely tömecsokban egy-egy parány C foglaltatik, s amely csoport annyi ként foglal le, mint amennyivel — vizsgálatai alkalmával — megkevesbedettnek tűnt ki a kénsav mennyisége.

A cystines vizeletnek másik meglehetősen pontos elemzését Loebisch¹⁾ eszközölte. Ő a cystin leválasztásához 500 kcm. húgyot 20 kcm. 20%-os ecetsavval megsavanyított és hideg helyre tette. 24 óra múlva a képződött üledéket, melyben a cystinen kívül húgysav, oxalsavas mész és néhány esetben húgysavas natron volt jelen, hamu-mentes filterre gyűjtötte, s a filtrálást a szívó apparatus alkalmazása mellett hajtotta végre. Az üledéket, mosás és szárítás után, a filterrel együtt megmérte és

mérés után néhány csepp sósavval feloldotta a cystint, ismét szárította és mérte. A súlykülönbség adta a cystin mennyiségét.

A húgysavat Salkowsky módszere szerint, a kénsavat a súlymérés meghatározási módszer szerint, a húgyany pedig Hüfner szerint határozta meg.

Eredményei a következőkben foglalhatók össze:

A húgyany átlag 33.28 gm., a húgysav 0.5445 gm., a cystin 0.3930 gm. és a kénsav 2.4390 gm. napi mennyiséget tesz ki. Ebből tehát látható, hogy a légeny-tartalmú alkotórészei a húgynak, tehát a húgyany és a húgysav kiválasztása épenséggel nem befolyásoltatik a cystin megjelenése által a vizeletben, mint azt Niemann és mások felállíthatónak vélték.

Legfeltűnőbb különbség e két vizsgáló eredményei között a húgysavra vonatkozik, s minthogy ők különböző eljárási módokat használtak, azon kérdést igyekezett még Loebisch tisztába hozni, hogy nem az eljárási módban rejlik-e a különböző eredmények magyarázatának kulcsa, ami annál inkább is szükséges volt, mint-hogy a régi Heintz-féle meghatározási módról tudjuk, hogy egy bizonyos része a húgysavnak mindig oldatban marad a sósav hozzáadásának dacára is, sőt az is megtörténik, hogy a sósav egyáltalában nem csap ki semmi húgysavat, pedig a vizelet különben kimutatható mennyiségben tartalmazza azt.

E célból Loebisch 14 napon át párhuzamos kísérleteket tett egyrészt a sósavval, másrészt a Salkowsky-féle meghatározási módokkal, s arra az eredményre jutott, hogy az esetek legnagyobb részénél a Salkowsky-féle meghatározási módszer segítségével kevesebb húgysavat tudott kikapni, mint a másik eljárási móddal, s így az ő vizsgálatai alkalmával talált normalis mennyiségű húgysav az eljárási módszernek nem tudható be.

A kénsav-kiválasztásnak a cystinnel való összefüggéséről Loebisch nem nyilatkozik; azonban a táblázatban összeállított számadatait vizsgálva, valami határozott összefüggést e két test között sem lehet találni.

A Loebischéhez hasonló eredményre jutott Ebstein¹⁾ is, különösen a húgysavra vonatkozólag és kifejezi ama nézetét, hogy

¹⁾ Liebig's Annalen. 1876. Bd. 182. S. 238.

¹⁾ Deutsches Arch. f. klin. Medicin. 23. k. 138. l.

a húgysav csökkenése és a cystin kiválasztása valószínűleg nincsenek okbeli összefüggésben egymással.

A kénsav mennyiségének kiválasztására nézve összehasonlítva a cystint, már sokkal engedékenyebb, bár ő kísérleti adatokkal ezt támogatni nem tudja, mivel az ő számadatai zavarva lettek az időközben kiürített apró cystin-kövecsek által, melyet a 24 óra alatt kiválasztott cystinhez hozzászámítani nem lehetett.

Az általam észlelt eset vizsgálati eredményei szintén olyanok, melyek kényszerítnek Loebisch és Ebstein nézetéhez csatlakozni, mert állandóan azt találtam, hogy a húgysav a cystin-kiválasztás mellett normalis mennyiségben van jelen, sőt gyakran jóval felülmúlja azt. A beteget múlt év nov. 6-dikán láttam először, kiről a következő adatokat szerezhettem be.

Körülbélés.

A nőbeteg szülei élnek és egészségesek; testvérei nincsenek. Gyermekkori betegségei közül csupán kanyaróra emlékszik. Havi baját 14 éves korában kapta meg, mely azóta, a terhességi hónapokat kivéve, mindig kellő mennyiségben és időtartamban jelentkezett. Három gyermeket szült, kik élnek és egészségesek. Jelen bajára vonatkozólag előadja, hogy körülbelül 2 hónapja lehet, midőn előtte ismeretlen okból a bal térd- és bokaizület tája térfogatában megnagyobbodni kezdett, ugyanitt rendkívül heves fájdalmakat kapott, melyek az ágyhoz szegtek, mivel ezen lábát megmozdítani sem volt képes, emellett folyton nagyfokú láz gyötörte. Vizelete mindig kevés volt, a vizeletbocsátás nehézséggel vagy fájdalommal nem volt összekötve, s napjában legfeljebb 3—4-szer kellett a hólyagját kiüríteni.

Jelenállapot.

A 28 éves, középtermetű, mérsékeltén táplált, de jól fejlett csont- és izomrendszerrel bíró nőbeteg bőrszíne halavány. Szellemi és külérzéki működései épek. Közérzetét különösen az időnkint fellépő nagyon heves fájdalmak a térd- és bokaizületben és a kis fokú láz nagyon lehangolják. A látható nyákhártyák halaványak. A látak egyenlők és fényre kellően visszahatnak. A nyelv kissé bevont, étvágy csekély, a szomj nem fokozott, a nyelés szabad.

A nyak részarányos. A mellkas kissé lapúlt, a kulcsont-alatti és feletti tájak kissé beesettek, légzésnél azonban mindkét fél egyenlően emelkedik. Az emlők duzzadtak, a bimbók és a bimbóudvarok erősebben feketére színezettek, mert a nő az 5-dik hónapban terhes.

A kopogtatási hangok a mellkas felett elől és hátul a rendes viszonyokat tüntetik fel. A szív és nagy edények helyzetviszonyai és hangjai szintén rendesek.

A has a méh megnagyobbodása következtében térfogatában növekedett, egyébként semmi rendelleneset sem tüntet fel. A jobb alsó végtag rendes; a bal térd- és bokaizület térfogatában erősen megnagyobbodott, kipirosodott, hőfoka emelkedett és önként is, de különösen nyomásra erősen fájdalmas. Székletét renyhe, hashajtókat igényel.

A vizelet zöldes-sárga színű, zavaros, meglehetősen bő üledéket nyújt. Fajsúly 1020; kémhatása gyengén savanyú. Az oldott állapotban előfordulni szokott idegen alkotórészek közül tartalmaz igen kevés fehérnyét, úgy hogy a főzési próba megejtése után a vizelet maradandó erősebb zavarodást mutat. Epefesteny, cukor és vér nincsen jelen.

Górcső alatt találunk benne hüvelyhámsejtet, továbbá genyesejtet, látterenkint 8—9-et, számtalan vékonyabb és vastagabb nyákfonalat, sok szintelen hatszögű lapot és hasábot (látterenkint körülbelül 8—10-et). Ezek erős ásvány savakban és lúgokban,

de különösen ammoniakban jól oldódnak, eczetsav hozzáadására nem oldódnak: *cystin-jegecsek*. A vizeletet megfiltrálva, adtunk hozzá NaOH-ot és néhány csepp eczetsavas ólom-oldatot, ezeket hosszabb ideig forralva, a vizelet egészen megfeketedik: tehát van oldott állapotban is jelen cystin.

A beteg hőfoka 38.1°.

Köszöndával többször megvizsgáltam a hólyagot, de követ nem találtam.

Az eset rendkívüli ritkasága és érdekessége nekem is, mint más észlelőknek, figyelmét felszólította a vizelet bővebb, különösen egyes alkatrészeinek, de leginkább a húgysavnak mennyileges vizsgálatára, melynek kivitelét és eredményeit a következőkben vagyok bátor ecsetelni.

Említettük már, hogy a vizeletben rendkívül nagy mennyiségben voltak jelen a nyákfonalak, amiért is nekünk a cystin mennyileges meghatározásánál olyan nehézségekkel kellett megküzdenünk, amilyenekkel előtünk egyik buvárnak sem. Mi ugyanis a cystin mennyileges analysisát szintén a Niemann által követett mód szerint szándékoztuk véghez vinni, azonban csakhamar meg kellett győződnünk, hogy oly nagymennyiségű mucin-fonál mellett, mely ezen esetben jelen volt, lehetetlen nagyobb mennyiségű húgyot lefiltrálni, anélkül, hogy az bomlásnak ne induljon, sőt a filtrálás egy bizonyos ponton egészen megállott, mert a filter-papiros belfelülete kocsonyás réteggel vonott be, mely egy cseppet sem eresztett többé magán keresztül. Más módot kellett tehát keresnünk; megkíséreltük úgy, hogy kénsav és konyhasó hozzáadása után forraltuk a vizeletet, úgy gondolkodván, hogy ez coagulálja a nyákot és habár a cystin feloldódik ezen eljárás mellett, ez nem akadályozhat meg bennünket, mivel utólagos közönbösítés mellett szénsavas ammoniakkal annak ki kell válni. Azonban tényleg nem vált ki, talán azért, mert a forralás közben a cystin elbomlik, mint a hogy a legújabbban megjelent értekezések is állítják.

Eljárásunk tehát a következő volt: A beteg egy olyan tisztára kimosott edénybe eresztette vizeletét, melybe kevés salicylsav és eczetsav adatott előbb, hogy így a bomlásra igen hajlandó vizelet a gyűjtés ideje alatt ne romoljon el. Ezen edényben szállítattott el egy-egy 24 órás mennyiség, melyhez azután még egy pár csepp híg eczetsav adatott egészen a határozott savi kémhatás megjelenéséig. Így elkészítve, hűvös, nyugalmas helyre tétetett 3—4 napra, mely idő alatt benne egy vastag réteg üledék képződött, melyben húgysav, urátok, cystin és különböző szervi alakelemek foglaltattak. Azért kellett 3—4 napig az üledék képződésére várni, mert több alkalommal tapasztaltuk, hogy az első vagy második napon még nagyon kevés, vagy épen semmi cystin sem volt az üledékben, míg ha ugyanezen vizeletet 4 nap múlva vizsgáltuk meg, sokszor tekintélyes számmal találtuk már azt meg. Az üledék felett levő tiszta vizeletet szivornya segítségével lehetőleg tökéletesen leszedtük és a visszamaradt üledékhez körülbelül ugyanannyi 90%-os alkoholt adva, azzal többször jól össze-ráztuk. Ez azt eredményezte, hogy a mucin-fonalak erősen összezugorodtak, nyákos természetüket elvesztették, a filtrálást épen-séggel nem akadályozták és rendkívül könnyűséggel ülepedtek. Az üledék tetejéről az alkoholt a már előbb leszivornyázott vizelethez hozzáadva, az üledéket filterre gyűjtöttük, ahonnan a lecsurgó folyadék ismét a többi vizelethez bocsátattott. Most legközelebbi feladatunk volt a filteren összegyűjtött anyagokból a cystint kiválasztani, mit tömény ammoniak segítségével eszközöltünk.

Az oldatból az ammoniakot vízfürdön elpárolva, filterre gyűjtöttük a kiváltott cystint, ezt vízzel, majd eczetsavas vízzel

mostam meg. Tisztítás végett a filter megszáritása után a cystin újolag ammoniakban oldatott; az ammoniak ezután elpárologtatván, a cystin egy megmért filterre gyűjtetett össze, hol ismét vízzel és ecetsavas vízzel mosatott meg, a filternek lege artis kiszáritása után leméretett. Így kaptam meg a cystint a 24 órás vizeletből.

A húgysavnak directe egész napi mennyiséget határoztuk meg. Az eddigi műveletek folytán az két helyen volt; egyrészt a leszivornyázott és az üledékről leszűrt alkohollal szaporított vizeletben, másrészt magában a cystint tartalmazó üledékben. Ez utóbbit natronlúggal hosszabb ideig tartó főzés és filtrálás után kaptuk meg, mit hozzáadva a vizelethez, így az egészről sósavval történt megsavanyítás és pár napi állás után megkaptuk a közönséges eljárás szerint az egész napi mennyiséget.

A kénsavat a húgysavtól megszabadított húgy 100 kcm-jében 3 titrálás középeredménye által határoztuk meg. Természetes dolog, hogy az előbbi kezelés által a húgy mennyisége megváltozott, de ismervén a titrálás alkalmával jelen volt mennyiséget, továbbá a valóságos 24 órás mennyiséget, a titrálás által nyert eredményből a valóságos kénsav-tartalom könnyen ki volt számítható. Ily módon 8 napon keresztül határoztam meg ezen egyén összes 24 órás vizeletéből a cystint és húgysavat (a kénsavat csak 2 napon keresztül), melynek eredményeit a következő táblázatban állítottam össze. Az egyik rovatban a napi mennyiségek vannak feljegyezve, a másikban a százalékra történt átszámítás foglaltatik.

Nov. 18.	A húgy napi mennyisége 530 kcm.	Nov. 24.	A húgy napi mennyisége 850 kcm.
	napi mennyiség		napi mennyiség
	Cystin = 0.0708 0.01033		Cystin = 0.0975 0.01147
	Húgysav = 0.2935 0.05536		Húgysav = 0.9505 0.11182
	Kénsav = 0.8320 0.15698		
Nov. 19.	A húgy napi m. 520 kcm.	Nov. 27.	A húgy napi m. 400 kcm.
	n. m.		n. m.
	Cystin = 0.0670 0.01288		Cystin = 0.0135 0.00337
	Húgysav = 0.7105 0.13663		Húgysav = 0.4810 0.12025
Nov. 22.	A húgy n. m. 290 kcm.	Nov. 28.	A húgy n. m. 370 kcm.
	n. m.		n. m.
	Cystin = 0.0880 0.03034		Cystin = 0.0565 0.01527
	Húgysav = 0.4015 0.13844		Húgysav = 0.5663 0.15305
	Kénsav = 0.7920 0.27313		
Nov. 23.	A húgy n. m. 660 kcm.	Nov. 29.	A húgy n. m. 480 kcm.
	n. m.		n. m.
	Cystin = 0.0868 0.01315		Cystin = 0.0267 0.00556
	Húgysav = 0.6345 0.09613		Húgysav = 0.6282 0.13089

A beteg észleléséből és a vizelet mennyileges vizsgálatából a következő tételeket kapjuk meg:

1. A vizelet napi mennyisége rendkívül csökkent. 290 kcm. a legkisebb, 850 a legnagyobb napi mennyiség volt.
2. A rheumatismus és a cystin-kiválasztás között semmiféle összefüggést sem tudtunk találni.
3. A cystin mennyisége jóval kisebb volt az eddigi észlelők által nyert mennyiségeknél. Ingadozott pedig 0.0135 és 0.0975 gm. között. Tehát a legnagyobb napi mennyiség is 0.3225 gm-mal kevesebb, mint a Niemann által talált legkisebb napi mennyiség.
4. A húgysav napi mennyisége csak egy esetben volt kisebb

a normalisnál, többnyire rendes, s néhányszor meghaladta a rendes mennyiséget. A %-os tartalom pedig, tekintve a csökkent napi mennyiséget, mindig meghaladta a normalist.

5. A kénsav egész mennyisége lényegesen csökkent, %-os tartalma azonban a húgy rendkívül alacsony napi mennyiségénél fogva még szaporodott is.

És itt van helyén, hogy Niemann észlelésének és következtetésének egy nagy hibájára mutassak rá. Ő ugyanis összesen 13 meghatározást végzett és ezek között 10 meghatározásnál a napi mennyiséget nem ismerte. Pedig a vizeletben előforduló anyagok %-os meghatározása csak akkor bír értékkel, hogy ha ez a vizelet napi mennyiségének ismerete által ellenőriztetik, mert különben megtörténhetik, mint ami esetünkben is, hogy a %-os tartalom egészen más következtetésre jogosít fel, mint az abszolút napi mennyiség.

Azt kell tehát kimondanunk, hogy az anyagcsere ama észlelt változása, mely némelyek észleleteinél a húgysav csökkenését eredményezte, nem egyszersmind oka is a cystinuriának, mert — mint a mi esetünk mutatja — a húgysav nem csökkent, hanem ahol ez előfordul, az egy külön, a cystinuriát előidéző ok mellett önállóan, esetlegesen fellépett változása az anyagcsereének. S azt hiszem, hogy, tekintetbe véve ama csekély különbségeket, melyekről itt éppen szó van, s amelyek sokszor a normalisan előforduló mennyiségek véghatárain belül mozognak, tekintetbe véve továbbá ama számos normalis és abnormalis viszonyok között előforduló befolyást, melyek eme különbségeknél sokkal nagyobbakat képesek létrehozni: bátran kimondhatom meggyőződésemet, hogy ilyen úton nem is fog sohasem sikerülni a cystinuria oly annyira homályos kérdésébe fényt vetni. Legyen szabad itt végül mélyen tisztelt főnökömnek, Plósz tanár úrnak szíves tanácsadásaiért hálás köszönetemet kifejezni.

Korányi Frigyes tanár, kir. tanácsos belgyógytan kórodájából.

Gégekór- és gyógytani közlemény.

IRSAI ARTÚR tr., első tanársegédétől.

(Folytatás.)

Gümőkór (tuberculosis).

A gége gümőkóros megbetegedése gyakran fordult elő.

Amidőn a gége gümőkóros megbetegedéséről van szó, tudnunk kell, hogy az a specifikus gümőkóros fertőzésnek a kifejezése; számba kell azonban venni, miszerint gümőkóránál a gége olyan folyamatai is keletkezhetnek, melyek más betegségek következtében is fellépnek. A gümőkóros gége-megbetegedések különböző alakban jelentkezhetnek. Leggyakrabban észleljük gümőkóros megbetegedéseknél a gége nyákhártyájának feltűnő anaemiáját és pedig az esetek legnagyobb részében már azon időszakban, amidőn még a tüdő-tuberculosis semmiféle physikai jelt nem ad, úgy hogy, ha oly egyének, kik különféle paraesthesiák miatt, melyek gégejünkben jelentkeznek, orvosi tanácsunkat kérik ki, s ahol a vizsgálat kimutatja, miszerint a gége nyákhártyájának feltűnő halaványsága van jelen, anélkül, hogy az anaemiának, vagy chlorosznak tünetényeit a szervezetben más helyütt kimutathatnók, határozott mulasztást követünk el, amidőn az ily egyén tüdejének állapotáról magunknak tudomást nem szerzünk. A tapasztalat ugyanis azt mutatja, miszerint az ily egyéneknél az esetek legnagyobb részében rövidebb-hosszabb idő múlva a tuberculosis tünetényei fejlődnek ki.

A nyákhártya halaványsága rendszerint oly nagyfokú, hogy ily mértékben azt csak nagy vérvesztésnél, Bright-kóránál és leukaemiánál lehet találni. A gége nyákhártyájának anaemiája tuberculosisnál különösen a gége bemenetét és az epiglottist illeti. Elég gyak-

ran észlelhető a gége nyákhártyájának hyperaemiája és ezt, amint Lőri tr. tapasztalatai mutatják, rendszeren a heveny, vagy félheveny tuberculosishal lehet találni, vagy idült lefolyású gümőkór oly esetében, mely hevenynyé vált és igen gyors lefolyású; úgy hogy ha azt fogjuk tapasztalni, miszerint egyéneknek, kiknél az egész észlelési idő alatt a gége tuberculotikus elváltozásai mellett az addig mutatózó gégeképletek halaványsága megváltozik és a nyákhártya hyperaemikussá válik, akkor ezen esetekben mindig el lehetünk készülvén arra, hogy az illető eset gyors véget ér. Magától értetődik, hogy tévedésbe nem szabad esnünk oly alkalmakkor, amidőn gümőkóros egyéneknek gégehurut keletkezik és akkor a talán hyperaemiával kezdődő gégehurutból nagyobb következtetést levonni, mert tudjuk, hogy a gümőkóros egyén szerezhethet gégehurutot, mely ismét gyógyulhat, anélkül, hogy azt a gümőkóros megbetegedéssel oki összefüggésbe hozhatnók. Önként folyik tehát, miszerint a kórjóslatot illetőleg csak akkor vonhatjuk le az elébb említett következtetést, amidőn a megfelelő esetekben a gége nyákhártyájának hyperaemiája a gége-tuberculosis egyéb jeleihez csatlakozik.

Gyakran találkoztunk tuberculosisra gyanus egyénekkel, kik oly érzésről tettek említést, mintha valami idegen test foglalna helyet gégéjükben, máskor fájdalmat és viszketést említettek, melyel köhögési inger volt összekötve.

Nem ritkák azon esetek, ahol félhüdéses, sőt hüdéses állapotok jelentkeznek és pedig rendszeren a hangrést záró izmok hüdése mutatkozik, ritkán recurrens-hüdés. Ezen hüdéses állapotok is sokszor a tuberculosis kezdetén észlelhetők, amidőn még semmi egyéb jel nem mutat e kóros folyamatra.

A gümőkórnak gyakori megelőzője és kísérője a hurut szokott lenni. A hurutból magából következtetést vonni tuberculosisra nem lehet, amennyiben tuberculotikus egyének hurutja semmiben sem különbözik a genuin gégehurutól.

Igen gyakori a tuberculosisnál a nyákhártya alatti szövet lobja, valamint a nyákhártya és nyákhártya-alatti kötőszövet túltengése, mely utóbbinak kedvencz helyei vannak, így a ligamentum ary-epiglotticum, az álhanszálág, de leginkább és leggyakrabban a hátsó gégefal mellő felszíne. A regio interarytaenoidea igen korán betegedhetik meg és mutathat túltengést, némelykor ezen tünetény évekkel előzi meg a tuberculotikus bántalom kitörését. Kétségtelen, hogy diagnostikailag és prognostikailag ezen jelenlét az esetek nagyobb részében fontossággal bír, azonban Lőri tr. felemlít eseteket, ahol a hátsó gégefal mellő felszínén fellépő körülírt túltengést hosszú idő óta észlelte egyéneknek, anélkül, hogy azok mai napig gümőkórosak volnának. Ezen túltengés tuberculotikus egyéneknek nem szokott hosszú ideig megmaradni, rendszeren fekélyesedésbe megy át.

A tuberculosisnál a gégeben gyakori elváltozások a nyákhártyának és a nyákhártya-alatti szövetnek gümös beszűremkedése által jönnek létre. Előfordulhatnak ezen beszűremkedések a gége minden részén, leggyakrabban azonban a gége hátsó falán. Az álhanszálágok gümös beszűremkedése ritkán részleges, rendszeren az egész hangszálág van megtámadva. Az arytaenák gümös beszűremkedése egy- vagy kétoldali; ary-epiglottikus redőnek beszűremkedése rendszeren egyoldali és igen gyakran a gégefedővel van párosulva; a valódi hangszálágok beszűremkedése gyakran egyoldali. Az epiglottis gümös beszűremkedése ritkább, mint annak a fekélyesedés következtében jelentkező vizenyős beszűremkedése. A tuberculotikus beszűremkedés legtöbbször a gégefedő mindkét oldalára terjed ki és ilyenkor a gégefedő turbánszerű daganattá változik át.

Igen gyakoriak és kiterjedettek a fekélyek, melyek a gégeben gümőkór következtében előfordulnak. Ha alkalmunk van figyelemmel kísérni a fekélyesedések fejlődését, akkor azt fogjuk tapasztalni, hogy azok rendszeren a tuberculotikus megvastagodások és beszűremkedésekből szétesés folytán keletkeznek. Különösen a regio interarytaenoideán székelő fekélyek néha annyira dudorzosak és csapszerű sarjadzásokkal körülvettek, hogy papillomatosisus újképleteknek tűnnek fel, úgy hogy e miatt némelykor magát a fekély felületét látni sem lehet. Az álhanszálágokon mákszem-egész lencse-nagyságú kerek fekélyek foglalnak helyet, melyek sok esetben összefolynak. A valódi hangszálágokon a fekélyesedési folyamatok különféleképpen lehetnek. Előszertetettel a fekélyek a proc. voca-

list keresik fel. Az epiglottis fekélyesedése legtöbb esetben annak laryngealis felületét illeti. Ritkán fordulnak elő a gége nyákhártyáján miliaris gümők, azonban ezen miliaris gümők diagnostikálásánál igen óvatosságnak kell lennünk, amennyiben friss burjánzások és felhámsarjadzások gümőkkel igen könnyen összetéveszthetők.

Az általunk észlelt esetekben a gége tuberculotikus elváltozásának különféle alakjait észleltük. Az egyszerű catarrhalis elváltozásokban az összes gégeképletek vettek részt, legnagyobb catarrhalis elváltozást azonban mindig az álhanszálágok és a hátsó gégefal mutatták. Ezen esetek valamely specialis kezelést nem igényeltek, a kezelés az egyszerű gégehurut kezeléséhez volt hasonló. Fekélyesedési folyamatok a leggyakoribb elváltozások közé tartoztak.

Legtöbb esetben a hátsó gégefalon és a valódi hangszálágokon székeltek a fekélyek. Két esetben az álhanszálágra szorító fekélyesedést találtunk. Oedemák igen gyakran fordultak elő és pedig leginkább a kannaporczokra szorítva, de némelykor csak a Santorin- és Wrisberg-porcokra, anélkül, hogy nagyobb stenotikus tüneteket hoztak volna létre. Egy esetben igen nagyfokú és kiterjedett oedema észleltetett tuberculotikus fekélyek kíséretében; ez eset, melynél a syphilisnek is voltak tünetei jelen, alább bővebben közölve lesz.

Gyakran találkoztunk a gége egyes képleteinek gümös beszűremkedésével, melyből később szemünk előtt fejlődtek szétmállás folytán a fekélyek.

Perichondritikus folyamatokat gyakran észleltünk és itt ismét a perichondritis arytaenoidea az, mely az esetek legnagyobb részében észleltetett.

Az epiglottis ilyenmű elváltozásával sokkal ritkábban találkoztunk.

Igen gyakran lehetett észlelnünk nagyfokú fájdalmasságot, mely nyelésnél jelentkezett, akkor, ha a fekélyesedési folyamat a gége hátsó falát illette. Nem kevésbé jelentkeztek nagyfokú fájdalmasságok az epiglottis elváltozásainál.

Nagyobb fokú stenosiszt csak egy esetben találtunk fekélyesedések kíséretében jelentkező oedema folytán. Ez azon eset, ahol tuberculosis mellett egyszersmind a syphilisnek tünetényei voltak találhatóak.

V. József, 30 éves, a kórodára 1885. martius 12-dikén lett felvéve. Anyja tüdővészben halt el, egy testvére tüdőbajban szenved. 8 hóval azelőtt kemény fekélye keletkezett, mire lágyék- és tarkó-mirigyei gyorsan megdagadtak és a köztakarón kúteg jelentkezett. Felvétele előtt két hónappal köhögni kezdett és a köhögéssel gyakran véres köpetet ürített ki, e mellett lázas mozgalmak voltak. Ez idő óta az egyén nagyon lesoványodott. A baj fellépésének kezdetén bedörzsölési gyógymódot és jodkaliumot használt minden siker nélkül.

A jelenállapotból kitűnik, hogy a nagy mértékben lesoványodott férfibeteg feltűnő halavány bőrszinnel bír, a fogíny duzzadt, a nyelvcsúcsnak alsó felületén két hosszirányú, rendetlen alakú, csipkézett szélű, genyes csapadékkal fedett folytonossághiány van. Maga a nyelvcsúcs tömöttebb tapintatú. A garat nyákhártyája feltűnően halavány, a lágy szájpadivek körülírt belőveltséget mutatnak, duzzadtak; a nyelvcsap vizenyősen duzzadt. Az epiglottis vizenyősen beszűremkedett, halavány-piros, majdnem teljesen fedi a gége bemenetét. Az epiglottis laryngealis felülete számos egymás mellett elhelyezett, rendetlen szélű, piszkos, genyes csapadékkal fedett köles-egész kendermag-nagyságú fekélyeket mutat. A kannaporczok nyákhártyája feltűnően halavány, vizenyősen duzzadt; az álhanszálágok dudorzosak, duzzadtak, mellő felületükön számos összefolyó fekélyecskéket mutatnak. Az álhanszálágok, valamint a kannaporczoknak nagyfokú duzzanata miatt a valódi hangszálágokat nem is lehet látni. A nyakon, valamint a lágyékhajlatban a mirigyek beszűremkedettek. A mellkas felett jobboldalt úgy a kulcsont-feletti, mint az alatti tájon, valamint a tövis-feletti árokban tompult kopogtatási hangot nyerünk. Hallgatódzaskor jobboldalt úgy mellül, mint hátul a tüdő felső részének megfelelőleg határozatlan be- és igen megnyúlt kilégzés, számos apró hólyagú szörcs-zörejekkel, hallható. A beteg igen sokat köhög, a köpetben sok detritus, tüdőhámsejt, Koch-féle bacillus található. A betegnél esténként hőemelkedések észleltetnek. Az intermittáló lázak az egész észlelési idő alatt fennállottak; A tüdő felett a physikai viszonyok még kifejezettebben szólnak az infiltratio mellett. A

nyelven, valamint a gégeben észlelhető fekélyesedési folyamatok, úgyszintén az uvula, epiglottis, kannaporczok vizenyője állandóak. Betegnél a gégeből vett váladékban szintén voltak Koch-féle bacillusok találhatók; a köpetben azonkívül ruganyos rostok is jelentkeztek. A betegnél nagyfokú légzési nehélység van, e mellett nagy a fájdalom a nyelésnél, mi miatt a garat és gégeének 20%-os cocain-oldattal való beecsetelése végeztetett. A cocain-beecsetelés után a fájdalmak nyeléskor csökkentek, teljesen azonban sohasem szűntek meg. Beteg javulást nem tapasztalván, a kórodát rövid idő múlva elhagyja anélkül, hogy állapotában a felvétel óta változás állott volna be.

Ezen esetről könnyen tévedésbe ejthetett volna a tüneteknek egyoldalú magyarázata. Mi sem fekszik közelebb, mint-hogy oly egyénnél, ki syphilitikus infectiót kiállott és kinek másodlagos tünetek fejlődtek, a gégeben jelentkező fekélyesedési folyamat ugyancsak syphilitikus eredetűnek tartassék; nem lehet ugyanis eléggé hangsúlyozni azon tényt, miszerint egyes esetekben a fekélyek minőségéből és megjelenéséből következtetni bizossággal arra nézve, vajon lues vagy tuberculosissal van-e dolgunk, nem lehet. Ezen esetben még a nyelven észlelhető elváltozások is csak zavarólag hatottak a biztos kórisme felállítására, amennyiben ezen elváltozások luetikus fekélyek benyomását tették. Megóvott azonban a tévedéstől a szervezetnek pontos átvizsgálása, mely a tüdő megbetegedésére mutatott. Döntő befolyással volt ezenkívül azon lelet, melyet a gége váladékának vizsgálata tüntetett fel, hogy t. i. abban Koch-féle bacillusok találtak. Be kell különben vallanunk, miszerint már a gégetükri lelet gyanút ébresztett aziránt, hogy ezen esetben tuberculosis forog fenn, mert a gége összes képletei feltűnő halaványságot árultak el.

Perichondritikus folyamatok, amint azt már fennebb említetttem, gyakran észleltettek a tuberculosis kíséretében kisebb-nagyobb kiterjedésben.

Egy esetet észleltem a kórodán, ahol szemünk előtt fejlődött a bal áhangszálag tuberculotikus infiltrációjából fekélyesedés, a ligamentum ary-epiglotticumnak ezt követő duzzanatával, valamint a bal kannaporcznak perichondritisével. Később ezen esetben az epiglottis bal szélének felső felülete megduzzadt és a ligamentum glosso-epiglotticum medium és laterale között baloldalt a nyelvgyökből a gégefedő csúcsáig terjedőleg egy vörös, kissé áttetsző, kis mogoró-nagyságú terime-nagyobbodás jelentkezett: ezen daganatot az epiglottis perichondritikus folyamatából keletkezettnek kellett tekinteni, mely tályogképződésre vezetett. Ezen esetben azonban azon felette ritkább tünetényt észlelhetünk, hogy az abscessus lassankint visszafejlődött.

Eseteimből azon tapasztalatot is meríthettem, miszerint a gégebeli elváltozások nem tartanak lépést a tüdőbeli folyamattal, gyakran igen előrehaladott gége-tuberculosisnál a physikai jelek csak écsékely tüdőbeli elváltozásokra mutattak, míg máskor nagymérvű tüdőroncsolásoknál a gégeben alig találtunk eltérést. *Louis* nézete, miszerint a phthisikus cavernasecretum a gégebe jutva, gégetuberculosis idézhet elő, a Koch-féle bacillusok jelentősége folytán csak támogatást nyerhet, bár nem lehetne ebből oly esetek magyarázatát adni, hol nagy tüdőbarlangok daczára a gégeben gümőkörös elváltozás nem jelentkezik.

Mielőtt a tuberculotikus gége-elváltozások kezelésére áttérnék, meg kell még említenem egy észleletet, melyet ez alkalommal tettem.

Hosszú ideig elszigetelve állottak azon észlelők (*Schnitzler, Mackenzie, Ziemssen*), kik a tuberculotikus fekélyek gyógyulhatóságát tett megfigyeléseik alapján elismerték. Ma már szaporodtak az észleletek, melyek azt bizonyítják, miszerint kedvező körülmények között gyógybeavatkozás alatt tuberculotikus fekélyeket illetőleg gyógyulás eredményezhető.

Egyik esetem, hol tuberculotikus fekélyek gyógyultak, a következő:

M. Gyula, 32 éves, 1885-dik évi április 7-dikén lett a kórodára felvéve. Szülei előtte ismeretlen bajban haltak el, két testvére él és egészséges. Gyermekkori betegséget nem állott ki. Másfél évvel ezelőtt mellhártya-lobban szenvedett nagyfokú baloldali izzadmánnyal, amely nagy mértékben visszafejlődött. Azóta, két hónal a kórodára történt felvétele előttig, elég jól érezte magát; ekkor fájdalmak léptek fel a gégeben, hangja rekedt és a nyelés igen fájdalmas lett. A rekedtség majdnem állandó maradt, a fáj-

dalmak azonban nyelésnél az utolsó két-három hét óta jelentékenyen fokozódtak és a beteg igen lésóványodott. A nyakon mindennél, főleg az áll alatt fájdalmas diónyi nyirkmirigyek tapinthatók ki. A kulcsont-feletti és alatti árkok besüppedtek, légzésnél a jobb mellkas felső része visszamarad; a jobb kulcsont-alatti tájon és a második bordaközben tompult üres kopogtatási hangot nyertünk. Hátul baloldalt a nyolczadik bordán tompulat található (exsudatum). A tüdőcsúcsok felett úgy hátul, mint mellül határozatlan be- és hangos megnyúlt határozatlan kilégzés hallható. Betegnek hőfoka 38.5; panaszát a gégeben székeli, a nyelést igen megnehezítő fájdalmak képezik. A köpetben Koch-féle bacillusok találtak. A gégetükri lelet a következő: a gégefedő csekély belöveltséget mutat, laryngealis felületén több egymás mellett elhelyezett kölesnyi fekély látható, a kannaporczok feletti nyákhártya feltűnő halaványságot mutat; a regio interarytaenoidea duzzadt, épen így duzzadtak, egyenetlenek és dudorzosak a halavány-piros áhangszálagok is. A sinus Morgagni-ból szürkés-fehéres sarjadzások látszanak kiindulni. A valódi hangszálagok nagy mértékben fedettek az áhangszálagok által, belöveltek és szabad szélükön kifekélyesedtek. Cocain-beecsetelés után ezen betegnél a fájdalmak szűntek. A cocain-beecsetelés mellett jodoformpor-befúvások alkalmaztatnak. Háromheti kezelés után, mialatt a beteg belsőleg chinint, refracta dosi, a gégebe pedig helybelileg jodoform-befúvásokat használt, elhagyta a kórodát, amidőn azt lehetett tapasztalni, hogy a gégebeli fekélyesedési folyamatok teljesen megszűntek, a sarjadzások legnagyobb része visszafejlődött, nyelési nehézség többé nem mutatkozott és csak a hang fátyolozottsága maradt vissza.

Schnitzler ajánlotta a jodoform használatát tuberculosisnál, én tehát ez esetben használtam, s amint felvehetem, teljes eredményt.

Lőri tr. szintén két esetben gyógyulást ért el jodoform-használat által. Az általam most ismertetett eset már a második, melyet Korányi tanár úr kórodáján volt alkalmam észlelni. Az első esetet, ahol nagyfokú és kiterjedett gége-tuberculosis volt jelen, s mely jodoform helybeli alkalmazása alatt gyógyulásba ment át, Lőri tr. úr legújabbán megjelent munkájában említi.

A jodoform használata mindazon esetekben, ahol mélyebbre ható, kiterjedett fekélyekkel van dolgunk, javulva lesz és pedig a jodoform-pornak a megtámadott helyre fuvása alakjában.

Fekélyesedésekre összehúzó szereket nem használok, mert azokat a betegek rendszeren rosszul tűrik; tuberculotikus fekélyeknél, gümös infiltrációknál, valamint a nyákhártya és a nyákhártya-alatti szövet túltengésénél a jod-jodkalium-glycerin ismert oldatát használok vagy ecsetelés, vagy cseppentés alakjában. A carbolsavnak használatától fekélyek kezelésénél eredményt nem észleltem, ép oly kevés sikert volt alkalmam láthatni a bórsavnak alkalmazásánál.

A fájdalmas gégefekélyeknél minden egyéb szer használatától el kell tekintenünk, csak a cocain az, mely sikert nyújt; bár most már bizonyos, miszerint hatása némelykor nem oly pontos, mint az várható volna.

Fekélyeknél rendszeren a cocain. mur. vizes oldatát használok, mert az alkoholikus oldat izgat. A cocainról írt cikkemben egész sorozatát azon kísérleteknek ismertettem, ahol phthisikusoknál, kiknél az epiglottis és kannaporczok nagyfokú fekélyesedési folyamatai következtében nyelésnél nagyfokú fájdalommal jelentkezett, cocain-beecseteléseket használtam. Két ily súlyos esetet volt alkalmam észlelni, melyek egyikét az orvosegyletben be is mutattam. Ezen egyénnél az epiglottis nagyfokú fekélyesedése mellett még a kannaporczok és hangszálagok is mutattak nagymérvű elváltozást, illetve fekélyesedést, sőt a tuberculotikus elváltozás már a garatra is elterjedett. Ha ezen egyén inni, vagy enni akart, oly borzasztó fájdalmakkal volt az egybekötve, hogy jajveszékelve járt fel és alá, míg minden egyes falat után jelentkezett fájdalom ismét megszünt. Amidőn kórodánkra vétette fel magát, napokon keresztül csak a legkisebb mennyiségű táplálékot vette magához, s ennek folytán erőbeli állapotának feltűnő hanyatlását tapasztalta. Megkíséreltük tehát nála a cocain-beecseteléseket. A garatnak, epiglottisnak és gégeének beecsetelése után már két perczczel a bevitt falatot, sőt erősebb szeszes italokat is minden fájdalomérzés nélkül volt képes nyelni, s így 15—20 perczen keresztül jól tudott

étkezni; ekkor a beecsetelt területeken az érzéketlenség megszűnt, a nyeléssel járó fájdalmasság azonban csak több óra lefolyása után állott ismét elő. A beteg három hétig tartózkodott a kórodán, minden nap déli étkezés előtt gégeje cocain-oldattal be lett ecsetelve, s így az étkezést rendesen végezhetette, táplálkozása emelkedett, minek jelét a testsúly gyarapodása mutatta.

Egészen hasonló ehhez azon eset, mely ambulanter jelentkezett, hol a gégefödő és hangszálagoknak nagyfokú fekélyesedése mellett perichondritis volt jelen. A beteg a nyelésnél fellépő kínzó fájdalmak miatt jelentkezése előtt majdnem három napig nem vett magához táplálékot, úgy hogy oly erőtlén állapotban volt, hogy a vizsgálatot alig bírta ki. Ekkor nála cocain-beecsetelést kíséreltem meg és épen oly jótékony hatást érhettem el, mint az előbbi egyénél.

A gége nyákhártyáján gümőkórnál jelentkező nagyfokú vérszegénység helybeli kezeléséről szó sem lehet, itt az általános szerelésnek nyílik tér.

A tuberculotikus egyének gégehurutjánál, ha még fekélyek nincsenek jelen, összehúzó szereket alkalmazok, legszívesebben tannint por vagy oldat alakjában, vagy pedig ritkában argentum nitricum gyengébb oldatát. A Schmidt által ajánlott scarificatiókat tuberculotikus infiltratióknál nem végeztem, azon analógiára támaszkodva, hogy ha gümőkóros fekélyek körül keletkező sarjadások és szemölcsös kinövések műveleg eltávolíthatnak, azon helyeken rendesen kiterjedt és mély fekélyesedési folyamatok keletkeznek. A tapasztalat különben azt mutatja, miszerint nemcsak a sarjadásoknak művi eltávolítása következtében jöhetnek létre ily fekélyek, hanem ha ezen sarjadások étető szerekké lesznek kezelve, szintén állhatnak be kiterjedett fekélyesedések.

Az ilyenmű sarjadásoknak és burjánzásoknak eltávolítását úgy, amint azt egy esetben végeztük is, csak oly esetben volna szabad végezni, hol ezen sarjadások nagyobb stenosisra és légzési nehézségre adnak okot.

Ha tuberculotikus beszűremkedések, fekélyesedések, vagy porc-körüli lobnak következtében nagyfokú vizenyő lép fel, mely fulladási tünetményeket hoz létre, akkor az ily esetekben a légső-metszést kell végezni.

A tracheotomia elkerülése céljából catheterek bevezetése által a gégebe a mechanikus kezelést igénybe venni nemcsak nem czélszerű, hanem sok esetben káros is, daczára annak, hogy többen ilyenmű kezeléstől nem tartózkodnak, támaszkodva egyes esetekben elért pillanatnyi sikerekre.

Ha az oedemák részlegesek, s így hoznak létre nagyfokú légzési nehézséget, akkor azoknak scarificatiója javulva lehet.

Bár tudjuk, hogy a gége-tuberculosis, a ritkább gyógyulási eseteket kivéve, rendesen mindenféle helybeli kezelésnek daczol és lefolyását a legtöbb esetben mi sem akasztja meg, mégis határozottan kárhoztatandó azon eljárás, mely szerint a gége ilyenmű elváltozásai az orvosok legnagyobb része előtt noli me tangere-t képeznek; mert eltekintve azon gyógyult esetektől, melyek a többiek sorsára jutnának kezelés nélkül, mennyi megnyugvást szerzünk a betegnek, ha baját gyógykezelné látja és igazán hány esetben, különösen most a cocain használata óta mennyi fájdalomtól és kíntól szabadíthatjuk meg az illetőket, hacsak órákra is.

Még fel akarom említeni, hogy a gége-tuberculosis fekélyesedési folyamatainál az esetek nagy számában az újabb időben ajánlott jodolt használtam jodoform helyett, s bár kezdetben úgy látszott, mintha a jodol a jodoformhoz hasonló jótékony hatással volna ezen folyamatokra, utólag be kell vallanom, hogy az a hozzá kötött remények korántsem felelt meg.

Különben a gége-tuberculosis kezelésének az általános tuberculotikus megbetegedés gyógyításánál szokásos szempontok tekintetbe vétele mellett kell történie.

(Folytatása következik.)

A budapesti kir. orvosegylet rendkívüli ülése 1886. évi június 5-dikén.

A budapesti kir. orvosegylet e hó 5-dikén rendkívüli ülésben tárgyalta azon indítványokat, melyeket az egylet múlt évi december hó 12-dikén tartott évi nagygyűlésében Lumniczer

Sándor tnr. és Vidor Zsigmond tr. benyújtottak. Ezen indítványoknak a választmány által szabályszerű tárgyalása befejeztetvén, az azokra vonatkozó választmányi jelentés és ezzel az alapszabályok és házi szabályok megfelelő módosítási javaslata terjesztetett ezen ülés elé.

Az elég nagy számmal egybegyűlt tagok ezen módosítási javaslatot, Helfer Vilmos tr-nak ellenkező felszólalása daczára, általánosságban elfogadván, a részletes tárgyalás következtet először az alapszabályokra vonatkozólag. A választmány által ajánlott módosítások néhány stylaris módosítással általában elfogadtattak, kivéve azon indítványt, mely az egylet évi tagdíját 12 frtról 15 frtra akarta felemelni. Heves és hosszas eszmecsere után, melyben az elnökön kívül Helfer, Vidor, Tóth, Löw, Fodor, Réczey, Markusovszky, Schulek, Dubay tr-ok vettek részt, az egylet túlnyomó szótöbbséggel a tagdíj emelése ellen, a jelenlegi tagdíj megtartása mellett nyilatkozott.

Az alapszabályok ezen módosítása lényegében oda irányul, hogy az eddigi két elnök mellett még két ülés-elnök választatik a rendes tisztújító nagygyűlésen két évre, ezek azonban csakis a rendes ülésekben — az elnök és másodelnökkel váltakozva — elnökölnek, a választmánynak tagjai, s kétéves mandatumuk leteltével csak új két év letelte után választathatnak meg újra, míg a többi hivatalnok mind újra megválasztható hivataloskodási idejének leteltével. Ezen újítással el fog éretni az, hogy az egyletnek jelenleg már nagyszámú rendes ülésében elnökölni több egyleti tagnak lesz alkalmá, s ezzel a két elnöknek most már sok időt rabló teendőin tetemesen könnyítve lesz. Ezenkívül a titkárok mellé még két ülésjegyző is választatik, kik a rendes ülések jegyzőkönyvének elkészítésénél a titkároknak segédkeznek, s kikben az egylet igen egyszerű módon nevelhet magának gyakorlott jelölteket a titkári hivatalra.

A többi módosítás csupán stylaris természetű, s az egylet alapszabályainak lényegén nem változtat.

Az ülés — az előre haladt idő miatt — esti 1/2 9 órakor berekesztetvén, június 9-dikén folytatattik, midőn a házi szabályoknak, különösen a rendes ülések sorrendjére és az előadásokhoz kötött vitatkozásokra vonatkozó módosításai fognak tárgyalatni.

A budapesti kir. orvosegylet rendkívüli ülése 1886. évi június hó 9-dikén.

Lumniczer Sándor tnr. elnöklete alatt a budapesti kir. orvosegylet f. évi június 5-dikén tartott üléséről elnapolt tárgyak tárgyalását e hó 9-dikén folytatta. Napirenden a házi szabályok tárgyalása volt, melyek részletes tárgyalásánál a következő lényeges változások mentek határozatba.

Mindenek előtt az ülés elfogadta a választmánynak Vidor indítványa értelmében beterjesztett azon javaslatát, hogy a napirendre kitűzött előadás csak félórát vehet igénybe. Nagyobb szabású és kiválóbb érdekű előadásokra, melyek előreláthatólag félóra alatt be nem fejezhetők, s melyek bejelentésénél e körülmény írásbelileg kellőleg indokolandó, az elnök kivételesen hosszabb időt engedélyezhet. Ezzel kapcsolatban Markusovszky Lajos tr. indítványára kimondatott, s a házi szabályokba igttatott, hogy kívánatos, miszerint az egyletben szabad előadások tartassanak.

A beteg-bemutatók szánt 10 percnyi időre nézve az egylet azt határozta, hogy egy tag által bemutatott több eset ismertetése csak 15 percnyi időt vehet igénybe.

A bemutatásoknak az ülés megnyitása előtt egy e célra rendelt táblán kell feljegyeztetniük, s ha az illető kívánja, az ülés meghívójára is kinyomatható a bemutatás tárgya.

Az előadók kötelesek előadásuk rövid kivonatát a tartandó előadás előtt a titkárnak beküldeni, hogy az az évkönyvben megjelenhessék.

Minden indítvány, hogy tárgyalás alá vétethessék, előbb írásban adandó be az elnökségnek.

Ezenkívül több stylaris változtatás is tétetett a házi szabályokon, melyek ezennel véglegesen megállapítottak és a jövő 1887. évtől kezdve lépnek életbe.

Elnök az ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Bókai János és Ötvös József rendes tagokat kérvén fel, az ülést feloszlatta.

KÖNYVISMERTETÉS.

Das künstliche Trommelfell und die Verwendbarkeit der Schalenhaut des Hühnerieies zur Myringoplastik. Von Prof. Dr. E. Berthold in Königsberg.

Azon tapasztalt körülmény, hogy átfúrt dobhártya mellett beállott nehézhallás tetemesen csökken, ha a dobhártyán támadt folytonossághiány folyadéksepp, akár geny által elzáratik, nemkülönben, hogy egyszerű gypotgomolynak külső halljáratba vezetése észrevehetőleg javít a halláson, már e század elején arra indítá Autenrieth, hogy műleges dobhártya alkalmazását, mely nemcsak a dobúr nyákhártyáját óvni, hanem a hallásképpességet emelni volna hivatva, a szakegyének előtt ajánlja, egyszersmind saját tervezete szerint e célra eszközt készített. Utána többen említésre alig méltó változtatások és módosításokkal léptek fel; Toynbee tévesen fogta fel a műleges dobhártya szerepét, azon tényből indulva ki, hogy dobhártya-átfúródásnál fellépő nehézhallás oka a hanghullámok szétszórtatásában rejlik, melyek a dobúrral közöltetve, a tömkeleg hártáján csak akkor összpontosíttatnak, s keltik kellő mérvben a megfelelő benyomást, ha lengéseik csupán a dobúrral folynak le; ellenben Erhard a műleges dobhártya hallóképpességet javító hatását helyesen tulajdonítja annak, hogy általa a folytonosság-hiány széleire gyakorolt nyomás következtében a dobhártyával összeköttetésben levő hallcsontcskák a hanghullámok felfogására kedvezőbb helyzetbe jutnak; s ezen nyomás kellő mértékétől, melynek eltalálása a műleges dobhártya alkalmazásakor és néha többszörös próbákra sikerül, függ a hallás javulása. Az eddig divatozó műleges dobhártyák valamennyi félesége kényelmetlen használatuk, s különösen azáltal váltak kellemetlenekké, hogy helybelileg idegen testként izgatva, fülfolysá idéztek elő, nemkülönben az okozott fájdalom miatt sokáig nem tűrtettek.

Szerző, ki először kezdte meg még a múlt évtizedben, s pedig sikeresen Reverdin-féle bőrátültetéssel a műleges dobhártya képzetét, s e tekintetben Eduard T. tr. ellenében az elsőseget magának tulajdonítja; ismervé a tojáshéj behártyájának vegyi hatásoknak, különösen rothadásnak ellentálló képességét és azon sajátját, hogy hámfosztott bőrfelületre nemcsak jól tapad, hanem ezt külső ártalomtól óvja, s ingert egyáltalában nem okoz, azon gondolatra jött, hogy vele a műleges dobhártya-képzésnél kísérleteket tegyen. Eljárása amily egyszerű, épen oly fáradságos és a műtő, valamint a műtett részéről türelmet igényel, ugyanis légtartó gummi-csővel ellátott, s kellően hajlított üvegpipette segítségével ennek nyílásán légnyomás által odanyomott, megfelelő nagyságú tojáshártya-lemez tapadós felületével a dobhártya átlukasztott területére illeszt, s a gummicső levegőjét kiszorítva, rányomja a dobhártyára; ezen eljárást ismételni kell, ha a hártya jól nem tapad, s míg a kívánt hallásjavulás el nem éretett. Az odatapadást akadályozza, illetve a hártya leválását hozza létre a felhalmozódott dobúrbeli váladék, e célból a műtét előtt a váladékképződés megszüntetésére kell törekedni; ellenben a megtapadt hártya hónapon át ott marad, s dacára a legerősebb légnyomásnak, mely a fülbe fúvásoknál catheteren keresztül alkalmaztatni szokott, nemkülönben kifecskendésekre el nem távolíttatik, úgy hogy e körülményt szerző nem csupán odatapadásból, hanem a tojás és dobhártya közt létrejött valódi összeforradásból magyarázza; jöllehet ez irányban is végzett kísérleteket, mindeddig az itt végbemenő gyógyfolyamatról biztos ismeretekkel nem rendelkezik, annyit azonban említ, hogy ezen — minden esetre új szövethépződéssel járó — gyógyuláshoz a vándorsejtek játszanak kiváló szerepet. Közöl két esetet, melyeknél a műleges dobhártya-képzésnek ezen félesége általa jó eredménnyel végeztetett; mindazáltal ennek a bőrátültetéssel járó mód felett előnyt nem ad. Ezen egyszerű, s magában véve nem kockázatos műtét érdemes a további kísérletezésre.

L A P S Z E M L E.

N—1. Szívburk-csapolásról.

Stewart egy általa eszközölt csapolás kapcsán 3 más sebész által műtett 97 esetet állít össze, melyekből 37% gyógyult. Ajánlja a szívbagok folytán fellépett mellüri izzadmány csapolását is. (Edinburgh. med. Journ. 1885. Aug.)

(M—k.) Térdreflex jelenléte tabes dorsalisnál.

A térdreflex hiányát, mint állandó és jellemző tünetet szokás tabes dorsalisnál felemlíteni. Hirt tr. azonban három esetet közöl, melyek mindegyikénél jól ki lehetett váltani a térdreflexet. Ezen jelenségnek csupán élő egyéneken való demonstrálása egyelőre csak hypothetikus értékű lenne, amennyiben újabban a környi idegek bántalmazottságánál is észlelték tabikus tünetcsoportokat. Hirt, egyik esetével azon helyzetbe jutott, hogy a gerinczvelő-sorvadásnak előben tett kórisméjét a bonczlelettel igazolhatta. A főbb tünetek a következők voltak: nagy gyengeség és fájdalom a végtagokban, szorongó érzés légzéskor, vizeleti és székelési nehézség, impotentia, bőr-analgesia, kifejezett övszerű szorító érzet, hiányos izomérzet, Romberg-tünet, atactikus járás. Térdreflex mindkét oldalt könnyen kiváltható, úgyszintén a plantaris és hasreflex is, míg a cremasteré hiányzott. Pupillák közép tágak, renyhék. Hólyaghüdes. Nyilaló fájdalmak a végtagokban. Kétoldali pneumonia folytán halál (9 év után). A gerinczvelő friss harántmetszetén már macroscopice látható volt a hátsó kötegek szürke elszínesedése és az atrophia. Ezen elfajulás követhető volt a nyaki részlet közepéig. A szakgatott készítményen az elfajult kemnyédtestecsek, a részleteken zsírszemcsék, szétszórt póksejtek, s corpora amylaceaak voltak láthatók.

A másik két esetben is kétségenkívülinek látszik a tabes dorsalis kórisméje. Az egyiknél a degeneratio már oly magasan terjedt felfelé, hogy a jobb trigeminus felhágó gyöke is meg volt támadva, s az ugyancsak itt oly annyira kifejezett gastrikus crisis — mint Buzzard felveszi, — talán a vagus-mag bántalmára volna visszavezethető.

Sajátságosnak tartja H. e. tünetmenyt a localisatióra nézve, annál is inkább, mivel alkalma nyílt a tabesnek oly esetét is észlelnie, hol a patellaris reflex egyik oldalon megvolt, míg a másikon már másfél év óta teljesen hiányzott. (Berliner klin. Wochenschrift. 1886. Nr. 10.)

N—1. Az idült empyema kezelése.

Estländer módja szerint Cormack tr. 41 esetet állít össze, melyekben Estländer szerint végeztetett a műtét genyevmellnél; s pedig 10 esetben teljesen gyógyult, 10 esetben majdnem gyógyult, 8 esetben jelentékenyen javult, s csak 3 esetben nem volt semmi eredmény felmutatható, s 10 esetben halálos volt a kimenetel. A halál minden esetben a műtét utáni három hónapon belül következett be és pedig az elhaltak közül 4 biztosan, 2 valószínűleg tuberculotikus volt, 2 sepsis miatt pusztult el, 2 eset nem volt műtetre alkalmas az üreg óriási nagysága miatt. Műtetre legalkalmasabb időpontul a sipoly fellépte utáni 6—12. hónapot tűzi ki. A tuberculosis csak azon esetben képezi a műtét ellenjavallatát, ha az igen nagyfokú. Gyenge szervezetű betegeknek a műtétet nem szükségkép egyszerre hajtandó végre, de ajánlatos azt több ülésre végezni. Ha az üreg hörggél közlekedik, úgy ez súlyos mellékkörülménynek tekintendő. A Bouilli-féle U-alakú bőrmetszést találja legalkalmasabbnak, annál is inkább, mert a borda resectionnak elegendő nagynak kell lennie. (Thèse de Paris. 1885. April.)

(Abonyi tr.) Aggkori III-dik fogzás.

63 éves nő, látóképpességének csökkenéséről panaszkodott. 40-ik életévében a jobb alsó szegletfogát kivéve a többi mind elvesztette. Neudörfer a felső állkapocsban a jobb II. metszőfogat szélesen lapátalakúlag zománczsúcsok nélkül normalis nagyságának két harmadára, balra pedig az első metszőfogát a normalis nagyság egy harmadára a nyákhártya alól előbúva találta. A jobb első metszőfog előtörőfélben volt. A felső állkapocsban még néhány duzzanat volt látható, melyek minden valószínűség szerint új fogaktól származtak. Az alsó állkapocsban eddig új fog nem észleltetett. A beteg gyengelátását ezen aggkori fogzásból véli származtatni. Neudörfer rövid közleményét a következő szavakkal végzi. »Ez az első eset, melyet mint aggkori III-dik fogzást saját magam észleltem«. Sajnos, nincs kiderítve, feltette-e magának Neudörfer a kérdést, hogy itt talán inkább visszatartott fogakról, mint harmadik fogzásról volt szó. (Centralbl. für Chir. Nr. 1. 1886.)

A lipiki hévíz pharmacodynamikus hatásáról annak külső és belső alkalmazásánál.

MARSCHALKÓ TAMÁS tr., lipiki fürdőorvostól.

(Folytatás.)

Nem akarok az égvényes sós vizek hatásával — azok belső alkalmazásánál — nagyon hosszasan foglalkozni, csak azt akarom megemlíteni, hogy épen a *natriumösszeköttetések azok, amelyek az ásványvizek belső alkalmazásánál a legfontosabb szerepet játszik a balneológiában.* Tudjuk, hogy a *natrium*nak mily fontos szerepe van a szervezet háztartásában. A *natrium* eszközli a vér alkalikus voltát, s ennek folytán tartatik a fehérszín és a rostonya a vérben oldva, s e tekintetben a szénsavas *natrium* mellett a konyhasó is fontos szerepet játszik; valószínű, hogy a rostonya átmeneti alakot képez a fehérszín és az excrementanyagok, a húgyany és húgysav stb. között, s ezen átalakulás a vér rostonya-tartalmának oldhatóságához van kötve, tehát a vér alkalikus volta a rendes anyagforgalom egyik főfeltétele, s ha ez növekszik, növekszik a regressiv anyagcsere is; ezenkívül a szénsavas *natrium* Liebig szerint a szénsavnak a hordozója a vérben. A szénsavas *natrium* a gyomorba jutva, ennek sava által közönbösítettik, keletkezik ClNa és tejsavas, vajsavas, eczetsavas *natrium* stb., mi mellett szénsav lesz szabaddá, s a gyomornedv elválasztása segítettik elő, hasonlóképen hat különben a *chlornatrium* és a szabaddá lett szénsav is; ha a gyomorbennék teljesen közönbösítve lett, vagy épen alkalikus, akkor ez az emésztésre káros, ezért a *natrium*-tartalmú vizek túlságos élvezete étkezést alatt, vagy közvetlenül utána, káros, kis adagban azonban néha ilyenkor is jótékonyak, ha t. i. sok gyomorsav van jelen; emellett a gyomorba jutott *natrium*-vizek, különösen ha hidegen vétetnek fel, a peristaltikus mozgást elősegítik és itt az égvényes sós vizek, aminő a lipiki víz is, előnyben vannak a tisztán égvényes vizek felett; ennél fogva a szénsavas *natrium*-tartalmú vizek idült gyomorhurutoknál jó hatásúak, dyspeptikus állapotoknál, kivált ha tömeges nyákelválasztás van jelen, különösen jótékonyan hatnak az éhgyomorra ivott vizek; úgyszintén hurutoknál, amelyek sok sav-elválasztással járnak. Ha ellenben a gyomor atonikus és kitágult, ott a *natrium*-vizek ellenjavallat vannak, miután a *natrium* a gyomorban pangván, az erjedést előmozdítja; ha tisztán a sav közönbösítése jó tekintetbe, az erősebb égvényes vizek, mint a vichy-i, bilin-i, jótékonyabbak, még ellenben az égvényes sós vizek, ahova a lipiki is tartozik, előnnyel bírnak ott, ahol pangó ételmaradékok, nagyobb nyáki tömegek eltávolítására van szükség a peristaltikus mozgások növelése által. A gyomorból a belekbe csak kevés szénsavas *natrium* jut, miután ott legnagyobb része közönbösített és így könnyen felszívódik; a belekbe jutott szénsavas *natrium* ép úgy, mint a konyhasó, s a szénsav a peristaltikus mozgásokat elősegíti, s ezért az égvényes és égvényes sós vizek sokszor bélhurutoknál is jó hatásúak, miután pedig e hatás főképp a duodenumban nyilvánul, az epe elválasztására is befolyással bírnak; ez különösen az égvényes glaubersós vizekről áll ugyan, de kétségtelen, hogy az egyszerű égvényes vagy égvényes sós vizek — minő a lipiki víz is, — különösen icterus catarrhalis eseteiben néha igen jótékonyan hatnak. A szénsavas *natrium* a vérbe jutva, a vérnek *natrium*-tartalmát, habár csak rövid időre is növeli, amennyiben a vizelettel gyorsan kiválasztatik, a vizeletben lévő phosphorsavas *natrium*ot közönbösíti, s a vizeletet közönbössé, vagy épen alkalikussá teheti; felveszik, hogy ezáltal a nyákra higitólag hat, a savanyú húgy izgatását csökkenti és így az alkalikus vizek a vesemedencze, húgyhólyag és húgycső hurutjainál is jótékonyak, úgyszintén köszvénynél is, amennyiben a regressiv anyagcserét és a vérnek alkalikuságát növelik. Ezenkívül más hurutos bántalmaknál is jó hatásúak az égvényes vizek, itt tekintetbe jő különösen a légsővény hurutja, s a tapasztalás azt mutatja, hogy az oly alkalikus vizek, melyek szénsavas *natrium*on kívül még meglehetősen mennyiségű konyhasót és szénsavat is tartalmaznak, — melyek közé a lipiki víz is tartozik, — előnnyel bírnak a többi égvényes vizek felett. Ezenkívül az égvényes vizek izzadmányok felszívódásának elősegíté-

sére is jótékonyan hatnak, amennyiben a vér meghigítását eszközlik és az anyagforgalomra élénkítőleg hatnak.

Ami a *chlornatrium* szerepét az ásványvizek belsőleg való alkalmazásánál illeti, tudjuk, hogy a konyhasó a test egyik legelterjedtebb alkatrészét képezi, a vérben mint vegyileg közönbös anyag szerepel, s valószínű, hogy főhatása átömlési viszonyaiban van, miután ugyanis átömlési egyenérője nagy, a sejtektől vizezt von el, s hozzájárul ahhoz, hogy azok nem duzzadnak meg, hanem az éleny felvételére alkalmas tömörségben tartatnak; ezenkívül a *chlornatrium* a húgyanyhák állandó kísérője, s úgy látszik, hogy a vér konyhasó-tartalmától függ a húgyany-kiválasztás, s ez annál nagyobb, minél több *chlornatrium* vezetetik a vérbe. A gyomorba jutva a konyhasó a gyomornedv elválasztására inger gyanánt hat, állítólag a peptonok képződését előmozdítja, a peristaltikus mozgásokat növeli, nagyobb része a gyomorban szívódik fel; a belekbe jutván, ott is elősegíti a peristaltikus mozgásokat, nagyobb adagban izgatólag is hat; a felszívódott konyhasó igen hamar megjelenik a húgyban, miáltal ennek *chlornatrium*-tartalma növekszik, de a kísérletek azt mutatják, hogy egy része visszamarad a vérben és csak később választatik ki. Ha a konyhasó a vérben szaporodik, úgy a húgyban a légeny-kiválasztás növekszik, s pedig valószínűleg azért (Voit), mert a nedv váram átömlési sebessége a szövetekben növekszik, ezáltal a konyhasós vizek az anyagforgalmat növelik és miután a nedvek áramlási sebességét pathologikus terményekben is elősegítik, ezáltal ezek felszívódását mozdítják elő, innen a konyhasós vizek jó hatása görvélkórúknál, különböző szervek (para- és perimetritikus stb.) izzadmányainál stb. Látjuk tehát, hogy úgy a szénsavas *natrium*, valamint a *chlornatrium* egymással némileg rokon hatásúak, s a *chlornatrium*-tartalom az égvényes vizekben a szénsavas *natrium* hatását előmozdítja, a különbség a kettő között az, hogy a *chlornatrium* gyorsabban választatik ki, mint a szénsavas *natrium*, s lesóványító hatással nem bír, mert hosszas használata után is, bár a zsírszövet megfog, a testsúly nem csökken.

Egy harmadik vegyület, amelynek az égvényes, s égvényes sós vizek belső alkalmazásánál a *natrium*-összeköttetésekön kívül szintén nagy szerepe van, s melynek hatása a lipiki vízben is érvényre jut, a szénsav. Tudjuk, hogy a szénsav a gyomorba és innen a belekbe jutva, a gyomornedv elválasztását elősegíti, a gyomor és bél peristaltikus mozgásait növeli, a gyomor nyákhártya érző idegeire megnyugtatólag hat, s ezenkívül húgyhajtó hatása is van, a szénsav-tartalmú italok élvezete után a húgyelválasztás pár óráig gazdagabb lesz, mint közönséges víz élvezete után. Ezen hatását a szénsavnak Quincke¹⁾ úgy magyarázza, hogy a szénsav a nyákhártyán vérbőséget okoz, s a víz felszívódását a gyomorban elősegíti; ebben leli magyarázatát az is, hogy szénsav-tartalmú szeszes italok gyorsabban hatnak részegítőleg, mint azok, melyek szénsavat nem tartalmaznak. A szénsavnak ezen röviden vázolt hatásából következik annak szerepe is az ásványvizek belső alkalmazásánál, látjuk, hogy a szénsav bizonyos tekintetben közös hatású a szénsavas *natrium*mal és a konyhasóval, s elősegíti azok hatását a gyomor és belekben.

Ezek azon főhatások, amelyek az égvényes sós vizek belső alkalmazásánál a főszerepet játszik, a lipiki víznél azonban ezen alkatrészekön kívül még annak relatív gazdag jódnatrium-tartalma is tekintetbe jön, amely nélkül, hogy az emésztést csak legkevésbé zavarná is, az ásványvíz huzamosabb, s nagyobb mennyiségben való felvételénél kétségtelenül képes gyógyhatásokat előidézni.

Hogy azon különböző hatásokon kívül, melyek specialisan ezen anyagokhoz vannak kötve, s melyeket körülményesebben soroltam el, a lipiki vízzel végzett ivógyógyomódnál a fokozott vízivánsnak az anyagforgalmat élénkítő, kitűző hatása, ami minden ivógyógyomódnál közös, is tekintetbe jön, felesleges említenem.

Lipiken a múlt évi betegforgalom körülbelül 1200 betegre terjedt ki, a bujakóros bántalmak (beleértve a takáros bántalmakat, s venerikus fekélyeket, s mirigydagadatokat is) körülbelül 40%-kal

¹⁾ Ueber die Wirkung CO_2 haltiger Getränke. Arch. f. exp. Pathol. VII. Bd. 101.

voltak képviselve, a *gőrvélykóros bántalmak* 25 %-kal, 35 % pedig más bántalmakra esett, melyeket az előfordult esetek száma szerint következő rendben sorolhatók elő: *izületi-, s izomcsúsz;* más *izület bajok: izlobok, ancylosis, arthritis deformans, arthritis nodosa; csontszú; idiopathikus nyirkmirigy-daganatok, lymphomák, léptülmengés; bőrbajok* (psoriasis vulgaris, eccema, prurigo); *szembajok* (edény-, s ideghártyalobok); *ulcus cruris; női ivarszervi bántalmak* (leucorrhoea, endometritis, peri- és parametritikus izzadmányok); *nyílt sebek* (lösebek, phagedaenikus fekélyek); *légszervek hurutja; gyomorhurut, orchitis, struma;* ezeken kívül még néhány rákos, s gümőkóros beteg is állott kezelés alatt, kiket, hogy a fürdőből eltávolítani siettem, felesleges mondanom.

(Folytatása következik.)

Heti szemle.

BUDAPEST, 1886. június 11-dikén.

— Budapesti egyetemi törvényszéki orvostani intézet.

Ezen kiválóan az igazságszolgáltatás, állami rendszertünk és a fővárosra nézve fontos intézetnek a céljának megfelelő elhelyezése, Budapest növekedésével egyre szükségesebbé vált. A mostani ideiglenes állapot megszüntetését mindnyája kívánja és sürgeti. A Rókus-kórházi bonczvizsgáló helyiség használatát a főváros csak ideiglen engedte meg. A közoktatásügyi ministerium ezen szükségnek és pressiónak, a közügynek, a gyakorlati élet kívánalmának, a főváros óhajának, még más, a tudományra nézve talán fontosabb intézetek háttérbe szorításával is kívánván megfelelni, telket vett az üllői-úton, melyet a fennálló viszonyok között a kitűzött célra úgy az építész, mint az illető szakértők alkalmasnak találtak, a törvényhozás megszavazta a költséget, a terv elkészült, s most midőn az építéshez hozzá kellene fogni, váratlanul nehézségek gördítetnek a kivitel elé, még pedig egy szakember (!) kezességére s a főváros közegészségének nevében. A kifogásokat a városi egészségügyi bizottság által kiküldött szakértői albizottság elvetette ugyan, de a bizottság in pleno szavazat többséggel helyeselte, a tanács pedig a bizottságot újabb jelentéssel hívta fel.

Nincs szándékunk most a kitűzött signum-ot minőség tekintetében vizsgálat alá venni. Csak jelezni kívántuk e helyütt az ügy mibenállását, s kifejezést adni egyúttal azon reményünknek, hogy Magyarország fővárosa ez ügyben más mivelt országok példáján fog indulni s nem egyes emberek véleményén, nemkülönben azon meggyőződésre jutni, hogy az intézetnek a kiszemelt helyen való felállításával, úgy miként az tervezve van, a város egészségi állapota nemcsak nem fog vesztetni, hanem inkább nyerni. Azon tényezők, melyek amellett szólanak: a főváros kebelében székelő egyetem sikeres működése, az igazságszolgáltatás és állami rendszert kívánalmainak teljesítése, a városra és a nemzetre nézve sokkal fontosabbak mint egyes embereknek akár indokolatlan aggodalmi, akár tévesen felfogott magán érdeke.

—th. Budapest főváros közegészségügyi szolgálatának újjászervezése. Patrúány Gergely tr. városi tiszt főorvos a tanács utasítása alapján terjedelmes szabályzatot dolgozott ki a főváros közegészségügyi szolgálatának újjászervezésére vonatkozólag.

A szabályzat két főrésze oszlik, az első az egészségügyi közegek szervezésére vonatkozik, a második az egészségügyi közegek szolgálati utasításait foglalja magában.

A terjedelmes jelentés a közegészségügy minden ágára kiterjed, szól azon intézkedésekről, melyek eddigél gyakorlatban voltak, felemlíti egyszersmind azt is, hogy azok egy része a főváros rohamos fejlődése és a közegészségnek mindinkább fokozódó követelményeivel szemben ma már elégtelen és mulhatlanul javítást kíván. Alaposan méltatja a főorvos az állategészségügy fontosságát, s beható szavakkal sürgeti annak végleges rendszeresítését. Hogy a közegészségügy terén mennyi a teendő ma már, mi sem bizonyíthatja jobban, mint az, hogy míg 1874-ben a főorvosi hivatal ügyforgalma 4153 db.-ból állott, addig a múlt évben már 14519 ügy intéztetett el.

Első sorban a főorvosi hivatal újjászervezését tárgyalja, mindenütt behatóan indokolván a tervezett változtatásokat, illetőleg személyzet szaporítását. A tervezet szerint a főorvosi hivatal

állana a tiszt főorvosból, egy első- és egy másodosztályú szaksegédből, 1 fizetési és 2 díjtalan gyakornokból, egy központi állatorvosból, egy írnök, egy kézbesítő és egy hivatalszolgából.

A felsorolt személyzet illetményei következőleg lennének megállapítandók. A tiszt főorvost az egészségügyi igazolványokból megillető jövedelem átszállana a város házi pénztárára és helyette a főorvos fizetése megfelelőleg emeltetnék. Az első szaksegéd 2400 frt, a második 1200 frt fizetést, 600, illetőleg 300 frt lakáspénzt kapna. A fizetési gyakornok illetményei 800 frt fizetés és 200 frt lakáspénzből állának. A központi állatorvos 1200 frt fizetés és 300 frt lakáspénzben részesülne. A többi személyzet az eddigi illetményeket húzná.

A kerületi orvosok száma 15-re emeltetnék. Az I., V. és VI. kerületben két kerületi orvosi állás rendszeresítettnek. Indokolva volna ezen személyzet-szaporítás az illető kerületek igen nagy kiterjedésű külterkei által, az azokon emelt nagyszámú gyárak, új vaspálya-állomások, nemkülönben mindinkább szaporodó nyári lakások által.

Az első kerület akképen osztatnék két részre, hogy egyik rész állana a Tabánból, Kelenföldből és a gellérthegy nyaralók-ból, nemkülönben a Krisztinavárosnak az alagúttól balra eső az új temetőt, a déli vasut indóházát stb. magában foglaló részéből, a másik fél az attól jobbra eső részt, a várat, a zugligetet Svábhegyet, Ferenczhalmát és a Lipótmezőt foglalná magában. Az V. kerület külső és belsőre osztatnék, a kettő közötti határ a Lipót-körút lenne. A VI. kerületben, hol most is 2 kerületi orvos van, a külterkek két részre osztatnának. Az egyik rész volna a gyár-útcától a nagy alagútig eső terület, a másik az azon túl fekvő.

A kerületi orvosok régi fizetése, t. i. 1400 frt és 400 frt lakáspénz visszaállítatnék. Egyszersmind minthogy az előléptetésre ezen állásokban nem sok kilátás van, részükre 100 frtos ötödéves korpótlékok rendszeresítendők. Kíváncsnak tartja a főorvos, hogy, mint ez legújában a megyei egészségügyi személyzetre nézve is történt, a kerületi orvosok is élethossziglan alkalmaztassanak, s üresedés esetén a tanácsnak joga legyen azokat áthelyezni.

A nagyterjedelmű és igen nagyszámú szegény munkások által lakott II., III. és IX. kerületben a kerületi orvosokon kívül még egy-egy szegényorvosnak, vagy mint hivatalos néven nevezetnének, hatósági orvosnak alkalmazását javasolja, úgy mint Rákospalotán, egyelőre próbául 2 évre, 600 frt tiszteletdíj mellett.

A halottkének azon kérését, melynek már az 1879-ben elfogadott, de életbe nem lépett tervezetben hely adatott, hogy t. i. a »halottkém« elnevezés helyett a »másod kerületi orvosi« cím adassék meg nekik, tekintettel az 1876-diki XIV. törvénycikkre, nehézségekbe ütközönek jelenti ki. A kerületi halottkének számát az V. és VI. kerületben még egygyel-egygyel szaporítani kívánja. A halottkéneknek is 50 frtnyi 5-öd éves pótlék engedélyezését ajánlja.

A legnagyobb mérvű újítások az állatorvosi szolgálat szabályozása terén indítványoztatnak. 14 kerületi állatorvos 1000 frt fizetés és 200 frt lakáspénzzel. A IV. kerületben az állatorvosi teendőket a központi állatorvos végezné. A közbérgőhid mellé 2 állatorvos alkalmaztatnék, kik közül legalább az egyik gőrcsői vizsgálatok végezésére is képes legyen. A marhavásár felett a felügyeletet egy külön 3-dik állatorvos gyakorolná. Kőbányán, addig, míg a központi sertés-vágóhid fel nem állítatik, 6 állatorvos alkalmazása szükséges. Tekintettel a magasabb illetményekre a vámszolgálat alkalmával kijáró 2 frt napi élelmezési díj beszüntetnének.

A kerületi szülésznői szolgálatban semmi változást nem indítványoz, esetleg a kerületi bábák száma 26-ra, mint az már a régi tervezetben el van fogadva, kiegészítendő lenne.

A fővárosi vegyészre vonatkozólag, miután a vegyikísérleti állomás felállítására tárgyalás alatt van, bővebben nem nyilatkozik. Felemlíti azonban, hogy a már alkalmazott segéd mellé egy a gőrcsővezetésben jártas segéd rendszeresítése okvetlenül szükséges.

Az eddig ideiglenesen alkalmazott desinfecteuröknek meghagyását szükségesnek nyilvánítja ki, mert azok az egészségügyi rendeletek végrehajtásának ellenőrzésénél — eltekintve a köz-tisztaságra üdvös működésüket, — a kerületi előjáróságoknak, a kerületi orvos, sőt a tiszt főorvosi hivatalnak is nagy segítségére

vannak. Minden kerületre 1, azaz összesen 15 desinfecteurnek alkalmazását hozza javaslatba. A desinfecteurök 400 frt fizetést és 150 frt lakáspénzt kapnának, a kerületi előjáróság indítványára a polgármester által nevezetnének ki.

A javaslat második részében a közegészségi közegek szolgáltatási utasítása foglaltatik, melyben az összes egészségügyi személyzet hatásköre, kötelességei és jogai pontosan körül vannak írva.

Az első közegészségügyi forum a tanács és a közgyűlésre nézve a közegészségügyi bizottság, melynek a tiszti főorvos, a kerületi orvosok és a kórházi igazgató állandó tagjai, elnöke a polgármester, vagy a közegészségügyi szakosztály tanácsnoka. Ezen bizottság véleményt ad a tanácsnak és a közgyűlésnek, önálló indítványokat tesz, véleményt ad a főorvosi, kerületi orvosi és kórházi igazgatói állások betöltésére nézve.

Ezen főbb vonalaiban általunk jelenleg ismertetett tervezet rövid idő alatt a tanács, illetőleg a közgyűlés elé kerülend, mely alkalomból arra, tekintettel már a netán felmerülő indítványokra is, vissza fogunk térni.

—th. **Orvosi reformok.** A porosz orvosok között megindult, az orvosi kereset és az orvosi egyesületek reformálására törekvő mozgalom mindinkább nagyobb arányokat ölt. A porosz képviselőházban, sőt a birodalmi tanácsban is szóba került már az ügy több ízben. A porosz közoktatásiügyi miniszter, kinek hatáskörébe tartoznak az összes orvosi ügyek, akkép nyilatkozott, hogy a mozgalmat ma még nem tartja annyira előrehaladottnak és az eszméket annyira tisztázottnak, miszerint az állam vehesse kezébe a dolog végleges elintézését egy vagy más irányban. A porosz orvosok azonban nem szűnnek meg ezen fontos és reájuk életbe vágó mozgalom terjesztésével, s miután már a legnépesebb egyletek részint tárgyalták, részint legközelebb tárgyalni fogják az orvosi kereset és az orvosi gyűlésezetek mikénti reformálását célba vétetett a porosz birodalom összes orvosait egy nagy gyűlésre összehívni a teendő lépések és intézkedések megbeszélésére. Egyike a legnevezetesebb reform-kérdéseknek testületi képviselők választása az összes orvosok köréből általános választási jog alapján. Eddigelé a hatósági, illetőleg közigazgatási orvosok fejtettek ki legtöbb buzgalmat és a porosz hivatalos orvosok egyletének választmánya a következő szűkebb körű, tisztán a közigazgatási orvosokra vonatkozó javaslatot terjeszt a közgyűlés elé:

1. A porosz physikusok mostani állása nem felel meg a közegészségügy mai követelményeinek, s teljes újjászervezést igényel. Ez az orvosi reform legsürgősebb kérdése.

2. Minden kerület, illetőleg orvosi járás számára csak egy hivatalos orvos — a physikus — alkalmaztassék, mint a kormány szakértő közege, s mint az egészségrendőri hatalmat gyakorló hatóság szakértő tanácsosa. Ugyanaz kerületében, mint első törvényszéki orvos is szerepel, s szükség esetén mint második törvényszéki orvos a törvényszéki bonczolásoknál a szomszéd kerületekben is segédkezni tartozik.

3. A kerületi physikusok a kezdeményezés jogával és kötelességével ruházandók fel, kötelességükben áll kerületüket időnkint beutazni, az egyes hatóságok és orvosokkal való folytonos érintkezés által minden a kerület közegészségi viszonyaira vonatkozó felől tudomást szerezni, s a netán előforduló közegészségrendőri bajokat, illetőleg kihágásokat az illetékes hatóságoknál bejelenteni. Ennélfogva mindazon helyiségekbe, melyek felügyelete és megvizsgálása közegészségi szempontból kívánatosnak látszik, szabad belemenetük van. Sürgős esetekben, p. o. fertőző betegségek fellépése esetén joguk van ideiglenesen önállóan is intézkedni, intézkedéseikről azonban azok utólagos jóváhagyásának kieszközölése végett az illetékes hatóságnak azonnal jelentést tartoznak tenni.

4. A nyilvános oltásokkal első sorban a physikusokat kell megbízni.

5. A physikusok hatáskörébe tartozó hivatalos kötelességek pontos szabállyal lesznek megállapítandók.

6. A physikusok működésükhöz mért, nyugdíjra jogosító fizetésben, szálláspénzben és megszabott szolgálati költségátalányban részesítendők. A magánygyakorlat oly mértékben, hogy hivatalos teendői általa ne szenvedjenek, nekik megengedendő.

BUDAPEST, 1886. június 10-dike. A budapesti kir. egyetem rectorává 1885-ra a karok kiküldöttjei által egyhangúlag *Korányi Frigyes* ny. r. tanár választott meg, ki a megválasztást elfogadta.

— Mint olvassuk, közelebb életbe fog léptetni, hogy az orvosok önkéntes katonai évük felét még egyetemi tanfolyamuk idejében fegyver alatt fogják leszolgálni; míg annak másik felét kórházi szolgálatban töltendik.

— *Budapest főváros t. főorvosi hivatalának* május 21-dikével végződő hétről szóló jelentése értelmében megbetegedett himlőben 64 (megh. 17), kanyaróban 56 (megh. 2), vörhenyben 39 (megh. 8), hagymázban 22 (megh. 6), roncsló torokgyulladásban 12 (megh. 6), hökhurutban 7, croupban 2 (megh. 3).

— *A Stefania szegény-gyermekkórházi egyesület* f. hó 6-dikán tartotta Morlin Imre elnöke alatt közgyűlését. Az egyesületnek 1885-diki vagyoni állapota a múlt 1884-dikihez képest 14828 frt 27 krral kedvezőbb. A rendes tagok közül 66 kivált az intézet kebeléből, azonban 56 új tag lépett be, s így a fogyás 10, mi nem jelentékeny ugyan, de sajnos, hogy a kórház iránt, melynek hasznos működése folytonosan terjed, a részvét nem növekszik. A közönség azt mindinkább igénybe veszi, azonban bőkezűsége hasonló mértékben nem öregbedik, s még mindig fukarkező annak érdemei elismerésében, minek másképpen kellene lenni, a kórház és a közszükség javára. Egy év alatt a járó betegek száma 10.306-ra emelkedett, s a kórházban 678-an részesültek ingyen ápolásban, míg fizetési beteg csak 293 ápolatott.

— *Védő és világító oszlop.* A fővárosi képzőművészeti bizottság kebelében az a terv merült fel, hogy állítsanak fel a fővárosban védő és világító oszlopot, melynek elhelyezését a kerepesi-út, muzeum-körút és a hatvani-útca keresztezésénél tervezik. Ez az oszlopszerű alkotmány kőalapon nyugvó, vert vasból és bronzdíszítményekből álló szerkezettel bírna, csúcsán egy éjjel világító és nappal is messze látszó órával. Az oszlop, mely egyszersmind a közlekedés szabályozására fog szolgálni, amennyiben a négy oldalról aramló kocsikat nyugodt kitérésre kényeszeríti, elég magas lépcsőzettel bírna arra a célra, hogy ezen a főváros gőczpontján esetleg hirtelen beálló nagyobb mérvű tolongás, vagy más hasonló utcái veszély elől védő, illetőleg menekülő helyül szolgáljon. Ezen terv kapcsolatán újra említjük fel azon javaslatunkat, hogy az utcák keresztező helyein, úgy, mint Londonban keresztkben álló négy oszlop állíttassék, melyek által zárt tere a járó-kelők a kocsik elől kitérhesse. Ezen szigetek feleslegessé tennék az ott most örökös lovas rendőroket, kiknek másutt jobban lehetne hasznát venni.

— *A fővárosi közkórházakban* az ápolási díjak következőképen állapítottak meg, ú. m. a sz. Rókusban naponta 85 kr., továbbá a sz. János-kórházban 84 és az üllői-úti új kórházban 98 kr. Ha pedig mind a három kórház egy kezelés alá vonatnék, akkor azoknak mindegyikében 89 kr. lenne.

— *Krick Árpád* orvostudor és *Molnár Nándor* tr. vegyész-intézetet állítottak fel, melyben gőrcsövészeti és vegyészeti különböző tárgyak, így kóros váladékok és más anyagok, gyógyszerek, élelmi szerek, italok, élvezeti cikkek stb. vizsgálatával foglalkoznak, s így azt főleg orvosok, gyártulajdonosok és kereskedőknek, nemkülönben általában a nagy közönségnek felajánlják. A hozzájuk intézendő levelek és küldemények »Molnár Nándor tr. és társa vegyműhelyébe« (VIII. kerepesi-út 5. sz. 43. ajtó) címeztessenek.

— *A kolozsvári egyetemen* elmekörtani és törvényszéki lélektani tanszék rendszeresítettén, annak betöltésére pályázat hirdetik. E tanszékkal, rendes tanár kinevezetése esetén 2000 frt évi fizetés, tíz, illetőleg húsz év múlva pedig 300, illetve 600 frt tizedéves pótlék, nemkülönben évi 300 frt szálláspénz, rendkívüli tanár alkalmaztatása esetében pedig 1200 frt évi fizetés és 200 frt szálláspénz, s mindkét esetben a szabályszerű egyéb illetékek élvezete van egybekötve. A folyamodványok a kolozsvári orvoskari dékáni hivatalban július 15-dikéig nyújtandók be.

— *A magyarországi gyógyszerészek általános egylete* f. hó 7-dikén tartotta rendes évi közgyűlését, mely egyszersmind tiszt-

újító volt. Az eddigi elnök, Jármay Gusztáv leköszönvén, elnökké Kiss Károly választott meg. Alelnökké Zboray Béla lett Frumm helyébe.

— A Pasteur-intézetre eddigelé 1,018,081 frank gyűlt össze.

—th. A lipcsei orvosegyelet az országos orvosi testülethez megkeresést intézett aziránt, hogy a *gyógyszereknek nyilvános hirdetése* általában véve szüntessék meg, ha pedig ez a sajtótörvény miatt keresztülvihető nem volna, csak olyan gyógyszereknek eladása és hirdetése engedjék meg, melyek előbb a »Reichsgesundheitsamt« által megvizsgáltattak és engedélyeztettek. A külföldi szerek hasonló eljárás alá vettessenek. Az engedélyezett gyógyszerek ára pedig a gyógyszer-árszabálylál összeegyeztessék.

—th. A német természettudósok és orvosoknak f. évi szeptember hó második felében Berlinben tartandó vándorgyűlésére úgy az állam és a város, mint a berlini tudományos körök részéről nagy előkészületek tételnek. Gossler porosz közoktatásügyi minister ezen alkalomból Berlin összes állami természettudományi és orvosi intézeteinek leírását magában foglaló ünnepi kiadványnak megírását, s a résztvevők közötti szétosztását határozta el, a munka megírásával Guttstart tr-t egyetemi magántanárt bízta meg. Berlin városának közönsége szintén hasonló, a városi intézetek leírását tartalmazó alkalmi munka megírását és szétosztását határozta el, s ennek költségeire 20.000 márkát, az ünnepélyes fogadtatás stb költségeire azonkívül még további 40.000 márkát szavazott meg. Tudvalevőleg a vándorgyűlés orvosi tudományos eszközök és készülékek kiállításával is össze lesz kötve.

—th. Wloclawek-ből (Oroszország) arról értesítik a »Tem. med.«-t, hogy a *veszett farkas által* megmárt és Pasteur által a marás után 13 napra beoltott oroszok közül egy paraszt asszonyon a veszettség ápril 22-dikén kitört és 36 óra múlva az illető a betegségnek áldozatául esett.

—th. Bostonban nagy megbotráncozást okozott azon körülmény, hogy a *női orvosnővendékek*, midőn egy férfi nemzörészein sebészi műtét volt az előadás folyamán végezendő, a tanteremből kimenni nem akartak. Utoljára is kénytelen volt a tanár a műtétet egy mellékhelyiségben végezni. 14 nap múlva hasonló eset történt.

—th. Japánban Tokióban az egyetem német mintára újra szerveztetett. Az idegen egyetemi tanárok, ez idő szerint öten, mind németek. A tanfolyam 4 évig tart, melyhez számítható azonban még a 3 évig tartó propaedeutika. Az egyetemi hallgatók száma a múlt tanévben 972 volt. A japáni orvosi iskola 1100 éves.

— Vas Gereben munkáiból — Mehner Vilmos kiadásában — megjelent a 15—18-dik füzet; ára egy füzetnek 25 kr; Garay János összes munkáiból pedig a 3—6-dik füzet, ára egy-egy füzetnek 35 kr.

— Wekerle László tr. *Kis lexikon* — egyetemes ismerettár 12 füzetben — című munkájából a 7—10-dik füzet küldetett szét, Kontrapoziczió — Sáros Nagy-Patak. Előfizetési ár a teljes munkára 3 frt; 4 füzetre 1 frt sat.

—r. A margitszigeti gyógyfürdő igazgatósága arról értesít, hogy fürdőtelepén a »Barda-féle rendszer szerint villamos fürdőket« rendezett be urak és hölgyek számára, mely fürdők a forrásvízzel együtt alkalmaztatnak köszvényes, csúzos ideges bántalmaknál és hűdéseknel, továbbá bizonyos női bajoknál és erősítő fürdő gyanánt is. Ezen villamos fürdők csupán orvosi rendelet szerint szolgálatnak ki és Barda tr. személyes felügyelete alatt, kinek sikerült lehetővé tenni, hogy a villamos áram minden részére a testnek localisálva külön irányoztathassék electrodek nélkül. Mindenesetre teljes dicséretet érdemel a margitszigeti igazgatóság, hogy a fürdővendégek számára ezen új gyógyeszközt is hozzáférhetővé tette.

Helyreigazítás. Lapunk múlt számában az orvosegyelet üléséről szóló jelentésben Morelli Károly tr. bemutatására vonatkozólag mondottakban némely név és adat hibásan van felemlítve, melyek közül a lényegeseket Morelli tr. úr kívánatára kijavítjuk. A bemutatott esetben veleszületett nyaki sipoly és tömlős daganat volt együtt jelen. Musovszky helyett Hunczowszky olvasandó. A 10. sorban »A jelen esetben szóló azt hitte« helyett olvasandó: »Veleszületett két oldali teljes nyaki sipolyt látott a bemutató 24 éves férfinál, aki említette, hogy stb.«

H E T I K I M U T A T Á S
a budapesti sz. Rókusához czimzett kórházban 1886. június 3-tól egész 1886. június 9-ig ápolt betegekről.

1886.	felvett			elbocsátott			meghalt			visszamaradt					
	beteg		összeg	gyógy.		összeg	beteg		összeg	beteg		szülőnő	gyermek	elmekör	összeg
	férfi	nő		férfi	nő		férfi	nő		férfi	nő				
jun.	3	33	15	48	25	18	43	4	4	8	797	621	20	547	1490
»	4	40	37	77	29	14	43	5	3	8	801	638	21	650	1516
»	5	38	28	66	50	27	77	3	2	5	785	642	18	550	1500
»	6	31	15	46	31	14	45	7	2	9	778	641	17	650	1492
»	7	49	24	73	49	47	96	2	4	6	780	613	18	547	1463
»	8	42	40	82	31	22	53	9	4	13	805	601	20	548	1479
»	9	34	28	62	41	24	65	4	2	6	790	597	25	949	1470

P Á L Y Á Z A T O K.

A selmeci m. k. banya kórháznál egy segéd orvosi állomás betöltendő.

Ezen állomással jár ötszáz (500) forint évi fizetés és lakszoba használat a kórház-épületben.

Ezen állomást, mely ideiglenesen töltetik be, csak nőtlen orvos, ki az összes orvosi tudományok doctora, nyerheti el. A segéd orvos köteles, ha a szükség úgy kívánja a betegeket a kórházon kívül is meglátogatni, s a hivatalos magyar nyelven kívül kívánatos, hogy a tot nyelvet is legalább annyira ismerje, hogy magát a kórházi betegekkel megérttesse.

Pályázni kívánók felhivattak, hogy folyamodványaikat orvosi és sebész doctori szülemesteri okmányokkal, továbbá erős testalkatot igazoló, végre az eddig teljesített orvosi szolgálatot, nyelvismeretüket és nőtlenségüket kimutató hiteles bizonyítványokkal ellátva, illető hatóságunk útján f. évi június hó 30-ig az alulírt banyaigazgatósághoz benyujtsák.

Selmecen, 1886. május 24-én.

Magy. k. banyaigazgatóság.

Elhalálozás folytán üresedésbe jött »szarokői« körorvosi állomásra **Szarokő** mint székhely Vimpác, Lajtapordány, Lorettom, Stoczing, Lajta-újfaló, Búdöskut és Völgyfalva csoportosított községekkel ezennel pályázat hirdettetik.

A 400 frt évi fizetéshez Szarokő 200 frt 35 kr., Vimpác 22 frt 40 kr., Lajtapordány 33 frt 60 kr., Lorettom 12 frt 20 kr., Stoczing 22 frt 40 kr., Lajtaújfaló 28 frt 70 kr., Búdöskut 54 frt 95 kr. és Völgyfalva 25 frt 80 krral járul.

Felhivattak mindazok, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, hogy az 1876. évi XIV. t.-cz. 142. és 144-dik §§. értelmében felszerelt folyamodványukat folyó évi július 5-én, mint a választást megelőző napig ide annál is inkább beadják, mert későbbben érkező folyamodványok figyelembe nem vétetnek.

Kismarton, 1886. május 26.

3—1

Falussy, szolgabíró.

A nagyméltóságú m. kir. belügyministerium folyó évi május hó 8-án 25719/VIIIa szám alatt kelt magas rendelete folytán a **pozsonyi m. kir. orsz. kórháznál** üresedésbe jött **másodorvosi** állomásra, melylyel 400 frt, azaz négyszáz forint évi fizetés, egy szobából álló természetbeni lakás és fűtés élvezete van összekötve, ezennel pályázat hirdettetik.

Felhivattak ennél fogva azon állomást elnyerni óhajtók, hogy az 1883-ik évi I. t.-cz. 9. §-ának, II. pontja értelmében orvostudori oklevéllel ellátott, továbbá nyelvismeretüket, eddigi szolgálatukat és erkölcsi magaviseletüket tanúsító okmányokkal felszerelt bélyeges folyamodványukat a pozsonyi m. kir. orsz. kórház igazgatóságánál 1886-dik évi június hó 26-ig bezárólag annál is inkább nyujtsák be, mert ezen kitűzött határidőn túl beérkező kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Kelt Pozsonyban, 1886. évi május hó 21-én.

2—1

A pozsonyi m. kir. orsz. kórház igazgatósága.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye solti alsó járásába kebeleztet **Keezel** nagyközségében (4856 magyar ajkú lakos) a községi orvosi állomás elhalálozás folytán üresedésbe jövén, az a községi, s illetve közegészségi törvény ide vonatkozó §-ai értelmében f. 1886. évi június 21-én d. e. 10 órakor fog szabad választás útján betöltetni.

Ezen állás javadalmozása;

1. 600 frt évi fizetés, előleges havi részletekben.

2. Szabad lakás.

3. 10 hold föld haszonélvezete.

4. 20 kr. beteglátogatási és 20 kr. halottkémleti díj (szegényeknek ingyen).

Gyógytár a községben nincs.

Pályázati kérvények — csakis orvostudorok részéről — f. é. június 20-ig adhatók be alulírtotthoz.

Kis-Kőrös, 1886. május 26.

2—1

Eötvös, szolgabíró.

A selmeczi m. kir. bányagazgatóság kerületéhez tartozó aranyidkai bánya- és kohóhivataloknál a kir. bányorvosi állomás betöltendő lévén, arra ezennel pályázat nyitattik.

Ezen a XI-dik rangosztályba sorozott állomással a következő járandóságok vannak összekötve, úgy mint: évi fizetés 600 frt (hatszáz), szabad lakás, vagy annak hiányában az évi fizetés 15 (tizenöt) százaléka lakpénzül, évi 41 (negyvenegy) köbméter tűzifa-járandóság, továbbá öt és tíz évi feddhetlenül töltött szolgálat után 100, illetőleg 200 forintnyi fizetési pótlék, valamint két szolgálati ló eltartására évenként 5600 kilogramm szén, 61 hektoliter zab és 180 frtnyi kocsiartási átalány, végre a szomolnok-aranyidkai bányatársaságtól ideiglenesen és további intézkedésig évi 105 (egyszázöt) forint tiszteletdíj, mely utóbbi illetmény, valamint a tűzifa-járandóság és a lóartatási átalány a nyugalomdíjba be nem számítható.

Pályázati folyamodványokhoz az orvosi, sebészdoktori és szülésmesteri diplomák, valamint az életkort és erős testalkatot tanúsító, a hivatalos magyar nyelvben való jártasságot és az eddigi teljesített orvosi szolgálatot kimutató hiteles okmányok és minősítési táblázatok csatolandók; a pályázóktól ezenfelül a német, különösen pedig a tót nyelv ismerete megkívántatik.

A kellően felszerelt folyamodványok az illető előljáró hatóság útján f. évi június hó 22-ig ezen bányagazgatósághoz beterjesztendők.

Selmeczbányán, 1886. június hó 1-én.

2-1

M. kir. bányagazgatóság.

Háromszék megye törvényhatósági közgyűlése 1885. évi június hó 9-én 73. jegyzőkönyvi pont alatt kelt határozatával megállapított kézdi szolgabírói járásbeli községek közegészségügyi körök körorvosi állomásainak betöltésére ezennel pályázat nyitattik.

1. **Bereczk** rendezett tanácsú város székhelyen, melyhez a Kézdi szolgabírói járásból K.-Martonos, Lemhény, Almás, Csomorház, Esztelek, Kurtapatak, Bélefalva és Soósmező községek osztrattak be, 800 frt évi javadalmazással, és a szolgabírói községekben kívánathoz képest kiszolgáltatandó fuvar mellett nappali 30 kr., éjjeli 50 kr. díjazással. Soósmezőn ezen díjazás különbség nélkül 2 frtban állapított meg.

2. **Kézdivásárhely** város székhelyen a Kézdi járás következő községeiből alakított kör: Osdola, Nyujtód, Szászfalu, Sárfa, Oroszfalu, Kézdiszentkatolna, Hatolyka, Polyán, Kézdi, Szentlélek községek részére, évi fizetés 600 frt és 100 frt lakpénz, 50 kr. nappali és 1 frt éjjeli látogatási díj kiszolgáltatandó fuvar mellett.

3. Kézdi járás **Al-Csernát**on község székhelyen Al-Csernát, Fel-Csernát, Maksa, Dalnok, Albis, Martonfalva, Matisfalva, Márkosfalva, Futásfalva, Ikafalva községekből alakított csoportban.

Évi fizetés 600 frt és 50 frt lakpénz, 50 kr. nappali, 1 frt éjjeli látogatási díj mellett és kiszolgáltatandó fuvarral.

Alcsernát község betegek kivétel nélkül ingyen gyógykezelendők, s ezen községben a halottkémi teendőkért külön 100 frt javadalmazás járul.

Mindhárom csoportban az előjáróság által igazolt szegény betegek mindenhol és minden időben ingyen gyógyítandók, valamint a kéthetenként egyszer megtartani kötelezett és már megállapítva lévő hivatalos látogatási időben bejelentett azon községbeli lakosok illetve betegek is.

Egyebekben a törvényhatóság által az 1876. évi XIV. t.-cz. intézkedéséhez képest megállapított feltételek, s a községeknek e tárgyban levő szabályrendeletei, melyek a Kézdi járás szolgabírói irodában bármikor megtekinthetők, irányadók.

Pályázatra csakis orvostudori oklevéllel bíró gyakorló orvosok bocsáttatnak, felhivatnak pályázni kívánók, mikép ezen feltételeket igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérésüket alólírothoz 1886. július hó 15-ig annyival bizonyosabban benyújtani, mivel e határidőn túl beérkező pályázati kérések figyelmenben kívül fognak hagyatni.

Kézdivásárhelyt, 1886. június 1-én.

3-1

Gábor Péter, szolgabíró.

H I R D E T M É N Y E K.

Szliács.

Dr. Grünwald Mór, volt több évi gyakornok, illetőleg első tanársegéd Kézmárcsú és Tauffer tanároknak női kórodáin, mint a múlt évben, úgy az idén is nyáron át Szliácsra mint fürdőorvos telepedett le, a honnan szívesen ad felvilágosításokat.

Dr. Dollinger Gyula, egyetemi magántanár
testegyenészeti magángyógyintézete,
Budapest, VIII. ker. zerge-útea 6. sz. a.

A gyógykezelés tárgyai: 1. A gerincoszlop ferdülései. 2. Csigolyaszű. 3. A mellkas angolkóros görbületei. 4. Ferdenyak. 5. A végtagok elgörbületei: dongaláb, lúdtalp, lóláb, kampóláb, gacsos térd, a csőves csontok s a kezek elgörbületei. 6. Izületi merevség és izlobok.

Programot bérmentesen küld.

Lipik jodfürdőben Sanatoriumot

nyit görvélykóros gyermekek számára ez időnyben

Dr. Roheim.

Szikkvíz-gépek

Dr. Wagner szabad. előnye és olcsó ár (nagyság szerint 200—500 frt) egyszerű, könnyű kezelés (a legnagyobb gép működéséhez sem szükséges motor) gyártás oly tiszta, hogy a gép bármely szobában felállítható, csekély hely. Syphonok, gazeuse-palaczkok, dolomit, angol kénsv, gyümölcszörpök stb. jutányos áron

Dr. W Á G N E R J E N Ő,

vállalata szikkvíz-gyárak berendezésére és ellátására

Budapest, soroksári-utca 96. sz.

Popiel Dénes, fogtechnikus.

Budapest, városház-tér 9. sz. I. em. Haris-bazár.

Ajánlja magát úgy helyben mint vidékre, mindennemű fogtechnikai munkák elkészítésére a tekintetes fogorvos uraknak, kik jó és rendes munkára igényt tartanak.

Új hashajtó szer. Purgatif Dr. Oldtmann. Rhamnus, allium és a friss dohányplánta kivonata. Egy gyűszűnyi folyadék beöntésére a végbélbe azonnal székürülés. Kapható Mastrochtban dr. Oldtmann-nál. Egy üveg ára 2 márká; fecskendő 1 márká 20 fillér.

Dr. BATIZFALVY

egyetemi magántanár, 27 év óta szakadatlanul működő budapesti testegyenészeti, belorvosi és sebész magángyógyintézete, városligeti fasor 51. sz. a., saját épületében, árnyas park közepén, a télen-nyáron közlekedő közúti vaspálya és társaskocsi állomással szemben, az orvosi tudomány legújabb közegészségi követelményeihez, valamint minden rendű beteg igényeihez mérten, külön szobákban van berendezve. A test idomtalanságai, elgörbületeiben, sebész- és idült belbajokban szenvedők folytonosan fölvetetnek. Az intézeti betegek az egyetemi tanárok és hírneves gyakorló orvosok által is gyógykezeltek. Sebész műtevést igénylő betegek gondos, szakértő ápolásra és csendesebb nyugalomra találnak az intézetben, mint az éjjel-nappal zajos vendéglő-szállodákban. Teljes ellátás, u. m.: lakás-élelmény, gyógyápolás, fűtés, világítás, szolgálat, ágy- és szobanemű kerül naponta — osztályzat szerint — 2 frt-tól 8 frtig o. é. Testegyenészeti czéllokból svéd-gyógytest-gyakorlatra bejáró gyermekek, valamint az intézet 1859-ben történt megnyitása óta mindig, úgy most is elfogadtatnak havi 12—24 frtnyi díjért. Rendelési órák 11-től 1-ig.

Szliácsi vasasfürdő.

Minden a gyógyhelyet illető felvilágosítással, mint már évek óta, szívesen szolgálok. **Dr. Szemere Albert** volt kórodai tanársegéd és Szliács kinevezett fürdőorvosa. Télen át Abbaziában működöm.

Pyrophosphorsavas vas-natron

(pyrophosphas ferri et Sodae)

dr. Leras, párisi gyógyszerésztől.

Ezen készítmény Franciaországban egyéb vaskészítmények helyett általánosan el van fogadva. Ez tiszta, világos, szag- és íz nélküli, összetételében a vér és csontok egyes alkotórészeinek felel meg, és kénsvas natron tartalma folytán teljesen megelőzi a vasóknál rendszeren fellépő székszorulást. Nem feketíti a szájat és fogakat, könnyen emészthető és áthasoníttatik és oly esetekben is kifejti hatását, hol más vaskészítmények cserben hagynak. Phosphor-tartalmánál fogva egyszersmind ingerlőleg hat az étvágyra, előmozdítja az emésztést és ésszerűen alkalmaztatik sápkóránál, fehér-folyásnál és typhus, valamint egyéb súlyos bántalmak üdülési szakában.

Barth, Rayer, Velpeau és Trousseau tanárok eme szert folyton ajánlották, s csaknem mindennap rendelték.

Az adag 20—40 centigramm ($2\frac{1}{2}$ —5 gran) naponta, fél órával az étkezés előtt. Az oldat és szörp minden évőkanálán 0.20 centigramm vasat tartanak.

Kapható: Párisban, 8. rue Vivienne, Budapest: Török Józsefnél, Király-útea 12. sz. Egy üveg ára 1 frt 50 kr.

BLANCARD

VASIBLANY-LABDACSAI

a párisi orvosi akadémia, s a sz. pétervári orvosi collegium által jóváhagyatva, Franciaország, Belgium, Irhon, Törökország stb. kórházaiban általános behozattak.

A new-yorki 1853-ki és a párisi 1855-ki világiállításon dícséretes megemlést nyertek.

Az ezen készítmény által nyert kitüntetések, s különösen azon körülmény, hogy a *Blancard-féle vasiblan-labdacsok* a legtöbb pharmacopoea *officinalis* szer gyanánt felvették, mint az a legújabb 1866. évi codexbe is történt, világosan mutatják, hogy *Blancard vas iblan-labdacsai* kiváló helyet foglalnak el a harmakoyadnamikában.

Egyesítvén a vas és iblan gyógyhatását, ezen labdacok különösen alkalmazhatók minden oly bajnál, mely görvélykor vagy más versenyv által föltételeztetik; továbbí mirigydagoknál hideg tályogoknál, csontszúnál, stb.; az alkati bujasenyv, a sápkór, a fehér-folyás, a vérhiány, s egy egész sora az említett folytán elsoványodással párosuló betegségeknek eme labdacokkal legcélszerűbben gyógykezeltek.

Végre ezen labdacokban találja a gyakorló orvos a leghathatós szert, ha az egész szervezett életerejét fokozni és a lymphaticus, elgyengül, e satnyult testalkatot zsongítani akarja.

NB. A tisztátalan vasiblan nem biztos, sőt kártékony szer lévén, ügyelni kell arra, hogy a *valóságos Blancard-féle vasiblan-labdacsok* szolgáltatassanak ki, melyeknek kitűnő mivolta épen a készítmény tisztaságán alapszik; azért is nagyobb biztosság okáért minden dobozon *esüst pecsétünk* következő *aldírásunk* található.

BLANCARD,

gyógyszerész, Páris, 40, Reu Bonaparte.

Kapható a magyarországi főraktárban: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerertárban, király-utca 12. sz.

s általa Pest-Budán minden gyógyszerertárban.

Dr. Pollacsek Arnold,

karlsbadi fürdőorvos

Zala-megye tb. főorvosa, lakik Sprudelgasse Kronprinz-ház.

Cs. kir. szabadalmazott

EGYETEMES EMÉSZTŐPOR

Dr. Gölis-től.

Eddig még utól nem éretett hatására nézve az *emésztés és vértisztítás* terén, s a *test táplálása és erősítése* nézve. Ezáltal naponkint kétszeri és sokáig folytatott használata mellett valódi gyógyszerre válik számos még makacs betegségekben is, mint p. o. *emésztési gyengeség, mellégés, a gyomor túlterhelése, a belek petyhüdsége, ideggyengeség, mindenemű aranyeres bajok, görvély, guga, sápadtság, sárgaság, valamennyi idült bőrbaj, rák, időszakos főfájások, férge és köves betegségek, túlnyálkásodás stb.* Ez az egyetlen és gyökerező szer a *megrögzött köszvény és mellbajban (tuberculose)*. Ásványvíz gyógyomódnál úgy ezelőtt, mint annak használata alatt, valamint utólagosan gyógyszerül is kitűnő szolgáltatott tesz.

Egy nagy skatulya ára: 1 frt. 20 kr. Egy kis skatulya 80 kr. Főraktár Pesten, TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész úrnál.

A hamisítástól megmenekülésre figyelmeztetek mindenkit, hogy a *valódi egyetemes emésztőpor* Dr. Gölis pecsétjével van elzárva,

s minden skatulya a védbélyeggel, s kivülről ily címmel van ellátva:

K. k. concess. Univ.-Speisen-Pulver des D. Gölis in Wien. Főszállítóhely: Bécsben Stefansplatz 6. (Zwettlhof).

Alphosphorsavas mész-szörp

Grimault és társa, párisi gyógyszerészekről.

A leghíresebb orvosok és az orvosi sajtó egyhangúlag constálják azon kitűnő eredményeket, melyek eme szörppel a mellbajok, hörg- vagy tüdőbántalmak eseteiben elértnek. Az aphosphorsavas mész-szörp Grimault és társától huzamosan használva csökkenti a köhögést, az éjjeli izzadás szűnik, s gyorsan növekszik a betegek ereje, kiknek súlya emelkedik és kinézése gyorsan javul. Egy evőkanál 10 centigramm tiszta hyperphosphorsavas meszet tartalmaz, s belőle reggel és este 1—2 kanál vétetik. A hyperphosphorsavas mész tisztasága a siker főfeltétele lévén az említett czég, hamisítások elkerülése czéljából, készítményének könnyű rózsás színezést adott.

Kapható: Párisban 8. rue Vivienne, Budapest: Török Józsefnél, Király-utca 12. sz. Egy üveg ára 2 frt.

Rozsnyay Mátyás gyógyborai Aradon.

1. **Ménési aszú.** Rendkívül kedves ízű aszúbor. Gyengélkedőknek, vagy kimerítő betegségből lábadozóknak, — valamint csemege-borként — egyiránt kitűnő. Egy 32 centiliteres üveg ára: 1 frt.

2. **Ménési finom vörös bor.** 1879-diki. Hasonló czélokra azoknak, kik a savanyú ízt az édesnél jobban szeretik. Egy 50 centiliteres üveg ára: 50 kr.

3. **China-bor.** Magyar Sherryvel készítve. Tartalmaz 2⁰/₁₀₀ chinint. A legajánlatosabb szer régi láznakál, általános gyengeségnél, idegességnél és gyomor-gyengeségnél. Egy 30 centiliteres üveg ára: 1 frt. — 5 üveg ára: 3 frt. 75 kr.

4. **China-vasbor.** Magyar Sherryvel készítve, 2⁰/₁₀₀ chinint és ugyanannyi vasoxydot tartalmaz. Egyetlen készítmény minden versenytársa közt, mely a fentebbi alkatrészeket valóban tartalmazza és nem zavarodik. Hatása vérhiányos alapuló betegségeknek — meglepő. Egy 30 centiliteres üveg ára: 1 frt. — 5 üveg ára: 3 frt. 75 kr.

5. **Pepsin-bor.** Magyar Sherryvel készítve. Biztos hatású, ezerszeresen kipróbált szer gyenge gyomornál és emésztésnél, vagy más efféle bajokban. Egy 20 centiliteres üveg ára: 1 frt. — 5 üveg ára: 3 frt. 75 kr.

5 kilos postaküldemények 4 frt. értékben franco és csomagolás felszámítása nélkül szállítanak.

(Chloral Perlé de Limousin.)

CHLORAL HYDRAT

tokocskákban.

Kellemesen idézi elő az álmot, különösen oly esetekben, hol a morhium adagolása nem indokolt; gyermekeknél minden utóbb nélkül alkalmazható.

Idegbántalmaknál mint fájdalomcsillapító jótékonyan hat, görccsöknél pedig kitűnő hatása mellett az emésztést legkevésbé sem zavarja.

A chloral hydrat solutióban és szörpben sajátságos kellemetlen ízű, s gyakran a légszobán oly összehúzódási érzést idéz elő, mely némely betegnél a chloral hydrat használatát lehetetlenné teszi. Tokocskákban a chloral könnyen vehető be, s a nyálkahártyákat legkevésbé sem támadja meg.

Egy negyven tokocskát tartalmazó üveg ára 1 frt. 50 kr.

Csak is orvosi vényre szolgáltatik ki.

Magyarországi főraktár: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerertár. Budapest, király-utca 12. szám.

Az alulírtak 13 év óta fennálló magány oltó-intézetéből **Merényben, Szepes megyében** (posta- és távirda-állomás) minden időben friss és megbízható humanizált, vagy kívánatra tiszta borjú

OLTÓ NYIRK

szereshető meg. Budapestben mindig frissen kapható csakis a Szent Istvánhoz című gyógyszerertárban, Nádor-utca 3. sz.

Egy üvege és fúvósó ára 1 frt., egy oltó tű 25 kr., egy tűtartó 30 kr.

Dr. Kreichel Endre, városi orvos.

Arany-érem
16,600 franknyi jutalom díjjal kitüntetett

Quina Laroche.

A párisi orvosi egyetem (Académie de Médecine) által jóváhagyott.

Nagy üveg 3 frt., kis üveg 2 frt.

A fentnevezett china-készítmény (Elixirium) az összes china-nemek leghatásosabb alkotórészeit összesíti, s azért minden china-készítmények között legbiztosabb hatásának ismertetett el. Kellemes íze által könnyen bevehető. A láz valamennyi fellépő rohamainál e készítmény használata által mindenkor biztos és kitünő eredményt érünk el. Kapható: Páris 22 Rue Drouot.

Budapest: Török József gyógyszerésznél, király-utca 12. szám alatt.

**Első rangú vasmentes savanyúvíz,
szénsavdús, lithium és bornátrium tartalmú forrás**

Salvator

orvosi tekintélyek által vese, húgydara, köszvény és hólyag bántalmak ellen, továbbá a légző és emésztési szervek hurutos bántalmainál rendelve.

Borral használva igen kellemes üdítő italt szolgáltat.

Kapható ásványvíz-kereskedésekben s legtöbb gyógyszerertárban

A Salvator-forrás igazgató sága Eperjesen.

Budapesti főraktár Édeskuty L. úrnál.

Pepsin bor.

Üdvös gondolat oldott állapotban juttatni a pepsint a gyomorba csak hogy legtöbb pepsin még túlsok sav hozzáadására sem vihető oldatba, azért kétszeres örömmel kell üdvözölni a gyógytan terén

Hottot és Boudault párizsi gyógyszerészek **Pepsin borát**, mely teljesen oldott pepsin és kitünő ó-francia borból áll, s a legnagyobb tekintélyek által elismeréssel említetik. Ára: 2 frt. 50 kr.

Eredeti minőségben a többi pepsin készítményekkel (pepsin por, dragees, elixir) együtt csakis Török József gyógyszerésznél kapható Budapest, király-utca 12. szám.

Junius 15-ig és szeptember 1-től a szoba-tarifa 50%-kal olcsóbb.

1885. budapesti országos kiállítás. Nagy érem.

Vasas hévíz- Vihnye-fürdő

Előhaladás és versenyképességért.

Évad megnyitása május 1-én.

Vasúti állomás.

Garam-Berzencze (3 órányira) vagy Selmeczbánya (1½ órányira) (a magy. kir. államvasutak északi vonalai).

Pósta- és távirda-állomás.

Magyar vasutak, Garam-Berzenczeig, a menetdíjnál 33%-os árkedvezményben részesíttetnek.

E természetes (38% C.) meleg vasasfürdő, a vérszegénység, női és ideg-betegségek minden nemének stb. gyógyításában Vihnye hírneve évszázadok óta híres.

Ujabb időben megnagyobbítva és lényegesen átalakítva, a fürdő-intézet berendezése megfelel minden igényeknek. Az izraelita vendéglő a Hell-féle szállodában ez idén megnagyobbított; itt és a nagyvendéglőben is a jó étkezésről gondoskodva van. Sétazene, tombola, koncertek és táncszertélyek, mért-földnyi kiterjedésű árnyékos sétányok és erdei sétautak, szép kirándulási helyek, változatos szórakozást nyújtanak. Ez idényben fürdőintézetünkben gyógyszerertár rendeztetett be. Fürdőorvos dezséri dr. Boleman István. Bővebb felvilágítással és kivanatra a fürdő leírásával szolgál a bérő Somogyi B. vagy

A fürdőigazgatóság, Vihnye-fürdőben.

Margitszigeti gyógyfürdő

Budapest főváros közvetlen közelében.

35° R. meleg artézi forrás — porcellán-, márvány-, kád- és kőfürdők zuhanykészülékkel — nagyszerű kert — 300 teljes kényelemmel berendezett szoba — társalgási terem — kül- és belföldi lapok, posta, telefon, távirda összeköttetéssel — naponta zene.

Kóralakok, melyek ellen a margitszigeti hévíz kedvező eredménnyel használtatott:

Köszvény — az ízületek, izmok, csontbántalmak, ideghüvely, idült csúza. A csúz. köszvény. erőművi behatások, typhus után fellépő hűdés. — Zsábák. — A csontbántalmakat, csontszű, ízületi bajokat és külsértéseket követő elváltozások. — Fájdalmas hegek, merevség, hűdés. — Bőrbántalmak. Vizeleési nehézségek. — Méh- és hüvelybántalmak. Még arra is figyelmeztetjük a t. cz. közönséget, hogy a szigeten villamos fürdő rendeztetett be Dr. Barda, legújabb rendszere szerint, mely a szigeti kén-hevízzel egyesülve a köszvényes, csúzos, és ideges bántalmak, valamint a hűdés és az ischias-nál a fürdészetben igen hathatós segéd gyógyszerközt képez.

A hévíz belsőleg eredménnyel használtatott: idült gyomorhurutnál és alhasi pangásoknál.

A szigeten van gyógyszerertár, ellátva mindennemű ásványvízzel; rendelő orvos: **Dr. Verzár.**

Bérleteknél úgy a fürdő-, mint a menetjegyek együttes váltásánál árelengedés.

A szigeten lakó fürdővendégek a fürdő-használatnál és a menetjegyeknél előnyben részesülnek.

A fővárossal óránként kétszer közlekedés.

A fürdő-idény május 1-én kezdődik.

A lakások megrendelése: a szigeten a felügyelőségi irodában.

A margitszigeti felügyelőség Budapestben.

A marhahús-pepton Chapoteauttól kizárólag tiszta ürrü pepsinből állítatik elő és az egyetlen közönbös szer, mely sem chlorkali sem borkősavas szódát nem tartalmaz. Tisztasága miatt Pasteur tanár laboratoriumában a microscopicus organismusok tenyésztésére használtatik. Következő alakokban rendeltetik:

Pepton-bor Chapoteauttól.

Igen kellemes ízű: étkezés után vétetik egy-két Bordeaux-bor pohárral.

Adag: 10 gramm marhahús minden Bordeaux-bor pohárban.

Egy üveg ára 2 frt. 50 kr.

Pepton-conserve Chapoteauttól.

Ezen alakban a pepton folyékony, közönbös, aromatikuss; adagoltatik tisztán húslevesben, csukros süteményben, szörpben, vagy csőre által. Egy kávé kanál belőle marhahús-súlyának több mint kétszeres mennyiségét tartalmazza. Egy üveg ára 2 frt. 20 kr.

Pepton-por Chapoteauttól.

Ez közönbös, teljesen oldódik és hústartalmának ötszörös mennyiséget képviseli.

Alkalmazás: anaemia, emésztési zavar, gyengeség, étvágyhiány az emésztési szervek elpetyhüdése eseteiben, üdülőknél, dajkák, gyermekek és aggodt tápláléka gyanánt, diabetes és phthisikusoknál.

Kapható: Párisban, 8. rue Vivienne, Budapest: Török Józsefnél. Király-utca 12. sz.

CZIGELKAI

LAJOS-

forrás.

Gyógyvíz

elsőrendű, kipróbálva és orvosi tekintélyek részéről a legmelegebben ajánlva.

ISTVÁN-

forrás.

Borvíz

legdúsabb szik- és szén-sav tartalmú Európa valamennyi ásványvizei között.

Nagyméltóságú Erdődy István gróf kútközelisége
CZIGELKÁN
Sáros megye.

Marilla-völgy magasan fekvő gyógyhely.

Hidegvíz-, belégnési-, savó- és szőlő-gyógyintézet, hydro-electromos fürdőkkel, és gyógytestgyakorlatok, s massagehoz szükséges berendezéssel.

Marilla-völgyben

a regényes Anninában Oravicza mellett.

Temesvártól 4¹/₂ óra, Báziaától 3¹/₂ óra alatt elérhető.

Az idény kezdete május 16., a szőlő-kúra kezdete szeptember elején.

A váltóláz-mentes Marilla-völgy 2500 lábnyira fekszik a tenger színe felett, sűrű fenyős erdőben, teljesen por- és szélmentes, tiszta balsamos levegővel és derült enyhe éghajlattal bír, alig észlelhető hőmérsék ingadozással. Földrajzi fekvése miatt kora tavasza és igen késő gyönyörű ősze van. A berendezés kényelmes, bő alkalom kirándulásokra. A lakás-hiányon egy második új épület által segítve van, az árak június 15-ig és augusztus 25-től mérsékeltek. Posta- és távirat az intézetben.

Közelebbi felvilágosítást ad az alúírt,

Dr. Hoffenreich.

RADAIN FÜRDŐ savanyúvíz-forrás	
legtartalmasabb szikeny-savanyú-savanyúvíz. Garod kísérletei bebizonyították, hogy a szénsavas lavany a legjobb és legbiztosabb gyógy-szer kőszvényben szenvedők számára.	
A. Radaini savanyúvíz	Radain
Déli vasút-állomás Regede.	Leírások és árjegyzékek ingyen és bérmentve.
* Gazdag szénsav-szikeny- és lavany-tartalma által a Radaini savanyúvíz különleges gyógyszerként hat: kőszvény, epe-, hólyag- és vesekőknél, arany-érnél, görvénynél, golyvánál, sárgaságnál, gyomorbajoknál és egyáltalában hurut- és idekbajokban. Olcsó fürdők, lakások, vendéglő.	
Főraktárak Budapest: Edesky L. és Mattoni & Wille uraknál.	
Kapható minden nevezetesebb gyógyszerháznál és fűszerkereskedésben.	

Stájer országos

Hofitsch-Sauerbrunn

Alsó Stájerország.

Déli vasútállomás: Pöltschach.

Hírneves glaubersavas savanyúvíz. Hidegvíz-kúra. Savókúra. Főindíció: az emésztési szervek megbetegedése. Kényelmes tartózkodás.

Ujonan eredt kút

„Styriai-forrás”

különösen kiváló rendkívüli gazdag kettős szénsavas magnesiumáról, mely 10.000-nél 45.3331 részre rúg.

Vízfőraktár: Hoffmann József-nél Budapest, akadémia-utca.

Kitűnő orvosi, kórházi, maximum, szoba, ablak és henger-hőmérők, Aneroid és higanybarométerek, bevezetési telepek, belehelési készülékek, irrigátorok, mindenféle fecskendezők stb. stb. a legjutányosabb árakon kaphatók

Lippert és Fáy

orsz. közp. tanszerraktárosok és orvosi műszerkereskedők Budapest, IV. ker. muzeum-körút 39. szám. A nemzeti muzeummal szemben. Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely Budapesten (Budán).

Idény május 1-től szeptember 30-ig.

A gyógyhely forrásai ajánlhatók: a belek bántalmainál, alhasi és általános végbősnél, májbajoknál, aranyérnél, túlságos elhízásnál, kőszvénynél és női bajoknál. Rendelő fürdőorvos: Dr. BRUCK J. (vigadó-tér 1. sz.).

Egészséges fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő. Pontos közlekedés a társaskocsikon, reggeli 5 órától kezdve. Állomási hely: Ferencz-József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

Tulajdonos: **Mattoni Henrik.**

MATTONI'féle

GISSHÜBLER

legtisztább égvényes SAVANYUKUT.

VAS-LÁPSÓ - LÁPLUG

a soostelephől **FRANZENSBADBAN.**

LÁPFÜRDŐK kényelmes pótlék.

Szer aczél- és sófürdők előállításához.

CSÁSZÁRFORRÁS-SÓ (HASHAJTÓ)

palackokban és porokban.

Minden

Ásványvíz és forrásterméknek szétküldése

MATTONI és WILLE

Mérleg-utca 12. sz. **Budapest**, Dianafürdő-épületben.

Kitüntetett:

A gráci 1880. évi orsz. kiállításon elismerési oklevéllel.
A trieszti 1882. évi kiállításon bronz-éremmel.
A bécsi 1883. évi nemzetközi gyógyszerészeti kiállításon ezüst-éremmel.
A torontál-megyei gazdasági kiállításon 1884-ben ezüst díszoklevéllel.
A budapesti 1885. évi országos kiállításon a nagy éremmel
haladás- és versenyképességért.

A MOHAI ÁGENTES FORRÁS

hazánk egyik legszénsavdúsabb

SAVANYUVIZE

kitűnő szolgálatot tesz főleg az emésztési zavaroknál s a gyomornak az idegrendszer bántalmain alapuló bajaiban. Általában a víz mindazon kóroknál kiváló figyelmet érdemel, melyekben a szervi élet támogatása és az idegrendszer működésének fokozása kívánatos.

Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend.

Kizárólagos
főraktár

Édeskuty L.

m. kir. udv. szállítónál,
Budapesten.

Ugyszintén kapható minden gyógyszerertárban, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

Az 1885-ik évi elszállítás

1,500.000 palaczk.

BORSZÉK GYÓGYFÜRDŐ.

Az 1873-ik évi Bécsi, 1878-ik évi Párisi, 1882-ik évi Trieszti tárlaton kitüntető ezüst- és arany-, s az 1885-ik évi Budapesti országos kiállításon kiállítási nagyjéremmel jutalmazva.

Erdélyi hazarész Csikmegyében. Fürdőidény kezdete június 15-én. Fürdőidény vége szept. 10-én. Posta- és távirda-állomás Borszék.

BORSZÉK világhírű szénsavdús tartalmú gyógy- és ivó ásványvizei, páratlan hideg-, lobogó-, kristály-, tükör-fürdői és fenyves ozondús levegője az emberi test gyengeségeinek és betegségeinek számtalan válfajában évtizedek óta kitűnő eredménnyel használtattak.

A fürdők izléssel és kényelemmel vannak berendezve. Üdülés- és szórakozásra jól rendezett fenyves sétányok, olvasó- és zongora-terem és más mulató helyek, valamint az újonnan épült „Kossuth-kuti gyógycsarnok”, kávémérő és cukrászdával kínálkoznak.

Rendes fürdőorvos, gyógytár, közegészségügyi és közbiztonsági hatóság, posta és távirda s a legkitűnőbb zenekarok egyike a fürdő-közönség rendelkezésére áll.

Vannak jól berendezett és kényelmes magán bérházak, vendéglők és kávéházak, a helyi viszonyok szerint mérsékelt és hatóságilag ellenőrzött jutányos lak- és étkezési díjszábálással.

A közlekedés könnyítésére mindennapos gyorskocsi közlekedés van rendszeresítve a szász-régeni vasuti indóháztól Borszékig és

vissza. Julius 1-től szeptember 10-éig egy 4 személyre berendezett egész kocsit után 20 frt, személyenkint 20 kgr. díjmentes podgyászszal; hátulsó ülésen 8 frt, szembeülésen 7 frt, bakon cselédért 3 frt fizetés mellett.

E tekintetben a m. kir. államvasutak igazgatósága által a Borszékre utazó fürdővendégek részére a Budapesti, Nagy-Váradi, Kolozsvári, Dévai, Gy.-Fejérvári, Segesvári és Brassói vasuti állomásoktól Szász-Régenig 3 óra érvényes 33 $\frac{1}{2}$ %-kal mérsékelt menet-térti jegyek adatként ki.

A fürdőintézet és ásványvíz-üzlet körébe tartozó tudakozódások és megrendelések a Borszéken helyben székelő „Fürdő- és Üzlet-Igazgatóság” intézendők.

Ásványvizek árjegyzéke:

Borszéken a raktári helyiségben 50-es, kupás 6 frt 60 kr.; 25-ös, kupás 3 frt 40 kr.; 50-es, literes 6 frt; 30-as, literes 3 frt 70 kr.; 48-as, fél literes 5 frt 25 kr. ládanként. — Nagyobb rendelvényeknél megfelelő % leengedés.

Borszék, 1886. május hó.

A fürdő- és üzlet-igazgatóság.

ELŐFIZETÉSI ÁR: helyben és vidéken egész évre 10 frt., félévre 5 frt. A közlemények és fizetések bérmentesítendők.

HIRDETÉSEKÉRT soronként 15 o. é. kr.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Megrendelhető minden kir. postahivatalnál, a szerkesztőségénél nádor-utca 13. szám és Kilián György könyvkereskedésében váci-utca Drasche-féle háznál.

ORVOSI HETILAP.

HONI S KÜLFÖLDI GYÓGYÁSZAT ÉS KÓRBUVÁRLAT KÖZLÖNYE.

HARMINCZADIK ÉVFOLYAM.

Felelős szerkesztő és tulajdonos Markosovszky Lajos tr. Főmunkatárs Balogh Kálmán tanár.

TARTALOM: Donáth Gyula tr. A morphin sorsa a szervezetben. — Rottenbiller János tr. Az angyalföldi m. kir. országos elmebeteg-ápolóház. Az aggsági elmezavarról. — Lenhossék Mihály. Ritkább bonczati rendellenességek. Dolgozat a budapesti egyetem I. bonczati intézetéből. — Puky Ákos m. tanár és főorvos »Erzsébet-hórház«-i sebész osztályának I. évi kimutatása 1885-ről. (Folytatás.) — A magyar tudományos akadémiá III. osztályának f. é. május 15-dikén tartott szaküléséből. Fodor József tr., újabb kísérletek bacteriumoknak vérbe fecskendezésével. — Könyvismeret. Die Krankheiten der weiblichen Harnröhre und Blase. Von J. Winckel. — Lapszemle. Nevezetesebb eset a gyakorlatból. — A kulcsfont teljes fizcama. — A külső csipőűtő alakítóse.

TÁRCZA: Ajtay K. Sándor. Felvilágosító megjegyzések a t. egyetemi törvényszéki orvostani intézet építése kérdéséhez. Emlékirat. — Marschalkó Tamás tr. A lipiki hévíz pharmacodynamikus hatásáról annak külső és belső alkalmazásánál. (Vége.) — Heti szemle. A magyar orvosok és természetvizsgálók XXIII. vándorgyűlése. Diphtheritis ellen kalium hypermanganicum. Budapest kertjeinek szaporítása. A Biarritzban tartandó nemzetközi hydrologiai és climatologiai congressus által tanulmányozásra ajánlott kérdések. Gümőkór gyógyítása. A vizelet mérgező sajátága. Táplálkozás befolyása a fejfájásra. — Vegyesek. — Előfizetési felhívás az Orvosi Hetilap 1886. július-septemberi folyamára. — Pályázatok.

A morphin sorsa a szervezetben.¹⁾

DONÁTH GYULA tr.-tól.

(Liebermann Leó tanár vegytani intézetéből.)

Midőn pár év előtt egy collega, ki morphinismusban szenvedett, s ki naponta 0.2—0.3 gm. morphint fecskendezett bőre alá, orvosi tanács végett hozzám fordult és egyidejűleg vizeletének morphin-tartalomra való megvizsgálását kérte, nem kevésbé lepett meg az, hogy daczára azon vizsgálati módszer legszigorúbb megtartásának, melyet Liebreich ismeretes monographiájában (Die Morphinumsucht, Berlin 1877) ajánl, ezen alkaloidnak még nyomát sem voltam képes a vizeletben felfedezni. Az ezen tárgyról létező irodalom átolvasása közben arról győződtem meg, hogy aligha létezik az elemző vegytannak még egy teste, mely oly változatos sorsban részesült volna, hogy ugyanis majd sikerült a bevett morphint a szervezetben kimutatni, majd pedig nem.

Ha eltekintünk a régiebb szerzőktől, kik túlnyomólag morphint bevétel után ugyan nem találtak, de egyszersmind többnyire tökéletlenebb vizsgálati módszereket is használtak, akkor újabb szerzők közül első sorban Kausmann²⁾ említendő, ki 1868-ban Dragendorff vezetése mellett végezte kísérleteit. Az általa kissé módosított Uslar-Erdmann-féle vizsgálati módszer alapján azt gondolta kimondhatni, hogy a morphin a hullában majdnem ugyanolyan biztonsággal mutatható ki, mint némely fémméreg. Az esetleges sikertelenséget ő csakis a hiányos vizsgálatnak rója fel, s teljesen elveti Taylor azon állítását, hogy a morphin az állati szervezetben valami átalakulást szenved. És állításának, hogy t. i. a morphin a szervezetben mindig feltalálható, az általa elért pozitív eredmények általános elismerést szereztek.

Kausmann-tól egészen eltérő eredményre jutott Landsberg³⁾, ki élő állatokon végzett vizsgálatainál a Kausmann által előírt és ajánlott vizsgálati módok legpontosabb megtartása mellett sem volt képes a morphin csak nyomát is kimutatni a vizeletben.

»Csodálkozásom — úgy mond — annál nagyobb volt, mert Kausmann állítólag $\frac{1}{10}$ gran morphint is ki tudott mutatni a vizeletben.« Ezután a Wislicenus tanár által ajánlt vizsgálati mód szerint járt el, de szintén minden eredmény nélkül. Nyolcz morphinnal megmérgezett állatnál csak egyszer sikerült neki azt kimutatni, s Landsberg ezt is a nyújtott nagy mennyiségnek tulajdonítja. Ebből tehát azt következteti, hogy a morphinak bizonyos és pedig nem kis része mindig szétbontatik a vérben és pedig a vérnek alji hatása és gázai, vagy pedig erjanyagai által. Három órával a morphinak közvetlenül a vérbe való juttatása után az a véráramba már kimutatható nem volt. Csak ha már oly morphin-mennyiséget hozott a vérbe, mely ennek szétbontó képességét fölülmúlta, csak akkor jelent meg a felesleg változatlanul a vizeletben. Ha a gyomorba juttatta a morphint, úgy ezen szerző szerint az részben felszívattatott, részben változatlanul ment át a bélhuzamba. Ebből magyarázza, hogy miért találtak egyes buvárok, különösen halálos kimenetelű morphin-mérgezéseknél, morphint a gyomor-béltartalomban és az ürülékben. R. Burkart-nak¹⁾ sem sikerült soha ezen alkaloidot kimutatni a vizeletben, daczára annak, hogy a Kausmann-Dragendorff- és Landsberg-Wislicenus-féle módszereket, továbbá az érzékeny Fröhde- és Husemann-féle reactionokat alkalmazta, sőt még oly egyéneknek sem, kik megszokták ezen méreget rendkívül nagy mennyiségben használni. És ennek ellenében Burkart mesterséges vizelet-morphin-keverékben a morphin igen kis mennyiségét (0.002 g. : 50 CC. vizelet) is képes volt a legnagyobb biztonsággal kimutatni.

Ezen újabb kísérleti eredmények ellenében Marmé²⁾ tanár Göttingában határozottan a Kausmann-féle tan mellett lép síkra. Egészséges és beteg emberek vizeletében — úgy mond Marmé — a morphin, ha legalább is 0.1 gm-os adagban nyújtott akár belsőleg, akár subcutan, rendesen teljes biztonsággal kimutatható, feltéve, hogy a vesék működése zavarva nincs. Ép úgy nem nehéz szerinte gyakorlott vizsgálónak ezen alkaloidot kutyák, macskák, tengeri nyulak, kecskék, galambok, tyúkok, varjúk vizeletében feltalálni,

¹⁾ Előadott az orvosegyetemen 1886. április 17-dikén.

²⁾ Zeitschrift f. analyt. Chem. VIII. 103, 240.

³⁾ Pflüger's Arch. f. d. ges. Physiol. XXIII. 413.

¹⁾ Volkmann's Samml. klin. Vorträge Nr. 237.

²⁾ Deutsche medic. Wochenschr. 1883. Nr. 14.

ha ezen állatok subcutan legalább 0.01—0.015 gm-ot kaptak és ha — mi okvetlen szükséges — a vesék elválasztása a fogság daczára is normalis. Nagyobb adagok subcutan alkalmazása után, mint *Marmé* állítja, legtöbb esetben sikerül élők ürülékében, vagy megöltek béltartalmában — kutyáknál 10—20 százalékon belül — a kissé módosított *Dragendorff*-féle módszer (amylalkohollal való kirázás) segítségével morphint kimutatni, miért is a kizárólag a vizeletvizsgálatból vont következtetések nem mérvadók. *Marmé* állítja továbbá, hogy míg a morphin egy része a szervezetből változatlanul kerül ki, addig másik része a szervezetben oxydimorphinná oxydáltatik. Ezen anyagot ő morphinisált kutyák tüdejének és májának kivonatából nyerte, ha azok bizonyos időn keresztül naponta nagyobb, de nem halált okozó morphin-adagokat kaptak a bôralatti kötszövetbe. Heveny halálos mérgezésnél ezen anyag sohasem találtatott, de igenis találtatott változatlan morphin úgy a vérben, májban, tüdőben, vesében, gyomor és béltartalomban, valamint legtöbbször a vizeletben is.

A következőkben szándékom közölni azon eredményeket, melyeket a morphin sorsára vonatkozólag az emberi szervezetben kísérleteim után nyertem. Ezen kísérleteknél figyelemmel voltam főkép 2 dologra: 1. hogy talál-e valamilyen basikus átalakulási terményt, különösen pedig oxydimorphint; 2. hogy melyek a morphin és oxydimorphin azon legkisebb mennyiségei, melyek kémszereink által a vizeletben egyáltalán még kimutathatók.

Előbb azonban még egy pár megjegyzést akarok előrebocsátani az oxydimorphinról. 1832-ben *Pelletier* nagymennyiségű levantini opium feldolgozásánál egy anyagot fedezett fel, melyet *oxymorphin*-nak nevezett, s amely a szervezetre hatástalannak látszik, mint. hogy *Magendie*¹⁾ kísérletei szerint 0.3 gm. kutyánál alig idézett elő valami eltérést a normalistól.

Ezen test, mely morphinból igen könnyen a leggyengébb oxydáló szerek által előállítható (p. már közönséges hőmérséknél a körleégi éleny, vagy vörös vérlugsó behatása által alkalikus morphinoldatra, *Hesse*²⁾) legvalószínűbb képlete szerint 2 atom hydrogennel kevesebbet tartalmaz a morphinnál, miért is én a *dehydromorphin* elnevezést ajánlom, amit más helyütt közelebb indokoltam.

Az oxydimorphin vízben, alkoholban, aetherben és chloroformban nem oldódik, ellenben könnyen oldhatónak találtam meleg amylalkoholban. Könnyen oldódik még natronlúgban; jellegzetes az oldhatósága tömény ammoniakban, melyből főzés után gőrcsői, szabályos derékszögű jegeczalakokban válik ki. Sói vízben oldhatók. A színreakciókat majd alább említem.

Tekintetbe véve a hasonló vegyi reakciókat, melyeket a morphin és dehydromorphin adnak, s melyeket *Marmé*³⁾ tüzetesen tanulmányozott, nagyon valószínűtlen, hogy azon esetekben, ahol morphin a szervezetben nem találtatott, dehydromorphin jelen volt és észre nem vétetett volna. Másrészt ismét meglehet, hogy azon negativ eredmények hiányos vizsgálati módszereink által voltak feltételezve, amint azt mindjárt be is fogom bizonyítani.

Én ugyanis azt találtam, hogy 0.2 gm. morphinhydrat volt azon minimalis mennyiség, melyet 1 liter vizelethez kellett adnom, hogy azon alkaloidot még biztosan kimutathassam; a könnyebben kimutatható dehydromorphinból ellenben legalább 0.1 gm-nak kellett jelen lenni 1 liter vizeletben. Ezen eredményre jutottam mind az első kísérleti sorozatomnál, melynél *Uslar-Erdmann*, *Kauzmann* és *Landsberg* módszerei szerint jártam el, melyeknek lényege az alko-

holikus vizeletkivonatnak amylalkohollal való kezelése, mind a második kísérleti sorozatnál, ahol phosphormolybdaensavat alkalmaztam.

Ezen nehézségek egy lényeges oka nézetem szerint a vizelet bizonyos szilárd alkatrészeiben rejlik. Én ugyanis azt tapasztaltam, hogy tiszta hűgany, szénsavas alkali, vagy szénsavas ammoniak-oldat — a vizelet rendes, vagy esetleges alkatrészei — a morphint teljesen mennyiségben oldják, s így ennek kiválasztását nagyon is megnehezítik. Meggyőződtem azonkívül, hogy a morphinnak kirázása ammoniakalis vizeletből még jelentékeny mennyiségű forró amylalkohollal sem ad kielégítő eredményeket. Ha tehát *Landsberg* 0.2 vagy *Burkart* 0.002 gm. morphint 50 kcm. vizeletben képes voltak kimutatni, úgy még nem áll ez a 20-szoros vizeletmennyiségről, melylyel legalább is ily vizsgálatoknál van dolgunk.

Kielégítőbb eredményeket nyertem kaliumhiganyjodiddal (13.55 g. sublimat és 50 g. jodkalium 1 liter vízre, melyből 1 kcm. mintegy 0.02 g. morphint csap ki). Ezen reagens morphinoldatban sárgásfehér, dehydromorphin-oldatban fehér sajtyszerű csapadékot képez. Mindkettő amorph; hígított savakban nem oldódik, ellenben ammoniakban oldható. Hűganyoldatot, vizeletet, salmiakot ezen reagens nem csap ki.

1 liter vizelethez adatott 0.2 g. morphinhydrat = 0.188 g. vízmentes basis, valamint az egyenértékű mennyiség 0.22 g. dehydromorphinhydrat = 0.201 g. vízmentes basis és kevés eczetsav. Miután körülbelül 150 kcm-re besűrítettett, lehülés után kaliumhiganyjodid adatott hozzá. A szürkés ibolyaszínű, kocsonyás csapadék leülepedése után szűrőre tétetik; az átszűrődés czélszerűen vízlégszivattyúval gyorsíttatik. A kissé kimosott csapadék hengerűvegbe öblítetik — ha kevés volt a csapadék, összeszedelt szűrővel együtt — és kevés eczetsav hozzáadása után kénhydrogen vezetettik be, amely a csapadékot teljesen szétbontja. A szűrlet, mely rendesen zavaros a finoman elosztott higanykénegtől, besűrítetik és az összeállott sulfidtól még egyszeri szűrés által megszabadíttatik. A lepárolás előtt ammoniak hozzáadatik, a maradék forró alkoholban felvétetik, azután a hátramaradt dehydromorphintól és földphosphatoktól — melyeket a kocsonyás alkaloidcsapadék mechanice visszatart, — leszűrjük és bepároljuk. A morphin és salmiakból álló maradékot kevés eczetsavas forró vízben feloldjuk, s kevés ammoniak hozzáadása után 24 óráig állni hagyjuk. Tiszta morphin válik ki, melyet ismert súlyú szűrőn összegyűjtünk (és megmérünk. A dehydromorphin előállítására a dehydromorphint és földphosphatokat tartalmazó filtert hengerűvegben tömény ammoniakkal öntjük le, s 24 óráig állni hagyjuk. A szűrletet vízfürdőben az ammoniakgáz kiűzése végett főzzük, s az elpárolgott vizet pótoljuk. A dehydromorphin teljesen tisztán válik ki, s felismerhető úgy a gőrcső alatt, valamint a következő jellemző reactio segítségével, melyet eredetileg *A. Husemann*¹⁾ közölt a morphinra vonatkozólag és általam következőleg módosított:

Porcelláncsészében kevés dehydromorphint leöntünk körülbelül 8 csepp kénsavval, mely 2 vol. tömény savra 1 vol. vizet tartalmaz, s a csészét óvatosan melegítjük láng felett addig, míg kénsavgőzök kezdenek fejlődni, mialatt az egész folyadék szép kékeszöld lesz. Ha vízzel óvatosan felhígítjuk, úgy rózsaszínű lesz, mely oxidáló szerek hozzáadására (1—2 csepp tömény salétromsav, vagy 1 csepp natriumnitrit-oldat, mely 1 rész sóra 20 rész vizet tartalmaz, vagy végre 1 csepp alchlorsavasnatron-oldat) gyönyörű sötét ibolyaszínűre festődik.

Morphint ép így kezelve, kénsavval való hevítésnél rózsaszínű,

¹⁾ *Reil*, Mat. med. 257. 1.

²⁾ *Ber. d. deutsch. Chem. Ges.* XVII. Ref. 76 1.

³⁾ *Pharmaceut. Zeit.* 1885. Nr. 1 és 2.

¹⁾ *Ann. d. Chem. u. Pharm.* (1863) 128, 305—310 1.

majd piszkos barna, vízzel hígítva *vöröses* és a fentebbi élenyítő szerekkel *gyönyörű málnapiros* lesz.

A dehydromorphin következő reakciói közösek a morphin-nal: Vaschloriddal barnás zöld, tömény salétrommal vérpiros, a *Fröhde-féle* reagenssel (molybdánsavat tartalmazó tömény kénsav) ibolyaszínű lesz; szabad jodsavat reducál, itt azonban szigorúan kerülendő minden más szabad sav, különösen pedig sósav, a szabadbá lett jod a chloroformot szép ibolyavörösre festi¹.

Ily módon találtatott az

- I. kísérletnél: kevés mennyiségű *morphin* és
0.241 g. nem tiszta *dehydromorphin*,
- II. » kis mennyiségű *morphin* és
48.3% *dehydromorphin* (vízmentes),
- III. » 8.5% *morphin* (vízmentes) és
63.2% *dehydromorphin*.

Az ingadozó eredmények, mint fentebb említettem, a vizeletben foglalt változó mennyiségű szilárd alkatrészeknek tulajdonítandók, melyek az alkaloidok, de különösen a morphin izolálását igen megnehezítik. Kimutatható azonban ezen eljárás szerint mindenestre ezen minimális mennyiség (0.2 g. morphin 1 liter vizeletben), mely az ezelőttiekkel nem sikerült. Itt is bebizonyult a dehydromorphin könnyebb elválaszthatósága.

Miután ilyképen le kellett mondanom a reményről, hogy a morphint az említettél kisebb mennyiségben mutassam ki a vizeletben, ezután olyanok vizeletét vizsgáltam meg, kiknek több mint 0.2 gm-ot fecskendeztettem a bőr alá.

(Folytatása következik.)

Az angyalföldi m. kir. országos elmebeteg- ápolóházakból.

Az aggsági elmezavarokról.

Közlő ROTTENBILDER JÁNOS tr. másodorvos.

Az aggkor kezdetét illetőleg különböző vélemények uralkodnak; azt biztosan meghatározni nem lehet, mivel egyeseknél majd előbb, majd utóbb áll be. Daczára, hogy az ötvenes évek elején az elmezavar ritkábban szokott fellépni, s az aggkor szellemi megbetegedései is nagyobbraest a későbbi — a hatvanadik éven túli — évekbe esnek, mégis hajlandó vagyok a senium kezdetét általában az ötvenedik évtől számítani, mivel az 50 s 60 év közti időszakban tényleg előfordulhatnak már aggkori elmezavarok; s olyanokat magam is észleltem. Egyes szerzők is az aggkor kezdetét az 50-ik évbé helyezik, s Wille²), ki azt a hatvanadik évtől számítja, — mivel az életerő energia tekintetében, s a testsúly is e korban legjelentékenyebben hanyatlik, — szintén beismeri, hogy aggkori tüneteket egyes betegeknél már az 50 s 60 évek közti időszakban is észlelt.

Az aggkori psychosisek leggyakrabban a 65 és 75 közti években mutatkoznak, de előfordulnak még későbbi években is. Daczára, hogy az ötvenedik éven túli kor általában már kevésbé disponál elmebetegségekre, mégis az agy senilis involutiójának közvetítése folytán az aggsági elmezavar az öt illettő korban bizonyára annak lényeges számarányát fogja létrehozni.

Mayr G. szerint Bajorországban az 56—60 s 61—65 közti években több elmezavar fordul elő, mint a 36 s 40 közti években.

Hoffmann³) szerint is a magas kor igen disponál psychikai zavarokhoz, különösen a nőnemnél.

Girard de Cailleux szerint az elmezavarok az 56—65 közti években apadnak, míg a 65—70 közti években ismét szaporodnak.

¹) A 4 utóbbi reactionál salmiák kerülendő!

²) Psychosen des Greisenalters. Zeitschrift f. Psychiatrie. Bd. XXX.

³) Beobachtungen über Seelenstörungen. 1859.

Arndt¹) nézete oda irányul, hogy az életkor különböző involutiós időszakai közt a senium a főszerepet játsza. Sőt szerinte a progressiv paralysis is senium praecox-on alapszik.

Az aggkor minden esetben befolyást gyakorol az agyra; az agy aggsági sorvadása előtérbe lép, mely főleg kifejezést nyer a senilis dementiában.

Élettani jelenség lévén, hogy a testsúly az aggkorban egészben véve ép úgy, mint egyes szerveiben csökken, Geist²) ellentétbe helyezi az agy élettani involutiójából származó elmeengedet, mint kóros állapotot, a tulajdonképi senilis butasággal, mely egy kóros folyamat következménye.

Az agy senilis involutiója, melyet a fellépő atheromatosis folyamat és az ez által feltételezett vérkeringési, s táplálkozási zavarok okoznak, a szellemi látkör szűkülését hozza létre, mely kór-ok gyanánt jelentékeny szerepet játszik.

Tevékeny, s előrehatolni igyekvő természetek nem képesek eltérni tevékenységük szűkebb határokba való szorítását; nem képesek eltérni azt, hogy fiatalokuk ideáljait — talán saját tapasztalatjuk alapján is — már csak eltörpítve látják, hogy fényes, lelkesítő dolgokat realisabb reducált alakban kénytelenek felfogni. — Igaz ugyan, hogy az ezen meggyőződésből származó fájdalom vagy csalatkozás is élettani folyamat, mely azonban egyeseknél, különösen disponált egyéneknek valódi psychikai fájdalommmá válik.

Egyáltalában a dispositio, nevezetesen az öröklésből származó dispositio mint minden más elmezavarnál, úgy itt is fontos szerepet játszik; ha másképp nem, úgy azért, hogy az esetlegesen jelenlevő hajlam, mely eddig befolyását nem foganatosította, a senium által lett érvényre juttatva.

Kór-ok gyanánt még felemlítendő a psychikai benyomások, kedélyizgalmak, nemkülönben az iszákosság is.

Az iszákosságot illetőleg azonban megjegyzendő, hogy gyakran a már meglevő, de még fel nem tűnő prodromal tünetek, — mint a félelmi vagy elgyengülési érzet — vezetnek az iszákossághoz, mely azután az elmezavar kitörését csak elősegíti.

Azon kérdésre, valjon az aggsági elmezavaroknál a nő- vagy férfinem van-e túlsúlyban képviselve, határozott feleletet adni nem lehetséges, mivel az aggsági elmezavarokat illetőleg nem rendelkezünk elegendő s mérvadó statistikai adatokkal, amennyiben az aggsági elmezavar többnyire azon kóralakhoz osztatik be, amelyben ép fellép, így pl. a senilis dementia a szerzett butasághoz, s ennél fogva természetesen mint olyan lesz is kimutatva. A statistikai kimutatott korviszonyokból pedig következtetést rájuk vonni nem igen lehet, mert ott nemcsak a jelzett korban fellépett elmezavarokat, hanem a már évek hosszú során át tartó elmezavarokat is találjuk kimutatva. Így, ha egy 65—70 éves korban levő elmebeteg találunk jelezve akár mily kóralaknál, arról nem tudhatjuk, valjon annál az elmezavar már nem 20 vagy 30 év előtt lépett-e fel akár mily más kórok alapon. — Másrészt az aggkori elmezavarban szenvedő betegek tébolydákba csak csekély számban, — többnyire csak a ritkábban előforduló heveny-alakok — nagyobbbrészü kórházakban, ápolóházakban, szegények házában lesznek elhelyezve.

Addig tehát, míg az aggsági elmezavarok statistikai külön kimutatva nem lesznek, addig, míg nemcsak a tébolydákban, hanem a más intézetekben elhelyezettek vagy azonkívül levők is statistikai kimutatva nem lesznek: addig az aggsági elmezavarokat illetőleg helyes és biztos adatokat szerezni lehetetlen dolog.

Ha a nőnemet mégis túlsúlyban levőnek vélem, úgy azon szempontból indulok ki, hogy annál a climacterikus involutio is nagy s fontos szerepet játszván, ha az esetleg későbbben lép fel, hatását ezen életkorig is kiterjesztheti; míg másrészt a férfinem az előző életkorokban nagyobb számmal esvén áldozatul az elmezavarnak, következölegesen kevésbé is vehet részt az aggsági elmezavarban. Hoffmann fentebb idézett nézete is túlsúlyban levőnek tünteti fel a nőnemet.

Intézetünkben az 1885. évben az 50-dik éven felüli életkorban összesen 40 egyén ápolatott és pedig 18 férfi és 22 nő. Ezen 40 egyén közül 30 egyén, s pedig 15 férfi s 15 nő oly elmezavarban szenved, mely már jóval a senium elézése előtt

¹) R. Arndt, Lehrbuch der Psychiatrie. 1883.

²) Geist, Klinik der Greisenkrankheiten. 1860.

lépett fel. Senilis elme-zavarban 10 egyén, s pedig 3 férfi és 7 nő ápolatott. — Intézetünk megnyitása óta (1884. év november hó) 1886 évi február hó végéig intézetünkben senilis elme-zavarban ápolatott 11 egyén s pedig 4 férfi s 7 nő.

Korra nézve:

51—55 évig	1 férfi	s 0 nő
56—60 »	0 »	» 4 »
61—65 »	0 »	» 2 »
66—70 »	3 »	» 0 »
85—90 »	0 »	» 1 »

Ezen adatokból kiviláglik, hogy az aggsági elme-zavarban szenvedő nők aránya nálunk is tetemesen nagyobb. Míg a nők az összes ápoltak 63.64%-át, addig a férfiak azoknak csak 36.36%-át teszik ki.

Az aggsági elme-zavaroknál főszerepet fog játszani a senilis dementia; de előfordulhat az elme-zavar majdnem minden más kóralakja is. Fellépnek az aggkorban vérkeringési és táplálkozási zavarok által feltételezett elme-zavarok, melyek — igaz ugyan — elég gyakran butaságba mennek át, de nem ritkán gyógyulnak is. Wille¹⁾ ezeket egyszerű aggsági elme-zavaroknak nevezi, mivel ellentétben a complicált aggsági elme-zavarokkal (senilis dementia) a szellemi gyengeségnek, s az ideggócok másnemű zavarainak complicatioja nélkül lépnek fel.

Ide tartoznak a senilis maniák s melancholiák, nemkülönben az aggsági üldöztetési eszmék.

Maniákat s melancholiákat gyakrabban észleltek gyógyulási kimenetellel. Salgó (Weiss)²⁾ a senilis melancholia s mania egy-egy esetét közli. — Magam is láttam a senilis mania egy esetét a lipótmezei tébolyda nőosztályán 60—65 éves egyénél, kinél a mania 3—4 havi tartam után gyógyulással végződött. — Ugyanott volt alkalmam észlelni a senilis melancholia egy esetét önvád-lásokkal; a beteg folyton kegyelemért esedezett, izomreszketés, tremor capitis, főfájás, nyugtalanság, s álmatlanság volt jelen. Öngyilkossági hajlam jelentékenyen volt kifejlődve. Ezen eset is néhány havi kezelés után teljes gyógyulással végződött.

Luys³⁾ is elismeri, — ámbár felemlíti, hogy az egyszerű elme-zavarok kitörése az aggsági korban ritkán fordul elő, s ezen életkorban többnyire csak előbbi rohamok által megelőzött hosszabb tartamú visszacsésekkel van dolgunk, — hogy 70—80 éves egyéneknél észlelhetni — sőt maga is észlelt, — maniacalis vigalmi rohamokat, vagy hallucinatorius tüneteket; nem fedezhetni fel náluk egész élettartamukban semminemű elme-zavarodottságot, legfeljebb némi különösséget a jellemnek, vagy aránylag gyenge szellemi constitutiót.

Az aggok melancholiáját legtöbb esetben az előbb említett gyengeségi érzetből származó pszichikai fájdalom hozza létre, az azt jellemző önzésével, s gyermekies jellegével. Érezvén gyengeségüket, azon félelem jön létre, hogy megcsaltnak, vagy megkárosíttatnak. Ezen félelem szüli az általános gyanakodást, melyet motiválni nem tudnak, mely jellegzetesen ösztönszerű. Nem ritkák az ebből származó öngyilkosságok, vagy öngyilkossági kísérletek, melyek gyakran okadatlanáguknál fogva figyelmeztetnek a már meglevő psychosiára.

Tébolyodottság ritkábban lép fel, de létrejöhet, ha az agy még elegendő képzelő tehetséget óvott meg magának.

A classikus epilepsia e korban már nem igen szokott fellépni, de felléphetnek epilepsiás vagy epileptiform rohamok, mint szövődményei az aggsági elme-zavarnak.

Az idült alcoholismus elég gyakran lép fel, sőt gyógyulhat is, természetesen hátrahagyván a már jelenlevő elme-gyengeséget.

A paralysis progressiva is előfordulhat, ha nem is a tipikus alakban; a hűdési tünetek jelen vannak ugyan, de hiányzanak a bizar nagyzási téveszmék. Salgó (Weiss)⁴⁾ felemlíti differential-diagnostikus szempontból az exorbitans nagyzási eszmék hiányát a senilis butaságnál. Wille⁵⁾ a seniumban is észlelt tipikus paralysiseket. Vannak esetek, — úgy mond — hol minden, a progressiv

paralysist jellemző tünet jelen van, ily eseteket nem lehet másnak diagnosztisálni, mint progressiv paralysisnek. Girard de Cailleux állítja, hogy a 70 és 75 közti évek ép oly előnyösek a progressiv paralysis fellépésére, mint a 40 és 45 közti évek.

Mindenesetre kérdéses, vajon a seniumban fellépő paralysisek a tipikus paralysishez sorolandók-e? nem-e inkább a pseudo-paralysisekhez? Tény, hogy nem ritkán a senilis elme-zavar hasonlít lefolyásában a progressiv paralysishez; a betegek derültek, vállalkozók, házassodni készülnek vagy tényleg házassodnak is, excedálnak in Venere stb.

Salgó (Weiss)¹⁾ differential-diagnostikus szempontból figyelemzet továbbá az epileptiform rohamokra, melyek a hűdésekkal páros aggsági butaságnál vagy teljesen hiányzanak, vagy legalább igen ritkán lépnek fel; míg a classikus paralysissal ritkán hiányzanak.

Güntz²⁾ ellenkezőleg azt állítja, hogy epileptiform rohamokat a senilis butaságnál állandóan megfigyelt.

Wille³⁾ 67 észlelt eset közül 17-nél látott epileptiform rohamokat, s csak 3 esetben valódi epilepsiás rohamokat.

Tizenegy esetem közül eddig csak egy nőnél észleltem két ízben epileptiform rohamokat.

Leggyakoribb a senilis butaság. Ennek prodromal stadiumát jellemváltozás, gyakori fejtájás, fejnyomás, szédülés, álmatlanság, vagy sok alvás képezik. Ezekhez szegődnek néha apoplectiv vagy epileptiform rohamok. Az ethikai érzés hiánya a nemű ösztön fokozódásával is gyakran észlelhető már e stadiumban.

Ezután vagy más senilis elme-zavar is törhet ki, mely csak később megy át butaságba, vagy a senilis dementia közvetlenül, elsődlegesen fejlődik ki.

Nagyfokú emlékezethiány mutatkozik különösen a jelenre nézve, míg a múltat illetőleg gyakran csodálatos emlékező-tehetséget tanúsítanak e betegek. Így egy 48-as honvéd-örnag, ki csak rövid idő óta van intézetünkben, nem képes megmondani, mikor jött ez intézetbe, nem emlékszik, hogy a menházban volt, nem képes megmondani, hol, melyik utcában vagy városban van az, de a világosi fegyverletétellel emlékszik, azt praecise elbeszéli.

Különben gyakran észleltem más kóralaknál jelenlevő butaságnál, nevezetesen a progressiv paralysissal is, hogy a betegek a legközelebbi eseményekre absolute nem emlékeznek, míg a régen múltakra nézve jó emlékező tehetséggel bírnak még. Részemről tehát ezt a senilis butaságra jellegzetesnek nem tartom, de osztom Güntz⁴⁾ nézetét, ki felemlíti, hogy az emlékezetnek ily ingadozásai más kóralakoknál, nevezetesen a progressiv paralysissal is észlelhetők; de azt véli, hogy az ellentét egy kóralaknál sem oly szembeötlő, mint a senilis dementiánál.

(Folytatása következik.)

Ritkább boncztoni rendellenességek.⁵⁾

Dolgozat a budapesti egyetem I. boncztoni intézetéből.

Közlő LENHOSSÉK MIHÁLY intézeti gyakornok.

E dolgozat három, több szempontból érdekes boncztoni rendellenesség leírását és fejtegetését tartalmazza. E rendellenességek a következők:

1. *Mindkét here a bal borékfelben.* 35 éves, ismeretlen bajban elhalt férfinál, aki még 1846-ban került bonczolás alá, az a saját szerű rendellenesség volt jelen, hogy mind a két here a borék bal felében feküdt, s mind a két ondóvezető edény a bal lágyékcsontrán haladt keresztül.

Az ide tartozó készítmény még jelenleg is megvan az I. boncztoni intézet gyűjteményében, s rajta tisztán felismerhető, hogy eltekintve ettől a szabálytalan elhelyezéstől, az összes ivarszervek úgy nagyság, mint minőség tekintetében rendesek. A két here majdnem egész terjedelmében érintkezésben áll egymással, az ondó-

¹⁾ I. c.

²⁾ Psychosen des Seniums. Wiener med. Presse, 1880. Nr. 7 und 9.

³⁾ Luys. Traité clinique et pratique des maladies mentales, 1881.

⁴⁾ Weiss. Compendium der Psychiatrie, 1881.

⁵⁾ Wille o. c.

¹⁾ Weiss, Psychosen des Seniums. Wiener med. Presse 1880. Nr. 9.

²⁾ Güntz, Ueber Dementia senilis. Zeitschrift f. Psychiatrie Bd. XXX.

³⁾ Wille, o. c.

⁴⁾ Güntz, I. c.

⁵⁾ Előterjesztette a m. tud. Akad. III. osztálya 1886. máj. 17-dikén tartott ülésében Lenhossék József tr. r. tag.

vezetők mindjárt az eredetük után egymáshoz szegődnek s ezentúl mindvégig kötőszövet által összetartva haladnak.

Tehát itt a bal herének minden valószínűség szerint világra hozott rendellenes fekvésével, ectopiájával állunk szemben, még pedig ennek egy olyan esetével, amelyhez hasonló az irodalom eddig nem mutat fel.

Fejlődéstani magyarázatát e rendellenességnek — melyet ectopia transversa testis névvel láthatunk el, — kétféleképp kísérelhetjük meg. Az egyik magyarázat értelmében keletkezése arra vezethető vissza, hogy a jobb here vezetőszála (gubernaculum Hunteri) nem a rendes helyén tapadt, hanem alúl a fanizésülés felett áterjedt kissé a bal oldalra, úgy hogy amikor összehúzódott (a tengelyében levő kötőszövet zsugorodása folytán), a heréjét a borék bal felébe húzta le. A másik értelmezés szerint már eredetileg mind a két here hibásan baloldalt a bal ivarléczből fejlődött, s megfelelő vezetőszálaik is ezen az oldalon voltak. E felfogás tehát egy mélyebbre ható fejlődési rendellenességet, t. i. két antimer szervnek egy oldalon való felléptét veszi fel ez abnormitás oka gyanánt. Hogy a két magyarázat közül melyik közelíti meg inkább a valóságot, azt nehéz eldönteni.

2. *Elcsontosodott ligamentum stylohyoideum.* — 60 éves férfnál e szálág helyét mindkét oldalt tömött csontpálcza foglalta el, amely pálczák közül a jobboldali két, a baloldali három, porcos izesülések által összekötött darabból volt összetéve. E feszes izesülések az egyes szakaszok közt csak igen mérsékelt mozgást engedtek meg, úgy hogy a szakcsont helyzetében erősebben volt rögzítve, mint rendesen.

Nagyon valószínű, hogy ez az elcsontosodott szálág ez egyénnek némi nyelési nehézségeket okozott, egyrészt azért, hogy megnehezítette a szakcsontnak mell és felfelé való mozgását a nyelésnél, másrészt pedig azért, hogy a lenyomuló falat elől, főképp ha ez nagyobb és keményebb volt, csak nehezen tudott oldalra kitérni. Ismeretes, hogy ily nehézségeket néha már valamivel hosszabb karcznyújtvány is idézhet elő.

E rendellenesség emlékeztet az állatoknál található viszonyokra, amelyeknél ligamentum stylohyoideum szintén nem létezik, hanem a karcznyújtvány közvetlenül érintkezik a szakcsont kis szarvával.

3. *A medenczeürben fekvő bal vese.* — 44 éves, tüdőbajban elhunyt nőnél a bal vese a medenczeürben, a bal kereszt-csípő-izesülés előtt volt elhelyezve, úgy hogy csak a csúcsa emelkedett ki kissé ebből.

Hogy nem vándor-vese, hanem világrahozott hibás fekvés esete forog fenn, az kitűnik az ez oldali húgyvezető megfelelő rövidegéből kivül abból, hogy e dystopiás vese véredényei egyrészt rövidebbek a rendesnél, másrészt szabálytalan eredést és lefutást tüntetnek fel. — Az úter ugyanis alúl ered, a hasi függőér kettéoszlási szögletéből, a viszér pedig a két közös csípőviszér találkozási helyén szájadzik. — A vese alakja és külseje a rendestől alig tér el. — A bal mellékvese fenn van rendes helyén, ami megfelel ama körülménynek, hogy fejlődésében teljesen független a vesétől, s e mellett nem sipka-, hanem szabályos ellipsis alakú. — A jobb vese szintén valamivel mélyebben fekszik, mint rendes körülmények közt, s két úter- és viszérrel: egy felsővel s egy alsóval bir.

E rendellenesség, melyet ectopia renis pelvinának nevezhetünk, gyakorlati szempontból is figyelmet érdemel, amennyiben, ha nőknél fordul elő, a szülést igen megnehezítheti. Csak nem rég közölt *W. Fischel*¹⁾ esetet, ahol három megelőző nehéz és a gyermek halálával járó szülés kedvezőtlen lefolyásának oka gyanánt ily világrahozott vesedystopiát ismertek fel, s amelynél, midőn a nő negyedszer esett terhességbe, mesterséges koraszülés előidézését látták javasolni.

Fejlődéstaniilag nehéz magyarázni. Annyi tény, hogy vitium primae formationis-t képvisel, s hogy az ébrényi vese gátolt fölfelé

¹⁾ *W. Fischel.* Beckenraumbeschränkung durch einen kleinen Tumor (linke Niere). — Einleitung der Frühgeburt. — Günstiger Erfolg für Mutter und Kind. — Prager med. Wochenschrift. 1885, Nr. 25.

való növekedésének a következménye. A véredények szabályellenes lefutása nem az elsősleges itt, hanem már okozata a vese hibás képződésének.

Puky Ákos m.-tanár és főorvos „Erzsébet-kórház”-sebészeti osztályának I. évi kimutatása 1885-ről.

(Folytatás.)

16. Fractura.

Egy 58 éves pénztári tiszt intézetünknek belgyógyászati paj villonjában, öngyilkossági szándékból, a lépcsőház első emeletéről levetette magát. Mint sérült beteg június 6-ikán osztályomra lett áttéve.

Felvételnél a jobb láb belboka táján 2 cm-nyi hossz-irányú, szaggatott seb, melyből roncsolt bonye és inhuvely-csafatok lognak ki; bokaizület jelentékenyen duzzadt; bőr kékesen áttetsző; külboka sebje 10 cm-nyi metszéssel tágitva lett, mely után a calcaneus és a lábtöcsontok conminutiv törését lehetett megállapítani; ezeknek eltávolítása után az ízület mindkét oldalán és az Achilles-in külső oldalán egy-egy vastag drainső lett beillesztve. Egy másik 15 cm. hosszú metszés segélyével a talpon a roncsolt szövetek, bonye, inak és csonttörmelék lettek eltávolítva; e metszés a belboka táján történt metszéssel derékszög alatt összeér. 3% carbol-oldat-irrigatio. Carbolgaze-kötés.

Naponta kötésújítás. Beteg rendkívül nyugtalan. Elmezavarok már a belgyógyászati osztályon mutatkoztak. Az ágyban hánnya veti magát; kötését le akarja rángatni. Vízelní elejétől fogva nem képes, naponta többször catheterisálni kell.

Jun. 8-dikán esteli hőmérsék 41°.

Jun. 12-dikén az *összetört talus* részben szintén el lett távolítva.

Jun. 13-dikán újabb törmelék eltávolítása, kötözés 10% carboglycerinnel. Beteg pár nap óta teljesen eszméletlen állapotban van. Elejétől fogva csak hígított cognac-kal és tejjel táplálhattuk.

Jun. 18-dikán. *Amputatio cruris.* Alsó izom és bőrlebeny. Rétegzetes varrat. Bőrséb 12 csomós varrattal egyesítve, 2 drainső, serosublimatgaze-kötés.

Jun. 19-dikén. Magas hőemelkedés, deliriumok. Jun. 20-dikán varratok eltávolítása, seb teljesen kitárva. Nyílt sebkezelés serosublimatgaze-zel.

Jun. 23-dikán. Seb teljesen száraz, csekély váladék, esténként 39°5', folytonos deliriumok.

Jun. 26-dikán. *Exitus.*

Törvényszéki bonczolat *Ajay* tanár úr intézetében. Bonczolat eredményét nem szerezhettük meg.

17. Furunculus.

35 éves gazdatisztnak felvétele előtt egy héttel a jobb kéz-háton, a hüvely kézközépcsontja felett, fájdalmas helye támadt, mely a felvétel napján, sept. 15-dikén tyuktojásnagyságnyi, fluctuáló, fájdalmas daganatot mutatott. *Keresztmetszés*; szorgos kitisztítás, serosublimatgaze-kötés. Betegnek azonkívül 8 nap óta jobboldali mellékhere-lobja is volt, mely hűvös borogatásokkal lett kezelve. Okt. 1-jén *gyógyúllan* távozott.

A magyar tudományos akadémia III. osztályának f. é. május 15-dikén tartott szaküléséből.

Az akadémia ezen ülésén *Fodor József* tanár, rendes tag előterjesztette következő című értekezését „*Újabb kísérletek bacteriumoknak vérbe fecskendezésével*”. Első vizsgálódásait e kérdésre vonatkozólag szintén az akadémiában, 1885-iki május 18-iki ülésén adta elő. Jelenlegi kísérleteinek eredményeit Fodor tnr. a következőkben foglalta egybe:

1. Mesterséges anaemia nem csökkenti a vérnek azon képességét, hogy az erekbe fecskendezett bacillus subtilis tenyészetét gyorsan megsemmisíti.

2. Víznek az erekbe fecskendezése észrevehetőleg csökkenti a vérnek bacterium-ölő tulajdonságát.

3. A bélhagymáz bacillusa vérbe fecskendezve, onnét csak hamar (már 4 óra alatt) teljesen eltűnik.

4. Bélhagymáz bacillusának vérbe fecskendezése következtében 9 kísérlet közül egy esetben a typhushoz egészen hasonló, halállal végződő betegség támadt a nyúlban. Más, halállal végződő esetben kétes maradt, vajjon a halált typhus okozta-e.

5. Lépfene-bacillusok vérbe fecskendezve, abból hamar (4 óra alatt már) és teljesen eltűnnek.

6. Későbbben újra megjelennek a lépfene-bacillusok a vérben s ez a halál előjele, mert a nyúl a bacillusok mutatkózája után rövid időre — rendszeren pár óra alatt — elpusztul.

7. A lépfenével fertőzött állat vére a fertőzés után 24 és több óra múlva, s a halál előtt pár órával is — amíg a vérben nincsenek bacillusok, — nem fertőz. A lépfenés állat vérében tehát, még a halál előtt rövid idővel is, más betegség- okozó anyag, mint a bacillus, nem létezik.

8. A lépfenével fertőzés után, a közben, hogy a vérben nincsen bacillus, a szervek (máj, lép, vesék) bacillusokat tartalmaznak. — A vérbe fecskendezett bacillusok egy része nyilván megtelepszik a szervekben, s kikerüli a vér által való megsemmisülést. A bacillusok ezután elszaporodnak a szervekben, s megbetegítik az állatot. A lépfene-betegség székhelye tehát — úgy mint nyilván más fertőző betegségeké is — a szervek és nem a vér.

A szervekből a vérbe sodort anthrax-bacillusok megsemmisülnek a vérben mindaddig, míg a fejlődő betegség a vérnek bacterium-ölő képességét aláássa, amikor megjelennek a vérben is a bacillusok, s az állat elhull.

9. A lépfene-bacillusok az anyáról a méhben levő magzatra áterjednek.

10. A lépfene-bacillusok fertőző képessége függ mennyiségüktől is; nagyobb számú bacillus aránylag gyorsabban okoz halált mint kevesebb bacillus; egyszersmind nagyon kevés bacillus vérbe fecskendezve, esetleg nem is hoz létre fertőzést.

KÖNYVISMERTETÉS.

Die Krankheiten der weiblichen Harnröhre und Blase. Von I. Winckel. Stuttgart. Ferd. Encke 1886. 68 fametszettel. 230 oldal.

A női ivar- és húgyszervek helyi bonczani viszonya miatt ezeknek a megbetegedéseit külön tárgyalni már csak azért sem lehet, mert a kezelés is szorosan összefügg mindkét szervnél. Winckel is így tárgyalja munkáját. Az irodalom gondos összevetése után az ő saját véleményeit is közli a megfelelő esetekben, s a nélkül, hogy az övét előtérbe tolná, a mások véleményeit is tárgyilagosan adja elő. Tudományos tárgyiasság, könnyű előadási módor és szabatos nyelvezet jellemzik művét. A húgyhólyag boncztanának tárgyalásánál az Uffelmann által feltalált önkéntes izomzatú külső hólyag-zárizmot említi meg szerző, melynek rostjai a húgycsót a hólyagtól egész a közepéig tökéletesen gyűrűszerűleg körülveszik és még a szájadék mellő részéhez is terjednek. Ez kétségtelenné válik már azáltal is, hogy ha a húgycső sebzései 1 1/2 cm. vagy közelébb is esnek a húgycső külső szájadékáig, műtét által sikerül a húgy tarthatóságát biztosítani. Igen dicséreti hólyagvizsgálatnál a Rutenberg-féle világító készüléket, mert alkalmazása igen gyakorlati és veszély nélküli. A dresdai városi kórházban bonczolt 2505 női hulla közül 7%-ban constatált húgy- és ivarszervi megbetegedést, mit előbb nem lehetett felderíteni. A nők kankós húgycsőhurutja szerinte gyérebben fordul elő, mint a hüvely és nyakcsatorna hurutja, s többnyire ezeknek tovaterjedése által jó létre. Heveny és idült húgycső-kankó ellen ismételt érintéseket ajánl pokolkövel vagy lapis mitigatus-szal, melyet 2—3-szor egymásután bevezet a húgycső egész hosszában. Fontos, s eddig nem említett tünet a húgycső-dagoknál — főleg angiomasnál — a hyperaesthesia vulvae, mely a betegnek az ülést csaknem lehetlenné teszi. W. ismert beteget, ki egész nap állott, vagy pamlagon heverészett, mert ülni a fájdalom miatt nem volt képes.

Két húgycső-carcinomát is említ, s itten egyik esetben a carcinomát ki is irtotta. A húgyhólyag-, húgycső-hasadékról azon véleményben van, hogy az előidéző ok a kiürítési nehézség, péld. húgycső-hiány vagy összenövésnek a következménye. Régebbi nézetét, hogy t. i. nagy szervek leszállása a kis medenczébe a húgyvezér mellő részét összenyomhatja, ezen munkájában nem tartja fenn. A cystocèle-t bőven tárgyalja, valamint a hólyag alak- és helyzetváltozásait. A colporrhaphia anteriorhoz mély csomós varratot használ, felületre semmit sem ad. A húgycső-sípolyok kör- és gyógytanát behatóan ismerteti, de újat nem mond. A hólyag-sípolyok okául csaknem mindig a szülészeti műtéteket tartja, azt ugyan nem tagadja, hogy a kemény fej is a szülőutakon való áthaladában nagy nyomásokat okozhat, de hogy sípoly képződjék e miatt, azt felette ritkának véli; a sípoly gyógyításánál szigorúan követi a Simon és Roseman által felállított szabályokat, az utókezelésnél pedig többre becsüli a negatív megfigyelő Simon-féle, mint a tevékeny Roseman-féle eljárásokat. A hólyagrepedések kezelését igen röviden írja le, s nem eléggé tárgyalja a hasmetszés javait. A hólyagdagok gyógykezelése és körjelzésénél a Rutenberg-féle *tükrözést* és a *húgycső-tágítást* ajánlja. W. a női húgyhólyag tuberculosisát igen ritkának mondja, de Klebs ellenében határozottan hiszi létezését. A fentebb említett 2505 esetben kétszer talált elsődleges hólyaggümösödést. A húgykövek eltávolítására ajánlja szerző az oldali hólyagmetszést, ha a követ a kitágított húgycsón kihozni nem lehet, vagy zúzásra sem alkalmas, s csak ritka esetekben tartja jónak a magas kömetszést. Általában véve azt lehet mondani Winckel munkájáról, hogy az lehetőleg kimerítő, tárgyilagos és tanulmányozásra igen alkalmas. A külső kiállítás kifogástalan.

Navratil tr.

L A P S Z E M L E.

(Abonyi tr.) Nevezetesebb eset a gyakorlatból.

30 éves, különben egészséges nő 1881. februárban arról panaszkodott, hogy szája hónapok óta éjjelenként vérzik, a vérzés utóbbi időben nagyobb méréket öltött, s igen rosszúl érzi magát. A vizsgálat kiderítette, hogy 32 jól kifejtett foggal bír, a foghús is egészséges, csak a hátsó fogközökben észlelhetni megalvadt vérhez hasonló kinézésű sötét csafatokat. A szájjüreget megtekintve, a bal II. és III. zápfognak megfelelőleg hüvelykujnyi nagyságú dudoros daganat észlelhető, mely az említett fogakon, valamint a szápad nyákhártyáján látszik ülni. A III. zápfog, melylyel a daganat össze volt növe, nagyon lazának mutatkozott, miért is ennek emeltyűvel eltávolítása lett foganatba véve. A csekély nyomással történt eltávolítás pillanatában a szájból rendkívüli nagy mennyiségű vér bugygyant ki. A vérzés olyképp csillapítottat, hogy 80 százalékos chromsav-oldatba mártott vattagomolykák lettek a fogsejtbe beletömve, s e fölé összegöngyölített vászondarabka lett téve, mely a fogkorona felé ért, úgy hogy ezáltal az összeharapásnál a fogmederre nyomás gyakoroltatott, azután az áll kendővel felkötöttet. Tizennégy nap múlva a meglazult második zápfog felett hasonlóan egy lencsényi vérvörös, legkisebb nyomásra erősen vérző daganat jelentkezett, mely a fog nyakából látszott kiindulni. Ebert tanár constatálta eközben, hogy ez barlangos véredénydag (angioma cavernosum) volt, s így a II. zápfog is el lett távolítva. A daganat angioma cavernosum jellegével birt ugyan, de erős vérzés most nem következett be. Négy hét múlva ezen a helyen szürkés-fehéres test jelentkezett, mely elhalt csontdarab volt és csak ennek két hónap múlva történt önkéntes eltávolodása után állott be a gyógyulás. Hollaender tanár szerint az extracção-nál valószínűleg egy csontdarab tört le, amelynek kiküszöböléseig gyógyulás nem következhetett be, miért is figyelmeztet, hogy az emeltyűt ezen fogak eltávolításánál sohasem szabad alkalmazni. A nő ezen időtől fogva 1886. január 1-sejéig észleltetett, amely idő alatt teljesen egészséges maradt. (Oestr.-ung. 1/4. Jahrschr. für Zahnheilk. II. Heft, 1886.)

N—I. A kulcsont teljes ficzama.

39 éves egyén ló által bal vállán megrugatott. A bal váll mell- és befelé tekint, a fej a bal oldalra hajlott. A kulcsont sternalis vége erősen kiálló, s a szegycsont markolatára ugrott, ugyanennek acromialis vége hát felé a lapoczká töviséig csuszam-

lott, úgy hogy a kulcsont hossz tengelye mintegy előlről hátrafelé volt irányozva. A vállak hátravonásával könnyű volt a ficzamat visszahelyezni, de azok elbocsajtása után ismét előbbi helyét foglalta el. Sikertült Hudson tr-nak — mégis guttapercha-sínnel — mely a vállakat körül fogta, s a szegycsontra támaszkodott, — a kulcsontot rögzíteni egy I. pólya segítségével. 18 nap alatt teljes gyógyulás. Az irodalomban ezenkívül csak 2 eset van leírva, melyek nem reponáltattak. (Lancet. 1885. aug. 8.)

N—1. A külső csipőüter alakítása.

Lövés után, mely az iliaca ext.-t sértette, 44-dik napra óriási aneurisma lépett fel, s e miatt ennek lekötését fogantatosította Spadorr tr. akként, hogy a metszést 3 cm-re a Poupart-szalag felett vezette meredeken fel- és kifelé, a hashártyát fel- és befelé tolván, körülbelül 4 cm-nyire a közös csipőüter kettéágazása alatt lekötötte. Beteg 2 hó alatt teljesen gyógyult. (Morgagni, 1885. máj. 30.)

TÁRCZA.

Felvilágosító megjegyzések a t. egyetemi törvényszéki orvostani intézet építése kérdéséhez.

Emlékirat.

Trefort minister úr megbízásából szerkesztette AJTAY K. SÁNDOR, a törvényszéki orvostan ny. r. tanára.

A törvényszéki orvosi alapos képzés biztosítása céljából, az érdekelt közoktatásügyi, igazságügyi, és belügyi ministeriumok közmegegyezése alapján, a törvényszéki orvostani egyetemi tanszék átvette a főváros területén előforduló törvényszéki és rendőri hullaboncolásokat, s ezáltal — hozzávéve a törvényszéki orvosi vizsgálatokat is — a törvényszéki orvosi képzésre teljesen elegendő elméleti oktatás mellett, a gyakorlati működés terére lépven, az igazságszolgáltatási érdekek nagy hasznára, megnyerte fejlődésének létfeltételét úgy, mint ahogy az külföldön is történt minden nagyobb egyetemi városban, ahol csak számbavehető ilyen gyakorlati anyag rendelkezésre állott.

Az előbbi szerény tanszéki keret ezen széles körű tevékenység folytán annyira bővült; a főváros rohamos fejlődésével a rendőri s törvényszéki vizsgálati anyag oly enormis módon szaporodott; a város területén való szétszórt működés egyfelől az intézeti munkát erősen absorbeálta, másfelől a rendőri és igazságszolgáltatási érdekek annyi és oly súlyos csorbát szenvedtek, hogy dacára az egyetem és közoktatási kormány áldozatkészségének, a törvényszék és rendőrség jóakarató buzgalmanak, a belügyesség ismételt szabályozási törekvésének, s költséget nem kimélő amaz intézkedésének, hogy a főváros területéről a kérdéses vizsgálati anyagot a fővárosi hatóság engedélyével ideiglenesen, míg maga a szükséges helyiségekről gondoskodhatik, a Stáhl-utcai halottas házba központosította, a dunai hullákat pedig a (budapesti) kerepesi temető halottas házába utalta: az állapot mégis hovatovább tűrhetlenné, a munka fennakadás veszélyével fenyegetővé vált és pedig részben épen ezen központosítás miatti hullaszaporodás folytán, részben a miatt, mert a Stáhl-utcai halottasház, melynek kórházi anyaga is nagy mértékben felszaporodott, s mely természetesen a Rókus-kórház, s a mellett az egyetemi kórboncziani tanszék által is elfoglalva tartatik, nemcsak hogy elhelyezésében, építésében, berendezésében és igazgatásában sem a célnak, sem a hygiene legelemibb követelményeinek meg nem felelő, hanem az oktatási érdekeknek egyenesen útját állja, az igazságszolgáltatási érdekeket pedig compromittálja.

Ezen halottasház ugyanis a város legnépesebb és leginkább beépített helyén, szűk utcában, bár elegendőleg nagy telken és külsőleg tetszetős kertben, de a teleknek egy a szomszédházak köze benyúló kiszögélésében van elhelyezve, úgy hogy a fal egyik oldalán a törvényszéki és rendőri, s a tízszer annyi kórházi hullák fekszenek, míg a fal másik oldalán a szomszédtelek lakosbái vannak. Dögletes levegője, rossz fűtése, a bonczasztalnak 4 keresztben fekvő, folyton nyíló ajtó közötti absurd elhelyezése: a benne dolgozók egészségét és életét folyton veszélyezteti, ami ugyan a rövid kórházi bonczolatoknál, vagy egy órai előadásnál úgy a hogy tűrhető, de nehezen akkor, ha ezen hivatalos vizsgálatoknál megszokás nélküli megfeszített testi és szellemi munkával 4—8 órát kell dolgozni. Szellőzése elegendő és merőben az időjárás szélsőségeitől függ; hullaconserválásra berendezve, a nyári meleg levegő behatolásától óva nincs, úgy hogy ottan a hullák rohamosan rothadnak, s ezáltal nemcsak a közegészségügyet, hanem a vizsgálat

érdekeit veszélyezteti. A törvényszéki és rendőri hulláknak a kórháziaktól való el nem különíthetése miatt a hullacsere veszélye folyton fennforog, s kiszámíthatatlan bonyodalmakra adhat alkalmat. A hullafelügyelet a rendőri és törvényszéki céloknak nem megfelelő, s e miatt nemcsak a vizsgálatnál merülnek fel úntalan nehézségek, hanem kellemetlen conflictusok is adódnak elő, sőt már bűnvizsgálat is volt folyamatban. Agnoszcáló helyisége nincs, s e miatt az érdekelt felek magába a bonczterembe, vagy a hullacsarnokba vezettetnek, mi nemcsak a felekre elriasztó, hanem a vizsgálatra hátráltató; sőt ezen szín alatt idegeneknek a törvényszéki és rendőri hullákhoz való bejuthatása igen veszedelmes is lehet; de máskülönb is a helyiségek folytonos közös használata idegenek bejutásának ellenőrzését, a némely vizsgálatnál szükséges titkosság megőrzését lehetetlenné teszi; e mellett a három oldalról való használat késedelmekre, panaszokra ad alkalmat.

És azért, mert az intézet — könnyen felfogható okokból — a nyilvános bírálatra még kevésszer adott alkalmat: nem kell gondolni, hogy a felsorolt nehézségek csak képzeletiek, avagy pusztá eventualitások, sőt inkább oly tények, melyek miatt a tanszék kényes felelőssége érzetében, s mert a meglevő viszonyok között a tanszék is illusoriussá vált, már ismételve meg akart válni a kérdéses hivatalos vizsgálatoktól, s csak a bajok orvoslásának folytonos biztatásával volt a jelen — már tovább el nem viselhető — helyzetben megtartható.

Valójában ezen intézet igen alkalmas arra, hogy a hulláktól és hullakkal foglalkozó intézetektől való babonás félelmet a laikus közvéleményben meggyökereztesse, sőt orvosokban is az ilyen intézetnek egy »Senki szigetére« való óhaját érlelje meg. S ha a jövődöbéli törvényszéki orvostani intézetre nézve hasonló kép lebegett a fővárosi közegészségi bizottság szemei előtt: akkor a közszolgálat és az oktatás érdekét absolute figyelmére nem méltatván, s csak közegészségi szempontból indulva ki, alig lehet csodálni, hogy ezen bizottság nem talált elegendőleg rejtett és távolos helyet ezen intézet építésére.

Ami a másik munkahelyiséget, a temetői halottasházat illeti, arról közszolgálati, közegészségi és oktatási érdekek szempontjából nem is lehet beszélni. Nem is más célra, mint kivételes temetkezési és kivételes bonczolási esetekre épült. Állandó munka színhelyét ezen épület egyáltalán nem képezheti.

Mindezek és más hasonló okok arra vezették az egyetemet és a közoktatási kormányt, hogy más szintén szükséges, sőt már kijelölt egyetemi építkezések megelőzésével mindenek előtt a törvényszéki orvostani intézet végleges elhelyezéséről gondoskodjék, melynek elméleti része is ideiglenesen az üllői-úti központi orvoskari épületben oly mostoha situációba került, hogy a Felső is legutóbbi látogatása alkalmával, a többi intézetekkel való meglegedése mellett, egyedül azon fejezte ki megbotránkozását.

Az egyetem az úgy sürgősségére és a szűkös pénzviszonyokra tekintettel, ezen intézet helyéül saját telkét, a növénykertet jelölte meg; ezen javaslatot azonban a közoktatási minister épen a fővárosi érdekére való tekintettel, ezen és minden más javaslatba hozott orvosi intézettől menten, csonkittatlanul óhajtván a növénykertet a fővárosi közönségének fenntartani, nem fogadta el, s így esett a választás a szemközti fekvő 93. sz. telekre, s pedig korántsem a miatt, mintha a törvényszéki orvostani intézetet a fővárosi közegészségügyének és minden más komoly érdekének sértése nélkül, akár az üllői-úti orvoskari telepen, akár ennek szomszédságában elhelyezni ne lehetett volna, hanem mert amott a még meglevő üres helyet, a

cllinikák szomszédságában, a kórboncztni intézetnek kellett fenn tartani, a közvetlen környéken pedig a telkek ára oly magas volt, hogy ahhoz képest a kiválasztott telek alig $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{6}$ potom áron szereztetett meg, s az oktatási érdekeknek az engedmények véghatáráig kellett elmenni a finansziális érdekek respectálásában, s e miatt el kellett ejteni a többek között a minden esetre sokkal czélsebb, az elevatorral átellenes, alku tárgyát is képezett Gregersen-féle telket is.

A kérdéses telek a főváros legkevesbé népes, legkevesbé, beépített, s legkevesbé is beépíthető, a legnagyobb terek- és telkekkel (botanikus-kert, Orczy-kert, nagy állandó gyártelepek stb.) biró, teljesen biztosított könnyű forgalmú helyén van. Elegendőleg nagy, hogy oda az intézet, minden oldalról szabadon, lakóhelyektől megfelelő távolságban, kert közepén legyen elhelyezhető; s épen ezen, a főváros érdekében levő szempontok, az ezek respectálhatására szükséges nagy telek és magas telekárak tölték az intézetet ennyire is ki, úgy a közszolgálat, mint az oktatási érdekek nem csekélyendő csorbításával, melyek a hatóságokkal való folytonos érintkezés, de a többi egyetemi intézetek és a hallgatóság érdekében is közelebbi elhelyezést kívántak volna.

Az ezen telekre elhelyezendő intézet homlokzatával az üllői-úti előkertre néző, a főváros díszére szolgáló palotaszertű épületként van tervezve; kizárólagos forgalmára a hatóságoknak és a hallgatóságnak, s az épület ezen részében tisztán az elméleti oktatási és finomabb tudományos dolgozatokra szolgáló helyiségekkel; míg az épület hátsó nagy kertre néző részére van utalva az összes hulumunka.

A hullaforgalom, a hullák beszállítása, a temetkezés, s ezzel az összes közönség — az agnosztálás céljából jövők kivételével — az intézettől, általában a telekről el van zárva, s ez utalva van egy szomszédos Szvetenay-utcai telekre, mely az intézeti telekkel csak az intézeti személyzet számára lesz közlekedésben, s melyen állandó a temetkezési kápolna a magasabb igényeknek is megfelelő mellékhelyiségeivel és a temetkezési forgalmat biztosító előkertjével. Innen a forgalomnak minden zavarása nélkül történhetnek a temetkezések a Ludoviceum-utcán, egyenesebb, rövidebb és mindenestre kisebb forgalmú vonalon, mint jelenleg a rengeteg közlekedési kerepesi-úton. Hogy a temetési meneteknek az üllői-úton harántul át kell haladniuk: az való; de ez a bizottság által contemptált telek mellett sem kerülhető ki. Egyébként a temetési menet nem nagy számúak; az ismeretlen hullák temetése bármely időre tehető; s az új temetőbe való temetkezésnél a temetési menetek el is esendének.

Az intézet építésénél, berendezésénél és kezelésénél a hygiene minden követelménye tekintetbe vétetik; nemcsak a városi közegészségügy érdekében, melynek intézői aligha tehetnek alapos szemrehányást az újabb egyetemi építkezésekért, hanem magának az intézetnek, mely saját munkája eredményességének biztosítására a rothadás kizárását megköveteli, mely administratorának családi lakást ad, — mellőzhetlen érdekében is. A lefelé vízhatlan építéssel a talajfertőzés feltétlenül ki lesz zárva, s az épület összes helyiségei a legtökéletesebb, géperőre berendezett mechanikai szellőzéssel láttatván el, a légfertőzés záratik ki. Továbbá a beszállított hullák rothadásának meggátolására, a hullaconserválásra megfelelő helyiségekkel és készülékekkel lesz ellátva az intézet, s ez úton felmerülő szükség esetén minden további bomlás nélkül hullák tartathatók is lesznek; egyébként pedig az anyag tömegére nézve magának a vizsgálatnak érdeke parancsolja, ennek minél frisebb hullán minél gyorsabb megejtését, mely után a hullák azonnal eltakaríthatók lesznek.

A csatornázás kérdése sem képezhet komoly akadályt. Minő anyag az, mely az intézettől ez úton megválik, s okozhatna rossz városi csatornában — mert jónál nem szabad okozni, — talajfertőzést? Hullák, hulladarabok a csatornába nem jönnek; kevés hullasav és vér, nagymennyiségű vízzel hígítva jut a csatornába: csöpp az egyetlen üllői-úti kaszánya szennytengerében! nem ér fel egy nagyobb városi bérház ürüléke és hulladék-anyagával, moslékvízével. Minő képzelt ok az, mely ezen intézetnek a 93. sz. telekről az üllői-út rövid részén és a Malom-utcán, az egész város elkerülésével elfutó csatorna használatát tiltaná? És nincs-e küszöbön a nagy körüti fögyűjtő építése, mely a legsubtilisebb igények szerint is szolgálhatand az intézetnek. És ugyan hova

folynak jelenleg a Rókus-kórház és Stáhl-utcai halotasház, de az összes fővárosi és egyetemi kórházak és boncztni intézetek stb. szennyvizei? Valjon külön csatornán közvetlenül a Dunába és ki constatált ebből eredőleg hátrányokat? Pedig ha okvetlenül aggályoskodók akarunk lenni, természettudományi alapon gondolkozó előtt világos, hogy az élő betegnél, s ezek anyagainál arra több ok van, mint egészséges egyének hulláival szemben; s hogy egyetlen nagyobb kórosztály a közegészségügy figyelmét inkább kihívja, mint a törvényszéki orvostani intézet anyaga. Magának ezen intézetnek ha van kellemetlen és óvatosságra intő hullája, az leginkább a kórosztályokról, főleg a sebészi és szülészről jövő, de nem az anyagnak nagy tömegét kitevő, véletlen elszerecsétlenülés, öngyilkosság vagy bűneset áldozatává lett egészséges egyének speciális fertőző anyagot nem tartalmazó és nem is gyorsan rothadó hullája. S azon sebészi, szülészi eset nem fertőz ott az osztályon, vagy igen, de van ellene óvszer? és fertőzni fog, s nincs ellene megfelelő rendszabály a törvényszéki orvostani intézetnél?

A törvényszéki orvostani intézet anyagát és munkakörét méltatlan előítélet sújtja, mert az a közegészségügyre kevésbé aggályos, mint egy hullarészeken napokig-hetekig foglalkozó boncztni, vagy folytonosan betegségekben kimúltak hulláit kezelő kórboncztni intézet, avagy kórházi prosectura.

De nézzünk magunk körül: hogyan áll az ügy más európai nagy városokban? Valjon Bécsben, Berlinben, Párisban a városon kívül, forgalomtól, közlekedéstől elvont zúgban vannak-e az enemi intézetek? Mindenütt benn a városban, néhol hasonló intézetek között zsúfolva, sokkal kedvezőtlenebb sanitarius helybeli viszonyok, berendezés és kezelés mellett, mint a pesti tervezetetik; ugyanígy, hogy bátran ki lehet mondani: miszerint a tervezett budapesti intézet hivatva lesz más európai nagy városok hasonló intézeteinek mintául szolgálni. A párisi Morgue kapcsolatban a törvényszéki orvostani intézettel, óriási hullaforgalmával, ott van a világ ezen metropolisának kellőközepén, a Szajna partján és — horrendum dictu! — összes ürülék- és hulladéktanyáit nem a közvetlen előtte folyó Szajnába, hanem a háta mögötti futó városi csatornába üríti! És nehogy valaki az ocsmány Rókus példájára ezt egy elmaradott kor elvénült gyermekének mondja, megjegyzem, hogy épen most épül ugyanezen helyre az új Morgue, mely aligha lesz tökéletesebb, mint a mienk.

Mindezekből eléggé kitűnhetik, hogy a tervezett törvényszéki orvostani intézetnek az üllői-úti 93. sz. telken való elhelyezése engedélyezése ellenében komoly ellenvetések nem támaszthatók, legkevesbé közegészségügyi, inkább talán a hatóságok központjaitól való távolesés miatt közszolgálati és oktatási szempontokból. Kedélybeli tekintetek is eléggé respectálva vannak, s különben is a megszokás útján hamar élüket veszítik. A szomszéd telek értécsökkenése helyett is a környék díszére szolgáló építkezéssel inkább értékelkedés várható. Ezen úton megszabadul a Stáhl-utcai halottas ház is kellemetlen vendégétől, a hullák és temetések egy részétől, s az ottani viszonyok is némileg sajnálhatók lesznek, míg nem a Rókus-kórházzal együtt megérdemelt lebontását megéri.

Oktatási szempontból a 93. sz. telek a távolság véghatára: ha ide az intézet nem engedélyeztetetik: marad minden a status quo-n, amíg az magától összeomlik; vagy lemond a tanszék a hivatalos vizsgálati anyagról, s a közoktatási kormány gondoskodik az intézet elméleti részének megfelelő elhelyezéséről; mert nyilvánvaló, hogy mi ok sem forog fenn ezen nagyterjedelmű és felelősséggel járó vizsgálati anyagnak további tanszéki kezelésére, ha oktatási célokra felhasználható nem lesz. A fővárosi hatóság azután gondoskodhatik belátása szerint, a főváros jelen fejlődése mellett ki nem kerülhető Morgue építéséről. De ugyanazon hamis elvek alapján kiüldözheti a többi egyetemi intézetet — és sok mást — is a városból.

Az nem tagadható, hogy általában a közegészségre előnyösebb lesz, ha a 93. számú telek nyílt parkként megtartatik; mert hiszen nem kétséges, hogy közegészségileg legjobb volna minden lakóházat park közepére tenni; de szintoly bizonyos, hogy közegészségügyileg hátrányosabb lesz, ha azon telek lakóházakkal beszüfoltatik, s lakóinak ürülékével, hulladékaival, szennyvizeivel talaja, levegője, csatornája szennyeztetik.

És végre is, még ha akadályok forognának is fenn: a közegészségi tudomány az exigenciák tudománya. Elméletileg károsít

juk azt egész egyéni és társas életünkkel, halálunkkal egyaránt; de gyakorlatilag azért mégis csak élünk és halunk. Jónak tartjuk a kristálytisza forrásvizet, de nem erőszakoljuk a lakosságra oly áron, hogy kivesszük érte szájából a kenyeret. Az exigenciákkal való számolás nélküli a fővárosi közegészségügyi bizottság ellenző javaslata azon tudományból csak az üres léghólyag, feleresztve a magasba, — gyermekek öröme és veszendő sorsára.

Budapest, 1886. június 8-dikán.

A lipiki hévvíz pharmacodynamikus hatásáról annak külső és belső alkalmazásánál.

MARSCHALKÓ TAMÁS tr., lipiki fürdőorvostól.

(Vége.)

Hogy a frissen acquirált lues lefolyását miképen lenne képes a lipiki fürdő- és ivó-cura minden más gyógyszer alkalmazása nélkül módosítani, arra nézve tapasztalatokkal nem rendelkezhetem, miután a luetikus betegek majd mindenike, mielőtt a secundár tünetek jelentkeznek, otthon végez antisiphilitikus higany- vagy jodcurát, s csak azután küldetik fürdőbe, s különben is a syphilitis therapiájának mai álláspontján a meleg fürdők csak egy hatólagos kiegészítő részét képezik a gyógykezelésnek, s azt a legtöbb esetben gyógyszerekkel is kell támogatnunk; hogy ellenben az összes ásványvizek között a syphilisre való hatást tekintve a jódvizek első helyen állanak, az tény.¹⁾ Miután pedig a lipiki víz a többi jódvizek felett azon igen nagy előnnyel bír, hogy hőmérséke oly magas, melyvel egyáltalában kevés ásványvíz bír, a többi jódvizek pedig majd mind hidegek: innen magyarázható azon kiváló hatás, melyet e víz az anyagforgalom növelése által bujakóros bántalmaknál is kifejt, s tény az, hogy a lipiki fürdő a bujakóros tünetmennyek lefolyását, s visszafejlődését hathatósan elősegíteni képes; nekem számos luetikus betegem volt, kik már antisiphilitikus gyógykezelés végzése után, de még a syphilis látható tüneteivel jöttek Lipikre, s hol e tünetek tisztán fürdő- és ivó-curára gyorsan múltak. Hasonlóképpen igen jó hatású a fürdő oly esetekben, ahol az illető egyének hosszasan és néha szertelen nagy adagokban való higany-kezelések után egészen elsatnyúlnak, elerőtlenednek; ilyen esetem volt egy pár, egyikben az illető rövid pár hónap alatt 5 gmos higanykenőcs-adagokkal egy ízben 20, s azután 24 bedörzsölést végzett, itt a fürdő- és ivó-gyógymód minden más gyógyszer nélkül valóban meglepő hatású volt, az erőállapot gyorsan növekedett, s az illető 6 heti gyógy mód után egészen megerősödve hagyta el a fürdőt.

Különösen jó hatású azonban Lipik a görvéllykór eseteiben, úgy hogy ez ellen Lipik valódi specifikumot képez, melyhez hasonló fürdő az egész országban nincsen, s valóban görvéllyes betegek közül alig volt egy pár, aki nem jelentékenyen javulva hagyta volna el a fürdőt; természetesen, hogy a hatás sokszor csak lassan történik; különösen gyenge, vézna, eretikus egyéneknek, gyermekeknek és nőknek láttam jó eredményeket, akik már alkatuknál fogva is egy gyengédebb, a szervezet erejét nagyon igénybe nem vevő curára vannak utalva, s kik erélyesebb gyógymódot, pl. tengeri fürdőket, vagy erős sós hévvizet, mint péld. Nauheim és Rehme, — melyek Németországban, mint specifikus fürdők szerepelnek görvéllykóros bántalmaknál, — kiállani talán nem lennének képesek.

Hogy a lipiki víznek a felszívódást hathatósan előmozdító és a test anyagforgalmát jelentékenyen emelő hatása van, azt nemcsak görvéllykóros bántalmaknál tapasztaltam; különösen izületbántalmak egyes eseteinél, nyírkmirigy-daganatoknál, melyek egészen idiopathice léptek fel, izomcsúznál és csontbántalmaknál láttam jó eredményeket.

Hogy a többi említett bántalomnál a fürdőnek mily hatása van, erre nézve megjegyzem, hogy az általam észlelt esetek száma sokkal kisebb, sem hogy saját tapasztalaimról szólhatnék a fürdő ez irányban hatására nézve; csak azt említem még végül meg, hogy idült gyomorhurut, s dyspepsia pár esetében, melyet észlelni alkalmam volt, a lipiki víz praegnans hatású volt, mely hatása a gyógyforrásnak már más előbb itt működő orvosok által is észleltetett, s én reményilem, hogy Lipik az orvosi világban nemcsak

mint »jodfürdő« fog szerepelni, hanem nemsokára el fogja foglalni hazai gyógyforrásaink sorában ama helyet, melyre ezen minden tekintetben kiváló ásványvizünk, mint égvényes sós hőforrás is teljes mértékben hivatva és jogosítva van.

Heti szemle.

BUDAPEST, 1886. június 17-dikén.

— A magyar orvosok és természetvizsgálók XXIII. vándorgyűlése. E gyűlésre, mely Buziáson és Temesvárt f. é. aug. 22-dikétől 26-dikáig tartatik meg, a meghívók szétküldettek, s arról a tudnivalókat a következőkben közöljük:

I. A vándorgyűlés tagja mindenki lehet, aki az orvosi, természet- és rokon tudományokat műveli, vagy kedveli (férfi, nő).

A tagok minden gyűlésben részt vehetnek. Szavazati joggal bírnak a szakosztályok megalakításánál, megkapják a »Munkálatok«-at, a »Napi Közlöny«-t, helyiratot, s kiosztásra kerülő egyéb nyomtatványokat; az utazás, kirándulások stb. kedvezményeiben részesülnek.

II. Hogy azonban a tagok az említett, nevezetesen az utazási kedvezményben részesülhessenek, szükséges, hogy magukat idejekorán a tagsági jeggyel ellássák. E végből a részt venni kívánók f. évi augusztus 15-dikéig Gerlóczy Gyula tr., műegyetemi tanár úrhoz (Budapest, VIII. zerge-utca 13.), vagy Steiner Ferencz gyógyszerész úrhoz, Temesvárott, fordulni méltóztatassanak, kik is a hozzájuk intézett bérmentes levelekre, melyekhez 6 frt felvételi díj, továbbá a név, állás és lakhely jegyzéke melléklendő, az igazolási jegyet postán azonnal megküldik.

III. Tagsági jegyek már f. évi július 10-dikétől válthatók.

IV. A hatóságok, intézetek, társulatok, vagy testületek, a melyek a vándorgyűlésen való képviseltetésük iránt intézkednek, felkéretnek, hogy a megbízottak nevét, állását és lakhelyét a vándorgyűlés alulírott elnökénél is bejelenteni sziveskedjenek.

V. A tagoknak méltányos feltételek mellett való elszállásolása és ellátása iránt a vándorgyűlés székhelyén, Buziáson és Temesvárott a kellő intézkedések megtételtek.

VI. A vándorgyűlés programja a következő: Augustus 19., 20. és 21-dikén beiratás Buziáson, 21-dikén ismerkedési estély, 22-dikén megnyitó közülés, 23-dikán szakülések, 24-dikén átrándulás Temesvárra, délután szakülések, 25-dikén szakülések, tudományos estély, 26-dikán bezáró közülés.

A bezáró közülés után három irányban történnek kirándulások és pedig: a) augusztus 27., 28., 29. és 30-án Temesvárról Herkulesfürdőbe, innét Orsován, Baziáson át Marilla-völgybe, Aninára; b) augusztus 27., 28. és 29.-én Temesvárról Resiczára; s c) Lóczy Lajos műegyetemi tanár úr vezetése alatt a geológiai szakosztály által augusztus 27., 28., 29. és 30-án rendezendő kirándulás a Pojana-Ruszká hegységet magában foglaló vidékre.

VII. A vándorgyűlések ügyrendjének V. fejezete szerint a következő szakosztályok alakulnak: A) Orvos-sebészeti csoport: 1. belgyógyászat, 2. sebészet, 3. közegészségügy. B) Természettudományi csoport: 1. biológia (állattan, növénytan, élettan), 2. anthropológia és ősrégészet, 3. physika, chemia, gyógyszerészet és technikai tudományok, 4. földtan és ásványtan. C) Társadalmi és gazdasági csoport: 1. társadalmi tudomány és statistika, 2. földrajz és meteorológia, 3. gazdaság és állatgyógyászat.

VIII. A közülések, szakülések, tudományos osztályok helyét és idejét a »Napi Közlöny« jelölné meg.

A vándorgyűlés hivatalos nyelve a magyar, külföldiek azonban közléseiket más nyelven is előadhatják.

IX. Az orvos-sebészeti osztály üléseit Schwimmer Ernő tr. budapesti egyetemi tanár, a természettudományi osztály üléseit Horváth Géza tr., a phylloxera kísérleti állomás főnöke, a magy. tud. akademiájának lev. tagja »Az állat- és növényhonosítás« című értekezéssel, s a társadalmi és gazdasági osztály üléseit báró Ambrózy Béla cs. kir. kamarás, a magyar vöröskereszt-egylet fődelegátusa és a temesmegyei gazdasági egyesület elnöke nyitja meg.

X. A vándorgyűlésre eddig bejelentett előadások közül kiemeljük a következőket:

a) a megnyitó közülésre: Chyzer Cornél tr., főorvos, vándorgyűlési alelnök, »Emlékezés« a választmányok a debreczeni

¹⁾ Schwimmer tr. A bujakóros bántalmak gyógykezelésének mai állása. Orvosi Hetilap 1886. 4. sz.

vándorgyűlés óta elhalt tagjai felett; Schwimmer Ernő tr., budapesti egyetemi tanár, »Rendszerek és divatok az orvosi tudományban«.

b) a szakülésekre: Babes Victor tr., egyetemi magántanár. »A bacterologia befolyása az orvosi tudományok fejlődésére« microscopiai mutatóványokkal; Feuer Náthán tr., egyetemi magántanár, honvéd-ezredorvos »A Délmagyarországon uralkó szemcsés köthártyalobról« fog értekezni. A szakosztályokban tartandó előadásokat bejelentettek továbbá: Bécsi Gedeon, tr. kórházi igazgató-főorvos Temesvárott; Merkl Ede, természetbúvár Resicán, Maderpach Antal, bányatiszt Resicán, Téglás Gábor, főreáliskolai igazgató Déván, stb.

c) a tudományos estélyekre: Pontelly István, főgymnáziumi tanár és a délmagyarországi tört. és régészeti muzeum-társulat főtítkára Temesvárott »A délmagyarországi régi erődművek« és Themák Ede, főreáliskolai tanár Temesvárott »A deliblati homok-sivatag« című népszerű előadásokat jelentettek be.

Midőn erről a mélyen tisztelt Czímzet tudósítani szerencsénk van, bátrak vagyunk felkérni, hogy az említett vándorgyűlésen személyesen megjelenni, esetleg a tisztelt a vándorgyűlésen való képviseltetése iránt intézkedni méltóztassék.

Kelt Buziáson és Temesvárt, 1886. évi június 4-dikén. A magyar orvosok és természetvizsgálók XXIII. vándorgyűlésének ügyvivői: Ormós Zsigmond, Temesmegye és Temesvár sz. kir. város főispánja, stb., elnök. Brankovics György, temesvári gör. kel. szerb püspök, stb., társelnök. Chyzer Cornél tr., Zemplénmegye tisztí főorvosa, stb., Hunfalvy János, kir. tanácsos, egyet. ny. r. tanár Budapesten, Török János, kir. tanácsos, Budapest főváros főkapitánya, alelnök. Breuer Ármin tr., Temesmegye tisztí főorvosa, Dubay Miklós tr., gyakorló orvos Budapesten, Stefanovics Sándor tr., Temesvár sz. kir. város tisztí főorvosa, Szalkay Gyula tr., állami főreáliskolai tanár Budapesten, titkárok.

— **Diphtheritis ellen kalium hypermanganicum.** Egy fővárosi tiszt. ügyfelünk, ki megnevezetn nem akar, lapunk szerkesztőségéhez intézett levelében értesített, miszerint ő a kalium hypermanganicumot az általa ezen bajban kezelt betegeknek teljesen megbízható szernek tapasztalta. Orvosi gyakorlatában, írja, 25—30 esetben alkalmazta, s egynek kivételével mindig a legfényesebb sikerrel. Ezen egy esetben azonban csak a megbetegedés negyedik napján hivatott a gyermekhez, midőn az már egészen cyanotikus volt és haldoklott. A gyermek temetése utáni napon ugyanazon családban megbetegedett a másik két gyermek, s ezek azonnal részeseülvén gyógykezelésben, felgyógyultak. A szert következőképen használja: Rp. Kali hypermang. 0.20; aquae dest. 10.0. D.S. Ecsetelésre. — Az első három napon át kétszer ecseteli a gyermek torkát közönséges torokecsettel; amellet használ hideg borogatásokat és kalium chloricumot 10.0—50.0 vízre, toroköblítőnek. Kisebb gyermekeknek, kik gargarizálni még nem tudnak, ugyanezen szert rendeli belsőleg 2.0—80.0 vízre. Az ecsetelés után azonnal hideg vízzel ismételtlen kiöblíteti a torkot; kisebb gyermekeknek a vizet inni kell. A 4—5. napon az ecsetelés csak egyszer történik. Hatodik napon a legtöbb esetben a gyermek egészséges. Mindaddig azonban, míg a diphtheritikus folyamatnak nyoma van, az ecsetelés naponta egyszer folytatandó. Ilyen eset csak egy volt. A prognózis ezen gyógykezelés mellett szerinte mindenkor kedvező, kivéve, ha az eset már 3—4 napos, vagy ha a gyermek makacssága miatt az ecseteléseket nem lehet véghez vinni. Egyszersmind arra is kér fel t. ügyfelünk, hogy közölve ezen tapasztalatait, szólítsuk fel a tisztársakat, miszerint az általuk ez irányban szerzett tapasztalataikat közzététel végett tudomásunkra hozzák, mely megkeresésének ezennel szívesen helyt adunk.

— **Budapest kertjeinek szaporítása.** A magyar mérnök-és építész-egyesület tagjai erős mozgalmat akarnak megindítani arra, hogy a fővárosban minél több terület hasítottassék ki befásításra, illetve terek és ligetek alkotására, minthogy a jelenlegiek a főváros mostani területéhez és népességéhez képest is elenyészőleg csekélyek, s a mutakozó rohamos fejlődés okvetlenül megkívánja minden nélkülözhető szabad helynek befásítás által üdülő-helylyé való átalakítását, nehogy a lakosság betegedési és halálozási arány-

számai még kedvezőtlenebbekké váljanak. Kapcsolatban áll a terek kihasításával azoknak a kor egészségügyi követelményei szerint való rendezése, nehogy oly állapotok fordúlhassanak elő, mint a városligetben, melynek egy része most víz alatt van és kaszálóul szolgál. Szükséges továbbá, hogy amennyiben nagyobb területek kihasítása már csak a városon kívül volna teljesíthető, oda megfelelő gyors és olcsó közlekedésről gondoskodjanak. Az egyesület mű- és középítési szakosztálya az e tárgyban tett indítványt elfogadta, ahhoz hozzájárult; azonban, hogy a teendő lépések annál sikeresebbek legyenek, elhatározta, hogy a meglevő városrendezési tervek tekintetbe vételével ki fogja jelölni mindazokat a helyeket, melyeknek befásítandó térré kihasítása kívánatos, illetve lehetséges, s azután concret javaslattal fog a fővároshoz beadványt intézni.

—th. **A Biarritzban tartandó nemzetközi hydroiologiai és climatologiai congressus által tanulmányozásra ajánlott kérdések.** II. *Climatologia.* 1. Azon közegészségtani feltételekről, melyeknek a téli és nyári üdülő-helyek megfelelni tartoznak.

2. Az egyes idült betegségeknek leginkább megfelelő égliről.

3. Azon időpontokról, melyekben a betegek télen és nyáron az üdülő-helyekre küldendők; ezen időpontok választásának indokolása.

4. A magaslati gyógyhelyek sajátlagosságairól, azoknak orvosi nézetek alapján való alkalmazásáról.

5. A tengeri églj befolyásáról görvélyes megbetegedésekre.

6. Azon feltételekről, melyek mellett lymphatikuskok és görvélyesek számára tengeri kórházak felállíthatók, s azon követelményekről, melyeknek azok belső berendezése megfeleljen.

7. Fenyvesekben bővelkedő tengerparti vidékek levegőjének befolyásáról a tüdővészerekre.

8. Bizonyos szelek, mint a bora, sirocco, »vents du Midi«, »vent d'antan« befolyásáról az egészségre.

9. A járványok és a talaj szerkezete, valamint a levegő összetétele közötti viszonyról.

10. Szárazföldi és tengeri veszteglő-intézetekről.

11. Biarritz égljának egészséggtani sajátosságairól.

12. Az églji változások befolyásáról európai gyarmatosokra; halandóság, születések, keresztezések.

13. Algir és Tunisra vonatkozó közlések.

—th. **Gümőkór gyógyítása.** Marpmann G. tr. az »Allg. Med. Centr.-Zeitung« 29. számában gümőkórral beoltott állatokon halmájolajjal tett gyógykísérleteiről tesz előzetes jelentést. Azon régi tapasztalatból kiindulva, hogy a halmájolaj sok esetben hasznosnak mutatkozik gümőkórosoknál, kísérleti úton igyekezett meggyőződést szerezni annak hatásáról a gümőkóros bacillusokra. A kísérlet azt mutatta, hogy a gümőkóros bacillusok sterilisált halmájolajban nem tenyészhetnek, valamint olyan táptalajokon is nagyon roszul tenyésznek, melyekhez halmájolaj kevertetett. Ezek alapján megkísérelte ezen halmájolajjal készült táptalajokat a gümőkóros termékekkel beoltott állatoknak — tengeri malaczkok — belsőleg beadni. E célra olyan táptalajt szerkesztett, melyet a gyomor meglehetősen jól tűrt, s ize sem volt nagyon kellemetlen. Ezen célzattal érte el, hogy a vízzel kevert halmájolajra cpc- és bélfermentumot engedett behatni, midőn alkalikus oldatban a halmájolaj félig megemésztetett; az ilyen módon kezelt halmájolajat azután tápgelatinához, vagy vérsavóhoz keverte.

Állatkísérleteinek eredményeiből azt következteti, hogy kedvező körülmények között a virulens gümőkóros göbcsék elmeszesedését ezen eljárással könnyen meg lehet indítani. Előzetes közleményének célja — mint kijelenti, — az volt, hogy másokat is hasonló kísérletek megtevésére buzdítson és ezáltal ezen fontos kérdés végleges eldöntését siettesse.

—th. **A vizelet mérgező sajátága.** Bouchard, ki, mint már lapunkban több alkalommal említettük, az ép vizelet mérgező sajátágait kimutatta, újabb kísérleteket végezett, hogy a felvett tápanyagok módosító befolyását a vizelet mérgező sajátágára lehetőleg kizárja. A kísérlet alatt álló egyéneknek 8—8 órai időközökben mindenkor egyenlő minőségű és súlyú eledelt nyújtott, midőn

tehát a táplálkozás befolyásának mindenkor egyenlőképpen kellvén nyilvánulni, az az eredményeket egyoldalulag nem módosíthatta. Az eredmény az volt, hogy a vizelet mérgező voltát számokban kifejezve, az éjjeli, a reggeli és az esteli vizelet olyan viszonyban állottak, mint 3, 7,5 és 5,5 egymáshoz. Közöséges viszonyok mellett ezen arány 3, 7, 5 számokkal volt kifejezhető. Látható tehát, hogy a kettő közt különbség alig van. A további kísérletek azt mutatták, hogy a tápanyagok megvonása növeli a vizelet mérgező sajátságát, mit Bouchard az élenyülesi folyamatok hátráltatásából kíván magyarázni, hasonlóképp magyarázza azt is, hogy alvás alatt a vizelet mérgező sajátsága nő. Szabad levegőn végzett izommunka a napi vizelet mérgező sajátságát 30%-kal csökkenti.

—th. Táplálkozás befolyása a fejfájásra. Haig tr. tapasztalása szerint a táplálkozás határozottan befolyásolja a migraint. Ezen tapasztalását akkép kívánja értelmezni, hogy a migrain a vérben megjelenő nagymennyiségű húgysav által okozatik. Következett erre először is abból, hogy a köszvény és a migrain gyakran együtt jelentkeznek, hogy a tünetek légenyszegény tápanyag mellett jellemzőes lefolyást mutatnak, illetőleg calomel, salicylsav, jodkalium, vagy colchicum adagolására javúlnak, végül, hogy olyan családokban, hol a köszvény öröklődik, a hemicrania is gyakori. A migrain-rohamot kis adag, 0,05 gm. salicylsavnak $\frac{1}{4}$ óránként 3—4-szeri adagolásával gyógyítja, mely eljárás mellett állítólag a roham sok időre megszüntethető. Táplálkozásra vonatkozólag nem tanácsolja a húst, vaját, bort és sörst stb.; a húsételek mértékletes élvezetét olyanoknak, kik kizárólag hússal táplálkoznak, megengedi. Kiemeli azonban, hogy a diéta sokkal fontosabb és eredményesebb, mint az összes gyógyszerek.

VEGYESEK.

BUDAPEST 1886. június 17-dike. *Ő Felsége a királyné*, mint a magyar szent korona országai vöröskereszt-egyletének legfőbb védasszonya a nevezett egylet körül szerzett kiváló érdemek elismerésül díszokmányokkal többeket tüntetett ki, kik közül megemlíti Korányi Frigyes tanárt, az egylet közegészségi tanácsának elnökét, továbbá Janny Gyula tr.-t, az Erzsébet-kórház igazgatóját; ezenkívül a szerb és bolgár sebesültek gondozása végett Belgrádban fenntartott kórház körül szerzett érdemekért hasonló kitüntetésben részesült Kovács-Sebestyén Endre tr. és Soltész Károly tr. Budapesten.

— *Bókai János tr.*, gyermekkorházi igazgató a napokban terjesztette fel a magy. kir. belügyministeriumnak az orsz. központi védhímlő-oltóintézet 1885-dik évi működéséről szóló jelentését. A jelentés szerint az intézetben 1885-ben 1800 oltás végeztetett; 197 egyén borjúnyirkkal oltatott be, 1603 pedig az intézet által gyűjtött humanizált nyirkkal vaccinaltatott. Az intézet a lefolyt évben 587 hatóság részére 1417 üvegcsé oltó-anyagot küldött szét. A szétküldött anyag nagy része állati nyirk volt, melyet az igazgatóság Bécsből, Hay-nak szabadalmazott és államilag segélyezett borjúoltó-intézetéből szerzett be. A beoltott 1800 egyén közül 413 jelentkezett az ellenőrzési szemlén. A bemutatott 413 gyermek közül nyirk összesen 253-ból szedetett. Megjegyezzük, hogy 1875 óta, midőn az oltó-intézet a gyermekkorházzal mintegy kapcsolatba hozatott, tehát tizenegy év lefolyása alatt az oltó-intézetben összesen 14,075 egyén oltatott be.

— Schwartzter Ottó tr. 53 frtot küldött be lapunk szerkesztőségéhez oly megkereséssel, hogy ezen összeget »Több ügytárs« címén az országos orvosi segélyegylet alaptőkéjének gyarapítására rendeltetése helyére juttassuk. Az adomány egy gyűjtés eredménye, melyet telt pohár mellett, megemlékezve szűk anyagi viszonyok közt élő collegáikról is, indított meg néhány ügytárs, midőn 1876-ban tett azon fogadalmukhoz képest, hogy éltek alkonyáig 10 évenként baráti kézszorításra összejönnek, f. hó 13-dikán először találkoztak. »Többen elhaltak, többeket Isten tudja, hová vetette a sors, írja beküldő ügyfelünk, s így meglehetősen nagy számunk 11-re apadt.« Megjelentek pedig: Arányi Árpád, Bakó Sándor, Folly Hugo, Gruber József, Irsai Arthur, Király István, Kovács József, Özvegyi Ferencz, Regéczy Imre, Schwartzter Ottó és Zachariás Simeon. Midőn a beküldött adományért az egylet nevében köszönetet mondunk, egyúttal kívánjuk, hogy az adományozók jó erőben és

egészségben, s hasonló jó eredménnyel fogadalmukat minél többször tartásuk meg.

— Azon esetben, ha a Fiume mellett levő *martinschizai vesztegintézetben* cholera lépne fel, a magy. kir. tengerészeti hatóság segédorvosokat fog alkalmazni, s az orvostudorok és orvos-szigorlók, kik ott alkalmaztatni kívánnak, az orvoskari dékánnal (vasár- és ünnepnapok kivételével naponta déli 11—12 óra között a hivatalban) jelentkezhetnek. Az illetőnek készen kell lennie, hogy távirati felszólításra Martinschizába azonnal elutazzék.

— *A trachoma Makón.* Múlt számaink egyikében említettük a trachomának Makón járványos fellépését. Legközelebb Feuer tr., honvéd-ezredorvos és szemész a belügyminister megbízásából Makón megjelent, s itt két napon át időzve, a megyei főorvos, a járási és városi orvosok kíséretében a város legkülönbözőbb részeiben fekvő házakat, fáradságot nem kímélve, meglátogatta, hogy a baj mibenlétéről biztos tudomást szerezzen. Irányadóul a lajstrom szolgált, mely a betegekről már előbb készítettett. Ekként biztosan megállapított, hogy Makón igen sokan szenvednek trachomában, s a legerélyesebb eljárás fogantatására van szükség, hogy e bántalom tovaterjedésének eleje vételessék. Itt azonban nem mulaszt-hatjuk el annak megemlítését, hogy a közönség — állítólag az orvosok által vigasztalva és biztatva — a járvány enyhülését remélte a szárazság megszűntével és a hőmérsék csökkenésével. A jó reménység minden esetre szép dolog, csak hogy a trachoma ragályanyaga oly természetű, hogy ennek gonosz hatására a szép vagy csunya, a kellemes vagy kellemetlen időjárás nincs befolyással. S a remény keltése olyan viszonyokra, melyek jó hatással nem szoktak lenni, káros lehet, mennyiben a betegek abban bízva, az egyedül czélszerű kezelés alkalmazását könnyen elhanyagolják.

—th. *Jendrassik Ernő tr.*-nak lapunkban megjelent közleménye »a hypnotismusról« francziául az »Archives de Neurologie« múlt havi füzetében, a »poliomyelencephalitis viszonya a Basedow-kórhoz« pedig németül az »Archiv für Psychiatrie und Nervenkrankheiten« 2-dik füzetében is megjelent. »A calomel mint húg-hajtó« című dolgozata pedig a »Deut. Arch. f. klin. Med.« 38. köt. 6. füzetében németül szintén közöltetett.

—th. *Révész Gyula tr.*, a magyar éjszakkéleti vasút főorvosától megjelent: »Évi jelentés a magyar éjszakkéleti vasút beteg-segélyező egylete 1885-diki működésének eredményéről«. A jelentésből, mely a vasút alkalmazottjainak kimerítő pontos megbetegedési és halálozási statistikáját tartalmazza, örömmel vehetjük tudomásul, hogy a halállal végződő balesetek száma csak 4 volt, kik közül egy idegen. A pályaorvosok száma 21, számuk kettővel szaporodott.

— *A Klosterneuburgban állomásozó utászvezred* katonái között, kik a Duna holt ágában dolgoztak, körülbelül két hét előtt járványosan sajátságos betegség lépett fel, mely nagymérvű fejfájással, a tagok elzsibbadásával, a nyakcsigolyákban heves fájdalmakkal és nyakmerevéddel kezdődik. Annak lényege eleinte meningitis cerebros-pinalisnak látszott, néhány nap múlva azonban — mint olvas-suk — a fentebb elősorolt tünetekhez hagymázás jelenségek csatlakoztak. A betegség oly gyorsan terjedett, hogy körülbelül tíz nap alatt 311 katona (közlegény és tiszt egyaránt) feküdt abban, holott a lakosság között e betegségnek nyoma sem mutatkozott. Ezek folytán a katonáknak az őrszolgálaton kívül pihenés engedtetett, naponta bort kapnak, továbbá a kaszárnya kútjai elzártak, úgy hogy a katonák vízszükségleteiket városi kutakból fedezik. A betegek befogadására külön kórház rendeztetett be, s azok egy része Bécsbe szállított.

—th. Triestben több halálos megbetegedés fordult elő az *ázsiai cholera* tünetei között. Az orvosi vizsgálat az eseteket nagy valószínűséggel cholera szórványos eseteinek jelenti ki. A járvány tehát osztrák területre is behurczoltatott.

—th. *Ullmann tr.*, Albert tr. bécsi kórodáján műtőnövendék, ki 6 hétig Párisban Pasteur laboratoriumában tartózkodott a veszettségű védoltások tanulmányozására, hogy azon felfogást megdöntse, mintha a védoltások által esetleg veszettség fejlődhetnék ki a beoltotaknál, magát a szokott módon a veszettség-elleni védoltófolyadékkal 10-szer beoltatta, mindezt káros következmények nélkül.

— *Paul v. Ritter*, Baselben, a jeni egyetem bölcsészeti karán 300.000 márkás alapítványt tett a philogenetikus zoologia

művelésére. Azon összegből 130.000 mark már lefizettetett, míg a hátralevő 170.000 mark lefizetése az adományozó halála után fog történni. A jeni egyetem az adományozót »doctor philosophiae honoris causa« czímmel tüntette ki.

—th. *Baselben* a kéjnök vizsgálására külön épület szolgál, melyben az illetők először megfürödnek és azután vizsgálatnak meg, a vizsgálatához hálórufafélébe öltöznék. A baseli orvosegyletben Sury tr. tisztí főorvos indítványozza, hogy a gyakorló orvosok, ha bujabántalomban szenvedő férfibetegekhez hívatnak, igyekezzenek tőlük a fertőzés forrását kitudni és jelentsék azt be a rendőrségnél. Ezáltal az orvosok bujakóros megbetegedések számának csökkenéséhez nagy mértékben hozzájárulnának.

—th. *Angliában* az egymás jó hírnevét aláadni törekedő ügyfeleket szigorúan büntetik. Tapasztalhatta ezt Vigors tr. is, ki ügyfele O'Callaghan tr-ről nyilvánosan egyik napilapban azt írta, hogy egy szolgálatában álló egyén fián a tonsillotomiát rosztul végezte. A sértett fél panaszára az e czélra összeállított külön bíróság Vigors tr-t 500 sterling birságra ítélte el, miután kiderült, hogy a műtő orvos hanyagsággal, vagy ügyetlenséggel nem vádolható.

—th. Heubner tr., ki a diphtheritistről írt jeles munkájával az »Augusta császárné« díjat nyerte volt el, a wiessbadeni belgyógyászati congressuson a *diphtheritis kezelésére* 3%-os carbolsavoldatnak $\frac{1}{2}$, e czélra módosított Pravaz-fecskendővel a megtámadott szövetekbe befecskendését ajánlja. 29 eset közül, melyeket ilyen módon kezelt, csak 4 végződött halállal, míg a más módszerekkel gyógykezelt 59 esetből 21 halálos kimenetelű volt.

—th. A »British Med. Journal«-nek írják Indiából, hogy a moplak-k, a Malabar-partokon lakó mohamedánok nagy izgatottság között várják az igazi *Mahdi születését*. Az izgatottságnak oka pedig egy $2\frac{1}{2}$ éves leány, kinek külső nemzőszervei és emlői teljesen kifejlődött ivarérett nőéhez hasonlóak és ki hozzátartozóinak állítása szerint jelenleg az igazi Mahdival terhes.

† *Gudden Bernát* tr., a híres elmeorvos és jeles buvár a starenergi tóban találta halálát. Azon időben történt ez, midőn bold. II. Lajos bajor király pünkösdi napján abba belefuladt. A befuláskor közelben senki sem volt, s így annak miként bekövetkezése ismeretlen. Valószínű, hogy Gudden az elmezavarban szenvedő királyt a vízbefuladásban meg akarta akadályozni, mi azonban nemcsak hogy nem sikerült, hanem reá nézve szintén gyászosan végződött. Gudden 1824-ben Cleveben született, s 1848-ban avatott orvos-tudorral. Eleinte a bőrbetegségekkel foglalkozott, azonban már 1855-ben az elmebántalmakat tette szakmájává, melyek tanát tudományos kutatásaival előbbre vitte.

Előfizetési felhívás

az

„ORVOSI HETILAP“

1886. július-september folyamára.

Az »ORVOSI HETILAP« megjelen minden héten legalább egy íven; mellékletei, a »Szemészet«, s a »Közegészségügy és törvényszéki orvostan« pedig minden két hónapban egyszer legalább egy-egy íven adatnak ki.

ELŐFIZETÉSI DÍJ.

Egy	évre	Budapest	vagy	vidéken	10	frt.	—	kr.
Fél	»	»	»	»	5	»	—	»
Negyed	»	»	»	»	2	»	50	»

Az orvos- és gyógyszerész-hallgató urak az előfizetési ár felét fizetik.

Előfizethetni minden kir. postahivatalnál, Budapesten a szerkesztőségénél (nádor-utca 13. sz.) és Kilián György könyvkereskedésében (váci-utca, Drasche-féle ház).

Azon régi előfizetőinknek, kiknek előfizetése június hó végével lejárt, s 1886. július hó 17-dikéig elő nem fizetnek, a lap küldését megszüntetjük.

Könyvkereskedőknek náluk történt előfizetések után % nem adatik, s az ügyfelek kéretnek, hogy előfizetéseiket közvetlenül a postán adják át.

H E R T I K I M U T A T Á S
a budapesti sz. Rókusához címzett közközházban 1886. június 10-től egész 1886. június 16-ig ápolott betegekről.

1886.	felvett			elbocsátott			meghalt			visszamaradt				
	beteg			gyógy.			beteg			beteg				
	férfi	nő	összeg	férfi	nő	összeg	férfi	nő	összeg	férfi	nő	szülő	gyermek	elmekör
jun. 10	43	20	63	36	22	58	7	1	8	767	614	28	11	47
» 11	29	19	48	35	25	60	3	2	5	759	608	27	10	46
» 12	35	29	64	42	21	63	2	3	5	750	611	28	10	47
» 13	28	19	47	23	11	34	5	2	7	748	616	29	12	47
» 14	35	15	50	25	21	46	3	—	3	751	608	30	14	50
» 15	44	32	76	45	47	92	3	5	8	744	592	26	12	55
» 16	42	25	67	45	28	73	7	3	10	735	588	24	11	55

P Á L Y Á Z A T O K.

Elhalálozás folytán üresedésbe jött »szarokői« körorvosi állomásra **Szarokó** mint székhely Vimpác, Lajtapordány, Lorettom, Stoczing, Lajta-újfalú, Búdöskut és Völgyfalva csoportosított községekkel ezennel pályázat hirdettetik.

A 400 frt évi fizetéshez Szarokó 200 frt 35 kr., Vimpác 22 frt 40 kr., Lajtapordány 33 frt 60 kr., Lorettom 12 frt 20 kr., Stoczing 22 frt 40 kr., Lajtaújfalva 28 frt 70 kr., Búdöskut 54 frt 95 kr. és Völgyfalva 25 frt 80 kr-ral járul.

Felhívtnak mindazok, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, hogy az 1876. évi XIV. t.-cz. 142. és 144-dik §§. értelmében felszerelt folyamodványukat folyó évi július 5-én, mint a választást megelőző napig ide annál is inkább beadják, mert későbbben érkező folyamodványok figyelembe nem vétetnek. — Kismarton, 1886. május 26.

3—2

Falussy, szolgabíró.

A nagyméltóságú m. kir. belügyministerium folyó évi május hó 8-án 25719/VIIIa szám alatt kelt magas rendelete folytán a **pozsonyi m. kir. orsz. kórháznál** üresedésbe jött **másodorvosi** állomásra, melylyel 400 frt, azaz négyszáz forint évi fizetés, egy szobából álló természetbeni lakás és fűtés élvezete van összekötve, ezennel pályázat hirdettetik.

Felhívtnak ennél fogva azon állomást elnyerni óhajtók, hogy az 1883-ik évi I. t.-cz. 9. §-ának, II. pontja értelmében orvostudori oklevéllel ellátott, továbbá nyelvismeretüket, eddigi szolgálatukat és erkölcsi magaviseletüket tanúsító okmányokkal felszerelt bélyeges folyamodványukat a pozsonyi m. kir. orsz. kórház igazgatóságánál 1886-dik évi június hó 26-ig beárólag annál is inkább nyujtsák be, mert ezen kitűzött határidőn túl beérkező kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Kelt Pozsonyban, 1886. évi május hó 21-én.

2—2

A pozsonyi m. kir. orsz. kórház igazgatósága.

Háromszék megye törvényhatósági közgyűlése 1885. évi június hó 9-én 73. jegyzőkönyvi pont alatt kelt határozatával megállapított Kézdi szolgabírói járásbeli községek közegészségügyi körök körorvosi állomásainak betöltésére ezennel pályázat nyittatik.

1. **Bereczk** rendezett tanácsú város székhelyen, melyhez a Kézdi szolgabírói járásból K.-Martonos, Lemhény, Almás, Csomorház, Esztelnek, Kurtapatak, Bélefalva és Soósmező községek osztattak be, 800 frt évi javadalmazással, és a szolgabírói községekben kívánathoz képest kiszolgáltatandó fuvar mellett nappali 30 kr., éjjeli 50 kr. díjazással. Soósmezőn ezen díjazás különbség nélkül 2 frtban állapított meg.

2. **Kézdivásárhely** város székhelyen a Kézdi járás következő községeiből alakított kör: Osdola, Nyujtód, Szászfalú, Sársfalva, Oroszfalu, Kézdi-szentkatolna, Hatolyka, Polyán, Kézdi, Szentlélek községek részére, évi fizetés 600 frt és 100 frt lakpénz, 50 kr. nappali és 1 frt éjjeli látogatási díj kiszolgáltatandó fuvar mellett.

3. Kézdi járás **Al-Csernát** község székhelyen Al-Csernát, Fel-Csernát, Maksa, Dálnok, Albis, Martonfalva, Matisfalva, Márkosfalva, Futásfalva, Ikafalva községekből alakított csoportban.

Évi fizetés 600 frt és 50 frt lakpénz, 50 kr. nappali, 1 frt éjjeli látogatási díj mellett és kiszolgáltatandó fuvarral.

Alcsernát község betegek kivétel nélkül ingyen gyógykezelendők, s ezen községben a halottkémi teendőért külön 100 frt javadalmazás járul.

Mindhárom csoportban az előjárás által igazolt szegény betegek mindenhol és minden időben ingyen gyógyítandók, valamint a kétheten-kint egyszer megtartani kötelezett és már megállapítva lévő hivatalos látogatási időkben bejelentett azon községbeli lakosok illetve betegek is.

Egyebekben a törvényhatóság által az 1876. évi XIV. t.-cz. intézkedéséhez képest megállapított feltételek, s a községeknek e tárgyban levő szabályrendeletei, melyek a Kézdi járás szolgabírói irodában bármikor megtekinthetők, irányadók.

Pályázatra csakis orvostudori oklevéllel bíró gyakorló orvosok bocsáttatnak, felhívtnak pályázni kívánók, mikép ezen feltételeket igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérsüket alólírothoz 1886. július hó 15-ig, annival bizonyosabban benyújtani, mivel e határidőn túl beérkező pályázati kérések figyelembe kívül fognak hagyatni.

Kézdivásárhely, 1886. június 1-én.

3—2

Gábor Péter, szolgabíró.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye solti alsó járásába kebeleztet **Keczel** nagyközségében (4856 magyar ajkú lakos) a községi orvosi állomás elhalálozás folytán üresedésbe jöven, az a községi, s illetve közegészségi törvény ide vonatkozó §-ai értelmében f. 1886. évi június 21-én d. e. 10 órakor fog szabad választás útján betöltetni.

Ezen állás javadalmazása;

1. 600 frt évi fizetés, előleges havi részletekben.

2. Szabad lakás.

3. 10 hold föld haszonélvezete.

4. 20 kr. beteglátogatási és 20 kr. halottkémleti díj (szegényeknek ingyen).

Gyógytár a községben nincs.

Pályázati kérvények — csakis orvostudorok részéről — f. é. június 20-ig adhatók be alulírottához.

Kis-Kőrös, 1886. május 26.

2—2

Eötvös, szolgabíró.

A selmeczi m. kir. bányagazgatóság kerületéhez tartozó **aranyidkai** bánya- és kohóhivataloknál a kir. **bányorvosi állomás** betöltendő lévén, arra ezennel pályázat nyitattik.

Ezen a XI-dik rangosztályba sorozott állomással a következő járandóságok vannak összekötve, úgy mint: évi fizetés 600 frt (hatszáz), szabad lakás, vagy annak hiányában az évi fizetés 15 (tizenöt) százaléka lakpénzül, évi 41 (negyvenegy) köbméter tűzifa-járandóság, továbbá öt és tíz évi feddhetlenül töltött szolgálat után 100, illetőleg 200 forintnyi fizetési pótlék, valamint két szolgálati ló eltartására évenként 5600 kilogramm széna, 61 hektoliter zab és 180 frtnyi kocsiartási átalány, végre a szomolnok-aranyidkai bányatársaságtól ideiglenesen és további intézkedésig évi 105 (egyszázöt) forint tiszteletdíj, mely utóbbi illetmény, valamint a tűzifa-járandóság és a lóartási átalány a nyugalomdíjba be nem számítható.

Pályázati folyamodványokhoz az orvosi, sebészdoktori és szülész-mesteri diplomák, valamint az életkort és erős testalkatot tanúsító, a hivatalos magyar nyelvben való jártasságot és az eddigi teljesített orvosi szolgálatot kimutató hiteles okmányok és minősítési táblázatok csatolandók; a pályázóktól ezenfelül a német, különösen pedig a tót nyelv ismerete megkívántatik.

A kellően felszerelt folyamodványok az illető előljáró hatóság útján f. évi június 22-ig ezen bányagazgatósághoz betérjesztendők.

Selmeczbányán, 1886. június hó 1-én.

2—2

M. kir. bányagazgatóság.

Lajosfalva községében egy 800 frt évi fizetéssel, 20 kr. nappali, és 40 kr. éjjeli látogatási díjjal, a hulla-szemleért és húsvizsgálatért a szabályrendeletileg megállapított díjakkal egybekötött községi orvosi állás betöltendő lévén, felhivatnak mindazok, a kik ezen állást elnyerni óhatják, hogy szabályszerűen felszerelt kérvényüket hozzám f. évi július hó 11-éig nyújtsák be.

A választás f. é. július hó 12-dikén fog Lajosfalva községében megejtetni.

Kelt Antalfalván, 1886. évi június hó 9-én.

3—1

Hegedűs, szolgabíró.

Zemplénmegye nagy-mihályi járásban a **vásárhelyi** körorvosi állomás, melyhez Bánóc, Kis- és Nagy-Csebb, Füzessér, Alsó-Körtvélyes, Krasnóc, Lask, Leszna, Móra, Pardics, Rákóc, Somogy, Szuha és Vásárhely községek tartoznak, megüresedvén, annak választás útján leendő betöltésére ezennel pályázat nyitattik.

Ezen állomás 500 frt évi fizetés, 231 frt fuvarátalány, és szabályrendeletileg megállapított gyógykezelési járulékokból álló javadalommal van egybekötve.

Felhivatnak pályázni szándékozók, hogy az 1876 évi 14. t.-cz. 143 §-ában körülírt minősítvényükkel igazoló kérvényeiket alólírott szolgabírói hivatalhoz 1886. évi július 11-ig bezárólag, annál inkább adják be; mert később érkező folyamodványok figyelembe vétetni nem fognak.

A körorvosi választása f. 1886. évi július hó 12-én d. e. 10 órakor Vásárhelyen a r. kath. iskola helyiségében fog eszközöltetni.

Kelt Nagy-Mihály, 1886. június hó 10.

1—1

A szolgabírói hivatal.

Az 1876. évi XIV. t.-cz. 142. és 144. §§. értelmében:

1. A felső-pulyai;

2. a derecskei körorvosi állásokra pályázat hirdettetik.

A felső-pulyai közegészségi körben a székhely F.-Pulya; hozzátartozó községek: F.-Pulya, K.-Pulya, Alsó-Pulya, Csáva, Dörfel, Kőhalom, Loók, N.-Barom, Kis-Barom, Ligvánd, Langató.

A derecskei közegészségi körben székhely Derecske; hozzátartozó községek: Derecske, Kárló, Császárfa, Weingraben, Alsó-Rámóc, Bónya, Ostoros, Répczefő, Felső-Rámóc, Szt.-Márton, Lándzsér, Kisújfalu, Lindgraben, Nyujtal, Kukurits.

A körorvosi állásokkal 300 frt évi fizetés és a tarifa szerint megállapított díjak vannak összekötve.

Felhivatnak ennek folytán mindazok, kik a fent körülírt körorvosi állomások egyik vagy másikat elnyerni óhatják, hogy a fentemlített t.-cz. 143. §-ában előírt minősítvényüket igazoló okmányokkal felszerelt folyamodásaikat annak határozott kitétele mellett, hogy mely állomásra pályáznak a f. év július hó 15-ig, ezen szolgabíróshoz annál inkább adják be, mert a később érkező folyamodások tekintetbe vétetni nem fognak.

Kelt Közép-Pulyán, 1886. június 9-én.

1—1

Shmüllár Pál, szolgabíró.

Hat községből álló **környei** körorvosi állomásra pályázat hirdettetik. A környei körorvos 600 frt évi készpénz és 100 frt lakbér fizetéssel van javadalmazva, Környe községbeni lakás és kézi gyógytár tartása kötelezettsége mellett.

A környei körorvosi állás Környe községhezánál f. é. július 12-én d. e. 9 órakor fog választás útján betöltetni.

Felhivatnak a pályázni óhajtok, hogy szabályszerűen felszerelt kérvényeiket a választást megelőző nap déli 12 órára alólírott hivatalba annál inkább beadják, mert ezentúl érkezett kérvények figyelembe nem részesíttetnek.

Az érdekeit községek képviselő testületei a választáshoz ezennel meghívattak.

Tata, 1886. évi június 12-én.

1—1

Balogh, szolgabíró.

A nógrádmegyei **karancs-sági** körorvosi állomás lemondás folytán üresedésbe jöven, ennek pályázattal egybekötött választás útján betöltésére határnapul f. évi július hó 10-ik napjának délelőtti 10 órája tűztetik ki, Karancs-Ság községhezánál; miről pályázni szándékozók oly felhívással értesíttetnek, hogy a törvényszabta kellékekkel felszerelt kérvényeket alólírotnál legkésőbbben ugyane hó 9-ik napjának déli 12 órájáig nyújtsák be.

Szécsény, 1886 évi június 11-én.

1—1

Hanzély, j. főszolgabíró.

H I R D E T M É N Y E K.

Prospektus és lakás-megrendelés az igazgatósnál.

Stájer országos

Kohitsch

Alsó Stájerország.

Sauerbrunn

gyógyintézet.

Dél vasutállomás: Pölschach.

május-oktobri időny.

Hírneves glaubersavas savanyúvíz. Hidegvizkura. Savókura. Főinducatio: az emésztési szervek megbetegedése. Kényelmes tartózkodás.

Ujonan eredt kút

„Styriai-forrás“

különösen kiváló rendkívüli gazdag kettős szénasavas magnesiumáról, mely 10.000-nél 45.333! részre rög.

Vízforráktár: Hoffmann József-nél Budapest, akadémia-utca.

Dr. Dollinger Gyula, egyetemi magántanár

testegyenészeti magángyógyintézete,

Budapest. VIII. ker. zerge-útcza 6. sz. a.

A gyógykezelés tárgyai: 1. A gerincoszlop ferdülései. 2. Csigolyaszű. 3. A mellkas angolkóros görbülései. 4. Ferdenyak. 5. A végtagok elgörbülései: dongaláb, lúdtalp, lóláb, kampóláb, gacsos térd, a csöves csontok s a kezek elgörbülései. 6. Izületi merevség és izlombok.

Programmot bérmentesen küld.

Tamar Indien Grillon

frissítő és hajtó gyümölcs pastillák.

A dugulás és annak következményei ellen, úgymint: **aranyérbántalmak, vértöduulás, fejfájás, étvágyhiány, epe, gyomor és bélhajok.** Nélkülözhetetlen az asszonyoknak, kivált a szülést megelőző, s azt követő időszakban, előnnyel alkalmazható előrehaladó kóraknál, s gyermekeknek. — Semminemű draszticus alkatrészeket mint Aloës, jálappa, Podophyllin stb. nem tartalmaz, s csakis a tropicus Tamar gyümölcséből van készítve. Igen alkalmas a mindennapi használatra azoknál, kik rendes szórulásban szenvednek.

A Tamar Indien Grillon

Francziaország első tekintélyei által javalltatik, s a budapesti egyetemi tanárok, s előkelő orvosok is előszeretettel rendelik.

Magyarországi főraktár: **Török József** gyógyszerész Budapest, király-útcza 12. Egy doboz ára 1 frt. 50 kr.

Titrirozott anyarozs oldat.

Dusart, párizsi gyógyszerész készítménye.

Ezen változatlan és mindig állandó összetételű oldat nem tartalmazza az anyarozs hatástalan és mérges alkatrészeit, ellenben hatását leginkább fokozva fejti ki; használtatik mint bőr alá fecskendés a vérző hely szomszédságában, 10—20 cseppenként puerperalis vérzésnél, állíthatatlan orrvérzés, vérkőhögés és a leghevesebb egyéb vérzéseknél; biztos és hatalmas hatása 4—5 perc múlva jó létre. Ez oldat belsőleg is használtatik ugyanezen esetekben, s kivált a méh összehúzóerőjének előmozdítására 20—25 cseppnyi adagokban cukros vízben.

Az oldat kis csövecskékben van, melyek a gyakorló etüjében könnyen helyezhetők el.

Kapható: Párisban, 8. rue Vivienne, Budapest: Török Józsefnél, Király-utca 12. sz. Egy üveg ára 1 frt. 10 kr.

Santal Midy,

I. oszt. párizsi gyógyszerésztől.

A Santal-lél sikerrel használtatik a Copaiv-balzsam és Cubebák helyett, s nagy adagokban is teljesen ártalmatlan. Használata után 48 óra múlva lényeges könyebülést okoz, a mennyiben a kifolyás vizes-ragadós elválasztással változik, bár milyen volt annak színe és mennyisége.

Eme szer használata sem emésztési zavart, sem felbőgést sem hasmenést nem okoz és a húgy sem lesz szagossá általa.

A Midy-féle Santal vegyileg tiszta kis gömbölyű tokcsák alakjában naponta 10—12 darabonként nyújtatik, s az adag a hurut szűnésével lejjebb szállíttatik.

Raktára: Paris, 8 rue Vivienne, Budapest TÖRÖK JÓZSEF Király-utca 12. sz. Egy üveg ára 2 frt. 10 kr.

Házban,
otthon

Mindenkor kényelmes, olcsó,
természetes lúg-

fürdő, inhalatiók,
elporlasztások stb.

cs. k. eng. Halleini anyalúg-só által

készíti dr. Sedlitzky cs. k. udv. gyógyszerész Salzburgban. Javallatok: ugyanazok, mint a természetes lúgfürdőknél, leginkább a nők **altesti bántalmainál**; 1878 óta alkalmazzák és legmelegebben ajánlják **Braun C. és G. Chrobak, Rokitsky s Späth** tanárok.

1 kilo 80 kr. o. é. Magyarországi főraktár: **Mattoni és Wille, Budapest**, Diana-fürdő és mérleg-utca, 12. sz., valamint minden gyógyszerárban és ásványvíz-üzletben.

A fennebbi czégre figyelmezzünk. A vegyanalysis ingyen és bérmentve küldetik meg.

RADAIN FÜRDŐ savanyúvíz-forrás

legértékesebb szikeny-savanyúvíz. Garod kísérletei bebizonyították, hogy a szénsavas lavany a legjobb és legbiztosabb gyógyszer közvényben szenvedők számára.

Radain a legjobb asztali víz.

Leírások és árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Gazdag szénsav-szikeny és lavany-tartalma által a Radaini savanyú víz különleges gyógyszerként hat: köszvény, epe-, hólyag- és vesekő, arany-ér, görvénél, golyvánál, sárgaságnál, gyomorbajoknál és egyáltalában hurut- és idekbajokban. Olcsó fürdők, lakások, vendéglő.

Főraktárak Budapest: Edesky L. és Mattoni & Wille uraknál. Kapható minden nevezetesebb gyógyszerárban és fűszerkereskedésben.

Vastartalmu Kinaszörp

Grimault és társa párizsi gyógyszerészekről.

Ezen készítmény tiszta és kellemes alakban két oly anyagot tart, melyeket eddig összekötni nem lehetett, a nélkül, hogy egymást felbontanák t. i. vasat, a vér oly fontos alkatrészét és **Kinát**, a leghathatósabb zsongító szert. Minden evőkanálban van **4 gran pyrophosphorsavas vasnatron** és **2 gran vörös kina-héjivonat**. Adagoltatik egy evőkanállal fél órával minden étkezés előtt. Kapható: Párisban, rue Vivienne 8 sz. Budapest: Török József gyógyszerárban király-utca 12. sz. Egy üveg ára 2 frt.

Marilla-völgy macasan fekvő gyógyhely.

Hidegvíz-, belégzési-, savó- és szőlő-gyógyintézet, hydro-electromos fürdőkkel, és gyógytestgyakorlatok, s massagehoz szükséges berendezéssel.

Marilla-völgyben

a regényes Anninában Oravicza mellett.

Temesvártól 4 $\frac{1}{2}$ óra, Bázsiától 3 $\frac{1}{2}$ óra alatt elérhető.

Az idény kezdete május 16., a szőlő-kúra kezdete szeptember elején.

A váltóláz-mentes Marilla-völgy 2500 lábnyira fekszik a tenger színe felett, sűrű fenyős erdőben, teljesen por- és szélmentes, tiszta balzsamos levegővel és derült enyhe éghajlattal bír, alig észlelhető hőmérsék ingadozással. Földrajzi fekvése miatt kora tavasza és igen késő gyönyörű ősze van. A berendezés kényelmes, bő alkalom kirándulásokra. A lakás-hiányon egy második új épület által segítve van, az árak június 15-ig és augusztus 25-től mérsékeltek. Posta- és távirat az intézetben.

Közelebbi felvilágosítást ad az alúírt,

Dr. Hoffenreich.

Szliács.

Dr. Grünwald Mór, volt több évi gyakornok, illetőleg első tanársegéd Kézmárczky és Tauffer tanároknak női kórodáin, mint a múlt évben, úgy az idén is nyáron át Szliácsra mint fürdőorvos telepedett le, a honnan szívesen ad felvilágosításokat.

Első rangú vasmentes savanyúvíz, szénsavdús, lithium és bornátrium tartalmú forrás

Salvator

orvosi tekintélyek által vese, húgydara, köszvény és hólyag bántalmak ellen, továbbá a légző és emésztési szervek hurutos bántalmainál rendelve.

Borral használva igen kellemes üdítő italt szolgáltat.

Kapható ásványvíz-kereskedésekben s legtöbb gyógyszerárban

A Salvator-forrás igazgató sága Eperjesen.

Budapest főraktár Edesky L. úrnál.

Új hashajtó szer. Purgatif Dr. Oidtmann. Rhamnus, allium és a friss dohányplánta kivonata. Egy gyűszűnyi folyadék beöntésére a végbélbe azonnal székürülés. Kapható Maastrichtban dr. Oidtmann-nál. Egy üveg ára 2 márká; fecskendő 1 márká 20 fillér.

Naponként friss, humanisált tehén himlő-oltó anyagot az első generációból, teljesen megbízható kútfőből és biztos eredménnyel egész éven át pontosan szétküld

Bayer Hugo, gyógyszerész.
Bécs, Stadt Wollzeile 13.

Egy phiolának ára 50 kr. Legkevesebb két phiola rendelhető, és vagy utánvétellel, vagy az illető összeg és 25 kr. porto beküldése mellett küldetik szét.

CS. K.

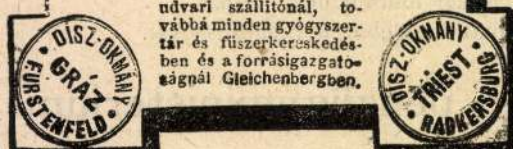
LEGNAGYABB ELISMERÉS.

Gleichenbergi ásványvizek.

Kitűnő gyógyszer hurutos nyálkahártya és emésztési szervek ellen. Legjobb üdítő ital.

Kapható **Édeskuty L.**

ndvari szállítónál, továbbá minden gyógyszer-tár és fűszerkereskedésben és a forrásigazgató-ságnál Gleichenbergben.

Arany-érem

16,600 franknyi jutalom díjjal kitüntetett

Quina Laroche.

A párisi orvosi egyetem (Académie de Médecine) által jóváhagyott.

Nagy üveg 3 frt., kis üveg 2 frt.

A fennnevezett china-készítmény (Elixirium) az összes china-nemek leghatásosabb alkotórészeit összesíti, s azért minden china-készítmények között legbiztosabb hatásának ismertetett el. Kellemes íze által könnyen bevehető. A láz valamennyi fellépő rohamainál a készítmény használata által mindenkor biztos és kitűnő eredményt érünk el. Kapható: Páris 22 Rue Drouot.

Budapesten: Török József gyógyszerésznél, király-utca 12. szám alatt.

CZIGELKAI

Lajos-
forrás.

Gyógyvíz
elsőrendű, kipróbálva és orvosi tekintélyek részéről a legmelegebben ajánlva.

István-
forrás.

Borvíz

legdúsabb szik- és szén-sav tartalmú Európa valamennyi ásványvizei között.

Nagyméltóságú Erdődy István gróf kútkelölősege

CZIGELKAI

Sáros megye.

MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely Budapesten (Budán).
Idény május 1-től szeptember 30-áig.

A gyógyhely forrásai ajánlhatók: a belek bántalmainál, alhasi és általános végbősnél, májbajoknál, aranyévnél, túlságos elhízásnál, köszvény-nél és női bajoknál. Rendelő fűrdőorvos: Dr. BRUCK J. (vigadó-ter 1. sz.).

Egészséges fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő. Pontos közlekedés a társaskocsikon, reggeli 5 órától kezdve. Állomási hely: Ferencz-József-ter, a régi Lloyd-épület közelében.

Tulajdonos: **Mattoni Henrik.**

MATTONI'féle

GISSHÜBLER

legtisztább égvényes SAVANYUKUT.

VAS-LÁPSÓ -LÁPLUG

a soostelephől **FRANZENSBADBAN.**

LÁPFÜRDŐK kényelmes pótlék.

Szer aczel- és sófűrdők előállításához.

CSÁSZÁRFORRÁS-SÓ

(HASHAJTÓ) palaczkban és porokban.

Minden

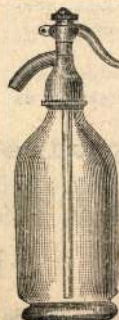
Ásványvíz és forrásterméknek

szétküldése

MATTONI és WILLE

Mérleg-utca 12. sz. **Budapest**, Dianafűrdő-épületben.

Szikvíz-gépek

Dr. Wagner szabad. előnyei és olcsó ár (nagyság szerint 200—500 frt) egyszerű, könnyű kezelés (a legnagyobb gép működéséhez sem szükséges motor) gyártás oly tiszta, hogy a gép bármely szobában felállítható, csekély hely. Syphonok, gazeuse-palaczkok, dolomit, angol kénsav, gyümölcszörpök stb. jutányos áron

Dr. WÁGNER JENŐ,
vállalata szikvíz-gyárak berendezésére és ellátására
Budapest, soroksári-utca 96. sz.

HIRDETÉS.

A kénes és konyhasós hévízeiről híres, páratlan gyógyhatású, kiválóan szép fekvésű s a természet által a legkedvezőbb égalji és lebeszeti viszonyokkal megáldott

HERKULESFÜRDŐBEN

a kor igényeinek s műízlésének színvonalán álló s a legnagyobb kényelemmel berendezett nagyszabású új fürdőház épült, mely még a jelen fürdőévad tartama alatt fog a közönség használatára bocsáttatni.

A m. kir. államkincstár — e fürdő tulajdonosa — áldozatot nem kimélve, intézkedéseit oda irányítja, hogy a Herkulesfürdőt a legfejlettebb nyugateurópai fürdők fokára emelje.

Hogy e fürdő a közönség részéről minden irányból könnyen és olcsón megközelíthető legyen, május hó 15-dikétől szeptember hó végéig érvényes mérsékelt árú fürdő-menettérti jegyek állapítottak meg, a melyek

a magyar államvasutak

Brassó, Debreczen, Kolozsvár, Maros-Vásárhely, Miskolcz, Nagy-Várad és Szolnok állomásain,

s az osztrák-magyar államvasút

Budapest állomásán szolgáltatnak ki.

A menettérti jegyek a nevezett valamennyi állomásról Temesváron át közvetlenül a herkulesfürdői vasúti állomásig s onnan vissza szólnak.

A Herkulesfürdő ezen kívül **körutazási jeggyel** is megközelíthető. E körutazási jegyek, melyek a magyar államvasutak menetjegy-irodájában (Hungaria szálloda), valamint a budapesti vasúti állomásokon is készen kaphatók s melyek ára: az I. oszt.-ra 49 frt 40 kr., a II. oszt.-ra 37 frt 20 kr. és a III. oszt.-ra 24 frt 20 kr., Budapestről Belgrád-, Bázias-, Orsova-, Temesvár-, Szegeden át vissza Budapestre szólnak s 60 napi érvényességi időtartammal bírnak.

Tudakozódásokra a herkulesfürdői m. kir. fürdőfelügyelőség szolgálatat közelebbi felvilágosításokat.

A m. kir. pénzügyministerium.

(Utánnymat nem díjaztatik.)

BORSZÉK GYÓGYFÜRDŐ.

Az 1873-ik évi Bécsi, 1878-ik évi Párisi, 1882-ik évi Trieszti tárlaton kitüntető ezüst- és arany-, s az 1885-ik évi Budapesti országos kiállításon kiállítási nagyérmmel jutalmazva.

Erdélyi hazarész Csikmegyében. Fürdőidény kezdete junius 15-én. Fürdőidény vége szept. 10-én. Posta- és távirda-állomás Borszék.

BORSZÉK világhírű szénsavdús tartalmú gyógy- és ivó ásványvizei, páratlan hideg-, lobogó-, kristály-, tükör-fürdői és fenyves ozondús levegője az emberi test gyengeségeinek és betegségeinek számtalan válfajában évtizedek óta kitűnő eredménnyel használtattak.

A fürdők izléssel és kényelemmel vannak berendezve. Üdülés- és szórakozásra jól rendezett fenyves sétányok, olvasó- és zongoraterem és más mulató helyek, valamint az újonnan épült „Kossuth-kuti gyógycsarnok”, kávémérő és cukrászdával kínálóznak.

Rendes fürdőorvos, gyógytár, közegészségügyi és közbiztonsági hatóság, posta és távirda s a legkitűnőbb zenekarok egyike a fürdő-közönség rendelkezésére áll.

Vannak jól berendezett és kényelmes magán bérházak, vendéglők és kávéházak, a helyi viszonyok szerint mérsékelt és hatóságilag ellenőrzött jutányos lak- és étkezési díjszabással.

A közlekedés könnyítésére mindennapos gyorskocsi közlekedés van rendszeresítve a szász-régeni vasúti indóháztól Borszékig és

vissza. Julius 1-től szeptember 10-éig egy 4 személyre berendezett egész kocsit után 20 frt, személyenként 20 kgr. díjmentes podgyászszal; hátulsó ülésen 8 frt, szembeülésen 7 frt, bakon cselédért 3 frt fizetés mellett.

E tekintetben a m. kir. államvasutak igazgatósága által a Borszékre utazó fürdővendégek részére a Budapesti, Nagy-Várad, Kolozsvári, Dévai, Gy.-Fejérvári, Segesvári és Brassói vasúti állomásoktól Szász-Régenig 3 óra érvényes 33 $\frac{1}{2}$ %-kal mérsékelt menettérti jegyek adatnak ki.

A fürdőintézet és ásványvíz-üzlet körébe tartozó tudakozódások és megrendelések a Borszéken helyben székelő „Fürdő- és Üzlet-Igazgatósághoz” intézendők.

Ásványvizek árjegyzéke:

Borszéken a raktári helyiségben 50-es, kupás 6 frt 60 kr.; 25-ös, kupás 3 frt 40 kr.; 50-es, literes 6 frt; 30-as, literes 3 frt 70 kr.; 48-as, fél literes 5 frt 25 kr. ládanként. — Nagyobb rendelvényeknél megfelelő % leengedés.

Borszék, 1886. május hó.

A fürdő- és üzlet-igazgatóság.

ELŐFIZETÉSI ÁR: helyben és vidéken egész évre
10 frt., félévre 5 frt. A közlemények és fizetések bérmentesítendők.
HIRDETÉSEKÉRT soronként 15 o. é. kr.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.
Megrendelhető minden kir. postahivatalnál, a szerkesztőségénél
nádor-utca 13. szám és Kilián György könyvkereskedésében
váci-utca Drasche-féle házában.

ORVOSI HETILAP.

HONI S KÜLFÖLDI GYÓGYÁSZAT ÉS KÓRBUVÁRLAT KÖZLÖNYE.

HARMINCZADIK ÉVFOLYAM.

Felelős szerkesztő és tulajdonos Markusovszky Lajos tr. Főmunkatárs Balogh Kálmán tanár.

TARTALOM: Donáth Gyula tr. A morphin sorsa a szervezetben. (Vége.) — Irsai Artúr tr. Korányi Frigyes tanár, kir. tanácsos belgyógytani kórodájából. Gégekör- és gyógytani közlemény. (Vége.) — Puky Ákos m. tanár és főorvos »Erzsébet-kórház«-i sebész osztályának I. évi kimutatása 1885-ről. (Folytatás.) — Rottenbiller János tr. Az anyalföldi m. kir. országos elmebeteg-ápolóház. Az aggsági elmezavarról. (Folytatás.) — Az erdélyi orsz. museum-egylet orvos-természettudományi szakosztályának május havi orvosi szakülése. Engel G. tr., a medenczefekvésű szülésekről. Farnos Árpád tr., atrophia muscularis progressiva egy esete. — Könyvismertetés. Ueber Terrain-Curorte zur Behandlung von Kranken mit Kreislaufs-Störungen. Von Dr. M. I. Oertel. — Lapszemle. Kizárt sérv két esete gyermekeknél. — A bujakóros kezdődő keményedés és a helybeli fertőző fekélyzés kórismeje.

TÁRCZA: Bókai János tr. Orvosi jelentés a »Stefánia« pesti szegény-gyermekek kórház 1885-dik évi működéséről. — Heti szemle. Trefort Ágoston miniszter úr levele a törvényszéki orvostani épület ügyében. Vörheny a tehenek saját szerű megbetegedése által okozva. — Vegyesek. — Előfizetési felhívás az Orvosi Hetilap 1886. július-decemberi folyamára. — Pályázatok.

A morphin sorsa a szervezetben.

DONÁTH GYULA tr.-tól.

(Liebermann Leó tanár vegytani intézetéből.)

(Vége.)

Morphinisták vizelete.

1. kísérlet. Téboldai beteg, ki 5 év óta használ morphin-befecskendezéseket szaggató lábszáfájdalmak ellen. 48 óra lefolyása alatt 0.36 gm. morphint kapott és vizelete (circa 5 liter) 2 egymásután következő napon gyűjtetett. A Landsberg-féle vizsgálati módszer szerint sem morphin, sem dehydromorphin nem találtatott. Tekintettel a szervezetben esetleg képződött morphin-kénsavra, melyet Stolnikow¹⁾ mesterségesen állított elő, a vizelet sósavval főzetett de a morphinnek nyoma sem találtatott.

2. kísérlet. Morphin- és [vizelet-mennyiség mint az előbbi esetben. Itt kaliumhiganyjodid alkalmaztatott, hasonlóképen teljesen negatív eredménnyel a morphint és dehydromorphint illetőleg. Igen érdekes volt ez esetben, hogy az ammoniakkal támadt csapadék lesűrítése után a folyadék — noha sem morphin-, sem dehydromorphin-tartalmú nem lehetett, — a jodsavat erősen reducálta. (A lepárlási maradék alkoholban teljesen oldható volt.) Ezen (alkoholban és hígított ammoniakban oldható) reducáló anyag azonban a Fröhde-féle és a módosított Husemann-féle reakciókkal teljesen negatív eredményt adott.

3. kísérlet. 2.2 liter vizelet; morphin-mennyiség és vizsgálati módszer mint előbbi. Jodsavat reducáló anyagnak nyoma (morphin?). Dehydromorphinnak nyoma sincs.

4. kísérlet. Egy súlyos aszmában szenvedő beteg, ki ezért már 3 év óta injiciál nagy mennyiségű morphint bőre alá, a vizsgálat idejében naponta 0.75 gmot használ fel. A 24 órai fehérnyementes, alkalikussá vált vizelet, mely 1200 kcm.-t teszen, ecetsavassá tétetik és kaliumhiganyjodiddal kezeltetik. Nehány, morphinnek látszó jegeczecske épen elegendő volt a jodsav reductiójára (morphin?). Dehydromorphin nincs.

¹⁾ Ueber die Bedeutung der Hydroxylgruppen in einigen Giften. (Ber. d. deutsch. Chem. Ges. XVII. Ref. 384.) Ezen szerző 2 gm. morphinnek kutyákba történt befecskendezése után a vizeletben ki tudta mutatni az alkaloidot a színreakciók segítségével, de még ily roppant mennyiség után sem volt képes a vizeletből morphin-jegeczeket kapni. Morphin-kénsavat kebelesze az állatba, az a vizeletben nem mutatható ki. Mindkettő az aether-kénsavak szaporodását hozza létre a vizeletben, miből szerző azt következteti, hogy itt a kénsav a morphin átalakulási terményeivel párosul.

5. kísérlet. 48 óra lefolyása alatt 1.5 gm. morphin fecskendeztetett be. A 2 egymásra következő napon gyűjtött, kevésbé alkalikussá lett vizelet (körülbelül 2.5 liter) fehérnyementes és ammonmagnesiumphosphatból, kis mennyiségű genysejtekből, s lapos hámsejtekből álló, de cylindereket nem tartalmazó üledéket képez; tehát a veséket épeknek kell tartanunk. A jodkaliumhigany vizsg. módszere szerint nyoma sincs sem a morphinnek, sem a dehydromorphinnak.

Ezen kísérletekből és vizsgálatokból tehát következik, hogy a morphin a szervezetben teljesen eltűnik, nevezetesen pedig nem változik át semmi más alkaloiddá, mert ezt az alkalmazott általános alkaloid-kémszerekkel fel kellett volna fedezni, hanem vagy valamely savvá, vagy az elégs végterményeivé oxydáltatik.

Vizsgálataim befejezése után jutott kezeim közé Notta és Lugan¹⁾ dolgozata, kik azt állítják, hogy legkevesebb 0.10 gm. morphin naponkinti használata mellett, az normalis vesék mellett a vizeletben kimutatható. Eljárásuk lényegben az olomeczettel kezelt és be nem párolt vizeletnek amylalcohollal való kezelése. De ezen módszer sem nyújtott nekem más eredményeket, mert midőn 0.2 gm. morphint adtam 1 liter vizelethez, ezt csak nagyon bizonytalanul lehetett kimutatnom; egy aszmatikus 1050 kcm.-nyi vizeletében azonban, ki naponta 1.0 gm. morphint fecskendezett a bőr alá, egy, a jodsavat gyengén reducáló anyagot csekély mennyiségben találtam ugyan a vizeletben, mely azonban morphin nem volt, miután a Fröhde-féle reagens iránt teljesen negatív viselkedést mutatott. Miután a Notta és Lugan-féle módszer már magában véve sem kielégítő, ennél fogva annál is inkább ajánlom jodkaliumhigany-módszeremet, melylyel határozottan a legkedvezőbb eredményeket értem el. Kauzmann állításához, hogy morphin a vizeletben ép oly biztonsággal kimutatható, mint a különféle fém-mérgek, nem járulhatok; annál kevésbé Levinstein²⁾ nézetéhez, mely szerint 15 mgm.-nyi morphin-adag is biztosan fellelhető volna a vizeletben, s ennek segélyével bármikor objectiv bizonyítékot szerezhetnénk morphinistáknál arról, hogy az alkaloid titokban vétetett-e, vagy sem. Ennek ellenében állíthatom, hogy a

¹⁾ Nachweis von Morphin im Harn. (Chem. Centrbl. 1885. Nr. 52; Arch. d. Pharmacie [3] 23, 512.)

²⁾ L. c. 148. és 149. l.

morphinismus eddig egyedül biztos jelei az *abstinentia* jelenségei. Törvényszerűleg is fontos tudnunk, hogy a *morphinnak* hiányzása a vizeletben nem enged még következtetni arra, miként *morphin* nem is vététt. Ebben *Landsberg*, *Burkart* és másokkal egészen meg-egyezem.

*Marmé*¹⁾ értekezésének végén — teljesen positiv adatai daczára — határozottan kiemeli, hogy ő mások állítását, miszerint a *morphin* a szervezetben más, még eddig ismeretlen átalakulásokon is megy keresztül, semmikép sem vonja kétségbe, sőt bizonyos okok folytán nagyon is lehetségesnek tartja; azonban nekem úgy tetszik, hogy a dolog épen megfordítva van, t. i. a *morphin* rendszeren megváltozva, s csak kivételképen — különösen rendkívül nagy mennyiségnél — található fel változatlanul. Ami a *morphinnak*, ha ez *subcutan* kebeleztetett be, megjelenését a gyomor és bélcsatornában illeti, úgy ez bizonyára a *morphinnak* csak egy részére vonatkozik; mert elvárható, hogy a gyomorban és a bélcsatorna kezdetén kivált *morphin* a további lefolyásban nagyrészt ismét resorbeáltatik. És ez is kétségtelenül csak akkor fog történni, ha nagy *morphin*-mennyiség kebeleztetett a véráramba, mert kisebb mennyiség belsőleg véve rendszeren ellenkező irányt vesz, t. i. a bélcsatornából a véráram felé. De sőt a *Buchner*²⁾ és *Maschka*³⁾ által közölt mérgezési esetekben sem volt a *morphin*, mely belsőleg vététt, a gyomorban és bélcsatornában egyáltalán feltalálható. *Kratter*⁴⁾ istalált *morphint* egy öngyilkosnak vizeletében, ki azt belsőleg vette és 8—10 órára rá meghalt, a gyomorban pedig nem.

Felvehetjük tehát, hogy ha zavartalan emésztési és veseműködésnél a vizeletben *morphin* nem található, úgy az ürülékben sem lesz jelen jelentékenyebb mennyiségben. Ha még a *morphin* rendkívül könnyű oxydálódását is szem előtt tartjuk, úgy már eleve is valószínű, hogy a vér erőlyes oxydáló hatása alól kivonná magát. Sőt azt hiszem, amint azt alább kifejteni szándékozom, hogy a *morphin* redukáló tulajdonsága a physiologikus működésre nézve nagyfontosságú.

Eddigi vizsgálataimnak lényeges eredményei összefoglalva tehát a következők:

1. *Morphin*-próbáink tökéletlenek és legalább 0.2 gm. *morphin* jelenléte szükségeltetik egy liter vizeletben, hogy a jodkaliumhigany-próbával kimutathassuk.

2. Bőr alá fecskendezve a *morphint*, az még 1.5 gm. után sem mutatható ki a vizeletben.

3. A *morphinnak* a vizeletből való hiányzása még nem enged arra következtetni, hogy *morphin* nem is vététt be.

A *morphinnak* ezen elváltozása a szervezetben összhangzásban áll 1881-ben kimondott nézetemmel, mely szerint az alkaloidok a szervezetben nem valami mystikus catalytikus, hanem vegyi hatást gyakorolnak.⁵⁾ Akkor a *chinin* vizsgálataira utaltam, melynek nagy része a vizeletben mint amorph *chinin* (*chinoidin*) és csak kis része mint oxydált *chinin* (*Skraup* szerint *chitenin* C₁₀ H₂₂ N₂ O₂, *Kerner* szerint *disoxychinin*) jelenik meg. Ha *Prior*⁶⁾ saját vizeletében a *chinint* a jod-jodkalium-próba segélyével az első fél órától kezdve a 2-dik nap utolsó, s néha a 3-dik nap első órájáig ki tudta mutatni, úgy az a *chininnek* valamely más basikus átalakulási terményére is vonatkozhatott, mint amilyenek a fentiek is, minthogy a jod-jodkalium általános alkaloid-reagens. A *chinolin*ről magam kimutattam, hogy 1.0—1.5 gm-os adagok után az a vize-

letben már nem mutatható ki. Ezt *L. Brieger*¹⁾ teljesen megerősítette, ki helyette egy más, bromra pelyhesen kicsapódó anyagot talált; továbbá a sósavval főzött vizelet gyönyörű vörös, nem jegecedő festanyagot nyújtott, mely benzol és jégecet segélyével a húgy-festanyagoktól könnyen el volt választható.

A többi alkaloidok sorsára nézve, melyeket a szervezet csak csekély mennyiségben bír el, még nehezebb a kérdés. *Kratter*²⁾ 7.5 mgm. *strychninnitratot* fecskendezvén bőr alá embernél, azt már 30 perc múlva megtalálta a vizeletben. Egy öngyilkosnak gyomrában, ki 1 1/2 órával a mérgezés után meghalt, még feloldatlan *strychnin* volt jelen, s a bonczolat előtt a húgyhólyagból vett vizeletben már fel volt található az alkaloid.

Itt sincs kizárva a lehetőség, hogy az alkaloidnak épen azon része, mely hatásos volt, vegyileg is elváltozott.

Azon szerves összeköttetésekről, melyek a szervezet által jelentékenyebb mennyiségben türetnek, legnagyobb részéről ki van mutatva, hogy elváltoznak. *Alcohol* legnagyobb részben teljesen oxydáltatik, csak nyomai mennek át a vizeletbe; *chloral* urochloral-savvá változik, a C_nH_{2n}O₂ (vegycsoportozhoz tartozó) illó zsírsavak, úgyisintén tej-, citrom-, alma-, bor-, borostyán-, oxal- és cyansav szénsavvá és vízzé égnek el. A substituált ammoniakok (*methylin*) nagyobb részben ammoniakká, s ez hugyanynyá változik át. Húgysav allantoinná és hugyanynyá oxydáltatik. *Carmin*, *lakmus*, *chlorophyll*, *alkannafestény* *Wöhler* által a vizeletben nem találtattak fel ismét; *terpentinolaj* használata után a vizelet ibolyaszagú lesz. Az aromatikusan anyagok igen sokféle elváltozást szenvednek a szervezetben, majd egyszerűen oxydáltatnak, majd glycollal egyesülnek, majd aetherkénsavakat, glycuronsavakat képeznek stb. Azt sem szabad elképzelünk, mintha a hatásos szervetlen vegyek változatlanul tennék meg utjukat a szervezeten át. Ha tehát a közelebről tanulmányozott anyagok nagyobb része változást szenved, úgy ez annál inkább fog állni az erősen ható anyagokról.

Az alkaloidok és más egyéb anyagok, melyek anélkül, hogy a szervezeten kívül valami feltűnő vegyi rokonságot mutatnának, már csekély mennyiségben nagy physiologikus hatást gyakorolnak, adtak okot ezen téves véleményre, mintha a szervezetben semmi-nemű vegyi változáson nem mennének keresztül, határozott nézetet azonban a buvárok nem képeztek maguknak. Nagyon valószínű azonban, hogy bizonyos idegközpontok által vonzatnak és ezekre azután vegyi hatást gyakorolnak; ezért elégséges gyakran kis mennyiség is. Ez okból nem is tarthatók az alkaloidok vérmérgeknek, mert ahhoz csekély vegyrokonságú anyagokból minden esetre nagyobb mennyiség lenne szükséges, hogy physiologiai hatást gyakorolhassanak. *Belky*³⁾ tanár vizsgálatai szerint a kéksav sem vérmér, mert egy, azzal megmérgezett tengeri nyúl fülkagylójában keringő vérében nem mutatható ki, noha cyanhydrogen hámoglobin-oldat által egy jellemző elnyeletési spectrum képződése mellett felvétetik. A kéksav valószínűleg közvetlenül a légzési központban halmozódik fel, ahol talán redukáló tulajdonsága folytán az ott kiszabaduló élelyt elvonja és ezáltal azon kicsiny, életfontos idegközpontot működésében gátolja. Ez megmagyarázza a mesterséges légzésnek életmentő hatását is. Lehet, hogy hasonlóképp vonzatik a *morphin* a nagyagy érzési közponjai által, ott azután könnyű oxydálódása folytán élelyt von el és így azok anyagcseréjére befolyást gyakorol. Más élelyülő anyagok (tápanyagok stb.), melyek nagy mennyiségben vététnek fel, azért nincsenek ily hatással, mert a véráramba jutva, rögtön oxydáltatnak és sehol sem deponáltatnak.

¹⁾ Zeitschr. f. klin. Med. IV., 295. — ²⁾ L. c. — ³⁾ Adatok a lég-nemű mérgek hatásának ismeretéhez. (Orvosi Hetilap. 1885. 18. sz.)

¹⁾ Deutsche med. Wochenschrift. 1883. Nr. 14.

²⁾ Neues Report f. Pharmacie. 1867. 16., 43.

³⁾ Prager Vierteljahrsschrift. 66, 65. 1860.

⁴⁾ Virchow's Jahresber. für 1882. 427. l.

⁵⁾ Ber. d. deutsch. Chem. Ges. XIV. 183. és 1773. l.

⁶⁾ Virchow's Jahresber. f. 1884. 398. l.

Ezen nézetek támogatást nyernek Ehrlich¹⁾ szép dolgozatában, aki kimutatta a methylenkének az élő tengelycylinderhez, az idegrendszer érző végkészülékeihez, továbbá bizonyos izomrostokhoz való benső vonzódását, melyek azzal szép kékre festődnek, s egyidejűleg kimutatta, hogy ezen vonzódás egyrészt a methylenké és hasonló festékek vegyi alkotásától, különösen pedig azok kéntartalmától, másrészt az idegszövet alkalikus hatásától van feltételezve.

Végül még néhány megjegyzést akarok tenni Marmé azon állítására, hogy a morphininanítio jelenségei a szervezetben felhalmozódott dehydromorphintól okoztatnak. Mert ha ő kutyáknak lassankint és gyakrabban kisebb sósavas dehydromorphin-adagokat fecskendett be, úgy abstinentiához hasonló tünetek léptek fel: fojtogató, hányás, véres hasmenés, érlökés szaporasága és a vérnyomás, s testhőmérsék alábbszállása, valamint collapsushoz hasonló tünetek. Mindezen tünetek megszűntek közepes morphin-adagok befecskendezésére.

Mint említém, én az aránylag könnyen kimutatható dehydromorphin morphin adagolása után sohasem találtam a vizeletben. És én a Marmé által leírt mérgezési tünetekben nem látok semmi olyast, mi egyéb mérgeknél elő ne fordulna, az utána adott morphin pedig csak jótékony narcotikus hatását gyakorolta.

Különben ismeretes, hogy néha hosszú időre a megtörtént morphin-elvonás után 12—24 órán át a rohamos morphin-elvonási tünetek egész serege ismét felléphet, pedig Marmé szerint a dehydromorphin már rövid idő múlva kiválik. De hiszen tudjuk, hogy bizonyos jelei az abstinentiának mutatkoznak más szokászerűleg használt élvezeti anyagok (alcohol, dohány stb.) elvonása után is, sőt mechanikus természetű szokások elhagyása után is bizonyos idő szükséges, míg az idegrendszerben az egyensúly ismét helyreáll.

Igen tisztelt ügyfeleimnek Ehrenhaft R., Erdélyi J., Farkas L., Kakucsy S., Salgó J. és Virág L. tr. uraknak azon szíves készségért, melylyel vizsgálati anyaggal elláttak, ezennel legmélyebb köszönetemet fejezem ki.

Korányi Frigyes tanár, kir. tanácsos belgyógytani kórodájából.²⁾

Gégekór- és gyógytani közlemény.

IRSAI ARTÚR tr., első tanársegédétől.

(Vége.)

Bujakór (syphilis).

Az esetek majdnem mindegyikében kisebb-nagyobb elváltozások észleltettek a száj- és garatüregekben, úgy hogy már ezek is nyújtottak támpontot a gégebeli lelet magyarázatát illetőleg.

A syphilitikus megbetegedés a gégében vagy mint hurut, papula, beszűrődés, vagy mint gumma jelentkezhetik. Leggyakrabban fekélyek lépnek fel, melyek nagyfokú roncsolásokra vezethetnek. Elég gyakoriak ezenkívül még a porczhártyalobok is. A bujakóros gégehurut, mely gyakran a bujakóros beszűremkedésnek előjele szokott lenni, nem lehet egykönnyen a közönséges hurutól megkülönböztetni; biztossággal csak akkor lehet erre következtetni, ha e mellett a syphilisnek egyéb tüneténei is jelen vannak. Figyelnünk kell azonban, miszerint syphilitikus egyén is szerezhethururatot meghülés folytán, anélkül, hogy azt fertőző természetűnek volna szabad tekinteni. Annyi bizonyos, hogy a syphilitikus hurut

feltűnően makacs szokott lenni, míg antisiphilitikus gyógymódra igen gyorsan megszűnik.

Eseteink nagy számánál észleltük a hurutot. Igen ritkán jelentkeznek a condylomák, amint azt egy esetben volt alkalmam észlelni, ahol a hangszálagokon mint lapos, szürkés-fehéres kiemelkedések voltak észlelhetők. Ugyancsak ezen esetben az epiglottis szabad szélén és pedig annak bal oldalán kis lencsényi hosszúságú dudor mutatkozott.

Gyakoribb a bujakórnál a gége nyákhártyájának és a nyákhártya-alatti kötszövetnek lobja, mely azonban sokszor szembe-ötölőbb tünetek nélkül folyik le. A gégefedő leggyakrabban szokott beszűremkedni és akkor alaktalan tömeget képez, mely a gége bemenetét elfedi. Gyakran mutatnak ily beszűremkedést az álhangeszálagok, nem ritkán a valódi hangszálagok is, úgy hogy ilyenkor a legnagyobb fokú stenosisra adhatnak alkalmat.

A gummák előszeretettel a nyákhártya-alatti kötszövetben fejlődnek, vagyis ott, hol edénydús kötszövet van; a gummák, valamint a lobos beszűremkedések igen szeretnek gyorsan szétesni és fekélyekké átalakulni.

A gégeének bujakóros fekélyei igen sok alakúak és a szerint, amint lobos infiltrációból, vagy gummákból eredtek, különböző alakúak birnak. A gummákból eredőknek felhínyt dudorzos szé-
lűk van és a mélybe terjednek, míg a lobos infiltrációból eredők laposak, szélességükben mutatnak terjedést, simák, szélel birnak. Ebből könnyen levonható, hogy a gummákból eredő fekélyek a mélybe terjedésük közben sokkal korábban és sokkal gyakrabban adnak okot perichondritis fejlődésére, mint a diffúz infiltrációból eredők. Megjegyzendő azonban, hogy syphilisnél porczhártyalob elég gyakran fejlődhetik elsődlegesen, anélkül, hogy nyákhártyamegbetegedést mutatna. A bujakóros fekélyek némelykor igen gyorsan, néhány nap alatt fejlődhetnek. A fekélyek elhelyezése biztos támpontot a kórisme felállítására nem nyújt, amennyiben bujakóros fekélyek ép úgy, mint a gümőkórosak a gége minden részén fordulhatnak elő. Jellegzetes azonban bujakórál, hogy kezdetben a megbetegedés többször a gége mellső részére szorítkozik, továbbá, hogy azon fekélyek, melyek az epiglottis felső felületét foglalják el, rendszeren bujakórosak. Mackenzie bujakóros fekélyre nézve jellegzetesnek találja a féloldalúságot, tudjuk azonban, hogy gümőkóros fekélyek ép oly gyakran lehetnek egyoldaliak. Észlelt eseteim, hol bujakór következtében fekélyesedések jelentkeztek, sem megjelenésükben, sem lefolyásukban különös említésreméltót nem tüntettek fel.

A hangszálagoknak hűdését bujakórál gyakran lehet észlelni; a hűdés legtöbbször mindkét hangszálagot éri és ritkán szokott nagyfokú lenni. Egy esetet mi is észleltünk, ahol syphilis következtében mindkét oldali posticus hűdése miatt légszömészt kellett végezni. Ez esetben ankylosisnak semmi nyoma sem volt. Az eset a következő:

F. Józsefné, 50 éves, múlt évi szeptember 12-dikén lett a kórodára felvéve, amidőn nála nagyfokú dyspnoë volt észlelhető, mely mély belégzés alatt nagy mértékben fokozódott. A betegről mint körelőzményi adatot csak annyit lehetett megtudni, hogy hosszabb idő óta köhög, két hónap óta légzési nehézségei vannak, melyeket megelőzőleg azonban éles, metsző fájdalmaság lépett fel a garatban, mely minden nyelési kísérletnél fokozódott. A gyengén fejlett nőbeteg köztakarója halavány, a bőr-alatti zsírszövet megfogyott, a látható nyákhártyák halaványak, a nyak vékony, a nyakizmok erősen megfeszültek, a mellkas keskeny, has beesett. A bal felkar bőrén, annak külső felületén, közvetlen a könyökizület felett egy kissé hosszúságú, tallér-nagyságú, sugaras heg látható. Ennek eredetéről a beteg felvilágosítást nyújtani nem tud. Luétikus fertőzést tagad. A lágy szájpadon, valamint a garatíveken számos, egymás mellett sűrűn elhelyezett, kölesnyi, egész lencsényi, a mélybe terjedő fekély látható. Az uvula fekélyek által teljesen el van roncsolva. Az epiglottis feltűnően halavány, az álhangeszálagok egyenletesek, simák, eltérést nem mutatnak. Ép úgy mutat normalis viszonyokat a kannaporczok és a valódi hangszálagok nyákhártyája. Az eltérés a hangrés feltűnő keskeny voltában áll, amennyiben belégzés alatt legfeljebb csak pár milliméternyire távolodnak egymástól a valódi hangszálagok, sőt minden mélyebb belégzéskor a valódi hangszálagok szélesebbeknek és egymáshoz még inkább közelítettnek mutatkoznak. Ezen feltűnő

¹⁾ Ueber die Methylenblaureaction der lebenden Nervensubstanz. (Deutsche med. Wochenschrift. 1886. Nr. 4.)

²⁾ L. OHL. 24. számát.

gégelethez kétoldali posticus-hüedést kellett felvenni (anchyloitikus folyamatnak semmi jele). És miután a garatbeli elváltozások, valamint a bőrön található heg luetikus megbetegedésre vallottak, ennek folytán a hüedést is ily eredetűnek kellett tekinteni. A légzési nehélység fuladási rohamig fokozódott, úgy hogy felvétele után másodnapon a betegnél légcsőszűkítést kellett végezni. A légcsőszűkítés után a légzési nehélység teljesen megszűnt, a cyanosis gyorsan visszafejlődött, azonban a műtét után kiterjedett bőremphysema jelentkezett, a léggyűlem gyakran kisajtolatott és pedig a trachealis nyílás felé, s így a bőrlégdug anélkül, hogy bemetszéseket kellett volna végezni, teljesen visszafejlődött.

Kiindulva a betegség luetikus eredetéből, jodkalium belső adagolását tartottuk javalltnak, e mellett a gégeének villamozását végeztük.

A garatfekélyek calomel-befúvásokra teljesen meggyógyultak és 4 heti kezelés után a garatban a fekélyekből hátramaradt hegek voltak láthatók. Az uvulának csak egy kis heges csomja maradt meg. A gégelelet annyiban változott, hogy most mély belégzések alatt a canule nyílásának betartása mellett a hangszálak képesek csekély mértékben egymástól eltávolodni. Ily állapotban hagyta el a beteg canule-lel a kórodát, miután további kezelésnek alávetni magát nem akarta. Egy ideig odaváló orvosának sziveségéből kaptam hírt állapota javulásáról.

Gyakran észlelhetők bujakórál perichondritikus folyamatok, leggyakrabban a gyűrűporcz lemezén és az egyik vagy mindkét kannaporczon fordulnak azok elő. Rendszeren együttesen betegszik meg ezen két porcz; ritkábban szorítkozik a folyamat csak a gyűrűporczra vagy csak az arytaenákra. Nem ritkák az idült bujakóros porczhártyalobok, ilyenkor lép fel többnyire a gyűrű-kannaporczüzletnek merevsége. A gégeének vízenyője bujakórál szintén gyakran lép fel és sokkal súlyosabb, mint a gümőkórál, mert a bujakórt kíséri szokott vízenyő igen gyorsan fejlődhet és fuladásra vezethet. Leggyakrabban a gégefödőt támadja meg, sokkal ritkábban jelentkezik a gége többi részein.

Syphilitikus betegekben a gégeében többször volt alkalmam körülírt oedemákat észlelni, anélkül azonban, hogy az saját eseteim egyikében is oly nagymérvű lett volna, hogy stenosisra adott volna okot.

A kezelést illetőleg legelső sorban a megindított általános antisiphilitikus gyógymód mellett minden esetben a helybeli kezelést végeztem. A hurut ellen majd argentum nitricum oldatát, majd a jod, jodkali-glycerinnel való beecseteléseket használtam. Jod-jodkalival való ecseteléseket a bujakóros beszűremkedések kezelésére is alkalmaztam. Fekélyesedések ellen szintén ezen oldatot, vagy pedig calomel-befúvásokat vettem igénybe.

Beidégzési zavarok.

Eseteinkben a beidégzési zavarok különféle alakjai jelentkeztek; részint érzési, részint mozgási zavarok kerültek észlelés alá. A gége nyákhártyájának hyperaesthesiáját gyakran észleltük a nyákhártya lobos bántalmi kíséretében, nemkülönben tuberculotikusoknál a megbetegedés kezdetén. A hyperaesthesia időnkint hyperalgesiaival volt egybekötve, amidőn a betegek a gége tájának és a sternumnak megfelelőleg egy vagy két oldalt, néha egészen a fül felé kisugárzó fájdalmairól tettek említést. A gége nyákhártyájának teljes anaesthesiája egy esetben sem került észlelés alá.

Egy hysterikus nőnél a gége nyákhártyájának csökkent érzékenységet lehetett észlelni időnkint és pedig rendszeren a menstruatiót követő napokon.

A paraesthesiákat illetőleg csak annyit tartok szükségesnek felemlíteni, hogy azok, amint azt már más helyütt megemlítettem, gyakran a tüdővész korai szakának tünelényét képezték. Nem ritkán találkoztunk azonban hysterikus egyénekekkel, akik paraesthesiákról tettek említést.

Mozgási zavarok közül eseteinkben laryngospasmussal a recurrens, vagy a vagus izgatása következtében nem találkoztunk, hanem igenis volt alkalmunk észlelni egyes egyénekben igen rövid ideig tartó laryngospasmust argentum nitricum oldatával való ecsetelés után.

A hangrész záró izmok hüedése, illetőleg félhüedése állapotát gyakran volt alkalmunk észlelni, s pedig leggyakrabban a m. arytaenoideus transversus-ét, leginkább heveny és chronikus hurutok

következtében; ugyancsak gyakran a mus. thyreo-arytaenoideus inter-nusoknak hüedését.

A hangrész-záró izmok ezen hüedése állapotát némelykor kezdeti szakát jelenti a tuberculosisnak, s ilyenkor a hüedése állapot vagy csak az egyik, vagy mindkét oldalon lehet kifejezve.

Ilyen esetet észleltünk ambulatoriumunkban, ahol az egyén minden előző ok nélkül, majdnem egy csapással elveszítette hangját. A laryngoscopikus vizsgálat a mm. thyreo-arytaenoidei interni és a transversusnak hüedését mutatta anélkül, hogy e mellett a gége nyákhártyájának feltűnő halaványságán kívül más elváltozást találni lehetett volna. Ezen egyénél, akinél az elmondott és minden tárgyilagosságot nélkülöző panaszokra támaszkodva kezdetben hysteria gondoltunk, később tüdő-infiltrationnak tünelényei kezdtek kifejlődni.

Kétoldali posticus-hüedést két esetben volt alkalmunk észlelni. Mindkét esetben tracheotomiát kellett végezni. Az egyiknél a posticus-hüedés syphilis folytán, a másiknál typhus után jelentkező perichondritis és ezt követő oedema következtében lépett fel. Mindkét eset fennebb bővebben volt ismertetve.

Fel kell még azon észleleteket említenem, melyek aorta-tágulatok következtében a gége részéről jelentkeztek.

Az aorta aneurysmájának három esetében észleltünk hüedést; kettőnél az arcusnak kitágulása, a harmadiknál pedig a felhágó rész és az ívnek tágulata volt jelen. Az első esetben baloldali teljes recurrens-hüedés észleltetett; a baloldali gégefél teljesen mozgékonytalannak tűnt fel és a hangszálak sem hangoztatáskor, sem mély belégzéskor nem mozgott. A másik esetben a hüedés szintén a bal gégefélre illette, amennyiben a bal hangszálak cadaver-állást foglalt el. Ezen esetben a jobboldali hangszálak és az arytaena igen erőteljes mozgásokat végeztek, áthaladva a középvonalon hangoztatáskor a hangrész záródását eszközölték. A harmadik esetben, ahol a bonczlelet az aorta felhágó részének és az ívnek tágulatát mutatta ki, az életben szintén a bal hangszálak hüedése állapotát észleltetett.

Mindhárom esetben tehát aneurysma által a bal recurrensre gyakorolt nyomás következtében a baloldali gégefél volt hüedve, és ez a leggyakoribb, amennyiben az észleletek azt mutatják, miszerint aorta-aneurysmáknál a gége jobb fele ritkán lesz hüedve. Ennek oka az aorta ívének a bal recurrenshez való boncztani viszonyában rejlik.

Azon tüneletet, melyet Lőri tr. említ, s melyet aorta aneurysmájánál észlelni lehet, az ütőes lüktetéssel együtt látható és e lüktetés által előidéztetett együttmozgását a légcsőnek eseteinkben nem volt alkalmunk felismerhetni.

És bár egyes esetekben épen a baloldali gégehüedés az, mely az aneurysma gyanúját felébreszti bennünk, midőn az aneurysmának még semmiféle más tünelénye nincsen; ismét sok más esetben, amint azt kórodánkon is tapasztalhattuk, nagyfokú aneurysmák dacára sem észlelhetők a gége hüedése állapotai.

A hüedések gyógykezelését illetőleg az alaphántalomra való tekintettel kell eljárunk. Azon eseteket kivéve, ahol a hüedés a recurrens vagy vagusok nyomása által van feltételezve, minden esetben a villamosság kísérlendő meg.

Végül nem mulasztatom el és kellemes kötelességet teljesíteni, midőn főnököm Korányi tanár úrnak halás köszönetemet nyilvánítom, amiért alkalmat nyújtott ezen közlemény megjelenésére.

Puky Ákos m.-tanár és főorvos „Erzsébet-kórház” sebész osztályának I. évi kimutatása 1885-ről.

(Folytatás.)

18. Glossitis.

Egy kapusnak 28 éves neje, felvétele előtt 8 nappal állítólag megtázott. Felvétele előtt való nap nyelvének jobb oldalán hólyagot vett volna észre. Nov. 9-dikén ugyanazon pontnak megfelelőleg a nyelv szövetében borsónyi kemény szövet jelentkezett; a keményedés d. u. már a bal oldalra is áterjedt, sőt

estefelé az egész nyelv annyira megdagadt, miként száját kénytelen volt nyitva tartani és nyelvét nem bírta kinyújtani; nyál-folyás folytonos; áll-alatti és cervicalis mirigyek fájni kezdtek.

Mindezek arra indíták beteget, miként ugyanaz nap este intézetünkbe vettette fel magát, amidőn a hő 38.5°C -t mutatott.

Jéglabdacoknak folytonos alkalmazása, chlorkalium-oldatba áztatott compresssekkel való gyakori tisztogatás, ugyancsak chlorkalium-oldattal való öblögetések és a nyelv gyurmájának — habár igen fájdalmas — masszírozása által mind e tünetek pár nap alatt teljesen visszafejlődtek. A hőmérsék harmadnap a rendest érte el és beteg nov. 15-dikén *gyógyultán* távozott.

19. Gonitis.

3 férfi.

45 éves földbirtokos *gonitis serosával* ápril 20-dikán vettetett fel. Elbeszélése szerint 4 héttel előtt, azaz márt. 16-dikán lovaglás közben lovával együtt fagyos talajon elzuhant. Ezután pár perczig eszméletlen maradt, néhány percz múlva azonban ismét lovára ült, sőt az nap még járkált is. Kezelő orvosa által ajánlott nyugalmat és hideg borogatásokat többször megszakította és rendszeresen nem alkalmazta. 10 nappal felvétele előtt pár napon át jodfestyen-beecsetelést is használt.

Felvételkor a jobboldali térd, főleg állás közben, a czomb belbüttykének tájékán és a térdkalács körül duzzanatot mutat, ez utóbbi ballotiroz. A czombcsont belbüttykének környéke nyomásra érzékeny. Activ hajlítás és feszítés korlátolt. Egész fürdő vétele után *organ-tin-fixkölést* alkalmaztunk, melyet azonban ápril 24-dikén beteg nyugtalansága miatt el kellett távolítani. Pár napon át jégborogatást és masszírozást alkalmaztunk.

Május 4-dikén újabb *organ-tinkölés* vargakéreggel. E kötés alatt beteg igen jól érezvén magát, május 9-dikén *járvulva* távozott.

Később Pöstyént kereste fel, azonban elfoglaltságai akadályozták, hogy a curára szükséges rendes időt kitölthette volna.

1886. január havában még mindig sántikálva és egy elastikus térdkötővel mutatta be magát.

Egy mozdonyvezető 20 hónapos fia »a budap. által. rendelő gyógyintézet« járó betegek között aug. 20-dikán „*gonitis suppurativa*“ és phlegmone cruris-szal lett bemutatva. Dajkájának állítása szerint 3 hónap előtt tüdőbaja lett volna; utóbbi hetekben kézen fogva járt, azonban aug. 7-dikén járni nem akart, baloldali térdizülete dagadni 18-dikán a czomb és alszár is duzzadni kezdett és erős lázai mutatkoztak.

Felvételnél, aug. 21-dikén a sápadt és sovány gyermeknek bal lába, a bokától egész a czombhajlatig, erősen dagadt, egyszer akkora mint a jobboldali, külbőr pirosan elszinesedett és mindenütt hullámzás mutatható ki; nyelv száraz, 39.3° hőemelkedés. Ugyanaz nap narcosisban 6 *bemetszés* történt, még pedig az izület mindkét oldalán, a patella medialis oldalán, az alszár középrészén, a sípcsont középső harmada felett és az Achilles-in vonalában az alszár hátsó oldalán. Az egész üregből és a térdizületből nagy mennyiségű bűzös geny ürült ki. Az egyes nyílásokba drainsövek lettek beillesztve és az üreg, úgyisint a térdizület 1:1000 sublimat-oldattal lett kiöblítve. Serosublimatgaze-kötés; *Volkman-sinen* rögzítés.

Naponta kötésújítás. 5 első nap az esteli hőemelkedés 39.5° és 37.7° között ingadozott. A 7-dik naptól kezdve a váladék bűze és a hőemelkedés teljesen megszűnt.

Sept. 1-sején a térdizületbe vezető 2 drainső kivételével a többi drainső el lett hagyva.

Sept. 10-dikén a térdizületbe vezető 2 drainsövet is kivették. A többi drainső-nyílás begyógyult.

Sept. 11-dikén 39.3° , sept. 12-dikén 40° esteli hőemelkedés; e miatt az izület 2 drainsövét ismét visszahelyeztük. Miután a genyviisszatartás így el lett hárítva, másnap a láz teljesen megszűnt.

Sept. 17-dikén a teljesen jó állapotban levő gyermeket szülői *járvulván* vitték el.

Utókezelésre »a budap. által. rendelő gyógyintézet«-be járt, hol másodnaponként bekötve, pár hét alatt teljesen meggyógyult; ezután egy ideig az izület tájéka masszírozva lett, mire beteg ismét járhatott.

50 éves keztyűs *gonitis septicával* nov. 10-dikén vettetett fel osztályomra, hol másnap, nov. 11-dikén meg is halt. Beteg 6 hét előtt Promontoron, pinczében való hosszas tartózkodás után, jobb térdizületében fájdalmakat érzett; e miatt le kellett feküdni és kezelése miatt egy pesti orvost hivatott. Miután baja nem javult, orvosa a 2-dik hét végén Pestre hozatta és mindjárt az első napokban a jobb végtagot egy segélyül hívott tagtársával kemény kötésbe helyezte. Ezen első kötés 1 héttig maradt és a második kötéssel járnia kellett volna; ez utóbbi alatt azonban az egész végtag annyira megdagadt, hogy a kötést el kellett távolítani. Mintegy két hét óta a kereszt- és farcsíkcson táján felfekvése van.

Felvételnél a lesóványodott és 39.5° hőemelkedést mutató betegnél a jobboldali végtag, hereborék és perineum fekete és barna, vastag szennnyel fedett. Jobboldali lágyéktájon galambtojásnyi szabad sérv, mely 15 év óta létezik és beteg sérvkötőt használ. Érverés 124, szív működés élénk, szívhangok tiszták. Mellkas felső hátsó oldalán baloldalt rövid kopogtatási hang, érdes ki- és belégzés. Jobboldali térdizület kerülete 37 cm., a baloldalié 30 cm. Élénk hullámzás. Ugyanazon czomb alsó harmadán szintén daganat, hullámzás; kerület 35, míg az egészséges baloldalié ugyanott 29 cm.

Előleges tisztogatás és egész fürdővétel után ugyanaz nap narcosis alatt *bemetszések*. Sűrű, penetrans bűzű, elhalt cszafatokkal vegyes ev-kiürülés; a térdizület epiphysisei porcfosztottak; a czombcsont körüli izmok ezen ev által teljesen arrodálva, a czomb alsó harmada ezen evben uszott. Lehető tisztogatás után 1:1000 sublimat-oldat átfecskendése és drainirozás. Serosublimatgaze-kötés, *Volkman-sinen* rögzítés. 26 órával később *exitus letalis*.

Bonczolat, Pertik Ottó tr. úr által végezve: A jobb térdizület idült lobja, a porcok részletes pusztulásával, s a geny eves elváltozásával; a térdizületi tokszál az extensor cruris quadriceps ina alatti nyákérsénybe, s ez ismét az intermuscularis kötszövet felé tört át. Úgy az alszár hátsó felszínén, mint a czomb alsó felében az intermuscularis kötszövet igen kiterjedt másodlagos elgenyvedése, úgy hogy a czomb alsó 21 cm. hosszú része csak a genyesen infiltrált, helyenkint leválni kezdő csonthártyától és genyesen beszűrődött izomcszafatoktól fedett; csupán a linea asperán tapadnak még az adductorok inai. A jobb czomb és alszár köz-takaróján 12 bőrseb, melyekben drainsövek vannak megerősítve. Nagyfokú lesóványodás és vérszegénység. A tüdőcsúcsokban több, krétás szigetekkel behintett gócz. Petyhüdt, szakadékonny szívizomzat; petyhüdt, kissé átlátszatlan vesék. Középfokú tüdővízenyő

20. Gummata linguae.

Egy 38 éves kereskedőnek, mint mondja, 18 éves kora óta több ízben fekélye volt a hímveszőn; a baloldali lágyéktájon felvágott mirigyek hegje látható. 14 év óta nős; 2 gyermeke meghalt, kettő él és egészséges. 4 hónap előtt nyelvhatának közepén pattanást vett észre, mely pár nap alatt kifekélyesedett; kezelő orvosa e fekélyt torokvizzel és pokolkő-égetéssel kezelte.

Felvételnél a nyelvhat gyökétől kiindulólág a középvonallal párhuzamos, kissé balfelé húzó, szakadozott szélű, a nyelv izomzatába mélyen hatoló, szürkés cszafatokkal fedett, nem egész a nyelv hegyéig nyúló hosszanti fekély volt látható. A fekély vége, s a nyelv hegye közt levő baloldali nyelvész duzzadt és kemény tapintatú.

Betegnek másodnaponként egész fürdő, belsőleg pedig jodkalium lett rendelve és pedig 5 gm. 150 gm. vízre, naponta 3 étkanállal; szájoletle-hez chlorkalium torokvíz. Másodnaponként a fekély pokolkővel lett égetve.

Beteg máj. 29-dikétől jun. 17-dikéig 35 gm. jodkaliumot fogyasztott. Már az első napokban volt észrevehető a kedvező hatás, amennyiben a sápadt, lesóványodott beteg napról-napra jobban nézett ki, étvágya megjött, nyelvfekélye és keményedései észrevehetőleg javultak. Jun. 20-dikán teljesen normalis tapintatú nyelvvel és testében gyarapodva *gyógyultán* távozott.

(Folytatása következik.)

Az angyalföldi m. kir. országos elmebeteg- ápoldából.

Az aggsági elmezavarról.

Közli ROITENBILLER JÁNOS tr. másodorvos.

(Folytatás.)

Ezen emlékezethiányból ered azon gyakori jelenség is, hogy az ily betegek teljesen új környezetüket régi ismerősüknek tekintik; intézetbe hozatván, azt hiszik, hogy még otthon vagy valamely szállodában vannak; betegtársaikat mint olyanokat fel nem ismerik. Felléphetnek téveszmék s kényszertünetek, hallucinációk vagy illúziók, de mindnyájukon a gyermekies jelleget könnyű felismerni. Jellemző a kirabolatástól való félelem, s azon hajlam, hogy magukat lealacsonyítják, önmagukat szidják, anélkül, hogy arról meg is lennének győződve. Ezen kirabolatástól s bántalmazástól való félelem következtében ily betegek szeretik mások társaságát felkeresni és holmijukban folyton keresgélnek, valjon nem hiányzik-e nekik valami. Hogy ezen téveszmékből kifolyólag izgatottság is fel szokott lépni, az könnyen érthető. Nagyfokú öntudatzavar mutatkozik. A hangulat változó, majd gyermekiesen vidám, majd deprimált, siránkozó.

Részletlétete a senilis butaságnak a nemi ösztön kóros fokozódása, s az esetleg fellépő pervers ösztön. Az erkölcsi és szellemi gyengesége ezen betegeknek nem engedi ezen fokozott ösztönt legyőzni. E tekintetben a legnagyobb cynismust s közönyt küldik.

Öngyilkosságok vagy ilyenmű kísérletek a senilis dementiánál is elég gyakran mutatkoznak; ezek ép úgy a már említett félelem- vagy gyengeségi érzet következményei lehetnek, mint a kirabolatási félelemből származható elszegényedési téveszméből is eredhetnek.

Álmatlanság s éjjeli nyugtalanság majd minden esetben jelen van; a betegek éjjel céltalanul mászkálnak, hallucinációik vagy anxiositásuk következtében.

Güntz¹⁾ a senilis butaság általános jellege gyanánt még különösen figyelmeztet az egymás mellett fellépő, de egymásnak ellentmondó jelenségekre; így teljes emlékezőtehetség teljes emlékezet-hiány mellett, legtülszabb gyanakodás bizalmasság mellett stb., mit az egységes »En« szétbomlásának tekint.

Később fellépnek a hűdések: facialis-hűdések (leggyakoribbak), a nyelv deviatioja, a láták szükülete vagy differentiája, beszédzavar, szóbotlás. A beszédzavarra nézve Schüle²⁾ megjegyzi, hogy eltérőleg a tipikus paralysisétől, nem az atactikus alakban lép fel, hanem a glossoplegikus alakban, a betegek úgy beszélnek, mintha kása volna a szájukban; a járás nehézkes, bizonytalan; apoplectiform rohamok léphetnek fel, ritkábban szövődnek epilepsziás vagy epileptiform rohamokkal.

Szaglási és ízlési zavarok is mutatkoznak, tapasztalásom szerint gyakrabban a szaglási zavarok; mert míg 11 esetem közül csak egy esetben észleltem az ízlésképeség zavarát (só, s kinalj savanyúnak éreztetett), addig a szaglásképeség hanyatlását 7 esetben tapasztaltam.

Az elbutulás mindig jelentékenyebb lesz, fokozódó hűdési tünetekkel. A gondolkozó tehettség mindinkább gyengül, somnolens állapot lép fel, mely inkább nappal mutatkozik, míg éjjel a betegek nyugtalanok. Ezen állapot mindinkább fokozódik, a betegek gyermekesek lesznek. Igen találóan jegyzi meg Wille³⁾, hogy az aggok ezen pszichikai kórképe sok tekintetben hasonlít a gyermek elmezavarához, s megfordított irányban az első gyermekkor szellemi fejlődéséhez.

A betegek mindinkább elgyengülnek, összeesnek, alig képesek magukat tartani, többnyire ágyban fekvők; diarrhoeák és decubitusok lépnek fel, míg végül a betegek kimerülés, vagy egy apoplectikus roham következtében elhalnak. Nem ritkán egy fellépő tüdőlob, az aggok ezen nagy ellensége, mint Charcot az aggok betegségéről tartott előadásaiban nevezi, vet véget életüknek.

A lefolyás majdnem kizárólag idült, csak ritka esetekben

heveny, mikor csak néhány hónapig tart. Átlag 1—3 évig tart a betegség, de több évig is eltarthat.

A prognózis legtöbb esetben kedvezőtlen. Ámbár ismeretese az aggkorban fellépő elmezavar gyógyult esetei, mégis a kórjósolatot az atheromatosus folyamat, s az ezáltal feltételezett vérkeringési s táplálkozási zavarok által előidéztet senilis involúciója az aggnak mindig közvetlenül fogják befolyásolni.

Nevezetesen áll ez az aggsági butaságnál, ámbár nincs teljesen kizárva, hogy kellő kezelés s ápolás mellett az annyira nem javulhatna, hogy az illető társadalmi szűkebb körben helyét be ne tölthetné. Meschede¹⁾ senilis elmezavarok gyógyult eseteit felemlítvén, ezen szempontból is perhorrescálja a senilis butaság diagnosztikáját, s helyébe inkább a senilis elmezavar kórhatározatát ajánlja.

A gyógykezelés főfeladata a hiányos vérkeringési s táplálkozási viszonyokat javítani. Tehát jó táplálék, bor, roboránsok stb. Álmatlanság ellen laudanum, morphium, vagy paraldehyd. Az újabban ajánlott urethan-aethylt is jó hatásánál fogva saját tapasztalataim alapján ajánlhatom. Choralhydrat a vérérdények szakadékonny állapota miatt nem ajánlatos.

(Folytatása következik.)

Az erdélyi orsz. museum-egylet orvos-természet- tudományi szakosztályának május havi orvosi szakulése.

1. Engel Gábor m.-tanár a medenczefekvésű szülésekről értekezik. A kolozsvári kórodán 6%-ot tesznek ki az ily szülések. A magzatfekvések okai feletti elméleteket ismertetvén, a Cohnstein-Meeh-féle elmélet alapján magyarázza a medenczefekvések nagy gyakoriságát koraszülötteknél, úgy rohadt magzatoknál; az ily fekvéseknél a koraszülöttek 63%-kal, az érett szülöttek csak 37%-kal szerepelnek; az esetek 30%-ában rohadt magzat volt jelen. A műteti eljárásoknál a korai művi beavatkozást úgy az anyára, mint a magzatra tekintettel károsnak tartja. A fej kihúzásánál a Schroeder szerint Smellie-Veit-féle névezett műfogást gyakorolja, melynek elnevezésére Braun tart elsőbbségi jogot, holott már Mauriceau (1680) gyakorolta; a múlt század közepén megjelent Steidele-féle bábakönyvben épen úgy van leírva, mint a jelenlegi tankönyvekben; e könyv magyar fordítása Szeli Károly által 1777-ben jelent meg. Kíváncos volna, ha a szülések — zavar elkerülése végett — az elnevezésre nézve megállapodnának.

Végre második petefészekműködési műtétet ismertet, melyet egy 47 éves iszákos nőnél végzett apr. 22-dikén.

2. Farnos Árpád tr., belgyógyászati tanársegéd *atrophia muscularis progressiva* egy esetét mutatja be, melyben a sorvadás a váll, medencze, az ágyéktáj, felkar és csomb izmait illeti, minek következtében a következő alaki eltérések jöttek létre. A két lapoczká egymástól el- és kifelé áll, mely a karoknak vízszintesig felemelt állásában annyira fokozódik, hogy az illető lapoczká alsó szöglete a mellkas mögött 4 cm-mel hátraesik (serratus anticus hiányos működése). A gerincoszlop az ágyéktájon mell felé tekintő domborulatot mutat, mi legkifejezettebb akkor, ha a beteg ül s alsó végtagjai alácsüngnek. A gerincoszlop dorsalis része compensatorice hátradomborodik, úgy hogy a legkiállóbb háti csigolya tövisnyújtványától alábocsátott függélyes vonal a kereszt-csont közepe mögé esik 3.5 cm-mel. A járás csak olyformán történhetik, hogy a beteg törzsét meghajítja, s könyökben behajlított karjával térdére támasztja. Ennek oka a czombhajlító izmok rövidülése, mert különben a gerincoszlop felső részével álló helyzetben is még mindig compensálható volna amaz ágyéki nyereg. Az említett izmok tapintata felette puha, s némelyik annyira sorvadt, hogy pl. a kétfejű karizom majdnem szalagszerű vékony képletté alakult át. A gastrocnemiusok ellenben a szokottnál jóval vastagabbak, azonban szintén puha tapintatúak. A villamos ingerlékenység sem egyik, sem másik áram iránt eltérést nem mutat. Sőt a térdreflex még fokozódott.

Említett izmokban előtérben a sorvadás áll, mit a korlátolt

¹⁾ Güntz, l. c.

²⁾ Schüle. Psychiatrische Klinik. 1886.

³⁾ Wille, o. c.

¹⁾ Meschede. Zeitschrift f. Psychiatrie. Bd. XXX.

működés arányosan kísér, emellett a bántalom, mely a 25 éves férfibetegnél, ki foglalkozására nézve juhász, 7 évvel ezelőtt kezdődött, az anamnestikus adatok szerint kimutathatólag haladó természetű. Amennyiben azonban a csontközi izmok, thenar és anti-thenar a bántalmon kívül esnek, merőben eltér a szokott tipikus alaktól, de hogy mely izomcsoportokból vette kiindulását, biztosan el nem dönthető. Trauma ment ugyan előre, — ugyanis a bántalom kezdete előtt 2 évvel társa téglával ágyéktáját megdobta, — de ennek értéke felett nehéz volna a bírálat, mert e táj izmai jobban nincsenek sorvadva, mint pl. a serratus anticus, vagy a biceps brachii, másfelől a gastrocnemiusokban pseudohypertrophikus elváltozás van jelen. Különben a beteg abban az életkorban van, melyben, ha fellép az atrophia muscularis progressiva, egyes távolabbi izmokban gyakran pseudohypertrophikus elváltozások jönnek létre, amelyek a paralysis pseudohypertrophica, mint önálló bántalom által is a leggyakrabban és leginkább megtámadott gastrocnemius és soleusokat illetik.

3. *Farnos Árpád* tr. ezután bemutatja a szakosztálynak az Eschbach-féle fehérnyemérőt, melylyel kísérletek folynak az egyetemi belgyógyászati kórodán.

4. *Generich Antal* ny. r. tnr. kórbonczi készítményeket mutat be.

KÖNYVISMERTETÉS.

Ueber Terrain-Curorte zur Behandlung von Kranken mit Kreislaufs-Störungen. Von S. M. J. Oertel, Professor an der Universität München. Mit 2 Karten von Bozen und Meran. Leipzig, Verlag von F. C. W. Vogel. 1886. Nagy 8-adrét, 75 lap.

Ezen füzetben Oertel tr. a »Handbuch der allgemeinen Therapie der Kreislaufstörungen« című gyorsan nagy hírnévre vergődött munkájában kifejtett elveknek gyakorlati alkalmazását, azaz alkalmas gyógyhelyeknek az ő elvei szerint ú. n. terrain-gyógyhelyekké berendezését ismerteti.

A vérkeringési zavarok megszüntetése, illetőleg kiegyenlítésére törekvő gyógyeljárás feladata Oertel szerint röviden a következőkben foglalható össze: a szív által továbbítandó folyadék tömegének csökkentése, az üteres és viszeres rendszerek kiegyenlítése, a szív munka csökkentése, s a szívmozzat erősítése. Ezen feltételek nem mind olyanok, melyeknek bárhol eleget lehetne tenni, mert míg a testben meggyülemelő folyadék-tömeget különböző eljárásokkal — Oertel szerint, mint ismeretes, az ételekkel és italokkal felvett folyadékmennyiségnek alászállításával — el lehet érni, addig a szívműködések erélyét, eltekintve a jól táplálkozástól, hegy-mászás által lehet csak fokozni. Szóval a szívműködések, illetőleg a szívmozzat erősítése a talaj alakulásától és az évszakoktól függ, tehát csak ott vihető ki, hol hegyek vannak és az égali viszonyok a hegymászást megengedik.

Következő fejezetekben a hegymászásnak miként eszközzéséről, s mint legfontosabb tényezőről az utak minőségéről, azok emelkedéséről stb. szól. Hogy a hegymászással végezendő munkát kellőképpen meglehessen szabni, egy egységet kellett megállapítani, s ilyenül ajánlja azon távolságot, melyet közönséges lépésben $\frac{1}{4}$ óra alatt be lehet járni. Magától értetődik, hogy a megjárandó utat az orvos fogja a betegnek kiszabni, s nem lehet azt a beteg belátására és jóakarására bízni.

A továbbiakban az általa ú. n. terrain-gyógyhelyekké berendezett Meran, Bozen-Gries, s Arco meteorológiai viszonyait, a hegymászásra alkalmas, általa kijelölt és felosztott utakat ismerteti.

Szól továbbá a táplálkozási szabályokról, helyteleníti az eddigelő általában elterjedt ú. n. »tables d'hôte«-okat, s a szállodákban szokásos étkezési időt. Vérkeringési bántalmakban szenvedők napjában többször, 4—6-szor, de mindenkor kis adagokat egyenek, s ha szükséges, az ételeket és italokat külön vegyék magukhoz. Az étrendre vonatkozólag kimerítő utasítást ad. Megemlékezik röviden a ruházatról is.

Az »erőművi« kezelésről szóló fejezetben hosszasan fejtegeti a járás és a légzés egymáshoz alkalmazásának fontosságát. Szabályul állítja fel, hogy minden lépésre egy légzési mozgás essék, azaz egyik lépés egy be-, a másik lépés egy kilégzéssel essék egybe,

melyek lehetőleg egyenlő terjedelműek legyenek. Sem a be-, sem a kilégzésnek hamarabb végződnie, vagy tovább tartani a lépésnél nem szabad. A kilégzés legcélszerűbben szakadozva történik. A betegek addig járjanak, míg szívdobogás nem mutatkozik náluk; ha az bekövetkezett, addig pihenjenek, míg a szív újra megnyugodott.

Az utolsó fejezetben felsorolja azon betegeket, kiknél ezen gyógyeljárás követése helyén van, de felemlíti egyszersmint azokat is, kiknek ezen gyógy mód nem való, sőt káros. Az előbbi sorozatba tartozik a legtöbb szervi szív-bántalom, hiányos compensációval, majd a szívgyengülés, zsíros szív stb.; ellen van javulva függértágulatnál, előrehaladó atheromatosis folyamatnál. A betegek jó része teljesen meggyógyul, mások javúlva távoznak el. A munka mellé Merán és Bozen helyrajzi és climatikus térképe van csatolva.

A munka főleg fürdőorvosokra érdekes első sorban, de a gyakorló orvosra is nagyfontosságú, már csak azért is, mert néha szűkebb körben kell érvényesíteni az ú. n. Oertel-féle gyógy módot.

A munka végén az étrendi és a gymnastikus rendelkezések egy-egy mintáját közli.

Miután az ú. n. Oertel-féle gyógy móddal tényleg sok esetben kiváló eredményt lehet elérni, kíváncsok, hogy annak gyakorlati alkalmazásával minél alaposabban ismerkedjenek meg az orvosok, s e célból az ismertetett füzetet olvasóinknak csak ajánlhatjuk.

L A P S Z E M L E.

N—1. Kizárt sérv két esete gyermekeknél.

Az első eset 6 hetes gyermekre vonatkozik, kinél a jobb oldali kizárt lágyéksérv minden tünete fennállott. Godlee tr. belső sérvműtsézt, s a sérvkapu összevarrását végezte; a gyógyulás lefolyása normalis volt. A 2-dik eset 5 hetes gyermekre vonatkozik; a tünetek, lefolyás és kezelés mindenben hasonlítanak az elsőhöz. E felsoroltakon kívül még 2 esetét a kizárt sérvnek észlelte szerző, valamennyit fiuknál, s minden esetben a here kis fokban lobos volt, úgy hogy herelob a műtét után mindig maradt vissza. Bár a kizárás a legtöbb esetben nem túlságos nagy, s talán kitartás mellett visszatenni is sikerülne a sérvet, mégis ajánlja a belső sérvműtsézt, mert ez a kellő fertőztelenítés mellett nem jár veszéllyel. (Med. Times and Gaz. 1885. octob. 3.)

N—1. A bujakóros kezdődő keményedés és a helybeli fekélyzés fertőző kórisméje.

Finger tr. azon meggyőződésre jutott, hogy a keményedés (induratio) nem állandó tünete a syphilitikus fertőzés kezdetének, hogy bujakóros kezdeti fertőzés keményedés nélkül is előjön, másrészt pedig a keményedés a fertőzésnek nem állandó tünete, hanem úgy bujakóros, mint nem bujakóros fertőzéseknek észlelhető. Tehát a keményedés nem absolute kóros tünete a syphilis kezdeti fertőzésének, annak jelenléte épen oly kevésbé biztos tünet, mint hiánya az ellenkező esetben nem biztosíték. A keményedésnek fellépése, illetőleg hiánya az egyes helyek véredényeinek elágazása szerint irányul. Ezért is igen nagy jelentőségű több nyirkmirigynek megkeményedése a syphilis kezdődő fertőzésének körjelzésére, mert ez annak biztos mérveül tekinthető. Minthogy nyirkmirigy-nagyobbodáshoz vezető előzmények az elsődleges fertőzés kifejlődésének tökéletesen megfelelnek, annak kezdetét már oly időre kell visszavezetni, melyben az első fertőzés az ő tipikus képét el nem érte; mert többnyire néhány nap múlva a tipikus elsődleges fertőzés fellépte után jelenik meg a nyirkmirigy-nagyobbodás, melyre vonatkozólag hasonló tartamú incubatio vehető fel. Ezért tehát az elsődleges fertőzés bizonyára nem azon értelemben helybeli fertőzés, hogy az, annak kezdetekor a szervezetben a syphilis vírusának egyedüli rakodóját képezné, miért is annak kimetszése által a betegségnek eltávolítása nem remélhető. A lágy fekélyt — a helybeli fertőzési fekélyzést — F. nem tartja specifikus megbetegedésnek, hanem oltási eredmények után azon véleményben van, hogy lobos szövetnek szétesése által képződött geny bizonyos körülmények közt lágy fekélyt eredményezhet, s hogy kevésbé a genynek hatására, mint a helynek fogékonysága szerint jön az létre. (Vierteljahrsschrift f. Dermatologie und Syphilis. 234. és 439. l.)

TÁRCZA.

Orvosi jelentés a „Stefánia“ pesti szegény-gyermekkorház 1885-dik évi működéséről.

A »Stefánia« pesti szegény-gyermekkorházban 1885-dik évi január 1-sejétől december 31-dikéig összesen 11277 beteg gyermek gyógykezeltetett; ezek közül 10306 beteg járólagosan látogatta az intézetet a nyilvános orvos-sebészi és szemészi rendelési órákban, melyek délelőtt 10-től 12-ig, délután 3-tól 5-ig tartottak. Azon szegények, kik az intézetben ápolásra fel nem vétethettek, gyógyszereket nagyrészt ingyen nyertek, amennyiben a rendelések-nél írt vények, a kerületi előjárók utalványa mellett, a főváros költségére szolgáltatott ki a gyógyszerárakból; számos sebészi beteg a szükséges kötszerekkel, a szembetegek pedig külső gyógy-szerekkel láttattak el.

A kórházhoz csatolt elkülönített helyiséggel ellátott országos központi védhímlőoltó-intézetben 1800 oltás végeztetett, úgy hogy orvosi segínyt kórházunknál igénybe vett gyermekek száma az 1885-dik évben összesen 13077 volt.

Orvosi ápolásban részesült az intézet ágyain, mint bennfekvő, 971 beteg gyermek.

A 10306 járólagos beteg látogatásainak összes száma az egész éven át 36053-at tett, mely számból 29,369 látogatás a 9524 orvos-sebészi esetre, 6684 látogatás pedig a 782 szem-betegre és így átlag egy napra 98 járólagos beteg esik.

A járólagos betegek összes számából az egyes hónapokra következő felvételi számok esnek:

január	február	martius	aprilis	május	junius
851	774	920	899	794	987
julius	augustus	september	october	november	december
1170	963	837	734	758	619

Nemre nézve volt: 5335 fiú és 4961 leány; korra nézve: 3175 egy éven alóli, 3159 egy évtől 3-ig, 2316 3-tól 7-ig és 1656 7-től a 14-ik évig. Születési helyre nézve volt 9165 buda-pesti, 1136 az ország különféle részeiből és 5 külföldi.

Az intézetben kórodailag orvosolt és ápolott gyermekek száma 971 volt: ezek közül 61 beteg a megelőző évről maradt vissza, s 910 vétetett fel az év folyamában. Az ingyenes osztályon ápol-tott 678, az első fizetési osztályon (60 kr. ápolási napidíj mellett) 134, a második (40 kr. ápolási díj mellett) 159 gyer-mek. Ápolási díj fejében 3356 frt 80 kr. folyt be az intézet pénz-tárába. A kórházi városzobákban levő két perselyben, nyilvános adakozás útján 720 frt 27 kr. gyűlt össze.

A 971 kórodai beteg 25159 ápolási napot töltött az intézetben, melyből egyes betegre átlag 26 nap esik.

Az ápolási napok összege következőleg oszlik szét az egyes hónapokra:

január	február	martius	aprilis	május	junius
1995	1849	2172	2031	2381	1911
julius	augustus	september	october	november	december
1924	2051	2128	2133	2238	2346

Egy napra tehát átlag 69 beteg esik.

A csecsemők mellé felvett 36 dajka 387 napot töltött az intézetben.

Ezen 971 kórodai beteg közt volt nemre nézve 489 fiú és 482 leány; korra nézve: 37 egy éven alóli, 184 egy évtől 3-ig, 343 3-tól 7-ig, és 407 7-től a 14-dik életévig.

Az év folyamában részint a ker. előjáróságok és kerületi orvosok, rendőrség, részint a főváros jótekonny intézetei küldtek beteg gyer-mekeket az intézetbe, kik mindig a legnagyobb készséggel vétet-tek fel és az ingyenes osztályon ápolattak; így 40 gyermek (kik a kerületi előjáróságok, kerületi orvosok és rendőrség útján jutot-tak a kórházba) 1127 napot töltött az intézetben; a gyermek-menhely 8 árvája 314 napot; fővárosi árvaházak 30 árvája 820 napot; továbbá ápolattak az intézetben a vakok, szürkenének, szeretetház, országos kiseddóvó-egyesület intézetének, a magyar

gazdasszonyok, a protestáns- és izraelita-árvaház és izr. siketnémák 53 betege, összesen 1557 napig.

Vallásra nézve volt: 649 róm. katolikus, 170 izraelita, 63 ágostai, 78 helvét, 10 görög és 1 anglikán vallású; továbbá volt 735 törvényes és 236 törvénytelen születésű. Születési helyre nézve volt 606 budapesti, 355 az ország különféle részeiből és 10 külföldről.

A kórodailag kezelt betegek közül gyógyultan vagy javultan elbocsátott 758, nem gyógyultan 31, meghalt 124, (kik közül 7 haldokolva hozatott be az intézetbe); 1886-ra maradt 58 beteg. Levonva a haldokolva behozottakat, a halálozás 12.05%-ra rúg.

A járólagos és kórodailag orvosolt, s ápolott gyermekek beteg-ségei következő kórcsoportozatok szerint fordultak elő:

A kórcsoportok megnevezése		Járolagos betegek	Kórodai betegek
I. Agy- és gerinczagi betegségek		134	27
II. Idegbetegségek		249	32
III. Fülbetegségek		322	2
IV. Szembetegségek		782	94
V. Orrbetegségek		50	7
VI. Légzési szervek betegségei		2075	123
VII. Vérkeringési szervek betegségei		64	14
VIII. Nyirkrendszer betegségei		194	6
IX. Száj- és torokür betegségei		633	33
X. Gyomor- és bélhuzam betegségei		2097	72
XI. Húgy- és ivarszervek betegségei		262	48
XII. Bőrbetegségek		809	59
XIII. Sejtszövet-, mirigy- és izombetegségek		222	23
XIV. Izületi betegségek		538	119
XV. Csontbetegségek		194	49
XVI. Heveny fertőzői betegségek		746	209
XVII. Idült fertőzői betegségek		170	14
XVIII. Általános táplálkozási zavarok		610	33
XIX. Mérgezések		5	2
Színlelt betegségek		3	4
Betegség nélkül		147	1
Összeg		10306	971

A kórosetek nagy részét oly sebészi esetek képezték, melyek műteti eljárást igényeltek. A véghezvitt műtétek közül felemlítendők:

12 húgyhólyag-metszés húgyhólyag-kő miatt, 2 gátmetszés húgycsőzúzódás és hólyag-alképlet miatt, 2 húgycső-kő eltávolítása, 1 húgycső-metszés, 1 borda-csonkítás, 6 újj-kiizetés, 3 czomb-csonkítás, 1 alszár-csonkítás, 1 lábtő-csonkolás, 25 inmetzés, 4 légcsőmetszés, 24 garat-mögötti tályog megnyitása, 13 nyúlajk-műtét, 1 ajk-képlés, 1 ranula műtete, 29 túltengett mandola kiirtása, 19 véredénytapló kiirtása, 2 fülhabarcz, 4 orrhabarcz, 3 végbél-habarcz kiirtása, 2 végbél-képlés, 2 újképlet-kiirtás, 2 castratio, 3 fitymaszor-műtét, 1 hypospadiasis műtét, 5 mellkas-csapolás, 6 hascsapolás, 2 ectopia vesicae műtete, 1 vizes-csapolás, 1 spina bifida-műtét, számos üszkös csont és szuvas fog eltávolí-tása, 2 ficzam-helyreállítás, számos tályognyitás és tályog-kiszivattyú-zás, 2 bőrfarkas-kikaparás. Csont- és izületi bántalmak miatt 105 gypsz-kötés, 50 turómész-kötés és 34 poroplastikus nemez-kötés alkalmaztatott.

A szemészi osztályon 2 szivárvány-csonkolás, 1 hályogműtét, több szarucsapolás és könnycsatorna-felhasítás hajtatott végre.

A szemészeti osztály *Vidor Zsigmond* tr. úr vezetésére alatt állott, ki a szembetegeknek minden nap d. e. 10-től 11-ig rendelt.

A fülbetegeknek *Böke Gyula* tr., rk. tanár úr rendelt nyil-vánosan hetenkint kétszer az intézetben.

A sebészeti kórosetek *Verebély László* tr., m. tnr. úr felügye-lete alatt állottak, s az ezeknél szükségessé vált műtétek általa végeztek.

A kórbonczatani vizsgálatokat *Babesi Győző* tr., rk. tanár és *Hutyra Ferencz* tr. urak végezték.

A gégetükrészeti vizsgálatokat *Lőri Ede* tr. úr volt szíves végezni. Rendszeres gyermekgyógyászati előadások az intézetben heten-

kint kétszer tartattak, s az intézetet látogató orvosok és orvostanhallgatók alólirott által gyakorlatilag is oktattattak.

A gyermekek szembetegségeiről Vidor tr. hetenkint egyszer tartott az orvostanhallgatók számára előadást.

A pénztári kimutatás szerint a kórházi kiadások¹⁾ 16697 frt 45 krt tesznek; ezekből 20%, vagyis 3339 frt 49 kr. a 10306 járólagos betegre, 13357 frt 96 kr. pedig a kórházban 25159 napon ápolt 971 beteg gyermek gyógykezelésére és ellátására fordított. Ezek szerint egy beteg ellátása és gyógykezelése átlag 13 frt 91 krt igényelt, melyből egy ápolási napra 53¹/₂ kr. esik.

Bókai János tr.,

a »Stefánia« szegény-gyermekkórház igazgató főorvosa, egyet. magántanár.

Heti szemle.

BUDAPEST, 1886. június 24-dike.

— Trefort Ágoston miniszter úr levele a törvényszéki orvostani épület ügyében. Ezen ügyben Trefort Ágoston m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Budapest főváros polgármesteréhez a következő levelet intézte:

Nagyságos polgármester úr! Midőn a törvényszéki orvostan alapos művelése, s az orvosjelölteknek abban lehetőleg gyakorlati kiképzése céljából a belügy- és igazságügyminiszter urat arra nézve megkerestem, hogy a rendőri és törvényszéki bonczvizsgálatokkal ezen tudomány tanszéke bizassék meg, s azok végrehajtására szükséges intézet felállításának költségét tárczám terhére elvállaltam, ezzel jó szolgálatot véltem tenni nemcsak az országnak, hanem a fővárosnak is és pedig úgy közegészségi, mint adminisztratív és pénzügyi tekintetben.

Közegészségi szempontból annyiban, hogy az intézet felépítésével az eddig a Stáhl-utcai hullaházban, primitív berendezés és kezelés mellett, a sz. Rókus-kórházi hullákkal együtt végzett rendőri és törvényszéki bonczvizsgálatok onnan el fognának távolíthatni, s azontúl a kor és a hygiene kívánalmai szerint lehetőleg tökéletesen berendezett és felszerelt külön épületben és helyen, szigorú orvosi és rendőri felügyelet mellett végrehajtani; — adminisztratív és finansziális tekintetben pedig annyiban, hogy ezzel a főváros a körülmények kényszerűsége folytán reá háramlott azon tehertől, hogy a fennemlített bonczolatoknak a közkórházban helyet adjon, ez irányban kifejezett óhajtatásához képest meg fog szabadulni, s a kórházban csakis az ott elhalt betegek holttesteit fogván bonczvizsgálat alá kerülni, a hullaösszehalmozásnak, valamint az eddigi zavaroknak is eleje vétetnék, s nemcsak a kezelést könnyebben lehetne szabályozni és ellenőrizni, de a kórházi bonczvizsgálatokat is az intézet tudományos feladatához kepest jobban értékesíteni.

Midőn én így szemmel tartva a tudománynak és egyetemnek, az igazságügynek és közrendészetnek, valamint a fővárosnak előttem nem kevésbé fontos érdekét, közéletünk gyakorlati szükségseinek igyekeztem megfelelni, s a tudomány előbbvitelének tekintetében határozottan sürgősebb kívánalmak háttérbe szorításával a törvényszéki orvostani intézet felállítására magamat elhatároztam, az elhelyezésére a szakértők által úgy annak rendeltetése szerint, valamint közegészségi szempontból is alkalmas telket az üllői-út végén megszereztem, a tervek elkészültek, a törvényhozás azok alapján a költséget megszavazta, s a főváros tanácsa és a közmunkatanács a bemutatott tervek és építkezés ellen kifogást nem tettek, sőt a munkák részben már ki is adtak: váratlanul az építési engedély kiadása pillanatában, a közegészség ügye alatt magánfelek részéről, rosszul felfogott saját érdekeik folytán oly nehézségek gördítettek a kivitel elé, melyeket én, tekintve az intézet tudományos célját, annak berendezését s a vele kapcsolatos országos és fővárosi közérdeket, a fennálló körülmények között indokoltaknak semmiképen sem tarthatok.

Felkérem ennél fogva nagyságodat, szíveskedjék figyelemmel az előadottakra, valamint arra, hogy az építkezés elodázása úgy a tudományra, mint az államra, s a fővárosra nézve is csak káros

¹⁾ A kórházi kiadások összegében bennfoglaltatik a dajkák, ápolók, konyha- és mosó-személyzet teljes ellátása is.

lehet a közügyek terén mindenkor tanúsított erélyével és érdeklődésével oda hatni, hogy ezen ügy mihamarább elintéztessék, s az építési engedély a munkák megindítása végett kiadassék. Budapest, 1886. jun. hó 22. Trefort, s. k.

—th. Vörheny a tehenek sajátszerű megbetegedése által okozva. Power W. H. tr.-nak a »Local Government Board«-hoz intézett jelentése, melyben a vörhenyt a tehenek sajátszerű megbetegedése által okozott bántalomnak jelenti ki, nagy feltűnést keltett az angol szakkörökben. A tárgy nagy fontosságánál és az észleletek kiváló pontosságánál fogva Power tr. jelentését főbb részleteiben a »British Medical Journal« 1326. száma után szükségesnek tartjuk olvasóinkkal is megismertetni.

A vezérfontalat Power tr.-nak elmélete megállapítására Wynter Blyth tr. st.-marylebone-i hatósági orvos észlelete szolgáltatta. 1885. december 18-dikán az illető orvos jelenti a »Local Government Board«-nak, hogy St.-Marylebone-ban vörheny-járvány ütött ki, mely összefüggésben látszik lenni egy tejárústól — ki a tej legnagyobb részét Hendonból egy tejgazdaságból kapja, — vett tejnek az élvezetével. Power tr.-nak ezen jelentés alapján megindított kutatásai kimutatták, hogy az említett tejgazdaságtól még más 3 tejárús szerzi be tejkészletét és pedig egy St.-John's-Woodban, egy másik Hendonban, egy harmadik pedig Hampstead és St.-Pacrasban. A járvány St.-Marylebone-ban november vége felé vette kezdetét, s ugyanazon időben az említett többi tejárúsok — kivéve a st.-john's-woodit — vevői között a vörheny szintén járványosan uralkodott. Miután pedig kétséget kizárólag bebizonyított, hogy a marylebone-i tejárúsnak több vevője tisztán a hendoni tejgazdaságból kikerült tejet kapott, a gyanú leginkább azon tejgazdaság ellen fordult. A vizsgálat azonban kimutatta, hogy ottan sem a munkások, sem a lakók között vörhenyes megbetegedés elő nem fordult. Ilyen körülmények között a vizsgálatot a tehenekre is ki kellett terjeszteni. A tudakozódások azt derítették ki, hogy három tehén, melyek legközelebb borjaztak meg, a derby-i vásáron vétettek meg és november 15-dikén érkeztek a majorba. Ezek a tehenek majdnem november végéig el voltak különítve egy ú. n. veszteglő-istállóban, a tejük azonban már néhány nap múlva hozzákevertetett azon tejtömeghez, mely St.-Marylebone-ba, Hampstead-ba és St.-Pacras-ba szállított. December 4-dikén 4 új, Oxfordshire-ben vett tehén érkezett a majorba és követte a derbybeli teheneket a veszteglő-istállóban.

A veszteglési idő után a derby-i tehenek egy másik, ú. n. nagy istállóba helyeztetek át, melyben más 40 tehén is volt. Az ezen istállóból származó tej jutott a marylebone-beli tejárúshoz, kinek vevői közt a vörheny november vége felé lépett fel és fennállott mindaddig, míg a tej eladása be nem szüntettetett. Az oxfordshire-i tehenek december 11-dikéig maradtak a veszteglő-istállóban, midőn kettő az ú. n. nagy istállóba, kettő pedig az ú. n. középső istállóba helyeztetett át. Ezen istállókba kikerült tej a hampsteadi és st.-pacrasi tejárúsokhoz került, ezen tejárúsok vevői között a vörheny két ízben lépett fel járványosan, először november vége felé (a veszteglő-istállóban lévő két tehén teje rövid idővel azelőtt kevertetett a többi tej közé), másodszor sokkal kiterjedtebb mérvben december közepén (azaz rövid idővel azután, midőn a derby-beli tehenek az ú. n. középső istállóba helyeztetek át, melyből a tejet az illető tejárúsok kapták).

Hátramarad annak magyarázata, hogy a st.-john's-woodi tejárús vevői miért maradtak mentesek a járványtól. Kiderült azonban, hogy az illető tejárús a tejet kizárólag egy harmadik ú. n. kis istállóból kapta, melybe új tehén nem jutott.

Legtanulságosabb és majdnem a kísérlet bizonyító erejével bír a következő tényálladék. Child's Hill körül lakó szegény családok között egyszerre csak, bár kisebb körre szorítkozó, de annál intenzívebb vörheny-járvány lépett fel, mely egyéb a major körül fekvő területekre is kiterjedt. Az első megbetegedés december 20-dikán lépett fel. December 15-dikén a st.-marylebone-i tejárús részére a tejszállítás beszünttetett és a majoros elrendelte, hogy a nagy istállóból való tej a disznóknak adassék, s egy külön e célra ásott gödörbe öntessék. A környéken lakó szegények közül némelyeknek tudomására jutott a tejnek ezen »elvesztegetése« és decz. 16-dikán, valamint a következő napon sikerült nekik tit-

kon a tehenészekről tejet szerezni. Épen azok között tört ki azután a következő héten a vörheny-járvány.

A vizsgálat végül is a tehenek között elterjedve lévő betegséget derített ki, mely azonban olyan enyhe lefolyású volt, hogy az állatok étvágyát és tejelő képességét nem igen zavarta meg; mindazonáltal a tehenek tőgyein és csecsein apró hólyagok és fekélyek ki voltak mutathatók. December 31-dikén Power W. H., Klein és Cameron tr.-ok az összes teheneket megvizsgálták. A derbyshire-i tehenek közül kettőnek tőgyén és csecsein hegek voltak láthatók, melyek meggyőzték a bizottságot arról, hogy a tehenek az említett betegségben szenvedtek volt. Később a tehenészek egyike kijelentette, hogy a fájdalmas tőgyek legelső esetét épen azon derbyshire-i tehenek egyikén észlelte. Továbbá kiderítette a vizsgálat, hogy még dec. 31-dikén az oxfordshire-i tehenek közül kettő ugyanazon bántalomban szenved, s hogy a középső istállóban velük együtt lévő teheneknél a betegség hevenyebb állapotban van jelen; végül kimutatta a vizsgálat még azt is, hogy a nagy istállóban, melyben a derbyshire-i tehenek voltak elhelyezve, majdnem minden tehénnél különböző fokban megvan ezen hólyagszás kiütés a tőgyön és a csecseken.

Mint említettett, St.-John's-Wood-ban, hová egyedül a kis istállóban lévő tehenek teje jutott, vörheny nem jelentkezett. A december 31-dikén megtartott vizsgálatnál azonban ezen istállóban is két tehénél ki lehetett mutatni a bántalom kezdetét. Pontosan a betegségnek a kis istállóban megjelenése után érkezett meg a hír, hogy a St.-John's-Wood-ban is a vevők között kiütött a vörheny. Midőn végre is a tej elárúsítása teljesen beszüntetett, a vörheny fellépése is megszűnt a majorság tejét fogyasztók között.

Noha első tekintetre a betegség a teheneknél tisztán helybelinek tűnt fel, s tünetei kétségen kívül igen enyhéknek mutatkoztak, Klein tr. mindazonáltal okadatoltnak tartja a bántalomnak az általános alkati megbetegedések közé sorolását, s azt hiszi, hogy a baj egyik tehenről a másikra elragad.

Ezen körülménynek felderítésére minden esetre újabb ismeretek szükségesek, miért is két megbetegedett tehen Londonba Klein tr. intézetébe szállítattott.

Minden esetre a legnagyobb érdeklődéssel nézhetünk Klein tr. kísérleti vizsgálatainak eredménye elé, melyek a netán újabban addig is felmerülő tényekkel együtt, hivatva lesznek Power tr. minden esetre igen alapos és meggyőző tapasztalatainak végleges értéke felett dönteni.

VEGYESEK.

BUDAPEST 1886. június 24-dike. A fővárosi statisztikai hivatalnak május 29-dikével végződő hétről szóló kimutatása szerint 330 élveszületéssel 317 halálozás áll szembe; még pedig az utóbbiak között a tüdőgümő és sorvadás 70, a tüdő-, mellhártya, és hörglob 29, a himlő 17, a bélhurut pedig 16 esettel volt képviselve. A beteg-létszám a városi köz-kórházakban a megelőző hét végén volt 1773, a szaporodás e héten 527, a csökkenés 585, míg a maradék 1735. A tiszti főorvos kimutatása szerint pedig május 28-dikával végződő héten megbetegedett kanyaróban 81, himlőben 48, vörhenyben 42, hagymázban 37, ronszó torokgyulladásban 8, croupban 8, hökhurutban 2. — Június 12-dikével végződő hétről szóló kimutatás szerint 279 születéssel 324 halálozás áll szemben, mely számból a tüdőgümő és sorvadás 67, a tüdő-, mellhártya- és hörglob 40, a bélhurut 35, a ronszó toroklob 12, a himlő 12, a vörheny 10 esettel volt képviselve. A városi köz-kórházakban a megelőző hétről maradt 1709 beteg, a szaporodás volt 538, a csökkenés 576, így a maradék 1671. A tiszti főorvosnak június 11-dikével végződő hétről szóló jelentése szerint megbetegedett kanyaróban 102, himlőben 52, vörhenyben 50, ronszó torokgyulladásban 25, hagymázban 15, croupban 3, hökhurutban 2.

— Fromm Pál tr., ki a fővárosban, mint kerületi orvos évek hosszú során át működött a szenvedő emberiség érdekében, a közügyek terén kifejtett sok évi kitünő és hasznos működése elismerésül kir. tanácsosi címet kapott.

— „Dr. R. v. Krafft-Ebing“ grazi tanártól érdekes kórodai törvényszéki tanulmány jelent meg „*Psychopathia sexualis*“ (Stuttgart. Enke Ferdinand kiadása. 1886. Nagy 8-rét, 110 l.) cím alatt,

melyet nemcsak a törvényszéki, hanem a gyakorló orvosok figyelmébe is egyaránt ajánlhatunk.

— Tátrafüredet június 15-dikéig bezárólag 342 vendég látogatta.

—th. Tudvalevőleg az 1884. évben megtartott általános népszavazás folytán Svájcban a *védhímlőoltási kényszer* eltöröltetett. Ezen intézkedésnek káros következményei máris mutatkoznak. Zürichben ezen év első negyedében 85 halálos lefolyású himlő esetet jelentetett be. 1881—1884-ig a zürichi cantonban alig volt himlő eset, addig már az 1885. évben 38‰ volt a halálozás himlő folytán. Németországban a himlő által okozott halálozás, összehasonlítva azt a Franciaországban kimutatottal, igen csekélynek mondható. Mint az „Allg. med. Centr.-Zeitung“ megjegyzi, Németország 21 városában, melyek lakosságának a száma 4½ millió, 1885-ben csak 27 halálozás történt himlő folytán, míg Franciaország 15 városában ugyanolyan lakosság mellett 866-an haltak el himlőben, tehát 32-szer annyian.

—th. A porosz kormány a szegényebb sorsú betegek érdekében valában áldozatkész intézkedést léptetett életbe legközelebb, midőn az államvasutakon teljesen ingyenes vagy igen mérsékelt árú jegyeket bocsát azon szegényebb sorsú betegeknek rendelkezésére, kik valamely fürdő használatára reá vannak utalva, de az utazási költségeket nem volnának képesek viselni, s így a fürdők használatáról, dacára annak, hogy a fürdőigazgatóságok, vagy tulajdonosok részéről számukra kedvezmények lettek kilátásba helyezve, kénytelenek lennének lemondani.

—th. A boroszlói kerületben a házi szárnyasok között a *diphtheritis* oly nagy mérvben pusztít, hogy az emberek fertőzésének meggátolása végett a hatóságok szigorú rendeleteket bocsátottak ki az eladásra kerülő baromfiak megvizsgálására és a tyúk-olák stb. fertőztelenítésére.

—th. Egy angol fogorvos a háztartásokban újabb időben meglehetősen elterjedt *húsvágó-gépek* használatának az egészségre káros befolyására figyelmeztet. A nevezett gépek egy része ugyanis lágy ólomból van készítve, melyhez az aczélekések hozzácsatlóztatása által, de a húsból foglalt tejsav és zsírsavak oldó hatása által is a húsból ólom jut, minek következménye ólommérgezés lehet, mint azt az illető fogász több betegénél, az ínynek szentes kék színűre festése által figyelmeztetve, kimutatta.

—th. Francesco Brancaccio nápolyi orvostanár az ú. n. elsődleges, vagyis essentialis vérszegénység gyógyítására kiváló sikerrel rendelt *tyúkért*, eleinte 80 gm.-os, majd később egész 200 gm.-os napi adagokban. 1—2 hónapi kezelés után a betegek meggyógyulnak. A vörös vérszámuk és a haemoglobintartalom, melyek nagy mérvben csökkenve voltak, ismét a rendes viszonyt mutatták.

—th. A *gelosint* a gelidium corneum japáni algából kivont mézgás anyagot újabban kiváló sikerrel használják a legkülönbözőbb pharmaceutikus készítmények előállítására. Forró vízben jól feloldódik és kihűléskor szép áttetsző kocsonyát képez.

—th. Neuhaus tr.-nak *hasi hagymázban* szenvedőknél a roseolákból vett vércseppekben sikerült kimutatni a typhus-bacillust, s azt gelatinán, valamint főtt burgonyán tenyésztetni. A bacilusok egyedül a roseolákból vett vérben voltak kimutathatók, miért is Neuhaus tr. azt hiszi, hogy azok a microorganismuszok által okozott emboliák folytán keletkeznek. A typhus-bacillusokat egy esetben a magzat vérében is sikerült neki kimutatni.

—th. A savak kimutatására Hösslin „*congorot*“ nevű új festanyagot ajánl. Ezen festanyagot tartalmazza a kereskedésben előjövő ú. n. „Congopapiros“, melyet igen jól lehet használni a savak kémlelésére. A „congorot“ vízben jól oldódik, s azt sárgás-vörös színűre festi, ezen szín savak által kékre változik. Amint Schultz tr. kísérletei bizonyítják, a „congorot-oldat“ a rotatoriákra s más alsórendű állatokra nincs káros hatással, s a tápcsatornáinak kékre festődése által ki lehet mutatni, hogy azok valamiféle savat választanak ki.

—th. Aarousin tr. fogműtéteknél érzéstelenítő szerül ajánlja az indiai *kender festvényét*. Alkalmazáskor a festvényt vízzel 2—5-szörösen meghígítja és a belé mártott vattagomolyt az odvas fogba helyezi, egyszersmind a szomszédos foghúst a tincturával beecseteli.

—th. Dowdeswell G. F. tr. a „Lancet“ utóbbi számában előleges közleményben kijelenti, hogy a *veszettség microbiumát*

feltalálta. Az nem épen kicsiny és a szokásos alakú micrococcus. Nehezen festhető meg és ez magyarázza meg, hogy eddig elkerülte a vizsgálok figyelmét. Főszékhelyök a gerinc és nyúltvelő központi csatornája, honnét bejutnak a központi idegrendszer szöveteleibe, feltalálhatók néha nagy csoportokban a véredények körül, sőt azok ürterében is a veres vértestecsek között. Az agyféltekék kéregállományában csekély számmal fordulnak elő, s mindenkor csakis az edények és sejtek körüli nyírkérekben. Az agyacsban épen nem voltak feltalálhatók, sem a nyálmirigyekben, eddig legalább, nem voltak fellelhetők. Dowdeswell tr. eddigelé bővebben nem írta le sem módszerét, sem a microbiumokat, azonban előre is kijelenti, hogy azok a Foll által leírtakkal nem azonosak. Legjellemzőbb sajátosságuk az állítólagos veszethez-microbiumoknak, hogy anilin-színekkel nem festődnek. Készítményeit, mint előzetes közleményében felemlíti, a »Royal Microscopical Society« legközelebbi ülésén fogja bemutatni.

—th. A gümőkóros bacillusok festésére szövetekben Franke tr. a következő eljárást ajánlja, mely szerinte az eddigieknél sikerebb. A metszetek 1—2 órára timsós hámatoxylin-oldatba tétetnek, vízzel leöblítetnek és abban körülbelül $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ óráig benne hagyatnak, ezután az Ehrlich-féle anilines fuchsin-oldatba tétetnek 12—24 órára. Az elszíntelenítés 1%-os sósavas alkohollal történik, a metszetek vastagsága szerint $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ —3 perc alatt. Az elszíntelenített metszetek egyidőre vízbe, vagy mindjárt alkoholba tétetnek, midőn néhány perc alatt víztelenítetnek, mire canada-balzsamba eltéve vizsgálatnak. Ezen festési móddal nemcsak agümőkóros bacillusok, hanem a sejtmagvak is jól megfestődnek és a két szín jól megkülönböztethető egymástól. A Müller-féle folyadékban vagy chromsavban keményített szöveteket, mielőtt a festési eljárásnak alávetnők, jól ki kell mosni vízzel, mintegy 24 óráig.

— Fűrdőlátogatás. A hozzánk beküldött névjegyzék szerint feljegyeztetett fűrdővendég, illetőleg látogató a buziási fűrdőben június 15-dikéig 209; a budai Mattoni-féle sós-fűrdőben június 1-sejéig 80; a lipiki jodfűrdőben június 10-dikéig 289; Mehádia-Herkules-fűrdőben május 23-dikéig 375; Pöstyénben f. hó 11-dikéig 128; Szliácson jun. 10-dikéig 112; Tátrafüreden május 11-dikéig 203; Alsó-T-Füreden június 17-dikéig 128; Vihnyén június 16-dikéig 142.

— Pasteur gyógymódjával Bécsben a jövő héten kísérletet tesznek. Ullmann Imre tr., Pasteur tanítványa jun. 28-dikán Albert tanár sebész kórodáján több beteget fog beoltani, kiket veszett ebek martak meg, s kik gyógyítás végett Galiciából és Morvországából már Bécsbe érkeztek.

Előfizetési felhívás

az

„ORVOSI HETILAP“

1886. július-decemberi folyamára.

Az »ORVOSI HETILAP« megjelen minden héten legalább egy íven; mellékletei, a »Szemészet«, s a »Közegészségügy és törvényszéki orvostan« pedig minden két hónapban egyszer legalább egy-egy íven adatnak ki.

ELŐFIZETÉSI DÍJ.

Egy	évre	Budapestén vagy vidéken	10	frt	—	kr.
Fél	»	»	5	»	—	»
Negyed	»	»	2	»	50	»

Az orvos- és gyógyszerész-hallgató urak az előfizetési ár felét fizetik.

Előfizethetni minden kir. postahivatalnál, Budapestén a szerkesztőségénél (nádor-utca 13. sz.) és Kilián György könyvkereskedésében (váci-utca, Drasche-féle ház).

Azon régi előfizetőinknek, kiknek előfizetése június hó végével lejárt, s 1886. július hó 17-dikéig elő nem fizetnek, a lap küldését megszüntetjük.

Könyvkereskedőknek náluk történt előfizetések után % nem adatik, s az ügyfelek kéretnek, hogy előfizetéseiket közvetlenül a postán adják át.

H E T I K I M U T A T Á S
a budapesti sz. Rókus- és újkórházban 1886. június 17-től egész június 23-ig ápolt betegekről.

1886.	felvett			elbocsátott			meghalt			visszamaradt				
	beteg			gyógy.			beteg			beteg				
	férfi	nő	összeg	férfi	nő	összeg	férfi	nő	összeg	férfi	nő	szülőnő	gyermek	elmekör
jun. 17	42	23	65	30	35	65	4	4	8	751	584	24	9	37
» 18	34	23	57	17	13	30	2	6	8	765	587	25	8	39
» 19	18	29	45	34	24	58	2	2	4	747	592	24	7	39
» 20	26	19	45	25	20	45	2	3	5	745	583	25	8	43
» 21	32	42	74	36	31	67	2	3	5	738	586	29	11	42
» 22	29	26	55	43	27	70	2	4	6	721	581	29	11	43
» 23	29	27	56	39	31	70	4	2	6	705	575	30	12	43

P Á L Y Á Z A T O K.

Elhalálozás folytán üresedésbe jött »szarvkői« körorvosi állomásra Szarvkő mint székhely Vimpác, Lajtapordány, Loretom, Stoczing, Lajta-újfalú, Búdöskut és Völgyfalva csoportosított községekkel ezennel pályázat hirdettetik.

A 400 frt évi fizetéshez Szarvkő 200 frt 35 kr., Vimpác 22 frt 40 kr., Lajtapordány 33 frt 60 kr., Loretom 12 frt 20 kr., Stoczing 22 frt 40 kr., Lajta-újfalú 28 frt 70 kr., Búdöskut 54 frt 95 kr. és Völgyfalva 25 frt 80 krral járul.

Felhívatnak mindazok, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, hogy az 1876. évi XIV. t.-cz. 142. és 144-dik §§. értelmében felszerelt folyamodványukat folyó évi július 5-én, mint a választást megelőző napig ide annál is inkább beadják, mert későbbben érkező folyamodványok figyelembe nem vétetnek. — Kismarton, 1886. május 26.

3—3

Falussy, szolgabíró.

Háromszék megye törvényhatósági közgyűlése 1885. évi június hó 9-én 73. jegyzőkönyvi pont alatt kelt határozatával megállapított Kézdi szolgabírói járásbeli községek közegészségügyi körök körorvosi állomásainak betöltésére ezennel pályázat nyitattik.

1. Bereczk rendezett tanácsú város székhelyen, melyhez a Kézdi szolgabírói járásból K-Martonos, Lemhény, Almás, Csomorház, Esztelnek, Kurtapatak, Bélefalva és Soósmező községek osztattak be, 800 frt évi javadalmazással, és a szolgabírói községekben kívánathoz képest kiszolgáltatandó fuvar mellett nappali 30 kr., éjjeli 50 kr. díjazással. Soósmezőn ezen díjazás különbség nélkül 2 frtban állapított meg.

2. Kézdivásárhely város székhelyen a Kézdi járás következő községeiből alakított kör: Osdola, Nyujtód, Szászfalu, Sárfa, Oroszfalu, Kézdi-szentkatolna, Hatolyka, Polyán, Kézdi, Szentlélek községek részére, évi fizetés 600 frt és 100 frt lakpénz, 50 kr. nappali és 1 frt éjjeli látogatási díj kiszolgáltatandó fuvar mellett.

3. Kézdi járás Al-Csernát község székhelyen Al-Csernát, Fel-Csernát, Maksa, Dalnok, Albis, Martonfalva, Matisfalva, Márkosfalva, Futásfalva, Ifkafalva községekből alakított csoportban.

Évi fizetés 600 frt és 50 frt lakpénz, 50 kr. nappali, 1 frt éjjeli látogatási díj mellett és kiszolgáltatandó fuvarral.

Alcsernát község betegek kivétel nélkül ingyen gyógykezelendők, s ezen községben a halottkémi teendőért külön 100 frt javadalmazás járul.

Mindhárom csoportban az előjáróság által igazolt szegény betegek mindenhol és minden időben ingyen gyógyítandók, valamint a kétheten-kint egyszer megtartani kötelezett és már megállapítva lévő hivatalos látogatási időkben bejelentett azon községbeli lakosok illetve betegek is.

Egyebekben a törvényhatóság által az 1876. évi XIV. t.-cz. intézkedéséhez képest megállapított feltételek, s a községeknek e tárgyban levő szabályrendeletei, melyek a Kézdi járás szolgabírói irodában bármikor megtekinthetők, irányadók.

Pályázatra csakis orvostudori oklevéllel bíró gyakorló orvosok bocsáttatnak, felhívatnak pályázni kívánók, mikép ezen feltételeket igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérésüket alólirotthoz 1886. július hó 15-ig annyival bizonyosabban benyújtani, mivel e határidőn túl beérkező pályázati kérések figyelmen kívül fognak hagyatni.

Kézdivásárhelytől, 1886. június 1-én.

3—3

Gábor Péter, szolgabíró.

Lajosfalva községében egy 800 frt évi fizetéssel, 20 kr. nappali, és 40 kr. éjjeli látogatási díjjal, a hullá-szemléért és hűsvizgálatért a szabályrendelileg megállapított díjakkal egybekötött községi orvosi állás betöltendő lévén, felhívatnak mindazok, a kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy szabályszerűen felszerelt kérvényüket hozzám f. évi július hó 11-éig nyujtsák be.

A választás f. é. július hó 12-dikén fog Lajosfalva községében megjelteni.

Kelt Antalfalván, 1886. évi június hó 9-én.

3—1

Hegedüs, szolgabíró.

Szanyon (Sopron m.) 3000 lelket számláló nagyközségben 640 frt évi javadalommal egybekötött körorvosi állomás üresedés folytán betöltendő. Bővebb értesítéssel szívesen szolgál Wenszky Lajos helybeli gyógyszerész.

Elhalálozás folytán üresedésbe jött **Fehéregyháza** nagyközség orvosi állomásra 350 frt évi fizetéssel és szabad természetbeni lakással ezen pályázat hirdettetik.

Felhivatnak mindazok, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, hogy az 1876. évi XIV. t.-cz. 142. és 144-dik §§. értelmében felszerelt folyamodványukat a folyó év július hó 20-án, mint a választást megelőző napig annál inkább beadják, mert később érkező folyamodványok figyelembe nem vétethetnek.

Kismarton, 1886. június hó 8-án.

Falussy Lőrincz, szolgabíró.

Oka nagyközség által 400 frt évi fizetéssel, szabad természetbeni lakással és egy házi kert haszonélvezetével rendszeresített községi orvosi állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

Felhivatnak mindazok, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, hogy az 1876. évi XIV. t.-cz. 142. és 144. §§-ai értelmében felsorolt folyamodványokat a folyó év július hó 13-án, mint a választást megelőző napig ide annál is inkább beadják, mert később érkező folyamodványok figyelembe nem vétethetnek.

Kelt Kismarton, 1886. június 8.

Falussy Lőrincz, szolgabíró.

Szatmár megye **Nagy-Dobos** község székhelyel bíró, Nagy-Dobos, Vitka, Olcsva, D.-Apáti, Szamosszeg, Keér, Ilk, Barasznya, 8852 lelket számláló községekben a körorvosi állás betöltendő lévén, arra pályázat nyitattik, s határnapul Nagy-Dobos községéhez 1886. évi július hó 12-ig napjának d. u. 3 órája ezennel kitűzetik. Körorvos tartozik a székhelyen lakni, s az 1876. évi XIV. t.-cz. értelmében előírt teendőket végrehajtani.

Javadalmazása évi 300 frt fizetés, 100 frt utazási átalány. Pályázati kérvények 1886. évi július hó 11-ig napjái, a m.-szalkai kerületi szolgabíró-hivatalnak benyújtandók.

Kelt M.-Szalkán, 1886. június 12-én.

3—1

Ilosvay Endre, tb. szolgabíró.

Dobricza, Ferdinándfalva, Iláncsa, Számos és Margitica községekből alakított **dobriczai** körorvosi állomás elhalálozás folytán üresedésbe jöven, az ezen állomásnak választás útján leendő betöltése f. évi augusztus hó 4-én reggeli 10 órája Dobricza községéhez ezennel kitűzetik. Ezen állomással 1000 frt évi fizetés, 20 kr. nappali és 40 kr. éjjeli látogatási, valamint a székhelyen teljesítendő halottkemi és húsvizsgálati teendőkért járó szabályrendeletileg megállapított díjak vannak egybekötve, úgyszintén kézi gyógytárral is rendelkezhetik.

Körorvos kötelességei:

A körhöz tartozó községeket minél gyakrabban bejárni, az orvosrendőri teendőket végezni és a teljesen vagyontalan betegeket díjtalanul gyógykezelni, úgy nemkülönb a székhelyen a halottkemi és húsvizsgálati teendőket végezni stb.

Felhivatnak tehát a pályázni óhajtó orvostudorok, hogy kellően felszerelt pályázati kérvényüket a választást megelőző napig, vagyis f. évi augusztus hó 3-ig alulírott szolgabíróhoz nyújtsák be.

Kelt Alibunáron, 1886. évi június hó 12-én.

3—1

Kamenszky György, szolgabíró.

Ezennel pályázat nyitattik a nagyméltóságú m. k. pénzügyministeriumnak f. évi február hó 19-ről kelt 70.139/1885. számú rendeletével a **kabolapojánai m. k. vasgyárnál** szervezett kincstári orvosi állás betöltésére; ezen állás teendőihez a **kabolapojánai fürdő** orvosi ellátása is tartozik. Ezen orvosi állással ideiglenesen évi 600 frt, azaz hatszáz forint fizetés; szabad lakás, vagy ennek hiányában egy évi fizetés 15%-ának megfelelő lakpénz, és 41 m³, azaz negyvenegy ürköbméter tűzifa évi járandóság élvezete van egybekötve, ezen állomás betöltése céljából ezennel a nagyméltóságú m. k. pénzügyministerium f. évi június hó 14-ről kelt 30.939 számú magas rendelete folytán **újából** pályázat nyitattik, megjegyeztetvén, hogy a kinevezett orvos részére a nyári időszak alatt lakásul a **kabolapojánai**

(**Gyertyánligetnek** is nevezett) fürdőben az e célra fenntartott helyiség fog átengedtetni.

Felhivatnak tehát mindazok, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, hogy orvosi oklevéllel és egyéb okmányokkal felszerelt kérvényüket, a kincstári szolgálatban levők hatóságuk útján, a többiek az illetékes politikai hatóság közvetítésével az alólírt igazgatósághoz legkésőbb f. évi július hó 20-ig benyújtsák.

Budapest, (Vámpalota) 1886. jun. 20-án.

3—1

M. kir. központi vasműigazgatóság.

Szatmármegye **M.-Szalka** város székhelyel bíró Ny.-Megyes, Hodász, K.-Jánosi, Iklód, Derzs, Ny.-Vasvári, Császári 7504 lelket számláló községekben a körorvosi állás betöltendő lévén, arra pályázat nyitattik, s választási határnapul a választók könyebb megjelenhetése céljából kivételesen nem a székhely M.-Szalka, hanem Hodász községéhez 1886. évi július hó 11-ik napjának délutáni 3 órája ezennel kitűzetik, mire érdeklelt községek képviselő-testületi tagjai jelen pályázati hirdetmény megküldése által meghivatnak. Körorvos tartozik a székhelyen lakni, s az 1876. évi XIV. t.-cz. értelmében előírt teendőket végrehajtani.

Javadalmazása évi 300 frt fizetés, 100 frt utazási átalány.

Pályázati kérvények 1886. évi július hó 10-ik napjának d. u. 5 óráig a m.-szalkai kerületi szolgabírói hivatalhoz benyújtandók.

Kelt M.-Szalkán, 1886. június 12-én.

3—1

Ilosvay Endre, tb. szolgabíró.

H I R D E T M É N Y E K.

Dr. Dollinger Gyula, egyetemi magántanár testegyenészeti magángyógyintézete,

Budapest, VIII. ker. zerge-útea 6. sz. a.

A gyógykezelés tárgyai; 1. A gerincoszlop ferdülései. 2. Csigolyaszű. 3. A mellkas angolkóros görbülései. 4. Ferdenyak. 5. A végtagok elgörbülései: dongaláb, lúdtalp, lóláb, kampóláb, gacsos térd, a csöves csontok s a kezek elgörbülései. 6. Izületi merevség és izlobok.

Programmot bérmentesen küld.

Cs. kir. szabadalmazott

EGYETEMES EMÉSZTŐPOR Dr. Gölis-től.

Eddig még utól nem éretett hatására nézve az *emésztés és vertisztítás* terén, s a *test táplálása és erősítése* nézve. Ezáltal naponként kétszeri és sokáig folytatott használata mellett valódi gyógyszerre válik számos még makacs betegségekben is, mint p. o. *emésztési gyengeség, mellégés, a gyomor túlterhelése, a belek petyhüdtisége, ideggyengeség, mindenféle aranyeres bajok, görvélly, guga, sápadtság, sárgaság, valamennyi idült bőrbaj, rák, időszakos főfájások, férget és köves betegségek, túlnyálkásodás* stb. Ez az egyetlen és gyökeres szer a *megrögzött köszvény és mellbajban (tuberculose)*. Ásványvíz gyógymódnál úgy ezelőtt, mint annak használata alatt, valamint utólagosan gyógyszerül is kitűnő szolgálatot tesz.

Egy nagy skatulya ára: 1 frt. 20 kr. Egy kis skatulya 80 kr. Főraktár Pesten, TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész úrnál.

A hamisítástól megmenekülésre figyelmeztetek mindenkit, hogy a *valódi egyetemes emésztőpor* Dr. Gölis pecsétjével van elzárva, s minden skatulya a védbélyeggel, s kívülről ily címmel van ellátva:

K. k. concess. Univ.-Spelsen-Pulver des D. Gölis in Wien.
Főszállítóhely: Bécsben Stefansplatz 6. (Zwettlhof).

Prospektus és lakás-
megrendelés igaz-
gatoságánál.

Stájer
országos

Kohitsch-Sauerbrunn

Alsó
Stájerország.

gyógy-
intézet.

május-oktobri idény.

Déli vasutállomás: Pötschach.

Hirneves glauversavas savanyúvíz. Hidegvizkúra. Savó-
kúra. Főindictio: az emésztési szervek megbetegedése.
Kényelmes tartózkodás.

Ujonan eredt kút

„Styriai-forrás“

különösen kiváló rendkívüli gazdag kettős szénsavas magnesiumáról,
mely 10.000-nél 45.3331 részre rúg.

Vízforráktár: Hoffmann József-nél Budapest, akadémia-utca.

Szliácsi vasasfürdő. Minden e gyógyhelyet illető felvilágosítással, mint
már évek óta, szívesen szolgálunk. Dr. Szemere
Albert volt kórodi tanársegéd és Szliács kineve-
zett fürdőorvosa. Télen át Abbaziában működöm.

RADAIN FÜRDŐ savanyúvíz-forrás

A. Radaini savanyúvíz-forrás

Déli vasut-állomás
Regede.

Tudakozódások és megrendelések a Radaini fürdő-igazgatóságához intézendők

Radain

legjobb asztali víz.

Leírások és árjegyzékek
ingyen és bérmentve.

Gazdag
szénsav-sziken-
y és lavany-tartalma
által a Radaini savanyú-
víz különleges gyógyszerként
hat: köszvény-nél, epe-, hólyag- és ve-
se-, kövek-nél, arany-ernél, görvénél, golyvánál,
sárgaságnál, gyomor-bajoknál és egyáltalában
hurut- és idekbajokban. Olcsó fürdők, lakások, vendéglő.

Főraktárak Budapesten: Edesky L. és Mattoni & Wille uraknál.
Kapható minden nevezetesebb gyógyszer-tárban és fűszerkereskedésben.

Új hashajtó szer. Purgatif Dr. Oidtmann. Rhamnus, allium és a
friss dohányplánta kivonata. Egy gyűszűnyi
folyadék beöntésére a végbélbe azonnal székürülés. Kapható Maastrichtban
dr. Oidtmann-nál. Egy üveg ára 2 márká; fecskendő 1 márká 20 fillér.

Első rangú vasmentes savanyúvíz,
szénsavdús, lithium és bornátrium tartalmú forrás

Salvator

orvosi tekintélyek által vese, húgydara, köszvény és hólyag
bántalmak ellen, továbbá a légző és emésztési szervek hurutos
bántalmainál rendelve.

Borral használva igen kellemes üdítő italt szolgáltat.

Kapható ásványvíz-kereskedésekben a legtöbb gyógyszer-tárban

A Salvator-forrás igazgató sága Eperjesen.

Budapesti főraktár Edesky L. úrnál.

Pepsin bor.

Üdvös gondolat oldott állapotban juttatni a pepsint a gyomorba
csak hogy legtöbb pepsin még túlsok sav hozzáadására sem vihető
oldatba, azért kétszeres örömmel kell üdvözölni a gyógytan terén
Hottot és Boudault párizsi gyógyszerészek Pepsin borát, mely tel-
jesen oldott pepsin és kitűnő ó-francia borból áll, s a legnagyobb
tekintélyek által elismeréssel említették. Ára: 2 frt. 50 kr.

Eredeti minőségben a többi pepsin készítményekkel (pepsin por,
dragees, elixir) együtt csakis Török József gyógyszerésznél kapható
Budapest, király-utca 12. szám.

Az alulírtak 13 év óta fennálló magány oltó-intézetéből
Merényben, Szepes megyében (pósta- és távirda-állomás) minden
időben friss és megbízható humanizált, vagy kíváncsi tisztá borjú

OLTÓ NYIRK

szerezhető meg.

Egy üvegese és fúvócső ára 1 frt., egy oltó tű 25 kr., egy
tűtartó 30 kr.

Dr. Kreichel Andor, városi orvos.

A marhahús-pepton Chapoteauttól kizárólag tiszta úrú pepsin-
ból állítottak elő és az egyetlen közönbös szer, mely sem chlorkali
sem borkósavas szódát nem tartalmaz. Tisztasága miatt Pasteur tanár
laboratoriumában a microscopicus organismusok tenyésztésére hasz-
náltatik. Következő alakokban rendeltetik:

Pepton-bor Chapoteauttól.

Igen kellemes ízű: étkezés után vétetik egy-két Bordeaux-bor
pohárral.

Adag: 10 gramm marhahús minden Bordeaux-bor pohárban.
Egy üveg ára 2 frt. 50 kr.

Pepton-conserve Chapoteauttól.

Ezen alakban a pepton folyékony, közönbös, aromatikuss; ada-
goltatik tisztán húslében, cukros süteményben, szörpben, vagy csőre
által. Egy kávé kanál belőle marhahús-súlyának több mint kétszeres
mennyiségét tartalmazza. Egy üveg ára 2 frt. 20 kr.

Pepton-por Chapoteauttól.

Ez közönbös, teljesen oldódik és hústartalmának ötszörös
mennyiséget képviseli.

Alkalmazás: anaemia, emésztési zavar, gyengeség, étvágyhiány
az emésztési szervek elpetyhüdése eseteiben, üdülők-nél, dajkák,
gyermek-nél és agok tápláléka gyanánt, diabetes és phthisikusok-nál.

Kapható: Párisban: 8. rue Vivienne, Budapesten: Török
József-nél. Király-utca 12. sz.

Arany-érem

16,600 franknyi jutalom díjjal kitüntetett

Quina Laroche.

A párisi orvosi egyetem (Académie de Médecine) által jóváhagyott.

Nagy üveg 3 frt., kis üveg 2 frt.

A fennnevezett china-készítmény (Elixirium) az összes china-
nemek leghatásosabb alkotórészeit összesíti, s azért minden china-készít-
ménynek között legbiztosabb hatásának ismertetett el. Kellemes íze
által könnyen bevehető. A láz valamennyi fellépő rohamainál e készit-
mény használata által mindenkor biztos és kitűnő eredményt érünk
el. Kapható: Páris 22 Rue Drouot.

Budapest: Török József gyógyszerésznél, király-utca 12.
szám alatt.

Tamar Indien Grillon

frissítő és hajtó gyümölcs pastillák.

A dugulás és annak következményei ellen, úgymint: arany-
érbántalmak, vértudulás, fejfájás, étvágyhiány, epe, gyomor és bélbajok.
Nélkülözhetetlen az asszonyok-nál, kivált a szülést megelőző, s
azt követő időszakban, előnnyel alkalmazható előrehaladó korúknál,
s gyermekek-nél. — Semminemű drasticus alkotórészeket mint Aloës,
jalappa, Podophyllin stb. nem tartalmaz, s csakis a tropicus Tamar
gyümölcséből van készítve. Igen alkalmas a mindennapi használatra
azok-nál, kik rendes szorulásban szenvednek.

A Tamar Indien Grillon

Franciaország első tekintélyei által javalltatik, s a budapesti
egyetemi tanárok, s előkelő orvosok is előszeretettel rendelik.

Magyarországi főraktár: Török József gyógyszer-tára Budapest,
király-utca 12. Egy doboz ára 1 frt. 50 kr.

Pyrophosphorsavas vas-natron

(pyrophosphas ferri et Sodae)

dr. Leras, párisi gyógyszerésztől.

Ezen készítmény Franciaországban egyéb vaskészítmények helyett általánosan el van fogadva. Ez tiszta, világos, szag- és íz nélküli, összetételében a vér és csontok egyes alkotórészeinek felel meg, és kénsvavas natron tartalma folytán teljesen megelőzi a vas-sóknál rendszeren fellépő székszorulást. Nem feketíti a szájat és fogakat, könnyen emészthető és áthasoníttatik és oly esetekben is kifejti hatását, hol más vaskészítmények cserben hagynak. Phosphor-tartalmánál fogva egyszersmind ingerlőleg hat az étvágyra, előmozdítja az emésztést és ésszerűen alkalmaztatik sápkóránál, fehérfolyásánál és typhus, valamint egyéb súlyos bántalmak üdülési szakában.

Barth, Rayer, Velpeau és Trousseau tanárok eme szert folyton ajánlották, s csaknem mindennap rendelték.

Az adag 20—40 centigramm ($2\frac{1}{2}$ —5 gran) naponként, fél órával az étkezés előtt. Az oldat és szörp minden evőkanálnál 0.20 centigramm vasat tartanak.

Kapható: Párisban, 8. rue Vivienne, Budapesten: Török Józsefnél, Király-útca 12. sz. Egy üveg ára 1 frt 50 kr.

Dr. BATIZFALVY

egyetemi magántanár, 27 év óta szakadatlanul működő budapesti test-egyenészeti, belorvosi és sebészi magángyógyintézete, városi ligeti fasor 51. sz. a., saját épületében, árnyas park közepén, a télen-nyáron közlekedő közúti vaspálya és társaskocsik állomásával szemben, az orvosi tudomány legújabb közegészségi követelményeihez, valamint minden rendű beteg igényeihez mérten, külön szobákban van berendezve. A test idomtalanságai, elgyengülés, elgyógyulás, sebészi- és idült belbajokban szenvedők folytonosan fölvetetnek. Az intézeti betegek az egyetemi tanárok és hírneves gyakorló orvosok által is gyógykezeltek. Sebészi műtevést igénylő betegek gondos, szakértő ápolásra és csendesebb nyughelyre találhatnak az intézetben, mint az éjjel-nappal zajos vendéglő-szállodákban. Teljes ellátás, u. m.: lakás-élelmezés, gyógyápolás, fűtés, világítás, szolgálat, ágy- és szobanemű kerül naponként — osztályzat szerint — 2 frt-tól 8 frtig o. é. Testegyenészeti czélból svéd-gyógytest-gyakorlatra bejáró gyermekek, valamint az intézet 1859-ben történt megnyitása óta mindig, úgy most is elfogadtatnak havi 12—24 frtnyi díjért. Rendelési órák 11-től 1-ig.

BLANCARD

VASIBLANY-LABDACSAI

a párisi orvosi akadémia, s a sz. pétervári orvosi collegium által jóváhagyatva, Franciaország, Belgium, Irhon, Törökország stb. kórházaiban általános behozattak.

A new-yorki 1853-ki és a párisi 1855-ki világi kiállításnál dícséretes megemlést nyertek.

Az ezen készítmény által nyert kitüntetések, s különösen azon körülmény, hogy a Blancard-féle vasiblan-labdacsok a legtöbb pharmacopoea officinalis szer gyanánt felvették, mint az a legújabb 1866. évi codexbe is történt, világosan mutatják, hogy Blancard vasiblan-labdacsai kiváló helyet foglalnak el a harmakodynamikában.

Egyesítvén a vas és iblan gyógyhatását, ezen labdacok különösen alkalmazhatók minden oly bajnál, mely görvélykor vagy más vérsenyv által föltételeztetik; további mirigydagoknál hideg tályogoknál, csontszúrnál, stb.; az alkati bujasenyv, a sápkór, a fehérfolyás, a vérhiány, s egy egész sora az említettek folytán elsoványodással párosuló betegségeknek eme labdacokkal legcélszerűbben gyógykezeltek.

Végre ezen labdacokban találja a gyakorló orvos a leghathatósab szert, ha az egész szervezett életerejét fokozni és a lymphaticus, elgyengül, e satnyult testalkatot zsongítani akarja.

NB. A tisztátalan vasiblan nem biztos, sőt kártékony szer lévén, ügyelni kell arra, hogy a valóságos Blancard-féle vasiblan-labdacsok szolgáltatassanak ki, melyeknek kitűnő mivolta épen a készítmény tisztaságán alapszik; azért is nagyobb biztosság okáért minden dobozon *ezüst pecsétünk* következő aláírásunk található.

BLANCARD,

gyógyszerész, Páris, 40, Rue Bonaparte.

Kapható a magyarországi főraktárban: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerárban, király-útca 12. sz.

s általa Pest-Budán minden gyógyszerárban.

MATTONI

ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely Budapesten (Budán).

Idény május 1-től szeptember 30-áig.

A gyógyhely forrásai ajánlhatók: a belek bántalmainál, alhasi és általános végbőrségnél, májbajoknál, aranyérvénél, túlságos elhízásnál, köszvényynél és női bajoknál. Rendelő főorvos: Dr. BRUCK J. (vigadó-ter 1. sz.).

Egészséges fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő. Pontos közlekedés a társaskocsikon, reggeli 5 órától kezdve. Állomási hely: Ferencz-József-ter, a régi Lloyd-épület közelében.

Tulajdonos: Mattoni Henrik.

MATTONI'féle

GISSHÜBLER

legtisztább égvényes SAVANYUKUT.

VAS-LÁPSÓ -LÁPLUG

a soostelepből FRANZENSBADBAN.

LÁPFÜRDŐK kényelmes pótlék.

Szer acélt- és sófürdők előállításához.

CSÁSZÁRFORRÁS-SÓ

(HASHAJTÓ) palacszkában és porokban.

Minden

Ásványvíz és forrásterméknek
szétküldése

MATTONI és WILLE

Mérleg-utca 12. sz. Budapest, Dianafürdő-épületben.

Szikkvíz-gépek

Dr. Wagner szabad. előnye és olcsó ár (nagyság szerint 200—500 frt) egyszerű, könnyű kezelés (a legnagyobb gép működéséhez sem szükséges motor) gyártás oly tiszta, hogy a gép bármely szobában felállítható, csekély hely. Syphonok, gazeuse-palacszkok, dolomit, angol kénsvav, gyümölcs-szörpök stb. jutányos áron

Dr. WÁGNER JENŐ,

vállalata szikkvíz-gyárak berendezésére és ellátására

Budapest, soroksári-utca 96. sz.

Kitüntetett:

A gráci 1880. évi orsz. kiállításon elismerési oklevéllel.
A trieszti 1882. évi kiállításon bronz-éremmel.
A bécsi 1883. évi nemzetközi gyógyszerészeti kiállításon ezüst-éremmel.
A torontál-megyei gazdasági kiállításon 1884-ben ezüst díszoklevéllel.
A budapesti 1885. évi országos kiállításon a nagy éremmel
haladás- és versenyképességért.

A MOHAI ÁGENTES FORRÁS

hazánk egyik legszénsavdúsabb

S A V A N Y U V I Z E

kitűnő szolgálatot tesz főleg az emésztési zavaroknál s a gyomornak az idegrendszer bántalmain alapuló bajaiban. Általában a víz mindazon kóroknál kiváló figyelmet érdemel, melyekben a szervi élet támogatása és az idegrendszer működésének fokozása kívánatos.

Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend.

Kizárólagos
főraktár

Édeskuty L.

m. kir. udv. szállitonál,
Budapesten.

Ugyszintén kapható minden gyógyszertárban, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

Az 1885-ik évi elszállítás

1,500.000 palaczk.

CHINAHÉJ-BOROK,

HENRY OSSIAN tanár, a párisi orvosi akadémia tagjától.

Valódi kinahéj-bor spanyol borból.

Az oly állandó vegyíték, mely az orvosnak nagy biztosságot nyújt, s az adagolást igen könnyűvé teszi; a bor nem keserű, hanem igen kellemes ízű, miért is igen előnyösen alkalmazható gyermekeknek, gyöngéd egyéneknek, éltés és elgyengült betegeknek, kiknek gyomra a keserű szereket rosszul tűri. Szorulást nem okoz azon erjény (diastasis) miatt, mely benne foglaltatik. *Ara egy üvegnek 2 frt.*

Vastartalmú kinahéj-bor, malagaborral, vilánsavas vassal s erjénnyel (diastasis).

Ez tökéletes tartósságú s tiszta ízű, mely miben sem emlékeztet alkatrészeire, könnyen adagolható s biztos hatású. Ezen alakban hasonló körülmények között a vasat a szervezet igen könnyen tűri, s hatása mégis biztos. — Igen előnyös a sápkór s vérszegénység ellen, úgyszinté súlyos betegségek után üdülés alatt; továbbá mindannyiszor, ha a vérkésztést javítani, a testerőt emelni és az idegrendszert s vérkeringést serkenteni akarjuk. — *Ara egy üvegnek 2 frt. 50 kr.*

NB. Az orvosok ez erjény (diastasis) hasznát ezen borban könnyen meg fogják érteni, ha azon fontos szerepre gondolnak melyet az emésztésnél játszik.

Iblanyos kinahéj-bor. (Vinum cort. chinae jodatum.)

Az iblany e készítményben Henry sajátos kezelése folytán úgyszólván mysticus módon van egyesítve a kinával, a nélkül, hogy vele összeköttetés képezne. Ez azért volt szükséges, mivel ezen két anyag vegyileg egymással össze nem fér. Az igen kellemes ízű készítménnyel a gyakorlatban igen előnyösen lehet hatni az ú. n. görvélves bántalmak ellen, melyek oly különféle alakban nyilvánulnak, helyettesíti a csukamáj-olajt és igen nagy haszonnal adható, elsatnyúlt, golyvás és angolkóros gyermekeknek. — Ezen 2 készítményben a kina, iblany és vas foglaltatik, oly hatalmas szerek, melyek úgyszólván önmagukban véve elégeithetik ki az orvost a mai időben, melyben a vérszegénység minden betegségnek főoka. — *Ara egy üvegnek 2 frt. 50 kr.*

PESTEN a magyarországi főraktárban TÖRÖK JÓZSEF
gyógyszertárban, király-útca 12. sz.

(Chloral Perlé de Limousin.)

CHLORAL HYDRAT

tokocskákban.

Kellemesen idézi elő az álmot, különösen oly esetekben, hol a morphium adagolása nem indokolt; gyermekeknek minden utóbaj nélkül alkalmazható.

Idegbántalmaknál mint fájdalomcsillapító jótékonyan hat, görcsöknél pedig kitűnő hatása mellett az emésztést legkevésbé sem zavarja.

A chloral hydrat solutióban és szörpben sajátos kellemetlen ízű, s gyakran a légcsőben oly összehúzódási érzést idéz elő, mely némely betegnél a chloral hydrat használatát lehetetlenné teszi. Tokocskákban a chloral könnyen vehető be, s a nyálkhartyákat legkevésbé sem támadja meg.

Egy negyven tokocskát tartalmazó üveg ára 1 frt. 50 kr.

Csak is orvosi vényre szolgáltatik ki.

Magyarországi főraktár: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész.
Budapest, király-útca 12. szám.

Alphosphorsavas mész-szörp

Grimault és társa, párisi gyógyszerészekről.

A leghíresebb orvosok és az orvosi sajtó egyhangúlag constálják azon kitűnő eredményeket, melyek eme szörppel a mellbajok, hörg- vagy tüdőbántalmak eseteiben elértnek. Az aphosphorsavas mész-szörp Grimault és társától huzamosan használva csökkenti a köhögést, az éjjeli izzadás szűnik, s gyorsan növekszik a betegek ereje, kiknek súlya emelkedik és kinézése gyorsan javul. Egy evőkanál 10 centigramm tiszta hyperphosphorsavas meszet tartalmaz, s belőle reggel és este 1—2 kanál vétetik. A hyperphosphorsavas mész tisztasága a siker főfeltétele lévén az említett czég, hamisítások elkerülése céljából, készítményének könnyű rózsás színezést adott.

Kapható: Párisban 8. rue Vivienne, Budapesten: Török Józsefnél, Király-útca 12. sz. Egy üveg ára 2 frt.

HIRDETÉS.

A kénes és konyhasós hévízeiről híres, páratlan gyógyhatású, kiválóan szép fekvésű s a természet által a legkedvezőbb égalji és lebézeti viszonyokkal megáldott

HERKULESFÜRDŐBEN

a kor igényeinek s műízlésének színvonalán álló s a legnagyobb kényelemmel berendezett nagyszabású új fürdőház épült, mely még a jelen fürdőévad tartama alatt fog a közönség használatára bocsáttatni.

A m. kir. államkincstár — e fürdő tulajdonosa — áldozatot nem kimélve, intézkedéseit oda irányítja, hogy a Herkulesfürdőt a legfejlettebb nyugateurópai fürdők fokára emelje.

Hogy e fürdő a közönség részéről minden irányból könnyen és olcsón megközelíthető legyen, május hó 15-dikétől szeptember hó végéig érvényes mérsékelt árú fürdő-menettérti jegyek állapítottak meg, a melyek

a magyar államvasutak

Brassó, Debreczen, Kolozsvár, Maros-Vásárhely, Miskolcz, Nagy-Várads és Szolnok állomásain,

s az osztrák-magyar államvasút

Budapest állomásán szolgáltatnak ki.

A menettérti jegyek a nevezett valamennyi állomásról Temesváron át közvetlenül a herkulesfürdői vasúti állomásig s onnan vissza szólnak.

A Herkulesfürdő ezen kívül **körutazási jeggyel** is megközelíthető. E körutazási jegyek, melyek a magyar államvasutak menetjegy-irodájában (Hungaria szálloda), valamint a **budapesti vasúti állomásokon** is készen kaphatók s melyek ára: az I. oszt.-ra 49 frt 40 kr., a II. oszt.-ra 37 frt 20 kr. és a III. oszt.-ra 24 frt 20 kr., Budapestről Belgrád-, Bázias-, Orsova-, Temesvár-, Szegeden át vissza Budapestre szólnak s 60 napi érvényességi időtartammal bírnak.

Tudakozódásokra a herkulesfürdői m. kir. fürdőfelügyelőség szolgálat közlelbbi felvilágosításokat.

A m. kir. pénzügyministerium.

(Utánnymot nem díjaztatik.)

BORSZÉK GYÓGYFÜRDŐ.

Az 1873-ik évi Bécsi, 1878-ik évi Párisi, 1882-ik évi Trieszti tárlaton kitüntető ezüst- és arany-, s az 1885-ik évi Budapesti országos kiállításon kiállítási nagyéremmel jutalmazva.

Erdélyi hazarész Csikmegyében. Fürdőidény kezdete junius 15-én. Fürdőidény vége szept. 10-én. Posta- és távirda-állomás Borszék.

BORSZÉK világhírű szénsavdús tartalmú gyógy- és ivó ásványvizei, páratlan hideg-, lobogó-, kristály-, tükör-fürdői és fenyves ozondús levegője az emberi test gyengeségeinek és betegségeinek számtalan válfajában évtizedek óta kitűnő eredménnyel használtattak.

A fürdők izléssel és kényelemmel vannak berendezve. Üdülés- és szórakozásra jól rendezett fenyves sétányok, olvasó- és zongoraterem és más mulató helyek, valamint az újonnan épült „Kossuth-kuti gyógycsarnok”, kávémérő és cukrászdával kínálkoznak.

Rendes fürdőorvos, gyógytár, közegészségügyi és közbiztonsági hatóság, posta és távirda s a legkitűnőbb zenekarok egyike a fürdő-közönség rendelkezésére áll.

Vannak jól berendezett és kényelmes magán bérházak, vendéglők és kávéházak, a helyi viszonyok szerint mérsékelt és hatóságilag ellenőrzött jutányos lak- és étkezési díjszabással.

A közlekedés könnyítésére mindennapos gyorskocsi közlekedés van rendszeresítve a szász-régeni vasúti indóháztól Borszékig és

vissza. Julius 1-től szeptember 10-éig egy 4 személyre berendezett egész kocsi után 20 frt, személyenkint 20 kgr. díjmentes podgyászszal; hátulso ülésen 8 frt, szembeülésen 7 frt, bakon cselédért 3 frt fizetés mellett.

E tekintetben a m. kir. államvasutak igazgatósága által a Borszékre utazó fürdővendégek részére a Budapesti, Nagy-Váradi, Kolozsvári, Dévai, Gy.-Fejérvári, Segesvári és Brassói vasúti állomásoktól Szász-Régenig 3 óra érvényes 33 $\frac{1}{2}$ %-kal mérsékelt menettérti jegyek adatnak ki.

A fürdőintézet és ásványvíz-üzlet körébe tartozó tudakozódások és megrendelések a Borszéken helyben székelő „Fürdő- és Üzlet-Igazgatósághoz” intézendők.

Ásványvizek árjegyzéke:

Borszéken a raktári helyiségben 50-es, kupás 6 frt 60 kr.; 25-ös, kupás 3 frt 40 kr.; 50-es, literes 6 frt; 30-as, literes 3 frt 70 kr.; 48-as, fél literes 5 frt 25 kr. ládánként. — Nagyobb rendelvényeknél megfelelő % leengedés.

Borszék, 1886. május hó.

A fürdő- és üzlet-igazgatóság.